

لا عذر بالجهل في الشرك الأكبر

BÜYÜK ŞİRKTE CEHALET MAZERET DEĞİLDİR

Yazan:

ZİYAEDDİN EL-KUDSİ

Çeviren:

Abdullah Kavakçı

www.haqyayinlari.com

HAK YAYINLARI: 33

İsteme Adresi:

HAK YAYINLARI

**Demirtaş Mah. Kepenekçi Sabunhane Sk. No: 27/103
Sucu İş Hanı**

Küçükpazar/Eminönü

Tel: (0212) 514 93 19

İrtibat Mail: hakyayinlari_tb@yahoo.com

ÖNSÖZ

Bismillahirrahmanirrahim

Allah (c.c)’a hamdolsun. O’ndan yardım diler, O’nun bağışlamasını isteriz. Nefislerimizin şerrinden ve amel-lerimizin kötülüklerinden Allah (c.c)’a sığınırız. Allah (c.c) her kime hidayet ederse onu saptıracak yoktur. Her kimi de saptırırsa ona hidayet edecek yoktur. Şehadet ederim ki Allah (c.c)’tan başka ibadete layık ilah yoktur ve yine şehadet ederim ki Muhammed (a.s) O’nun kulu ve rasulüdür.

Sözlerin en doğrusu Allah (c.c)’ın kitabıdır. Hidayetin en hayırlısıysa Muhammed (a.s)’in hidayetidir. İşlerin en şerlisi sonradan ortaya konulanlardır. Ve her sonradan ortaya konulan bid’attir, her bid’at ise sapıklıktır. Her sapıklık ise ateştedir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İnsanların elleriyle kazandıkları sebebiyle karada ve denizde fesat ortaya çıktı.” (Rum: 41)

Bizler İslam’ın garipliğinin ve fitnelerin karanlığının şiddetlendiği, iyiliğin kötülük, kötülüğün iyilik olarak ortaya konduğu, tagutların mü’min kişinin elbisesini giydiği, zındıkların takvalı salih kimselerin elbisesine büründüğü, bid’at ehlinin sünnet ehli elbisesiyle ortaya çıktığı, fasıkların ve suçluların adalet ve takva elbisesine büründüğü,

kendilerine İslam davetçisi diyenlerden bile şirkin her çeşidini işittiğimiz bir zamanda yaşamaktayız.

Öyle ki İslam, La ilahe illallah Muhammedun Rasulullah'ın manasını, onu bozan amelleri, şirkten kaçınmayı, tagutları tekfir etmeyi ve böylece Allah (c.c)'ı birleyip O'na hiçbir şeyi ortak koşmamayı bilmeksizin sadece dille telaffuz etmekten ibaret basit bir kavram haline gelmiştir.

Bu sapık fikir sebebiyle yeryüzü şirkle ve müşrikle dolmuş, cehalet yayılmıştır. Hatta bundan dolayı asılların aslı olan tevhid yok olacak hale gelmiştir.

Üstelik tagut alimlerinin gerek mescidlerde, gerek şeriat fakültelerinde, gerekse her yerde tagutların da desteğini alarak insanlar arasında yaymak istedikleri yaygın olan fikir; manasını bilmeden sadece şehadeti söyleyen kimse, onunla amel etmese, şirkten temizlenip ondan beri olmasa bile sırf bu sözü söylüyor diye müslüman olacağı fikridir.

İşte bu sebeple, ta ki güvenilir bir alimin hucceti ikame edip bütün özürlerini ve şüphelerini ortadan kaldırıncaya kadar cehaleti sebebiyle büyük şirk işleyen kimsenin özür sahibi olup kendisine müşrik hükmü verilemeyeceği anlayışının ortaya çıktığı bir duruma gelindi.

Böyle bir inanç ve düşünce ise; **“Cehalet ilimden daha hayırlıdır”** sonucunu meydana getirir. Çünkü bir kimse şehadeti telaffuz etmekle birlikte, bu şهادetinden itibaren onu ameliyle yalanlar, Allah (c.c)'ın şeriatı dışında hüküm verenleri destekler, onlara dost olup kendilerini destekleme sözü verir, onlara karşı ihlas göstereceğine, onların anayasalarına bağlı kalıp onu koruyacağına dair Allah (c.c) adına yemin eder, fakat buna rağmen hala müslüman kalır. Zira böyle bir kimse her ne kadar küfür ve şirk işlerse işlesin, her ne kadar küfür ve şirk işleyenleri desteklerse desteklesin ya da her ne kadar Allah (c.c)'ın şeriatı

dışındaki şeriatlere muhakeme olursa olsun cehaleti sebebiyle mazeretli olup bu hal üzere ölmesi halinde cehaleti sebebiyle yine de müslüman hükmünü hakeder ve cennete girer.

İşte böyle bir inancın getirdiği sonuç budur. Böyle bir kimse ancak huccetin kendisine ikame edilmesi, ilmin ona gelmesi ve cehaletin ortadan kalkması sonucunda ona uymaması halinde müşrik sıfatını alıp bu hal üzere ölmesi durumunda cennet kendisine haram olur.

Bilinen şudur ki; insanların çoğu zaten cahildir ve kendilerine huccet ikame edildiğinde uymayacaklardır. Bu durumda cehalet ilimden daha çok tercih edilir olacaktır. Çünkü insan, kendisine huccet ikame edildikten sonra cehenneme, huccet ikame edilmeden önce her ne kadar şirk işlese bile cennete girmeyi hakediyorsa, bu durumda gelen ilmi kabul etmediği müddetçe cehenneme gireceği için cahil kalması daha iyi olacaktır. Zira ilim onu cehenneme sokacaktır.

İşte bu nedenle tevhidi öğrenmemesi, kendisine ikamei huccet yapılmaması onun için daha hayırlıdır. Zira böyle bir durumda cahil kalmak insanlar için daha hayırlıdır.

Böyle bir anlayış sebebiyledir ki kendisini tevhid davetçisi zanneden kimseler tevhidi tebliğ etmeme, insanlara hucceti ikame etmeme durumuna gelmişlerdir. Çünkü huccet ikame edildiği zaman, insanların bir çoğu kabul etmeyecek ve bu durum onları cehenneme sokma sebebi olacaktır.

İşte bu sapık fikrin ve akidenin sonucu sadece bu olmuş olsaydı yine de bu inancın ne büyük bir sapıklık olduğunu ve sıratı mustakimden ne kadar uzak olduğunu isbat etmeye yeterdi.

Bu kitabı Allah (c.c)’ın yardımı ve fazlıyla işte bu maksatla ve bu mesele hakkında yazdım. O halde bu kitap; **“müşrik cehaletinden dolayı mazeretli midir”** meselesi hakkındadır.

Bu kitapta Allah (c.c)’ın yardımıyla bu meseleyi baştan sona kadar sadece Kur’an ve sünnetten ve selefi salihin anlayışıyla isbat etmeye çalıştım ve bu konudaki şüphelerin yanlışlığını yine bu yolla isbat ettim.

Elbette ki ben hatadan masum olduğumu iddia etmiyorum. Ancak Rasulullah (s.a.s) masumdur. Bu sebeple bu kitabın içerisindeki hak ve doğrular tamamen Allah (c.c)’ın yardımıyla meydana gelmiştir. Şayet kitabın içerisinde bir hata söz konusuysa bu benden ve şeytandan olup Allah (c.c) ve rasulü ondan beridir.

Allah (c.c)’tan bu kitabı benim hasenat defterime yazılmış bir hasene kılmasını, ancak ve ancak kendi rızasını kazanmak için yazmış olduğumu kabul etmesini temenni ederim.

Allah (c.c)’ın rasulüne, onun sahabelerine salat ve selam olsun.

Son duamız Alemlerin rabbi Allah’a hamd olsun.

ŞİRK VE ÇEŞİTLERİ

Büyük şirkte cehaletin hükmü konusuna girmeden önce meselenin daha kolay anlaşılması için şirk ve çeşitlerini açıklamak istiyorum.

Şirk üç türlü olup başlıca şunlardır:

1 - Büyük Şirk 2 - Küçük Şirk 3 - Gizli Şirk.⁽¹⁾

1 - Büyük Şirk: Allah (c.c)’ı ibadette (nusukta), hükümde, teşride, velayette ve sevgide birlemeyip O’na ortak koşturaktır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“De ki: “Namazım, kestiğim kurban, hayatım ve ölümüm Alemlerin Rabbi olan Allah içindir. O’nun hiçbir ortağı yoktur. Müslümanların ilki olarak bununla emrolundum.”
(En’am: 162 –163)

“Onlar, hahamlarını, rahiblerini ve Meryem oğlu Mesih’i Allah’tan başka rabler edindiler. Oysa tek olan Allah’a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O’ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, onların ortak koştuklarından münezzehtir.”
(Tevbe: 31)

“Hüküm vermek yalnız Allah’a aittir. Kendisinden başkasına değil, sadece O’na ibadet etmenizi emretti. Dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”
(Yusuf: 40)

⁽¹⁾ Bazı alimler gizli şirki küçük şirkten saydılar

Büyük Şirkin Türleri:

1) Dua Yapmada Şirk: Dua yalnız Allah (c.c)’a yapılır. Başkasına yapıldığı zaman şirktir. Ölüden yardım istemek gibi...

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Gemiye bindikleri zaman dini yalnız Allah’a has kılarak O’na yalvarırlar. Ama Allah onları karaya çıkararak kurtarınca O’na hemen eş koşarlar.”

(Ankebut: 65)

2) Niyet ve İstemede Şirk: Yani; hayırlı bir iş yaparken Allah (c.c)’ın rızasından başka birşey için yapmaktır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Dünya hayatını ve güzelliklerini isteyenler orada işlediklerinin karşılığını eksikliğe uğratılmadan veririz. İşte ahirette onlara ateşten başka birşey yoktur. İşledikleri şeyler orada boşa gitmiştir. Zaten yapmakta oldukları da batıldır.”

(Hud: 15-16)

“İstiyor” sözü; salih ameliyle istiyor demektir. Dolayısıyla salih olmayan ameller, dünya için yapılan ameller, bunun dışındadır.

Örneğin; bir insan güzel bir ev yapar, onu dünya için güzel yapar ve bu yaptığı amel salih amelden sayılmaz ve bunda bir beis yoktur. Salih amele örnek olarak; namaz, cihad, hac gibi amelleri verebeliriz.

3) İtaat Şirk: Allah (c.c)’ın itaat etmeyi yasakladığı bir konuda birisine itaat etmek veya kendisine itaat edilmeyi yasakladığı birisine itaat etmek demektir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlar, hahamlarını, rahiblerini ve Meryem oğlu Mesih’i Allah’tan başka rabler edindiler. Oysa tek olan Allah’a ibadet etmekle emrolunmuşlardı. O’ndan başka ibadete layık ilah yoktur. O, onların ortak koştuklarından münezzehtir.” (Tevbe: 31)

Ayetteki **“hahamlar”**dan kasıt; alimler” manasındadır.

“Rahipler”den kasıt; ibadetkarlar manasındadır.

“Allah’tan başka rabler”den kasıt; Allah (c.c)’ın haram kıldığını helalleştiren, Allah (c.c)’ın helal kıldığını haramlaştıranlara itaat ettiler. Böylece onları, onların rububiyetlerine itikat etmedikleri halde, rabler edindiler. Bilakis derler ki: “Rabbimiz ve onların rabbi Allah (c.c)’tır.”

O halde alim olsun, ibadektar olsun veya başkası olsun, her kim Allah (c.c)’ın haram kıldığını helal, helal kıldığını haram kılması konusunda bir kimseye itaat ederse işte o kimse onu rab edinmiştir. Tıpkı “hahamlarını ve rahiplerini Allah (c.c)’tan başka rabler edinenler gibi.”

Birgün Rasulullah (s.a.s) bu ayeti kerimeyi okuduğu sırada içeriye daha evvel hristiyan iken İslam’la şereflenen Adiyy İbn Hatem (r.a) girdi ve bu ayeti kerimeyi duyunca Rasulullah (s.a.s)’e:

“Onlara ibadet etmiyorlar ki” dedi.

Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s):

“Onlar Allah (c.c)’ın helal kıldığı bir şeyi haram, haram kıldığı bir şeyi helal kıldıkları zaman onlara itaat etmiyorlar mı?” diye sorunca Adiyy b. Hatem:

“Evet” diye cevap verdi. Rasulullah (s.a.s) de:

“İşte böylece onlara ibadet ediyorlar” buyurdu.

(Tirmizi,Ahmed b. Hanbel, İbni Hazm)

İbni Teymiye (r.a) şöyle dedi:

“Ebu’l Bahteri bu ayet hakkında şöyle dedi:

“Onlar din adamlarına, rahiplerine namaz kılmadılar. Şayet din adamları ve rahipleri, kendileri için rüku ve secde yapılmasını onlara emretseydiler elbette bu konuda onlara itaat etmezlerdi. Fakat Allah (c.c)’ın haramını helal, helalini haram yapmalarını onlara emrettiklerinde bu emre itaat ettiler. İşte onların, din adamlarını ve rahiplerini Allah (c.c)’tan başka rabler edinmeleri böyle olmuştur.”

Rebi b. Enes dedi ki:

“Ebi Ali’ye’ye dedim ki: “İsrail oğullarında şu rab edinme meselesi nasıldı?” Dedi ki: “Rab edinme şöyledir: “Onlar Allah (c.c)’ın kendilerine kitaplarında neyi emredip neyi yasakladığını buldular ve dediler ki: “Biz hahamlarımızın hiçbir zaman önüne geçmeyeceğiz. Bize neyi emrederlerse uyarız, neyi de yasaklarsa onların sözlerine karşı çıkmaz, vazgeçmeyiz. Böylece adamlara tabi olup Allah (c.c)’ın kitabını arkalarına attılar. Rasulullah (s.a.s) onların, onlara ibadetlerinin; haramı helalleştirmeleri, helali haramlaştırma konusunda olduğunu açıklamıştır. Yoksa onlar onlara namaz kılmadılar, onlar için oruç tutmadılar, Allah (c.c)’tan başka onlara dua etmediler. Bu sebeple onların ibadetleri bu meselelerde olmayıp haramı helalleştirme, helali haramlaştırma konusunda idi.”

(İbni Teymiye Fetvalar c: 7 s: 76)

4) Sevgide ve muvalatta şirk:

Her kim, sadece Allah (c.c) için sever ve buğzeder, dost ve düşman olursa; Allah (c.c)’ın sevdiğini sever, sevmediğini sevmezse; Allah (c.c) ve rasulüne dost olana dost,

düşman olana düşman olursa; Allah (c.c)’ın razı olduğu şeylerden razı olur, buğzettiği şeylere buğzederse, işte o kimse sadece Allah (c.c)’a kul olmuş ve imanını tamamlanmıştır. Her kim de şekli ve resmi ne olursa olsun Allah (c.c)’dan başkası için sever ve buğzederse veya dostluk ve düşmanlık gösterirse, işte o kimse de ister kabul etsin veya kabul etmesin, bunlara kul olmuş ve ibadet etmiştir.

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Allah (c.c) için seven, Allah (c.c) için buğzeden, Allah (c.c) için veren, Allah (c.c) için vermeyen kimsenin imanını tamamlanmıştır.” (Ebu Davud sahih senedle)

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“İmanın en sağlam kulpu; Allah (c.c) için dost olmak, Allah (c.c) için düşman olmak, Allah (c.c) için sevmek, Allah (c.c) için buğzetmektir.”

(Ahmed sahih senedle)

Allah (c.c) için dost ve düşman olmanın, sevmek ve buğzetmenin imanının en sağlam kulpu olmasının sebebi; Allah (c.c)’a kulluğun en yüksek mertebesini gösterdiği içindir. Bu sebeple kim, Allah (c.c)’dan başkası için dost veya düşman olursa, o kişiye en yüksek seviyede kulluk ve ibadet etmiş olur.

Zatı için sevilen sadece Allah (c.c)’dır. O’ndan başkaları ise ancak O’nun için sevilirler, O’nunla beraber sevilmezler. Allah (c.c)’dan başkası, şekli ve mertebesi ne olursa olsun, doğruya ister isabet etsin ister isabet etmesin, ister hak ister batıl üzere olsun zatı için veya Allah (c.c) ile beraber sevilirse, onun zatı için dostluk veya düşmanlık

gösterilirse Allah (c.c)’dan başka rab ve ilah edinilmiş olur.⁽¹⁾

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İnsanlardan, Allah’tan başka edindikleri denkleri Allah gibi sevenler vardır. Oysa iman edenlerin Allah’ı sevmeleri daha şiddetlidir.” (Bakara: 165)

5) Korku şirki:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Muhakkak şeytanlar dostlarını korkuturlar. Eğer inanmışsanız onlardan korkmayın benden korkun.”

(A-li İmran: 175)

Yalnız Allah (c.c)’ın elinde olan şeyler hakkında Allah (c.c)’tan başkasından korkmak büyük şirklerdendir.

Örneğin; neslini kesebileceği endişesiyle insan veya cinden korkmak gibi... Çünkü bu, sadece Allah (c.c)’ın elindedir.

Hastalık, fakirlik veya sakatlık verebileceği zannıyla insanlardan veya cinlerden korkmak da böyledir.

Ölüden veya cansız bir varlıktan zarar geleceği zannıyla korkmak büyük şirktir. Velew ki bu, ölünün hayatta iken yapabileceği şeylerden olsun.

Örneğin; bir ölünün kendisini dövebileceğinden korkması gibi... Bu, büyük şirktir. Çünkü ölünün bunu yapmaya kudreti yoktur.

⁽¹⁾ Toprak ve vatan gibi maddi bir durum ve bir beşer olması ya da sahip olunan bir yol, kanun, her çeşidiyle grup ya da partiler gibi manevi durumların olması arasında bir fark yoktur.

Bir mahlukattan korktuğundan dolayı ona ibadet etmek büyük şirktir. Örneğin; korktuğundan dolayı bir kişi için kurban kesmek gibi...

Oturacağı yeni bir evde cinler kendisine zarar vermesinler diye, onların şerrinden korunmak amacıyla cinler için kurban kesmek de büyük şirktendir.

6) Tevekkül şirki:

Tevekkülün şer'i manası; hayrı elde etmek veya şerri defetmek için Allah (c.c)'a güvenmektir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Eğer mü'min iseniz yalnız Allah'a tevekkül edin.”

(Maide: 23)

“Kim Allah'a tevekkül ederse Allah ona yeter.”

(Talak: 3)

Yalnız Allah (c.c)'a güvenmek, O'na gönülden bağlanmak, tevhidir.

Tevekkül aşağıdaki durumlarda büyük şirk olur:

- Sadece Allah (c.c)'ın yapabildiği konularda yaratılanlara güvenmek.

Örneğin; yağmur yağması, rızık elde etmek, çocuk sahibi olmak, hastalıktan korunmak ve hastalıktan kurtulmak gibi sadece Allah (c.c)'ın elinde olan meselelerde Allah (c.c)'tan başkasına güvenmek gibi...

- Ölümlere ve cansız varlıklara herhangi bir konuda tevekkül etmek, güvenmek.

7) Teşri koyma şirki:

Teşri koymak, helal veya haram, iyilik veya kötülük ölçülerini tayin etmek sadece Allah (c.c)’a ait olan uluhiyetin en önemli özelliklerindendir.

Bu nedenle kim, bu özelliklerden herhangi birisinin kendisinde olduğunu iddia ederse, yani; Allah (c.c)’a muhalefet ederek teşri koyma, helal (serbest) ve haram (yasak) ölçülerini tayin etme, bir şeye iyi veya kötü deme yetkisinin kendisinde bulunduğunu iddia ederse kendisini ilah ilan etmiş ve Allah (c.c)’a denk kılmış olur. Her kim de onun bu iddiasını kabul ederek bu yetkiyi ona verir ve ona bağlanırsa onu kendisine ilah edinmiş olur.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Hüküm vermek yalnız Allah’a aittir. Kendisinden başkasına değil, sadece O’na ibadet etmenizi emretti. Dosdoğru din budur. Fakat insanların çoğu bilmezler.”

(Yusuf: 40)

“Yoksa onların Allah’ın izin vermediği şeyi kendilerine dinden bir şeriat koyan ortakları mı vardır?”

(Şura: 21)

“De ki: “Biliyor musunuz, Allah size rızık olarak her ne indirmişse, onun kimini haram kıldınız, kimini helal...” Yine de ki: “Allah mı bunun için size izin verdi, yoksa Allah’a iftira mı ediyorsunuz?”

(Yunus: 59)

2 - Küçük şirk: İbadet seviyesine çıkmamış amellerin Allah (c.c)’tan başkasına veya Allah (c.c)’la birlikte bir başkasına yapılmasıdır.

Riyanın azlığı, Allah (c.c)’tan başkasına yemin etmek gibi...

Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

“Kim Allah (c.c)’tan başkasına yemin ederse şirk işlemiştir.” (Tirmizi)

“Allah ve sen dilerse”, “bu, senden ve Allah’tandır”, “sadece Allah ve sen benim için varsın”, “ben Allah’a ve sana tevekkül ettim”, “sen olmasa idin bu olmazdı” gibi sözler küçük şirktir.

Bir adam Rasulullah (s.a.s)’e şöyle dedi:

“Allah ve sen dilerse.” Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s) ona:

“Beni Allah’a denk mi tutuyorsun? Sadece “Allah dilerse” de!” dedi. (Nesei, İbn Mace)

Her söz veya amel veya inanç büyük şirke ulaşmadığı halde büyük şirke vesile oluyorsa küçük şirk olur.

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Sizin için en çok korktuğum şey küçük şirktir.” Bunun üzerine sahabeler şöyle sordular:

“Küçük şirk nedir? Ya Rasulallah!”

Rasulullah (s.a.s) de şöyle cevap verdi:

“Riyadır. Cenabı Hak insanları amellerine karşılık cezalandıracağı zaman riyakarlara: “Dünyada gösteriş yaptığınız kimselerin yanına gidin. Onların yanında bir mükafat bulabilecek misiniz?” diyecektir.”

(Ahmed b. Hanbel)

Sahabeler: **“Rabbine kavuşmayı uman kimse salih amel işlesin ve Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın.”** (Kehf: 110) ayetini küçük şirk için delil gösterdiler. Halbuki bu ayet zahirine göre büyük şirk hakkındadır. Çünkü Allah (c.c) ayette; **“Rabbine ibadette hiçbir şeyi ortak koşmasın”** buyuruyor. Yani; ibadette şirk yapmasın, demek istemektedir.

İbadet şirki hiçbir zaman küçük şirk olmaz. Her zaman büyük şirktir.

Ayet her ne kadar büyük şirk hakkında ise de sahabeler bu gibi ayetleri küçük şirk hakkında delil getiriyorlardı. Bu ise küçük şirkin büyük şirk olduğunu belirtmek için değil, insanları küçük şirkten de çok sakındırmak içindir.

3 - Gizli şirk: Bilinmeyen şirk, demektir.

Bazı alimler gizli şirki; gizli şehvet şirki olarak isimlendirdiler.

Şehvet ise; nefsin bir şeyi arzulaması, bir şeye meyletmesidir.

Bazı alimlere göre şehvet; nefsin hoşuna giden ve onu sevindiren şeye meyletmesidir. Yani; insan, nefsin arzula-dığı şeyi yapar ve bunu Allah (c.c)’a itaat etmek için yap-tığını söyler. Halbuki bunu nefsi istediği için yapmaktadır. Nefsi istemeseydi yapmazdı. İşte bu gizli şirktir.

Heva ile şehvet arasında fark vardır. Heva, aynen şehvet gibi bir şeye meyletmektir. Aralarındaki benzerlik sadece budur. Fakat heva, caiz olmayan bir şeye meyletmektir. Onun için insan bunu hissedebilir. Şehvet ise yapılması gereken şeylere meyletmektir. Fakat bunu yaparken Allah (c.c) istediği için değil, nefis istediği için yapar, sonra üzerine şeriat elbisesini giydirir.

Rasulullah (s.a.s) şöyle buyuruyor:

“Bu ümmetin şirki karanlık bir gecede dümdüz bir kayanın üzerinde yürüyen siyah bir karıncanın ayak sesinden daha gizlidir.” Bunun üzerine Ebu Bekir (r.a) Rasulullah (s.a.s)’e:

“Bundan nasıl kurtulabiliriz?” dedi.

Rasulullah (s.a.s):

“Şu duayı okursan ondan kurtulursun: “Allah’ım! Bildiğim şeylerde şirk koştuktan sana sığınırım. Bilmediğim şirkten de senin affını dilerim” de.” buyurdu.

(Hakim, Ebi Hatim sahih senedle rivayet etti)

Büyük şirk insanı İslam dininden çıkarır, kafir yapar. Küçük şirk ise İslam dininden çıkartmayıp büyük günahlardan daha günahtır.

Şirkin küçüğü ve büyüğü ancak ölmeden önce ondan tevbe etmekle affolunur. Küçük şirki ahiret gününde ancak çokça haseneler siler. Küçük şirk sadece karıştığı ameli bozar. Büyük şirk ise bütün amelleri bozar.

Büyük Şirk İşleyen Kimse, İster Cahil, İster Taklitçi, İster Tevilci, İsterse Hatalı Olsun İşlediği Fiil Sebebiyle Müşrik Olarak İsimlendirilir:

Allah (c.c)’ın dininde insanlar ya mü’min ya da kafir olmak üzere iki kısımdır. Bu durumda insanlar için iki din söz konusu olup bir üçüncüsü söz konusu değildir. Bu sebeple her kim birinden çıkarsa mutlaka diğerine girer. Bu iki din ise; İslam dini ile şirk ve küfür dinidir. Bu sebeple İslam dininden çıkan küfür ve şirk dinine girer, küfür ve şirk dininden çıkan İslam dinine girer. Kısaca hiç kimse- nin “dinsiz” olması söz konusu olamaz. Zira hiçbir dine inanmayanların bile dini “küfür ve şirk dinidir.”

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Sizi yaratan O’dur. Sizden kafir olanlar da vardır, mü’min olanlar da vardır.”

(Tegabun: 2)

“Kim İslam’dan başka bir din ararsa bilsin ki (o din) ondan kabul edilmeyecek ve o kimse ahirette kaybedenlerden olacaktır.” (A-li İmran: 85)

İslam; Allah (c.c)’ı, ibadetinde ve birliğinde birlemektir. Bu gerçek Kuran-ı Kerim’de ve sahih sünnette defalarca tekrarlanan sözlerle apaçık bir şekilde belirtilmiştir.

Küfür dini ise; Allah (c.c)’a şirk koşturmak ve Allah (c.c)’ın tevhidini her çeşit ve şekliyle bozan her şeydir.

O halde her kim Allah (c.c)’ı tevhid etmeyi bir din edinirse işte o kimsenin Müslümanlardan olduğunu biliriz. Her kim de Allah (c.c)’ı tevhid etmeyi bozar ve ibadetlerine şirk karıştırırsa, o kimsenin de Müslüman olmadığını ve İslam dinini bozan yani; Yüce Allah (c.c)’a şirk koşan bir müşrik olduğunu biliriz. İşte bu, inatçı ve büyüklenen hariç kimsenin inkar edemeyeceği birinci derecede kesin bir delildir. Sadece Allah (c.c)’ı birleyen kişi Müslümandır. Her kim Allah (c.c)’ı birlemezse işte o kimse de müşriktir. Bu kimse ister inat eden bir alim, ister sapık bir cahil, ister müşrik bir kimseye tabi olan bir mukallit olsun, ister bu amellerini rasul gelmeden önce isterse sonra yapmış olsun, ister kendisine davet ulaşmış, isterse ulaşmamış olsun bir şey değişmeyip genel hüküm olarak, zahirindeki hale göre şirk işlediğine ve müşrik olduğuna, tevhidi sağlamadığı için muvahhid olmadığına hüküm verilir. İşte insanları İslam dininine göre bu şekilde ayırt edebiliriz.

Şirki sebebiyle kıyamet gününde azap görecektir veya cezaletini sebebiyle affedilecek kimseyle ilgili meseleye gelince... İşte bu başka bir meseledir. Azap meselesi ayrı bir meseledir. Bu mesele Allah (c.c)’ın izniyle ileride gelecektir.

Ehli sünnet ve'l-cemaatin üzerinde ittifak edilen inancına göre, her kim büyük şirk işlerse, apaçık olan fiili sebebiyle anında müşrik olarak isimlendirilir. Bu sebeple ister cahil, ister taklitçi, ister hatalı tevil yapan, ister hata eden, ister kendisine tebliğ ulaşan, ister kendisine tebliğ ulaşmayan kimse olsun şirk işlediğinde hüküm aynıdır, değişmez. İşte bu, Selefî Salihin inancıdır ve bu konuda bir çok delil vardır.

Bu delillerden bazıları şöyledir:

BİRİNCİ DELİL:

“Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse, Allah’ın kelamını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver. Sonra onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır. İşte bu, onların bilmeyen bir kavim olmalarından dola-yıdır.” (Tevbe: 6)

Bu muhkem olan ayet; Şeriatlerin unutulduğu, hakka giden yolların karanlıklar içinde kaldığı bir dönemde bile, şiddetli cehalete rağmen şirk koşanlara müşrik hükmü verildiğini ispat etmektedir. Bu ayete baktığımızda, söz konusu şahısta aynı anda iki sıfat bulunduğunu görüyoruz. Bunlar ise; şirk ve Rasulullah (s.a.s)’ın risaletini bilmektir. Görülüyor ki Rasulullah (s.a.s)’ın risaletini bilmemek, şirk işleyen kişiye **“müşrik”** sıfatının verilmesine engel olmamıştır.

İmam Taberi dedi ki:

“Allah (c.c) ayeti kerimede nebisine şöyle buyuruyor:

“Ey Muhammed! Haram aylar geçtikten sonra sana öldürölmelerini emrettiğim müşriklerden biri Allah (c.c)’ın kelamı olan, Allah (c.c)’ın sana indirdiği Kur’ an’ı dinlemek için senden eman isterse **“fe’ecirhu”** yani; Allah

(c.c)’ın kelamını dinleyinceye ve sen ona Kur’an’ı okuyuncaya kadar ona eman ver. **“Sonra onu, güven içinde olacağı bir yere ulaştır.”**

Yani; O, Allah (c.c)’ın kelamını dinledikten sonra şayet kabul etmekten kaçınır ve ona okuduğundan öğüt almaz ise güvenlik içinde olacağı bir yere ulaştır.

“Bu onların bilmeyen bir kavim olmalarından dolayıdır.”

Yani; onlara istedikleri emanı vermek, Kur’an’ı dinlemeleri içindir. Onlar İslam’ı kabul etmedikleri taktirde onları güvenlik içinde olacakları bir yere ulaştırman da; onların cahil bir topluluk olmalarından ve Allah (c.c) katından gelen delillere iman ettiklerinde Allah (c.c) katında ne mükafatlar bulacaklarını, Allah (c.c)’a imanı terk ettiklerinde ne kadar sorumluluk ve günah altında kalacaklarını bilmemelerinden dolayıdır.” (Taberi Tefsiri)

İmam Begavi şöyle demiştir:

“Allah’ın kelamını dinleyinceye kadar...”

İslam’ı kabul ettiklerinde Allah (c.c) katında nasıl mükafatlar kazanacaklarını, İslam’ı kabul etmediklerinde de Allah (c.c) katında onları nasıl bir azabın beklediğini öğreninceye kadar...

“Bu onların bilmeyen bir kavim olmalarından dolayıdır.”

Yani; onlar Allah (c.c)’ın dinini ve tevhidini bilmezler. Bundan dolayı Allah (c.c)’ın kelamını dinlemeye muhtaçtırlar.

Hasan şöyle demiştir:

“Bu ayet kıyamet kopuncaya kadar muhkemdir.”

(Begavi Tefsiri)

Ben şöyle diyorum:

Bu kişiye müşrik ismi verilmiştir ve müşriklerden sayılmıştır. Halbuki ayetin bildirdiği gibi henüz Allah (c.c)’ın kelamını dinlemiş değildir ve yine ayetin bildirdiği gibi cahil bir kimse idi.

İşte bu apaçık olan bir delildir.

Bu delil apaçık bir şekilde gösteriyor ki; bilerek ya da bilmeyerek; inat ederek ya da inat etmeyerek; taklit ederek ya da taklit etmeyerek şirk işleyen kişiye şirk işlediği anda müşrik sıfatı verilir.

Böylece bu delil bize; Muhammed (s.a.s) gönderilmeden önceki Mekke ehlinin; kendilerine nebi rasuller gönderilmeden önce geçmiş kavimlerin; “Allah için üçüncüsüdür”, “Allah, Mesih’tir” veya “Uzeyr’ Allah’ın oğludur”, “bizler Allah’ın sevgilileri ve çocuklarıyız” “Allah’ın eli sımsıkıdır”, “Allah fakir biz ise zenginiz” diyenlerin; Allah (c.c)’tan başkasına ibadet edenlerin; Allah (c.c)’ın şeriatinden başka şariat koyanların da müşrik olduklarını çok açık bir şekilde öğretti.

Bunların hepsi müşriktir. İster yaptıkları şeyleri bilmeden yapsınlar, ister bilerek yapsınlar, ister taklit ederek yapsınlar, ister taklit etmeden yapsınlar farketmez, bu ve benzeri şirkleri işlediklerinde müşrik sıfatını alırlar.

İKİNCİ DELİL:

“Rabbin Adem oğullarının sırtlarından onların zürriyetlerini aldı ve: “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” (sorusuna karşılık) onlar: “Evet (Rabbimizsin). Biz (buna) şahid olduk” demeleriyle onları kendilerine şahit

tuttu. Kıyamet gününde muhakkak ki biz bundan habersizdik” dersiniz diye (bunu yaptık)... Ya da: “Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koşmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz. Batıla dalanların yaptıkları sebebiyle bizi helak mı edeceksin?” dersiniz diye (bunu yaptık). İşte ayetleri böyle ayrıntılı olarak açıklıyoruz ki belki (hakka) geri dönerler.”

(A’raf: 173 -174)

Bu ayet bu meselede Kur’an’ın en büyük delillerindendir. Zira bu ayet meseleyle ilgili hükmü belirlemekte, onu ayrıntılı olarak açıklamakta, tevhid üzere misak alınmasını ve şahitlikle hucetin ikame edilmesini anlatmakta, cehalet ve taklit özrünün kesildiğini bildirmektedir.

Allah (c.c) şöyle buyurdu :

“Kıyamet gününde muhakkak ki biz bundan habersizdik” dersiniz diye...” Yani; cahillerden olduğunuzu söylersiniz diye...

“Ya da: “Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koşmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz.”

Yani; taklitçilerden olduklarınızı söylersiniz diye.

Bu durumda her iki halde de celahet ve ilmin yokluğu söz konusudur. İşte böylece bu ayet, Adem oğluna “bu şahitlik ile” ikamei hucetin yapıldığını, böylece özrünün kesildiğini isbat etmektedir.

Bundan sonra öğrenmiş olduk ki her Adem oğlu bu fitrat, bu misak ve bu din üzere doğmaktadır. Onu değiştirdikleri ve bozdukları zaman ise gerek cehalete, gerek taklide, gerek inada ve gerekse bunlardan başkalarına yönelmeleri sebebiyle şirklerini yakinen öğrenmiş olduk.

Bu açıklama ve genişçe izahatla ilgili olarak gönderilen rasullerin seyidi olan Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Her doğan fitrat üzere doğar.” (Başka bir rivayette: (Bu millet üzere doğar.) **Sonra anne ve babası onu Yahudileştirir veya hristiyanlaştırır veya Mecusileştirir. İşte bu, hayvanın yavrusunu, uzuvları eksiksiz olarak doğurması gibidir. Hiç uzuvları eksik olarak doğan bir hayvan gördünüz mü?”** (Buhari, Müslim)

İşte böylece onlara, taklitçi veya ince düşünmeyen veya ölçüp biçemeyen veya bilmeyen olmalarına rağmen şirk işledikleri için müşrik hükmü verilmiştir.

İbni Kesir şöyle demiştir:

“Allah (c.c), ademoğullarının bellerinden zürriyetlerini çıkararak onları; “Allah (c.c)’ın onların Rabbi ve Meliki olduğuna, O’ndan başka ibadete layık ilah olmadığına şahit tuttuğunu haber vermektedir. İşte Allah (c.c), onları bu fitrat üzerine yaratmıştır.

Bazı sahabe ve alimler:

“Ayette geçen **“şahitlik”**ten kasıt; Allah (c.c)’ın onları tevhid fitratı üzerine yaratmasıdır, demişlerdir.” (Bu görüşün daha kuvvetli olduğunu ispat etmek için delillendirmeye başladı.)

Allah (c.c)’ın, adem oğluna şahitlik ettirme olayını, şirk koşanların aleyhine delil kılması, Adem oğlunun tevhid fitratı üzere yaratıldığına delalet eder. Eğer bu olay, bazıların dediği gibi gerçekten meydana gelmiş olsaydı (yani Adem oğlunun sulbünden zürriyetinin çıkarılıp kendilerine şahit tutulması ve Allah (c.c)’ın onlardan ahid ve misak alması), o taktirde her insanın kendi aleyhine delil olabilecek bu olayı hatırlaması gerekirdi.

Denilebilir ki:

Rasulullah (s.a.s)’ın bunu haber vermesi, bunun gerçek olduğunu ispat etmek için yeterlidir.

Bu itiraza şöyle cevap verilir:

Müşriklerden inkar edip yalanlayanlar, ister bu olay olsun, ister başka bir olay olsun rasullerden gelen her şeyi yalanlarlar. O halde ahid ve misak olayı başlı başına onların aleyhine nasıl bir delil olabilir?

Bu gösteriyor ki, bu ahid ve şahitlikten kastedilen; ademoğlunun tevhid fıtratı üzerine yaratılmış olmasıdır. Bunun için Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Dersiniz diye (bunu yaptık)...” Yani; “kıyamet gününde demeyesiniz diye”, **“biz bundan”** yani; tevhitten... **“gafildik”** (demeyesiniz diye)...

“Ya da; “muhakkak ki babalarımız da önceden Allah’a ortak koşmuşlardı” dememeniz için...”

(İbni Kesir Tefsiri)

İmam Taberi dedi ki:

“Allah (c.c), kitabında buyuruyor ki:

“Şahit olduk.” yani; “Allah (c.c)’ın Rabbiniz olduğunu ikrar edenler üzerine kıyamet gününde **“biz bundan habersizdik”**, böyle bir şey bilmiyorduk ve biz bundan habersizdik demeyesiniz diye...”

““Ya da: “Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koşmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz.” dersiniz diye (bunu yaptık). Yani; “biz hakkı bilmediğimiz için onların yoluna uyduk.” (Taberi Tefsiri)

İmam Kurtubi şöyle demiştir:

“Tartuşi dedi ki: “İnsanoğlu dünya hayatında bu olayı hatırlamasa bile onları bağlar ve verdiği sözü yerine ge-

tirmesi gereklidir. Tıpkı hanımını boşayıp da boşadığını unutan kişiye, bu hatırlatıldığı halde hatırlamasa bile hanımının boş sayılması gibi...

İbn Abbas ve Ubey b. Ka'b dediler ki:

“Ayette geçen **“şahit olduk”** sözü, Adem (a.s)’ın oğullarının söylediği bir sözdür. **“Şahit olduk”** sözünün anlaması ise; “senin, bizim Rabbimiz ve İlahımız olduğuna şahit olduk” demektir.

“Batıla dalanların yaptıkları sebebiyle bizi helak mi edeceksin?” Yani; sen böyle yapmazsın demektir. Fakat tevhidde taklitçinin özrü yoktur.” (Kurtubi Tefsiri)

Şevkani bu ayetin tefsirinde şöyle dedi:

“Böyle yapmamızın sebebi; bilmediğinizi bahane etmemeniz ve işlediğiniz şirklerden dolayı babalarınızı suçlamamanız içindir.”

Onlar iki şeyi mazeret olarak öne sürerler:

“Daha önce” yani; bizim zamanımızdan önce babalarımız Allah (c.c)’a ortak koştu. **“Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz.”** Yani; bu sebeple biz, doğruyu bilemediğimiz için hak yolu bulamadık.

“Batıla dalanların yaptıkları sebebiyle bizi helak mı edeceksin?” Batıl işleyen babalarımız yüzünden bizi helak mı edeceksin? Halbuki cahilliğimizden, hakkı bulamakta ki acizliğimizden ve bizden öncekilere uymamızdan dolayı suç bizde değildir.

Bu ayette Allah (c.c), ademoğlunun belinden zürriyetini çıkarıp, Allah (c.c)’ın onların Rableri olduğuna kendilerini şahit tutmasının hikmetini açıklamaktadır. Allah (c.c)’ın böyle yapmasının sebebi; onların kıyamet gününde bu söz-

leri söylememeleri, böyle geçersiz ve boş şeyleri bahane olarak öne sürmemeleri içindir.”

(Şevkani Fethül Kadir Tefsiri)

İmam Begavi dedi ki:

“Eğer kişi verdiği sözü hatırlamıyorsa, nasıl bundan dolayı sorumlu tutulabilir” denilirse, buna şöyle cevap verilir:

Allah (c.c) vahdaniyyetine ait delilleri açıklamış, rasullerinin haber verdiği şeylerin doğru olduğuna dair deliller vermiştir. Bundan sonra kim bu gerçekleri, Allah (c.c)’a verdiği sözü bozarak, bile bile, inadından dolayı inkar ederse bu yaptığından sorumlu tutulur. İnsanların Allah (c.c)’a verdikleri sözü unutup hatırlamamaları, mucize sahibi olan güvenilir rasulden (onun gelip hatırlatmasından) sonra artık onları sorumluluktan kurtarmaz. Allah (c.c)’ın:

“Ya da: “Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koşmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz.... dersiniz diye (bunu yaptık) sözünden kasıt şudur:

Ey müşrikler! Sizin; “daha önce babalarımız ortak koşarak Allah (c.c)’a verdikleri sözü bozdu. Biz de onlardan sonra gelen nesildik.” Yani; onlara uyup tabi olduk deyip bunu kendinize bahane ederek; **“batıla dalanların yaptıkları sebebiyle bizi helak mı edeceksin?”** yani; sapık babalarımızın işledikleri günahlar yüzünden bize azab mı edeceksin? dememeniz için Allah (c.c) sizden bu sözü almıştır.

Allah (c.c)’ın, Adem oğlundan tevhid üzere söz aldığını hatırlatmasından sonra müşrikler artık böyle sözleri bahane edemezler. **“İşte ayetleri böyle ayrıntılı olarak açıklıyoruz.”** Yani; biz kulların ibret alması için ayetleri açık-

larınız. **“Ki belki (hakka) geri dönerler”** yani; küfürden tevhide dönerler.” (Begavi Tefsiri)

İbni Kayyım şöyle demiştir:

“(Allah) onları, kendilerine şahit tutarak; “Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” dedi. Onlar da: Evet (buna şahit olduk) dediler. İşte! Onların bu şekilde Allah (c.c)’ ın rububiyyetini ikrar etmeleriyle, kendilerine huccet ikame edilmiş oldu. Allah (c.c)’ın rasulleri vasıtasıyla bu ayetin de buyurduğu ikrar, onlar aleyhine bir delildir. Aşağıdaki ayetler gibi...

“Rasulleri onlara dedi ki: Allah’ın varlığında şüphe var mı?” (İbrahim: 10)

“Eğer onlara gökleri ve yeri kim yarattı diye soracak olsan “Allah” derler.” (Lokman: 25)

“Yeryüzünü ve içindekileri kim yarattı biliyorsanız söyleyin, de! “Allah” diyeceklerdir.” (Mü’minun: 84-85)

Kur’an’ı kerimde, insanların Rablerini ikrar fıtratı üzere yaratıldıklarını hatırlatıp onları sadece Allah (c.c)’a ibadete ve O’na hiç bir şeyi ortak koşmamaya davet eden bunlara benzer bir çok ayet vardır. Bu, Kur’an’ın metodudur. Bu yüzden A’raf suresindeki ayette Allah (c.c): **“Rabbin Adem oğullarının sırtlarından onların zürriyetlerini aldı ve...”** diyerek ayete başlamış ve sonunda da **“Kıyamet gününde “muhakkak ki biz bundan habersizdik” dersiniz diye”** buyurmuştur. Allah (c.c), bu ayette onlara, şirklerinden ve kendisinden başkalarına ibadetten vazgeçmeleri gerektiğine delil olarak, kendisinin Rububiyyetini ikrar etmelerini hatırlatıyor ve kıyamet gününde, hakkı bilmemeyi veya batılı taklit etmeyi mazeret olarak ileri

sürmemelerini bildiriyor. Çünkü hak yoldan sapmanın, yani dalaletin iki sebebi vardır:

Birincisi; gaflet sebebiyle hakkı bilmemek, **ikincisi ise;** sapıkları taklid etmektir.”

(Ahkamu Ehli’z-Zimme c:2 s: 553-557)

Allah (c.c) ayette şöyle buyurdu:

“Hani Adem’in sulbünden söz alındığını, sonra Rable-rinin Allah olduğuna kendilerini şahid tutarak, kendilerini yaratanı itiraf eden bir fitrat üzere yaratıldıklarını hatırla! İşte bu ikrar kıyamet gününde onların aleyhlerine bir delildir.”

“Dersiniz diye....” Yani; dememeniz için veya deme-yeseniz diye....

“Biz bundan habersizdik” yani; Allah (c.c)’ın rubu-biyyetini ikrar etmemiz gerektiğinden ve ibadeti sadece Allah (c.c)’a has kılıp ona hiçbir şeyi eş koştığımız ge-rektiğinden habersizdik.

“Ya da: “Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koştmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz.”

Allah (c.c), bu şahitliğe karşı onların öne süreceği iki bahaneyi zikrediyor.

İlk olarak şöyle diyecekler:

“Biz bundan habersizdik”.

Allah (c.c) ise bundan habersizliğin mazeret olmadığını, çünkü her insanın bunu bilmesi gereken bir fitrat üzere yaratıldığını bildirmektedir. İnsanların, kainatın yaratıcısı-nın varlığına iman fitratı üzere yaratılması, aynı zamanda Allah (c.c)’ın varlığını inkar edenlerin aleyhinde bir delildir.

Onlar ikinci olarak şöyle diyecekler:

“Muhakkak ki babalarımız da önceden şirk koşmuşlardı. Biz ise onlardan sonraki zürriyetiz. Batıladanların yaptıkları sebebiyle bizi helak mi edecek-sin?”

Bizim babalarımız müşrikti, yani; bize başkalarının günahları yüzünden azab mı edeceksin?

Müşriklerin düşüncesine göre; eğer Allah (c.c) onların hidayet üzere olmalarını dileyseydi babalarını müşrik olarak bulmazlardı. Çünkü onlar babalarından sonra gelen nesildi ve onlara uymaları gayet tabi idi.

Normalde kişi, babası tarafından yetiştirilmişse işinde, evinde, giyim ve yemek tarzında babasının alışkanlıklarını taklid eder. Bunun için eğer ana babası yahudi, hristiyan veya mecusi ise o da onlar gibi olur. İnsan adet ve tabiatı gereği, fıtratı ve aklıyla çelişmedikçe ana, babasını taklid eder.

Onlar derler ki: “Biz ve müşrik babalarımız mazeretliyiz. Çünkü biz müşrik bir soydan türemiş bir nesildik ve bizim onların hatalı olduğunu anlayabileceğimiz bir delilimiz de yoktu.”

Oysa, tek olan Allah (c.c)’ın, kendilerinin Rabbi olduğuna şehadet ederek yaratıldıkları fıtratı bozmazlarsa içinde bulundukları şirkin batıllığını açıkça görebilirler.

Onlar babalarına tabi olmalarının normal ve kaçınılmaz bir davranış olduğunu iddia edecek olurlarsa, aslında kendi aleyhlerine bir delil sunmuş olurlar. Çünkü asıl ve kaçınılmaz olan fıtratlarının gereğine göre hareket etmeleridir. Çünkü, İslam’ı kabul etmelerini gerektiren fıtrat üzere ya-

ratılmaları, onların uymak zorunda olduklarını iddia ettikleri terbiyeden çok daha önce olmuş bir olaydır.

Allah (c.c)’ın, bu kainatın tek yaratıcısı olduğunu bildikleri akılla, **aynı zamanda şirkin batıllığını da görmeleri gerekir. Bunun için rasule ihtiyaç yoktur.** Çünkü Allah (c.c) önceden bunu onlara bildirirken, rasul yoktu. Bu, Allah (c.c)’ın şu ayetine ters değildir:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.”
(İsra: 15)

Rasul insanları tevhide davet eder. Fakat fitratları gereği akıllarıyla kainatın tek bir yaratıcısı olduğunu bilirler. Kainatın tek bir yaratıcısı olduğunu bilmede fitrat akli bir delildir. Bu sebeble risalet, onlar için tek huccet değildir. Rablerinin Allah (c.c) olduğunu kabul edip Allah (c.c)’ı bilmeleri, bütün Adem oğullarının rasulleri de tasdik etmelerini gerekli kılar.

Hiç kimsenin kıyamet gününde:

“Suçlu olan müşrik babamdır. Çünkü o, Allah (c.c)’ ın, Rabbi olduğunu ve O’nun hiç bir şeriki bulunmadığını bildirdi” demesi, Allah (c.c)’ı inkar etmede ve şirk koşmada kendisine mazeret sayılmayacaktır. Bilakis, hakettiği azaba uğratılacaktır. “Ben bundan habersizdim, benim suçum yok” diyemez.

Sonra Allah (c.c), rahmet ve ihsanının kemali gereği, kişi her ne kadar azabı haketsen de rasul göndermeden azab etmez. Allah (c.c) iki delil gerçekleşmedikçe kuluna azab etmeyeceğini bildirmiştir:

Birincisi: Kulunu; Rabbi, meliki ve yaratıcısının Allah (c.c) olduğunu ve O’nun hakkını yerine getirmesinin gerekli olduğunu ikrar eden bir fitrat üzere yaratması.

İkincisi: Kuluna, fıtratı üzere yaratıldığı tevhide tafsilatlı bir şekilde açıklayan, ikrar eden ve tamamlayan rasuller göndermesi.

Kıyamet gününde fitrat ve risalet, insan aleyhinde delil olur ve kişi daha önce kafir olduğunu kendisi de kabul eder. Tıpkı Allah (c.c)’ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“Ve kafir olduklarına dair kendi aleyhlerine şahitlik ettiler.” (En’am: 130)

Allah (c.c), kafirin cezasını ancak, kul kendisinin kafir olduğunu kabul ettikten ve kuluna iki hücceti; fitrat ve risalet hüccetlerini ikame ettikten sonra verir. İşte bu, adaletin en üstün seviyesidir.”

(Ahkamu Ehli’zZimme c: 2 s: 523-557)

İbni Teymiyye dedi ki:

“Allah (c.c)’a hamd olsun! Rasulullah (s.a.s): **“Her doğan çocuk İslam fıtratı üzerine doğar, sonra anne ve babası onu yahudileştirir, hristiyanlaştırır veya mecuşileştirir”** buyurmuştur.

Doğru olan; Allah (c.c)’ın, insanların fıtratını üzerinde yarattığı şeydir. Bu ise İslam fıtratıdır. Bu fitrat; Allah (c.c)’ın Adem oğluna:

“Ben sizin Rabbiniz değil miyim?” sorusuna karşılık onların da:

“Evet” dediği gün yaratıldıkları fitrattır.

Bu fitrat batıl itikatlardan uzak olan ve doğru inançları kabul eden bir fitrattır. **Zaten İslam; teslimiyeti Allah (c.c)’tan başkalarına değil, sadece Allah (c.c)’a yapmaktır. Bu, la ilahe illallah’ın manasıdır.**

Rasulullah (s.a.s) buna bir örnek vererek şöyle buyurmuştur:

“İşte bu, hayvanın yavrusunu, uzuvları eksiksiz olarak doğurması gibidir. Hiç uzuvları eksik olarak doğan bir hayvan gördünüz mü?”

Rasulullah (s.a.s), kalbin hatalardan uzak olmasının, bedeninin ayıplardan uzak olması gibi olduğunu açıklamıştır. Çünkü bozulma doğuştan değil, sonradan olan bir şeydir.

Müslim’in sahihinde İyad b Hamar, Rasulullah (s.a.s)’ın bir hadisi kudsiyi şöyle rivayet ettiğini haber vermiştir:

“Ben, kullarımı hanifler olarak yarattım. (Sonra) Şeytan onlara hakim oldu. Onlara helal kıldığım şeyleri haram kıldı ve hakkında hiçbir delil indirmedığım halde bana şirk koşmalarını emretti.”

Şöyle devam ediyor:

“Ademoğlunun İslam fıtratı üzerine yaratılması demek; doğduğu andan itibaren gerçekten İslam’a inanan kişiler olarak yaratılması demek değildir. Çünkü Allah (c.c), anemimizin karnından hiç bir şey bilmez halde doğduğumuzu bildirmiştir.

Fakat İslam fıtratından kasıt; kalbin şirk ve küfürden uzak olması, hakkı kabul etmeye ve hakkı, yani İslam’ı istemeye meyilli yaratılması demektir. Öyle ki, eğer onu değiştiren hiç bir etken olmasaydı, mutlaka müslüman olurdu.

İşte! Bu pratik ilmi kuvvetin, onu engelleyen bir şey olmadıkça insanı İslam’a sevketmesi gerekir. Bu da Allah (c.c)’ın fıtratıdır ki, insanları bu fıtrat üzerine yaratmıştır.”

(Fetvalar c: 4 s: 245)

Ben şöyle diyorum:

Biz yakinen biliyoruz ki yahudilerin, hristiyanların ve mecusilerin çoğunluğunun şirki, cehalet ve taklit şirkidir ve bunda asla mazeretli değildirler. Böylece şirk hükmü onlar için sabit olmuştur. Çünkü bunun aksi bir hüküm vermek İslam ve tevhid hükmü vermektir ki bu tamamıyla ve asıl itibariyle batıldır.

Zira her kim tevhidden çıkar ve şirke bulaşırsa işte o kimse hak olan dinden şirk dinine çıkmıştır. İster cehaletle, ister bilerek; ister inat ederek ister inat etmeyerek; ister taklit ederek, ister durup düşündükten sonra olsun fark etmez...

Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Kıyamet gününde cehennem ehlinde bir adama şöyle denir: “Şayet senin yeryüzünü dolduracak kadar altının olsaydı şu azaptan kurtulmak için feda eder miydin?” O da: “Evet!” der. Bunun üzerine Allah (c.c): “Fakat Adem’in sulbünde iken senden, daha kolay olan bir şeyi istemiştin de sen bundan çekinip bana şirk koştun” diyecek.” (Müslim)

ÜÇÜNCÜ DELİL:

“Ey İman edenler! Seslerinizi nebinin sesinden daha fazla yükseltmeyin! Birbirinize yüksek sesle seslendiğiniz gibi O’na da aynı şekilde seslenmeyin! Yoksa siz hissetmeden amelleriniz boşa gider.” (Hucurat: 2)

Bu ayet apaçık bir şekilde gösteriyor ki amelleri tam olarak yok eden şirke, insan bilmeden de düşebilir. Çünkü ayette Allah (c.c): **“siz hissetmeden”** demektedir. Yani

insan hissetmeden büyük şirke girebilir. Ve amelleri boşa gidebilir. Bu sebeple **“hissetmeden”** demek **“bilmeden”** demektir.

Bu ayet apaçık gösteriyor ki şirk işleyen kişi ister bile-rek, ister bilmeyerek, ister taklit ederek, ister taklit etme-yerek işlesin farketmez, müşrik ismini ve sıfatını alır.

İbni Kayyım (r.a) şöyle diyor:

“Sahabeler seslerini Rasulullah (s.a.s)’ın sesinin üzeri-ne çıkarttıkları zaman, onların amelleri boşa gider de gö-rüşlerini, akıllarını, arzularını, siyasi görüşlerini ve bilgile-rini Rasulullah (s.a.s)’ın getirdiği şeylerin üzerine çıkaran-ların amelleri boşa gitmez mi? Şüphesiz bunların durumu, seslerini Rasulullah (s.a.s)’ın sesinin üzerine çıkaranlardan daha kötüdür. Böyle yapanların amellerinin boşa gitmesi muhakkak daha önceliklidir.” (İ’lam’ul Muvakiin c: 1, s: 51)

Bazıları bu delile şöyle itiraz ettiler:

“Rasulullah (s.a.s)’ın yanında sesini O’nun sesinden yüksek tutmak şirk değildir. Çünkü bu ayet Ebu Bekir (r.a) ve Ömer (r.a) hakkında inmiştir. Böyle bir itiraz geçerli değildir. Çünkü ayette **“amelleriniz boşa gider”** deniyor. Burada apaçık olarak amellerin boşa gideceği bildiriliyor. Bütün amelleri yok olan, ancak büyük şirk ve büyük küfür işleyen kişidir. Ayette **“siz hissetmeden”** deniyor. Bu da gösteriyor ki kişi amellerinin tamamını boşa çıkaracak bir şirk içerisine girebilir. Yine buradan anlaşılıyor ki bir amelin bilmeden işlenmesi, o amelin şirk olmaması için mazeret değildir.

Ebu Muhammed b. Hazm bu ayeti delil alarak zikret-tiklerimizin aynısını söylemiştir. Fakat **“cehalet şirk ko-nusunda mazerettir”** diyenler, İbn Hazm’ın söyledikleri-

ni tahrif ettiler. Zaten hep böyle yapıyorlar. Onların görüşlerini destekleyen bir imamın sözünü gördüklerinde o sözleri yüceltebildikleri kadar yüceltirler. Ancak kendi inançlarına aykırı bir alim sözüne rastladıklarında da onu sapık teviller ile tevil ederler. Aynı İbn Hazm'ın bu mesele ile ilgili sözüne yaptıkları gibi. Bazen kendi görüşlerine aykırı alim görüşlerini tevil edecek bir kapı bulamadıklarında da şöyle derler: “Bu bir alimin zellesidir.” Tıpkı imam San'ani hakkında söyledikleri gibi.

İmam İbn Hazm bu ayeti zikrettikten sonra şöyle dedi:

“Bu apaçık bir nastır ve mü'minlere çok net bir hitaptır. Seslerini Rasulullah (s.a.s)'ın sesinin üstüne yükseltenlerin bütün amelleri Rasulullah (s.a.s)'ı inkar etmeseler bile boşa gidebilir. Bunlar Rasulullah (s.a.s)'ı inkar etmediler. İnkâr etmiş olsalardı, amellerinin boşa gittiğini mutlaka hissederlerdi. Halbuki Allah (c.c) ayette bize onların hissetmiyor olduklarını haber veriyor. Bu ise bazı amellerin küfür olduğunu ve imanı yok ettiğini, bazı amellerin ise küfür olmadığını göstermektedir.” (El-Fasl c: 3 s: 220)

Ben tekrar meseleye dönüyor ve bu mesele üzerinde tekid ile duruyorum: Bu ayet apaçık bir şekilde gösteriyor ki büyük şirkte cehalet mazeret değildir. Şer'i hüküm olarak cehalet büyük şirkte mazeret değildir. Ve kişinin bütün amellerini boşa çıkarır.

DÖRDÜNCÜ DELİL:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Allah'ın ipine hep birlikte sımsıkı sarılın. Ayrılığa düşmeyin. Allah'ın size olan nimetini hatırlayın: Bir

zamanlar düşmandınız, kalblerinizi birbirine ısındırdı ve O'nun bu nimeti sayesinde kardeş oldunuz. Bir ateş çukurunun kenarındaydınız, sizi oradan kurtardı. İşte bu şekilde Allah doğru yola erişesiniz diye ayetlerini size açıklamaktadır.” (A-li İmran: 103)

Bu ayet apaçık bir şekilde gösteriyor ki Rasulullah (s.a.s) gelmeden önce Arap müşrikleri azabı haketmişlerdir. Huccet onlara ulaşmamasına rağmen azabı haketmişlerdir. Azabı haketmeyenler ise Rasulullah (s.a.s)'ın biseti ile Rasulullah (s.a.s)'ın getirdiği hakka tabi olarak kurtulan kimselerdir. Ancak bunlar cehennem azabından kurtulacaklardır.

Ben şöyle diyorum:

“Bu delil sadece bu konuda bir nas değildir. Bu aynı zamanda genel, şer’i bir kaidedir. Allah (c.c)’ın nebi (a.s)’yi göndermesiyle ilgili rahmetini bildiren bütün naslar bu kaidenin altında değerlendirilir. İşte bu rahmetiyle onları apaçık bir helaktan kurtarmış, böylece onları ateşten ve bu gibi hallerden kurtarmıştır. İşte bu, hem teorik, hem akli, hem şer’i olan apaçık bir delildir.

Öyleyse rasul gönderilmeden önceki Araplar mademki müşrik değil idiler, cehaletleri sebebiyle affedilecek özür sahibi ve böylece Allah (c.c)’ın azabından kurtulacak kimseler idiler bu durumda acaba onlara hangi rahmet gelmiştir ve hangi kurtuluş onları kurtarmıştır, hangi yardım onlara yardım etmiştir?

Oysa onlar Allah (c.c)’ın azabını ve yakalamasını hak eden müşrik kimselerdi. İşte Allah (c.c), onlara nebi (a.s)’yi göndererek rahmet etti. O rasul onlara Allah (c.c)’ı, O’nun hidayetini ve O’nun azap ve mükafatını bildirdi. O

halde her kim o rasule tabi olursa hidayet bulur ve kurtulur. Her kim de şirkini ve sapıklığını sürdürürse hüsrana uğrar ve zelil olur. İşte bu, her sahih fitratın idrak edebileceği apaçık bir gerçektir.”

BEŞİNCİ DELİL:

Allah (cc) şöyle buyuruyor.

“İşte böylece, onların ortakları, müşriklerin çoğuna onları helak etmek ve dinlerini aleyhlerine olacak şekilde bozup karmakarışık etmek için, çocuklarını öldürmeyi süslü gösterdi. Şayet Allah dileseydi, bunu yapamazlardı. Sen, onları ve uydurdukları iftiraları bir kenara bırak!” (En’am: 137)

Bu ayet basiret sahibi kimsenin kendisinden ilgisini kesmeyeceği apaçık bir delildir. Bu ayette kıymetli kati iki delil vardır.

Birincisi: Allah (c.c) ayette söz konusu olan kişileri, kendilerine risalet hucceti ulaşmaması ve fetret ehli olmalarına rağmen müşrikler olarak isimlendirmiştir. İşte bu, en açık delildir.

İkincisi: Allah (c.c)’ın “süslü gösterdi” ve “dinlerini aleyhlerine olacak şekilde bozup karmakarışık etmek için” sözleri; söz konusu kavmin işlemiş oldukları amel-leri hak olarak gördüklerini ve şirk olmadığını zannettiklerini, ileri gelenlerinin ise onları saptırmak için şirki hak olarak gösterdiklerini ortaya koymaktadır. Buna rağmen Allah (c.c) onların bu cehaletlerini mazeret olarak değerlendirmede ve ortaya koydukları amellere göre onlara hükmetti. Yani; onları müşrik olarak vasıflandırdı.

Bu ayete benzer şöyle bir ayet daha vardır:

“İlimsiz olarak sefihlikle (kız) çocuklarını öldürenler ve Allah’ın kendilerine (helal olarak) rızık verdiği şeyleri Allah’a iftira ederek haram yapanlar, muhakkak ki (dünya ve ahirette) ziyana uğradılar. Onlar gerçekten saptılar ve doğru yolu da bulacak değillerdir.”

(En’am 140)

Bu bizatihi apaçık olan bir delildir. Ona ek olarak Allah (c.c)’ın; **“bigayri ilm”** yani; ilimsiz, sözünün gelmesi bu meseleyi daha ziyadesiyle izah etmektedir.

Bu gösteriyor ki; bir ferdin bizatihi o meseleyi bilmesi ve bütün şüpheleri ortadan kaldırması söz konusu değildir. Yani kişiye huccet ikame edilebilmesi için huccetin bizzat ona ulaşması, ilim sahibi olması, öğrenmesi ve kafasındaki bütün şüphelerin kalkması şart değildir. Bu mesele zaten baştan beri böyle açıktı. Fakat ayet sapıklığı isteyen kişi, artık sesini çıkartmasın diye kesin bir tekid ortaya koymuştur. Böylece hiç kimse ses çıkarmasın, sapıklık ve yamukluk isteyen kimse susturulsun diye **“ilimsiz olarak beyinsizce”** sözü tekid olarak gelmiştir

Bu durumda ayetteki söz konusu kimselerin bunu sefihlikle ve ilimsiz olarak yaptıkları açıktır.

Allah (c.c)’ın şu sözü de bu delile eklenebilir:

“Onlar, ilmini kavrayamadıkları ve henüz yorumu da kendilerine bildirilmemiş olan şeyi yalanladılar. Onlardan öncekiler de böylece yalanlamışlardı. Zalimlerin sonunun nasıl olduğuna bir bak.” (Yunus: 39)

Allah (c.c)’ın şu ayeti de bu şekildedir:

“Nihayet (hesap yerine) geldikleri zaman (Allah) bu yurur: “Ayetlerimi, (evet) onları hiçbir bilgiyle kavramadığınız halde (körü körüne) yalan mı saydınız? Yoksa ne idi o yaptığınız?” (Neml: 84)

ALTINCI DELİL:

“Kitap ehlinden ve müşriklerden inkar edenler kendilerine apaçık bir delil gelinceye kadar küfürlerinden ayrılacak değillerdi. (İşte o delil) Allah’dan gönderilmiş bir elçidir ki tertemiz sahifeleri okumaktadır.”

(Beyyine: 1-2)

İşte bu ayeti kerime, Rasulullah (s.a.s)’ın gönderilip Kur’an’ı insanlara açıklamasından önce, insanların küfür ve şirkle vasıflandırıldığını açık bir şekilde ispat etmektedir.

Ayette geçen **“münfekkiin”** kelimesini **Kurtubi** şöyle açıklamıştır:

“Yani küfürlerini bırakacak değillerdir.”

(Kurtubi Tefsiri)

İbn Kesir şöyle dedi:

“Mücahid dedi ki:

“Munfekkiine” yani hak kendilerine açıklanıncaya kadar küfürlerini bırakacak değillerdir.”

Katade de böyle demiştir. Onlara **“beyyine”** yani Kur’an gelinceye kadar küfürlerini bırakacak değillerdir.”

(İbn Kesir Tefsiri)

İbn Teymiye dedi ki:

“Ebi’l Ferec el-Cevzi şöyle demiştir:

“Kitap ehlinden inkar edenler...”

Bunlar, yahudi ve hristiyanlardır.

“Müşrikler” ise; putlara tapanlardır.

“Münfekkiin” yani bırakanlar, ayrılanlar demektir.

Ayetin manası ise şöyledir:

“Onlara apaçık bir delil gelinceye kadar küfürlerini ve şirklerini bırakacak değillerdir.”

Burada; **“Te’tiyehum”** lafzı müstakbel kalıbındadır. Fakat mana olarak geçmişî ifade eder.

“Beyyine” ise rasuldur. O rasul ise Muhammed (s.a.s)’dir ve onlara sapıklıklarını ve cehaletlerini açıklamıştır.

İmam Begavi’nin tefsirinde de böyle geçmektedir.

İmam Begavi şöyle dedi:

“(Onlara apaçık bir delil gelinceye kadar) **Küfürlerini ve şirklerini bırakacak değillerdir..**” sözü gelecek kalıbındadır, manası ise geçmişî ifade etmektedir. Yani; ta ki onlara beyyine (apaçık deliller) gelinceye kadar...

“Beyyine” yani **“apaçık deliller”**, Muhammed (a.s)’dir. Onlara Kur’an’la gelmiş ve içinde bulundukları sapıklığı ve cehaleti açıklayıp onları imana davet etmiştir. Böylece Allah (c.c), rasulü vasıtasıyla onları cehalet ve sapıklıktan kurtarmıştır.” (Mecmuat’ul Fetava c: 16, s: 483-486)

Şevkani şöyle demiştir:

“Vahidi dedi ki:

“Ayetin manası; Muhammed (a.s) Kur’an’la gelerek, içinde bulundukları sapıklık ve cehaleti açıklayıp onları imana davet edinceye kadar kafir ve müşriklerin küfürlerini ve şirklerini bırakmayacaklarını Allah (c.c)’ın haber vermesidir.

Bu; Allah (c.c)’ın, rasulü vasıtasıyla kafir ve müşrikleri, içinde bulundukları cehalet ve sapıklıktan kurtarma nime-tinin açıklanmasıdır.” (Fethu’l-Kadir Tefsiri)

Bu delil bizim doğru söylediğimizi apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır. Allah (c.c) bu ayette risalet hucyeti

gelmeden önce şirk işleyen araplara ve ehli kitaba müşrik hükmü vermiştir. Bu ise bizim söylediğimizin doğru olduğunu gösterir. Yani bir kişi şirk işlerse müşrik olduğuna hüküm verilir. Bu hüküm zahire göre verilen bir hükümdür ve insanlar bu zahiri durumlarına göre dünyadan ayrılırlar. Tabi ki bu hüküm verilirken; kişinin ilmine, kendisine ilmin ulaşp ulaşmadığına, inat edip etmediğine, cehaletine, taklidine, kendisine huccet ikame edilip edilmediğine bakılmaksızın verilen bir hükümdür. Zira ister huccet kendisine ikame edilsin ister edilmesin, ister cahil olsun ister olmasın, ister inat ederek yapsın, ister inat etmeyerek yapsın, kim şirk işlerse dünyada zahire göre müşrik hükmünü alır. Fakat bu durumu sebebiyle kıyamet gününde azap görececek mi görmeyecek mi, Allah (c.c) onu affedecek mi affetmeyecek mi, cehaletini mazeret görececek mi görmeyecek mi meselesini ise ilerde açıklayacağız.

YEDİNCİ DELİL:

“Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: “Rabbimiz! Ne olurdu bize bir rasul gönderseydin de, ayetlerine uysak ve mü’minlerden olsaydık!” diyecek olmasalardı (seni göndermezdik).”

(Kasas: 47)

İmam Taberi dedi ki:

“Allah (c.c) ayeti kerimesinde şöyle buyuruyor:

“Ey Muhammed! Eğer seni kendilerine rasul olarak gönderdiğim o kimselere, seni onlara rasul olarak göndermeden önce Rablerini inkar etmeleri, aşırı günah

kazanmaları ve isyanda ileri gitmeleri yüzünden ceza verseydik ya da azaba uğratsaydık:

”Rabbimiz! Bize gazab edip azabınla zelil etmeden önce bir rasul gönderseydin; şüphesiz biz de senin rasulüne indirdiğin delillerine yani kitabına uyar, senin uluhiyyetine iman edip emrettiğin ve yasakladığın şeylerde rasulünü tasdik edenlerden olurduk” diyecek olmasalardı, seni onlara rasul olarak göndermeden önce işledikleri şirkler yüzünden onları azaba uğrattırdık. Fakat biz seni onlara rasul olarak gönderdik ki küfürlerine karşı onları uyarasın ve böylece rasullerden sonra insanların Allah (c.c)’a karşı öne sürebilecekleri bir delili olmasın.” (Taberi Tefsiri)

İbn Kesir dedi ki:

“Biz seni onlara rasul olarak gönderdik ki onlara huc-ceti ikame edesin. Böylece işledikleri küfürler sebebiyle başlarına bir azab geldiğinde kendilerine bir rasul ve uyarıcı gelmediğini bahane edemesinler.” (İbn Kesir Tefsiri)

İmam Begavi dedi ki:

“**Başlarına bir musibet geldiğinde...**” yani; bir ceza veya kötülük geldiğinde; **“Bizzat kendi yaptıklarından dolayı...”** yani; işledikleri küfür ve günahlar yüzünden; **“Rabbimiz! Ne olurdu bize bir rasul gönderseydin de, ayetlerine uysak ve mü’minlerden olsaydık!”** diyecek olmasalardı.” Yani; eğer onlar kendilerine rasul gönderilmemesini mazeret olarak öne sürecek olmasalardı, onlara azab etmede acele ederdik.

Denildi ki:

“Ayetin manası şudur:

“Eğer onlar kendilerine rasul gönderilmemesini mazeret olarak öne sürecek olmasalardı onlara seni rasul olarak

göndermezdik. Fakat biz seni onlara rasul olarak gönderdik ki rasullerden sonra insanların Allah (c.c)’a karşı öne sürebilecekleri mazeretleri kalmasın.” (Begavi Tefsiri)

Ben şöyle diyorum:

“Bu ayeti kerime açıkça gösteriyor ki; Muhammed (s.a.s) rasul olarak gönderilmeden önce de Allah (c.c)’a şirk koşanlar müşrik sıfatıyla vasfedilmiştir. Fakat onların işledikleri şirk yüzünden azab görmeleri meselesine gelince; bunun için onlara rasul gönderilip Kur’an-ı kerim vasıtasıyla huccetin ikame edilmesine ihtiyaç vardır ki, ancak o zaman onların Allah (c.c)’a karşı sunacak mazeretleri kalmaz. Bununla birlikte selef, kendilerine huccet ikame edilmeden önce de onların müşrik ve kafir olduklarında, müslüman olmadıklarında ittifak etmiştir. Fakat kendilerine huccet ikame edilinceye ve rasul gönderilinceye kadar işlemiş oldukları küfür ve şirk sebebiyle azaba uğratılıp uğratılmayacakları konusunda selef alimleri ihtilaf etmiştir.

SEKİZİNCİ DELİL:

“Bu; Rabbinin, halkı habersizken zulümlerinden dolayı ülkeleri helak edici olmamasındandır.”

(En’am: 131)

İmam Kurtubi dedi ki:

“Yani; bizim onlara böyle davranmamızın sebebi şudur:

Ben ülkeleri, işledikleri zulümlere karşılık helak edici değilim. Yani; kendilerine rasul ve uyarıcı gelmemesini bahane etmesinler diye, rasul gönderilmeden önce işlemiş oldukları şirkler sebebiyle azaba uğratılmazlar.”

Yine denildi ki:

“Onlardan şirk koşanların işledikleri şirkler yüzünden ülkeleri helak edici değilim. Bu, şu ayete benzer:

“Kimse başkasının günahını yüklenmez.”

Eğer Allah (c.c), rasul göndermeden önce de şirk ve küfürleri sebebiyle onları helak etseydi yine bunda haklı olur ve onlara zulmetmiş olmazdı.” (Kurtubi Tefsiri)

İmam Begavi dedi ki:

“Yani; bizim sana kıssalarını anlattığımız rasuller ve onları yalanlayanların başına gelen azab, Rabbinin ülkelere haksız yere zulümlerinden dolayı azab edici olmasındandır (yani; onlar uyarıldılar ve azabı hakettiler).

“Zulümlerinden” kasıt; işledikleri şirktir.

“Halkı habersizken” yani; onlara rasul gönderilip uyarılınca kadar uyarılmadılar.” (Begavi Tefsiri)

İmam Taberi dedi ki:

“Allah (c.c)’ın **“zulümlerinden”** sözünün iki manası olabilir:

Birincisi: Bu, ülkelerin halkı habersizken, şirk ve benzeri şeyleri sebebiyle Rabbinin haksız yere onları helak edici olmaması sebebiyledir. Yani; Allah (c.c) onlara, Allah (c.c)’ın ayetlerini bildirip onları uyaran ve kıyamet gününde Allah (c.c)’ın azabıyla korkutan bir rasul göndermeden önce azab etmede acele etmez. Onlar; **“bize müjdeleyici ve uyarıcı bir rasul gelmedi”** demesinler diye, habersizken onlara azab etmez.

İkinci ise: **“Bu; Rabbinin, halkı habersizken zulümlerinden dolayı ülkeleri helak edici olmamasındandır.”** Yani; onları rasulü vasıtasıyla uyarıp, hatırlatmadan, ibretler ve ayetleri göstermeden önce helak edecek ve böylece onlara zulmedecek değildir. Allah (c.c) kullarına asla zulmetmez.”

(Sonra meselenin birinci yönünün daha kuvvetli olduğunu söyleyerek açıklamalarına devam etti.) (Taberi Tefsiri)

Bu naslar ve selefin anlayışı da ispat ediyor ki; rasul gönderilmeden önce de cehalete rağmen şirk işleyene müşrik sıfatı verilir. Fakat azab, ancak rasul gönderildikten sonra söz konusu olur.

DOKUZUNCU DELİL:

Yeryüzünde ilk şirk, Nuh (a.s)’un kavminde ortaya çıkmıştır. Çok iyi bilindiği üzere Adem (a.s) zürriyetini halis tevhid üzere bırakmıştı. Daha sonra, ümmetin büyük alimi **İbn Abbas** (r.a)’ın hadisinde bildirildiği gibi, şirk yavaş yavaş şeytani metotlarla Nuh (a.s)’un kavmine girmeye başladı. Sonra da müşrik oldular. Bunun üzerine Allah (c.c), şefaathadisinde geçtiği gibi, Nuh (a.s)’u yeryüzü halkına ilk rasul olarak gönderdi.

Yine bilindiği üzere, Nuh (a.s) kavmiyle konuşup onları uyarırken onların müşrik olduklarını, müslüman olmadıklarını söylüyordu .

Acaba Nuh (a.s)’dan önce onlara hucceti ikame edip şirkin vasfını ve hükmünü bildiren bir rasul gelmiş midir?

Bakınız Allah (c.c) aşağıdaki ayeti kerimesinde ne buyuruyor:

“İnsanlar tek bir ümmetti. Sonra Allah insanların aralarında anlaşmazlığa düştükleri konularda hüküm vermeleri için müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdi. Onlarla birlikte hak yolu gösteren kitapları da indirdi.”

(Bakara: 213)

İbn Kesir şöyle dedi:

“İbn Cerir dedi ki:

“İbn Abbas (r.a) şöyle dedi:

“Nuh (a.s) ve Adem (a.s) arasında on asır vardır. Bu süre içinde bütün insanlar hak olan bir şariat üzere idi. Sonra ihtilafa düştüler. Allah (c.c) da müjdeleyici ve uyarıcı nebiler gönderdi.”

İbn Kesir dedi ki:

“İnsanlar, putlara tapmaya başlayıncaya kadar Adem (a.s)’ın milleti üzere idiler. Sonra Allah (c.c) yeryüzü halkına ilk rasul olarak Nuh (a.s)’u gönderdi.”

(İbn Kesir Tefsiri)

İbn Teymiye dedi ki:

“İnsanlar, Adem (a.s)’den Nuh (a.s)’a kadar, tüm insanların babası olan, babaları Adem (a.s) gibi tevhid ve ihlas üzere idiler. Ta ki kendi kendilerine bid’atler uydu-rarak şirk koşmaya başlayıp putlara tapıncaya kadar... Halbuki onların bu konuda hiç bir delilleri yoktu. Allah (c.c) böyle yapmaları için ne bir kitap indirmiş ne de bir rasul göndermişti. Şeytan bozuk kıyaslar yaptırarak onlara şüpheleri süslü gösterdi.

Bazıları putlarda, tılsımlarda, gökyüzündeki yıldızlar-da, felek derecelerinde, yüce ruhlarda(!) bir takım güçler olduğunu iddia ediyorlardı. Onlardan bazıları ise kendile-rini Allah (c.c)’a daha çok yaklaştıracak inancıyla daha önceki nebi ve salih kimselerin resimlerini edindi. Bazıları da cinlere ve şeytanlara taptı. Toplumun kalan kısmı ise değişik inançlara sahipti. Halkın çoğunluğu ise haktan yüz çevirerek liderlerine uymuştu. Nihayet Allah (c.c) nebisi Nuh (a.s)’u, insanları tek olan ve ortağı olmayan Allah (c.c)’a ibadete davet etmesi ve O’ndan başkasına ibadet

etmekten sakındırması için gönderdi. Çünkü onlar, Allah (c.c)’dan başka şeyleri şefaatçi edinip onlara tapıyor ve bu yaptıklarının kendilerini Allah (c.c)’a yaklaştıracığına inanıyorlardı.” (Mecmuatu’t-Tevhid c: 28 s : 603-604)

Sahihi Buhari’de İbn Abbas (r.a)’dan rivayet edildiğine göre;

“Nuh (a.s)’un kavminin putlara tapma sebebi, salih kişiler hakkında aşırı gitmeleridir. Heykeller yapıp daha önce ölmüş salih kimselerin isimlerini onlara verdiler. Şeytan bu salih kimselerin heykellerini, onların daha önce oturdukları meclislere koyup onlara isimler vermelerini fısıldadı. Onlar da bunu yaptılar. (İlk başlangıçta bu putları salih kişileri hatırlamak için yapmışlardı ve) onlara tapmıyorlardı. Fakat zamanla ilim unutuldu ve onlara tapmaya başladılar.” (Fethu’l-bari c: 8 s: 535)

Allah (c.c) sana ve bize merhamet etsin.

İbn Abbas’ın sözüne dikkatle bak!

Onlar başlangıçta hiç bir puta tapmıyorlardı. Tabii ki asıl önemli olan onlara tapmaktır. Fakat zamanla ilim zayıflamış ve cehalet yaygınlaşmıştır. Zaten müşrikler nerede olurlarsa olsunlar üzerinde bulundukları dinin kendilerini Allah (c.c)’a yaklaştıracığına inanırlar. Zaten kul, boş ve geçersiz olduğuna inandığı bir şeyle nasıl Allah (c.c)’a yaklaştırmaya çalışabilir?

Görülüyor ki şirkin kaynağı ve meydana geliş sebebi inançtır. Günahın kaynağı ve meydana geliş sebebi ise şehvetlerin insana galib gelmesidir.

Zina eden, hırsızlık yapan, içki içen kimseler bunun çirkinliğini ve haramlığını bilirler. Fakat şehvetleri galeyana gelince onları bu haramları işlemeye sevkeder.

Bunun tersine, Allah (c.c)’dan başkasına kurban kesen, adak adayan, dua eden, yardımına çağıran kimseleri buna iten şey ise şehvetleri değil, inançlarıdır.

İşte bu yüzdendir ki şirkin çirkinliğini, haramlığını ve şirk işleyenin ebedi olarak cehennemde kalıp bütün amel-lerinin boşa çıkacağını bilen hiçbir kul, bu amelin kendisini Allah (c.c)’a yaklaştıracığını umarak şirk olan bir ameli asla işlemez.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Andolsun ki biz Nuh’u kavmine gönderdik. (Onlara) Dedi ki: “Ben sizin için apaçık uyarıcıyım. Allah’ dan başkasına kulluk etmeyin. Ben size (gelecek olan) acı bir günün azabından korkarım.” (Hud: 25-26)

İbn Kesir dedi ki:

“Allah (c.c) bu ayeti kerimede Nuh (a.s)’un kavminden haber veriyor. O, Allah (c.c)’ın yeryüzü halkına ve müş-riklerle puta tapanlara göndermiş olduğu ilk rasulüdür. O kavmine şöyle dedi:

“Ben sizin için apaçık uyarıcıyım.”

Yani; ben sizi Allah (c.c)’ın azabına karşı uyaran apa-çık bir uyarıcıyım.

Yine kavmine dedi ki:

“ Ben size (gelecek olan) acı bir günün azabından korkarım.”

Yani; eğer bulunduğunuz halde kalmaya devam ederseniz Allah (c.c) size ahiret gününde acıklı, can yakıcı ve yürek parçalayıcı bir şekilde azap eder.”

İbn Abbas’ın, Nuh (a.s)’un kavminde şirkin ortaya çık-masına sebep olarak ilmin ortadan kalkmasını göstermesi onun ne kadar büyük bir alim olduğunu gösterir.

İbn Abbas şöyle dedi:

“Başlangıçta onlar bu putlara tapmıyorlardı. Fakat putların gerçek yapılış sebebini bilen kimselerin ölmesi ve ilmin ortadan kalkması sonucu putlara tapılmaya başlandı. Bu insanlar başlangıçta tevhid üzere olan, muvahhid kimselerdi. Daha sonra cahillikleri sebebiyle, Allah (c.c) katından hiçbir delilleri olmamasına rağmen kendilerini Allah (c.c)’a daha çok yaklaştıracaklarını umarak bir takım batıl teviller sonucu şirke düşüp, müşrik oldular. İşte o zaman Allah (c.c), karşı gelen kişiye dünya ve ahiret azabını gerekli kılan hucceti ikame etmesi için müjdeleyici ve uyarıcı olarak Nuh (a.s)’u gönderdi.” (İbn Kesir Tefsiri)

Nuh (a.s)’un kavmi hakkında söylenenler, iki rasul arasında geçen zaman diliminde yaşamış her kavim hakkında söylenilebilir. Çünkü rasuller, müşrik ve cahil olan toplumlara İslam’la gönderilmiştir. Toplumun çoğunluğu onları inkar eder, Allah (c.c)’ın hidayete muvaffak kıldığı kimseler ise onlara inanır. Sonra da Allah (c.c) onlarla inkarcı kavimlerinin arasını ayırır. Risaleti inkar eden kafirlerin helak olmasından sonra ise muvahhidler Allah (c.c)’ın dilediği bir zaman tevhid üzere kalırlar. İlmin unutulup cehaletin yayılmasıyla da yavaş yavaş şirke düşerler ve cahillikleri sebebiyle Allah (c.c)’a, zatına yakışmayan şeyler isnad ederler, Allah (c.c) hakkında delilsiz konuşurlar. İşte o zaman Allah (c.c) onları karanlıklardan aydınlığa, şirkten tevhide, cehaletten ilme çıkarması için rasuller gönderir. Rasuller de onlara, risalet kendilerine ulaştıktan sonra hala şirk ve küfürlerinde devam edecek olurlarsa, dünya ve ahiret azabına uğrayacaklarını bildirirler.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor :

“Rasullerden sonra insanların Allah’a karşı hucceti olmaması için, müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdik.” (Nisa: 165)

Anlatılanlardan anlaşılıyor ki; şirk işleyenlere, risalet ulaşmadan önce de müşrik sıfatı verilmiştir. Fakat müşriklerin dünya ve ahirette azaba uğratılmaları ise ancak onlara risaletin ulaşmasından sonra söz konusu olur.

İbni Teymiye (r.a) şöyle dedi:

“Allah (c.c) Hud (a.s)’un, kavmine şöyle dediğini haber veriyor :

“Siz ancak iftiracılarırsınız.” (Hud: 50)

Hud (a.s) onlara hüküm vermiş ve onlar hükmü reddetmeden önce onları iftiracılıkla vafsetmiştir. Çünkü onlar, Allah (c.c)’la beraber başka bir ilah ediniyorlardı.

Görülüyor ki müşrik sıfatı, risalet gelmeden önce de verilmiştir. Çünkü müşrik; Rabbine şirk koştmuş, O’nun koyduğu sınırı aşmış, risalet gelmeden önce O’ndan başka ilahlar edinmiş, O’na ortak koştur.

Bu gösteriyor ki, risaletten önce de şirk işleyene müşrik ismi verilir.

Cahillik ve cahiliye isimleri de böyledir. Rasul gelmeden önce de cehalet ve cahiliye denilirdi. Fakat onlar, rasul gönderilmeden önce azaba uğratılmazlar.

İtaatten yüz çevirmek de Allah (c.c)’ın şu ayetinde buyurduğu gibi, rasul gönderildikten sonra söz konusu olur.

“Ne doğruladı, ne namaz kıldı. Fakat yalanladı ve yüz çevirdi.”(Kıyame: 31-32) (Mecmuatu’l Fetava c: 20 s: 37)

CEHALET MESELESİ KONUSUNDA İLİM EHLİNİN BAZI SÖZLERİ:

1) İbni Cerir (r.a), Allah (c.c)’ın:

“(Allah) bir gruba hidayet etti, bir grubun üzerine de sapıklık hak oldu. Muhakkak ki onlar, Allah’ı bırakıp şeytanları dostlar edindiler. Onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar.” (A’raf: 30) ayetinin tefsirinde şöyle dedi:

“Sapıklık içinde olan kimseler cehaletleri ve şeytanları kendilerine yardımcı edinmeleri sebebiyle sapmışlardır ve işledikleri ameller sebebiyle hatalı olduklarını da bilmemektedirler. Bilakis işledikleri amelleri yaparken doğru olduğuna ve kendilerinin hidayet ve hak üzere olduklarına inanarak yapmaktadırlar.

İşte bu durum, “ancak bilerek ve inat ederek günah işleyen veya dalaletе düşen kimse Allah (c.c) katında azap görür” diye iddia edenlerin doğru söylemediklerine apaçık bir delildir. Çünkü onların düşündüğü ve dedikleri gibi olmuş olsaydı, bilmemeleri sebebiyle sapan ve buna rağmen kendilerinin hidayet üzere olduğunu zanneden sapıklık taifesi ile bilerek hidayeti bulan grup arasında hiç bir fark olmamış olurdu. Halbuki Allah (c.c), bu iki taifeyi eşit tutmamış, hem isim hem de hüküm bakımından bunları birbirinden ayırmıştır.”

İbn Cerir’in **Kehf: 104** ayetinin tefsirindeki görüşü de böyledir.

2) İbn Kesir (r.a), İbn Cerir’in yukarıda geçen sözlerini daha önce geçen ayetin tefsirinde nakletti ve destekledi.

3) Begavi (r.a) A'raf : 30 ayetinin tefsirinde şöyle dedi :

“Bu ayet; hak din üzere olduğunu zanneden cahiller ile, bile bile inkar eden ya da inat eden kafirlerin aynı hükmü aldıkları konusunda açık bir delidir.

4) İbn Mende, (Tevhid kitabı c : 1 s : 314)’de şöyle demiştir :

Allah (c.c) onların sapıklıkları ve inatları hakkında şöyle buyuruyor :

“De ki: “Ameller bakımından hüsranda olanları size haber vereyim mi? İşte o kimseler; yaptıkları işlerin güzel olduğunu zannettikleri halde dünya hayatında uğraşları boşa gidenlerdir.” (Kehf: 103-104)

(Bu ayeti zikrettikten sonra ayetteki **“ameller bakımından hüsranda olanlar”** hakkında Ali b. Ebi Talib (r.a)’in, kendisine sorulan soruya verdiği şu cevabı nakletti):

“Bu kimseler kitap ehlinin kafir olanlarıdır. Zira onların daha önce gelenleri hak üzereydiler. Fakat sonra rablerine şirk koştular ve nefislerinden ortaya uydurdukları şeylerle dinlerinde bid’atler ortaya koydular. İşte onlar bu şekilde sapıklıkta birleşmelerine rağmen kendilerinin hidayet üzere olduklarını zannettiler. Ve yine onlar batıl üzere hayatlarını sürdürmelerine rağmen kendilerinin hak üzere olduklarını zannettiler. Böylece onlar güzel şeyler yaptıklarını zannettikleri halde dünya hayatında yaptıkları tüm amelleri boşa gitmiştir.” Ali (r.a), Harura halkının da bu kimse-lerden olduğunu söylemiştir.

Sonra şu rivayeti zikretti:

Selmanı’l Farisi’nin Rasulullah (s.a.s)’a, hristiyanların onun rasul olarak gönderilmesinden önceki durumlarıyla

alakalı olarak: “Onlar senin gelmeden önce oruç tutar, namaz kılar ve senin geleceğine şehadet ederlerdi. Onların durumu nedir” sorusuna karşılık Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Onlar ateş ehlidirler.”

5) Bedaiu’s Senai kitabının yazarı şöyle dedi: Ebu Yusuf (r.a), Ebu Hanife (r.a)’den şöyle bir söz nakletti: “Ebu Hanife (r.a) şöyle diyordu: “Halktan hiç kimse için yaratıcısını bilmemesinde cehalet özür olmaz. Çünkü bütün halk üzerine Rabbi ve O’nu tevhid etmeyi bilmek farzdır. Zira halktan her bir kimse gökleri ve yeri kimin yarattığını ve kendisini yaratanı ve Allah (c.c)’ ın yarattığı herşeyi kimin yarattığını görüyor.

Farzlarla ilgili meseleye gelince... Farzları bilmeyen ve kendisine bu konuda tebliğ ulaşmayan kimse, aynen kendisine huccet ikame edilmemiş kimse durumundadır.”

(Bedaiu’s Senai c: 7 s: 132, Kitabus Siyer, İki Yer Hakkında İhtilaf Etmenin Hükmü Babı)

6) İbni Teymiyye (r.a), Muhammed b. Nasr el-Mervuzi’den naklederek şöyle dedi:

“Dediler ki: “Allah (c.c)’ı bilmek iman, bu konuda cehalet ise küfürdür. Farzlarla amel etmek iman, onlarla ilgili hükmün inmesinden önce bu konularda cehalet ise küfür değildir. Çünkü Rasulullah (s.a.s)’ın sahabeleri, Allah (c.c)’ın kendilerine onu bir rasul olarak göndermesi öncesi Allah (c.c)’ı ikrar ediyorlar, ama risalet sonrası kendilerine farz kılınan amelleri bu sırada henüz bilmiyorlardı. Onlar işte bu cehaletleri sebebiyle kafir olma-

dılar. Allah (c.c) daha sonra onlara farzları indirdi ve böylece onları ikrar edip yerine getirmeleri iman oldu. Bu durumda her kim o farzları inkar edecek olursa Allah (c.c)'tan gelen bir haberi yalanlamış oluyordu. Eğerki farzlar konusundaki cehalet Allah (c.c)'tan gelen haberin öncesi olsaydı bu durumda küfür söz konusu olmazdı. Yine haberin gelmesinden sonra bir kimse o haberi müslümanlardan duymamışsa bile bu konuda cehaleti sebebiyle küfür söz konusu olmaz. Fakat her ne halde olursa olsun haber gelmeden önce ya da sonra Allah (c.c) hakkında cehalet kesinlikle küfürdür.” (Mecmuatul Feteva c: 7 s: 325)

7) Kurtubi, Tefsirinde **“misak”** ayetinin tefsirinin sonunda şöyle dedi: “Tevhid konusunda taklitçinin özrü yoktur.”

8) Kadi İyad, Şifa kitabının sonundaki: **“Küfür sözler hangileridir, hangilerinde duraklanır, hangilerinde ihtilaf vardır ve hangileri küfür değildir”** bölümünde şöyle dedi: “Allah (c.c)'ın rububiyetini veya Allah (c.c)'ın tevhidini kaldıran söz ya da Allah (c.c)'tan başkasına yapılan ibadet veya Allah (c.c) ile beraber bir başkasına ibadet etmek apaçık küfürdür.”

9) Ebu'l Vefa İbn Akil (r.a); “türbe sahibini yardımına çağırmak ve kabirlere dilek için bez parçaları sokmak büyük şirktir” dedi.

Davet İmamları (Necd Alimleri), bu sözü çokça nakletmiş ve desteklemişlerdir.

Şeyh Muhammed, Necd tarihinin 266. sayfasında şöyle dedi: “İbn Akil, bu kimselerin bu fiilleriyle kafir olduklarını zikretti.”

Şeyh Eba Batin şöyle dedi:

“İbni Akil’in böyle yapan kimselerin kafir olduklarına ve onları kabirlere karşı yaptıkları aşırı hareketleri sebebiyle cehaletle vasfettiğine dair hükmü daha önce geçmişti. İbni Kayyım da onu destekleyerek ondan bu sözü nakletti.”

(Ed-Dureru’s Seniyye c: 10 s: 386)

10) Şevkani, İrşadu’l Fehul kitabının ictihad babında şöyle demiştir:

“Allah (c.c)’ı ve rasulünü bilmeyi engelleyen, tıpkı ilim yapmayı, tevhidi ve adaleti sağlamayı engelleyen gibi yanlış yapmıştır. Dediler ki: “İşte bu konudaki hak tektir. Öyleyse her kim ona isabet ederse hakka isabet etmiştir, her kim de onda hata ederse işte o kimse de kafir olmuştur.”

İmam Şevkani bir başka yerde şöyle demiştir:

“Sadece La ilahe illallah sözünü söylemek, onun manasıyla amel olmaksızın İslam’ın tesbiti için yeterli değildir. Zira cahiliye ehlinden birisi onu söylediği ve putuna ibadet etmeye devam ettiği halde bu durumu asla İslam sayılmadı.”

(Ed-Duru’n Nadib s: 40)

11) İbni Ferhun, Tabsıratu’l Ahkam kitabının Ridde babında şöyle dedi:

“Güneşe, aya, taş a veya bunlardan başka bir şeye ibadet eden kimse, tevbe ye çağrılmadan öldürülür.”

12) İbni Kudame, Ravdatu'n Nazır kitabının İctihad babında şöyle dedi:

“Cahiz şöyle iddia etmiştir: “Düşündüğü halde hakkı idrak etmede aciz olan kimse bu durumu sebebiyle İslam milletine muhalefet etmişse işte o kimse mazeret sahibi olup günahkar değildir.”

Bu söz apaçık batıl olan bir söz olup Allah (c.c)’ı inkar etmektir, O’nun ve rasulünün bildirdiklerini reddetmektir. Biz kesin olarak biliriz ki; “Rasulullah (s.a.s) yahudi ve hristiyanlara İslam’ı ve kendisine tabi olmayı emretti, onların kendi dinlerinde ısrar etmelerini ise kötiledi. İşte bu sebeple biz onların hepsine birden savaş açıyor ve onlardan bülüğ çağına gelenleri öldürüyoruz. Bununla birlikte biz biliyoruz ki öldürülen o kimselerden çoğu taklitçi idi, bilerek inatçı olan kimseler değillerdi. Zira onlar babalarının taklit ederek onların dinine inanmışlardı. Rasulün mucizesini ise asla bilmediler.” Sonra bu konudaki ayetleri zikretti.

13) Şeyh Abdullatif, Misbahu’s Zalam kitabının 123. sayfasında, Abdullah İbni Ahmed’in Sünnet kitabında şöyle geçtiğini söyledi:

“Bana Ebu Said b. Yakub El-Talkani şöyle anlattı: “Muemmel b. İsmail bize şöyle haber Verdi: “İmaratu’bnu Zazan’ı şöyle derken işittim:

“Kaderiye’nin kıyamet gününde müşriklerle birlikte haşrolunacaklarına dair bir haber bana geldi. Onlar kıyamet gününde şöyle diyecekler: “Vallahi biz müşriklerden değildik.” Onlara şöyle denilecek: “Şüphesiz ki sizler bilmeden şirk koştunuz.”

Bu gösteriyorki bilmeden şirk işlemek insanı müşrik yapar.

14) Şeyh Abdullah b. Muhammed b. Abdulvehhab'ın “**El-Kelimetu'l Nafia Fi'l Mukefferati'l Vakıa**” isminde bu konuyla ilgili müstakıl bir kitabı vardır.

Ayrıca **Durer kitabının c: 10 s: 149**'da dört mezheb imamlarının müctehit alimlerinin bir müslümanı tekfir etmek ve dinden dönmekle ilgili sözlerini nakletmiştir. Mezheb alimleri bu meselelere ilk olarak mürtedin hükmü babında, büyük şirk, büyük şirk işleyenlerin tekfiri ve cehaletlerinin mazeret olmayışı konularıyla başlamışlardır.

Şeyh Abdullah, ilk olarak Şafiilerin sözlerini zikretti. ve onlardan İbni Hacer el-Heytemi'nin Zevacir an İktirafil Kebair kitabında; birinci günah bölümünde, büyük şirk konusunda cehaletin özür olmadığını ortaya koyduğunu, sonra bütün çeşitleriyle şirki anlattığını ve insanların genelinin ise bu şirklerden habersiz olarak şirk işlediklerini söyledi.

Sonra Nevevi'nin Müslim'in şerhindeki Allah (c.c)'tan başkasını yücelterek hayvan kesmek bölümünde, bu aminin şirk olduğunu bu kesimi yapanların mürted olduklarını açıkladığını belirtti.

Şeyh Abdullah sonra Ebi Şame'nin al-Bais kitabındaki bu konuyla ilgili sözlerini nakletti.

Sonra Tebyini'l Meharin kitabının yazarının, bu kitabın Küfür babı bölümündeki büyük şirk ve çeşitleri hakkındaki sözlerini açıkladı ve Allah (c.c)'tan başkasına secde etmenin veya ibadetinde bir yaratılmışı O'na ortak kılmamanın icma ile küfür olan amellerden olduğunu açıkladığını belirtti.

Sonra Şeyh Kasım'ın Durer'in Şerhi kitabındaki Allah (c.c)'tan başkasına dua edenin veya adak adayanın küfür işlemiş olduğuna dair sözünü nakletti.

Sonra da Malikiler'den Ebi Bekr et-Tartuşı'nın, zamanında kasıtlı olarak bir ağaç edinen kimselerin tıpkı müşriklerin yaptıkları gibi yapmış olduklarını açıkladığını belirtti.

Sonra da Hanbeliler'in sözlerini nakletti ve İbni Akil'in, kabri yücelten ve herhangi bir ihtiyacının giderilmesi için ölüyle konuşan kimselerin kafir olduklarını söylediğini nakletti.

Yine İbni Teymiyye, İbni Kayyım ve onun babasının; Allah (c.c)'a şirk koşan kimsenin tekfir edilmesiyle ve cehaletin onlar için özür olmamasıyla ilgili sözlerini genişçe bir şekilde açıkladı.

15) Suudi Arabistan Alimlerinin Fetvası.⁽¹⁾

Bu alimler; **Feteva'l Lecneh c: 1 s: 220**'de şöyle dediler:

“Muhammed (a.s)'in risaletine ve onun şeriatinde bildirilen şeylere iman eden her bir kimse, şayet bu durumundan sonra Allah (c.c)'tan başkasına, ki bu ister bir veli, ister bir kabir sahibi, isterse bir tarikat şeyhi olsun, secde ederse işte o kimsenin, iki şehadeti söylese bile kafir olduğuna ve İslam dininden çıkıp mürted olduğuna, ibadette Allah (c.c)'la birlikte bir başkasını ortak edinip müşrik olduğuna hükmedilir. Zira bu kimse Allah (c.c)'tan başkasına secde etmesi ameliyle sözünü bozmuştur.

Fakat bu kimse için cehaleti, ta ki öğretilinceye ve hucet ona ikame edilinceye kadar azap edilmemesi (yani kendisine hemen ceza verilmemesi) konusunda belki ma-

---

⁽¹⁾ Bu fetvayı açıklamamızın nedeni; bu alimlerin itibar edilir oluşları olmayıp onların ve Suudi araplarının dahi büyük şirk konusunda cehaleti mazeret görmediklerini göstermek içindir.)

zeret olur. Bu özrü sebebiyle belki tevbe edip döner diye üç gün bekletilir. Şayet bu bekletme sonunda kendisine hak açıklandığı halde hala Allah (c.c)'tan başkasına secde etmekte ısrar ederse mürted olarak öldürülür.

Bu kimseye hucetin ikame edilmesinin sebebi; cezalandırmadan önce onun mazeretini gidermek için olup hak açıklandıktan sonra kafir olarak isimlendirilmesi için değildir. Zira o kimse, zaten Allah (c.c)'tan başkasına secde ettiği veya ona yaklaşmak için adak adadığı ya da Allah (c.c)'tan başkasına kurban kestiği için kafir olarak isimlendirilmiştir.

BU MESELEYE İLGİLİ KIYASTAN DELİLLER:

Kitap, sünnet, icma ve ilim sahiplerinin büyük şirkte cehaletin mazeret olmadığına dair delillerini zikrettikten sonra bu konuyla ilgili kıyastan delilleri zikredeceğiz. Bu deliller başlıca; Kıyasu'l Evla ve Kıyasu's Şibh olmak üzere iki çeşittir.

Birincisi: Kıyasu'l Evla

1) Bütün sahabeler, nübüvvette Rasulullah (s.a.s)'a ortak olduğunu iddia eden Müseyleme'nin ve ona tabi olanların kafir oldukları ve bu konuda cehaletin kendileri için mazeret olmadığı konusunda icma etmişlerdir.

Şimdi bu meseleye kıyasla; bu şekilde bir ortak kılmak özür olmuyorsa, yani risalette ortaklıkta bile cehalet mazeret değilken, Allah (c.c)'a ibadette ortaklık iddia eden ve ona tabi olan kimsenin cehaleti nasıl mazeret olur? İşte bu mesele, ilkinden daha evladır. Dolayısıyla bu konuda cehalet kesinlikle mazeret olarak kabul edilmez.

2) Nübüvvette ortaklık iddia eden Muhtaru's Sekafi'nin ve ona tabi olan kimselerin, Museyleme ve ona tabi olanlar gibi kafir oldukları ve bu konuda cehaletlerinin mazeret olmadığı konusunda icma vardır. İşte bu meseledeki durum da birinci maddedeki gibidir.

3) Sahabeler, zekatı vermeyi reddeden kişilerin bu konuda cehaletlerinin mazeret olmadığı konusunda icma etmişlerdir. Çünkü onlar La ilahe illallah'ın haklarından bir hakkı vermeyi reddetmişlerdir. O halde La ilahe illallah'ın asıl hakkını vermekten kaçınmak daha evladır. Yani; La ilahe illallah'ın haklarından bir hak olan zekatı vermeyenin cehaleti mazeret olarak kabul edilmiyorsa, La ilahe illallah'ın asıl hakkı olan; ibadette Allah (c.c)'a ortak koşmak konusunda cehalet ise asla kabul edilmez. Çünkü bu durum ilkinden daha önceliklidir.

İkincisi: Kıyasu's Şibh

1) Bütün selef alimleri, hulul ve ittihad ehlinin kafir olduklarında icma etmişlerdir. Çünkü hulul ehli Allah (c.c)'ın insan vücuduna nüfuz ederek insan şeklinde görüldüğünü, ittihad ehli ise kainatta görünen herşeyin Allah (c.c)'tan bir parça olduğunu iddia ettiler. Allah (c.c) onların bu vasıflandırmalarından münezzeh ve yücedir.

O halde salih kimselere uluhuhiyyet sıfatını verip onlara ibadet eden kimselerin durumu da aynen hulul ve ittihatçı kimselerin durumuna benzemektedir. Bu durumda cehalet hulul ve ittihatçılar için özür olmuyorsa, ibadetlerden herhangi birisini Allah (c.c)'tan başkasına yapan, böylece o kimseye uluhiyyet sıfatını veren kimsenin de bu konudaki cehaleti mazeret olmaz.

2) Bütün selef alimleri, Allah (c.c)’ı isimlerinde veya sıfatlarında mahlukata benzeten Müşebbihe taifesinin kafir olduğu konusunda icma etişlerdir.

O halde Allah (c.c)’tan başkasına ibadet ederek uluhiyyet sıfatını Allah (c.c)’tan başkasına veren kimse de aynen Allah (c.c)’ı yaratılmışa benzeten Müşebbihe gibidir. Bunlar da onların aldığı küfür hükmünü almayı hakederler ve bu konuda cehaletleri mazeret olmaz.

3) Bütün selef alimleri, sıfatları iptal eden Cehmiyye’nin, Allah (c.c)’ın ilim sıfatını inkar ve iptal eden Kaderiyye’nin kafir olduğu konusunda icma etmişlerdir.

O halde Allah (c.c)’ın uluhiyyet sıfatını O’ndan alıp Allah (c.c)’ın bazı yarattıklarına veren kimseler de tıpkı Cehmiyye ve Kaderiyye gibi kafirdirler ve bu konuda cehaletleri mazeret değildir.

4) Allah (c.c) ile alay eden kimseyle ilgili kıyas da Kıyasu’s Şibh’e örnektir. Böyle yapan kimse icma ile kafirdir ve bu konudaki cehaleti mazeret değildir.

Şirk koşan kimse de selefin dediği gibi işlediği şirki sebebiyle aynen Allah (c.c) ile alay eden kimse gibidir.

Allah (c.c) bu konuda şöyle buyuruyor:

“Allah’ı her tür noksan sıfatlardan tenzih ederim ve ben müşriklerden değilim.” (Yusuf: 108)

BÜYÜK ŞİRKTE CEHALET MAZERETTİR DİYENLERİN SÖZLERİNİN BATILLIK GEREKÇELERİ:

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu kabul etmek, şu batıl meseleleri kabul etmeyi gerektirir:

1) Yahudilerin ve hristiyanların avamının cehaletlerini de özür saymayı gerektirir. İşte bu, icmaya terstir.

2) Fetret ehlini veya onların bazılarını cehaletleri sebebiyle dünyada özür sahibi görmeyi gerektirir. İşte bu, icmaya terstir.

3) Münafıkların avamının cehaletlerini özür saymayı gerektirir. İşte bu, selefinin icmasına terstir.

4) Cehalet sebebiyle Allah (c.c)'ın Rububiyyetini inkar eden herkesi özür sahibi görmeyi gerektirir. İşte bu, selefin icmasına terstir.

5) Cehalet veya tevil sebebiyle Allah (c.c)'ın ilmini inkar eden kimseleri özür sahibi görmeyi gerektirir. İşte bu, selefin icmasına terstir.

6) Cehmiyye'den cehalet sebebiyle Allah (c.c)'ın isimlerini veya sıfatlarını iptal eden kimseleri özür sahibi görmeyi gerektirir. İşte bu, selefin icmasına terstir.

Şeyh İbn Sehman Keşfu's Şüpheteyn kitabında, yukarıdaki meselelerin batıllığının izahı konusunda şöyle demiştir:

“Bu meselede (yani büyük şirkte) tekfiri ve günahlığı ortadan kaldırmak, aynen Allah (c.c)’ın zatını, rabliğini, isim ve sıfatlarını ve uluhiyyette tekliğini iptal eden Muattıla’yı; Allah (c.c)’ın kainat yaratılmadan önce kainattakileri bilmediğini söyleyen Kaderiyye’nin aşırılarını; kainatta olan olaylarda yıldız ve gezegenleri kudret sahibi kabul edenleri; nur ve karanlık olmak üzere iki asıl vardır, diyenleri, kafir görmeyi reddetmek gibidir. O halde her kim bütün bu sayılanları tekfir etmeyi gerekli görmezse işte o kimse yahudi ve hristiyanlardan daha kafir ve daha sapıktır.”

Buraya kadar anlatılanlardan şu sonuçlara varıyoruz:

1) Cahil aynı zamanda taklitçi olan müşrik kimse kafirdir.

2) Cennete sadece muvahhid olan müslüman kimse girer. Taklitçi olan müşrik ise asla muvahhid değildir.

3) Müslüman kimse, sadece Allah (c.c)’a ibadet eden, ibadette O’na hiçbir şeyi şirk koştımayan, Rasulüne iman eden ve onun Allah (c.c) katından getirdiklerine tabi olan kimsedir.

4) Mükellef olan bir kul için İslam ya da küfür hükümünden başka bir hüküm yoktur.

5) Kendilerine huccet ikame edilmeyen ve bu sebeple cehalet küfrü işleyen kimselere kafir hükmü verilmesi dünya hükmü olup ahiretteki ceza veya mükafatla ilgili bir hüküm değildir. Çünkü dünyada kendisine kafir hükmü

verilen bir kimse hakkında ahirette de kesin kafir hükmü verilecektir ve azap görecektir anlamı çıkmaz. Zira bu kimselerin durumu Allah (c.c)'a kalmıştır.

6) Kendilerine huccet ikame edildikten sonra küfürlerine devam eden kimseler hem dünya hükmü hem de ahiret hükmü bakımından kafirdirler.

7) Liderini ya da imamını taklit eden cahil müşrik, kendisine huccet ikame edilse de edilmese de müslüman değildir. Çünkü İslam; şirki terketmek, Allah (c.c)'ın birliğine teslim olmak, O'na ve Rasulüne iman etmek ve Allah (c.c) katından gelen emir ve nehiylere tabi olmaktır.

AZAP ANCAK RİSALET HUC CETİNİN İKAMESİNDEN SONRADIR:

Allah (c.c)’ın yardımıyla; ister cahil olarak, ister taklit ederek, ister tevil ederek, ister hata ederek olsun, ister kendisine risalet huc ceti ikame edilmiş olsun, isterse huc ceti ikame edilmemiş olsun, büyük şirk işleyen kimsenin müşrik olarak isimlendirileceği meselesi böylece kat’i delillerle ispat edilerek bu inancın Selefin akidesi olduğu açıkça ortaya kondu.

Fakat kendilerine müşrik ismi verilen bu kimselere, işledikleri şirkleri sebebiyle ahirette azap edilecek mi meselesine gelince, bu konuda tercih edilen görüş; o kimselerin özürlerini ortadan kaldırmak için, azabı hak etmek rasul gönderilmesine ve Kur’an ile huc cetin ikame edilmesine bağlıdır, şeklindedir. Bu konuda deliller çokçadır.

Onlardan bazıları şöyledir:

1) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.”
(İsra: 15)

2) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Senin Rabbin, hiçbir memleketi, o memleketin merkezine kendilerine ayetlerimizi okuyan bir rasul göndermedikçe helak etmez. Ve biz ancak halkı zalim olan memleketleri helak ederiz.”
(Kasas: 59)

3) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kendi elleriyle işledikleri yüzünden bir musibete uğradıklarında derler ki: “Rabbimiz! Keşke bize bir rasul gönderseydin de biz de senin ayetlerine tabi olup böylece mü’minlerden olsaydık.”
(Kasas: 47)

4) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz onları önceden helak etseydik derlerdi ki: “Rabbimiz! Bize bir rasul gönderseydin de zillete ve hakarete uğramadan önce senin ayetlerine tabi olsaydık.”
(Ta-ha: 134)

5) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Oraya her bir grup atıldığında, oranın bekçileri onlara sorar: “Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?” Derler ki: “Evet. Doğrusu bize bir uyarıcı gelmişti de biz yalanlamış ve demiştik ki: “Allah hiçbir şey indirmemiştir. Sizler ancak büyük bir sapıklıktasınız.”

(Mülk: 8-9)

6) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bu; Rabbinin, halkı habersizken zulümlerinden dolayı ülkeleri helak edici olmamasındandır.”

(En’am: 131)

7) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rasullerden sonra insanların Allah’a karşı hucceti olmaması için, müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdik. Allah Aziz’dir, Hakimdir.”
(Nisa: 165)

8) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İşte bu, indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Ona uyun ve sakının ki belki merhamet olunursunuz. Demeyesiniz ki: “Muhakkak ki kitap, bizden önceki iki taifeye indirildi ve biz onların ders aldıklarından ha-

bersiz idik.” Veya dersiniz ki: “Bize bir kitap indirilseydi elbette biz onlardan daha doğru yolda olurduk.” Doğrusu size Rabbinizden bir delil, hidayet ve rahmet gelmiştir.” (En’am: 156-157)

9) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Ey cin ve insan topluluğu! Size ayetlerimi anlatan ve bu gününüzle karşılaşacağınız konusunda sizi uyaran sizden rasullerimiz gelmedi mi?” Dediler ki: “Bizler kendilerimize şahitlik ederiz.” Dünya hayatı onları aldatı ve kendilerinin kafir olduklarına kendileri şahit oldular.” (En’am: 130)

Şankıtiy¹ Allah (c.c)’ın: **“Biz, rasul göndermedikçe azab etmeyiz.”** sözü hakkında şöyle dedi:

“Bu ayetin zahirinden anlaşılıyor ki; Allah (c.c). Allah (c.c)’ın azabıyla uyarıp korkutan bir rasul gönderdikten sonra, şayet insanlar bu rasule karşı gelmez, küfür ve günahlarında ısrar etmezlerse, onlara dünyada ve ahirette azab etmez. Allah (c.c) bunu, şu ayetinde olduğu gibi birçok ayetinde de açıklamıştır:

“İnsanların, rasullerden sonra Allah’a karşı hucceti olmasın diye müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdik.” (Nisa: 165)

Şankıtiy bu manadaki ayetleri zikretmeye başladı ve sonra şöyle dedi:

“Kur’an’ı kerimdeki bu ve benzeri ayetler, **“küfür üzere ölseler bile”** kendilerine bir uyarıcı gelmediği için fetret ehlinin özürlü olduğuna delalet eder. İlim ehlinden bir topluluk böyle demiştir.

---

¹ Şankıti musluman değil

Bazı alimler ise; “Kur’an’ı Kerim’in bazı ayetlerinin ve Rasulullah (s.a.s)’ın hadislerinin zahirini delil alarak; **“kim küfür üzere ölürse, kendisine uyarıcı gelmemiş olsa bile cehennemliktir”** demişlerdir. Delil aldıkları ayetlerden biri de şudur:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kafir olarak ölenler (in tevbesi geçerli) değildir. İşte böyleleri için biz elim bir azab hazırladık.” (Nisa: 18)

Fetret devrinde ölen müşriklerin mazeretli olmadığına delalet eden ayetleri ve Rasullah (s.a.s)’ın hadislerini zikrederken Rasulullah (s.a.s)’ın şu hadisini de zikretti:

“Muhakkak benim de senin de baban cehennemdedir.”

Usül alimleri arasında bu konudaki ihtilaf meşhurdur:

Fetret devrinde ölmüş, putlara tapan müşrikler, küfürleri sebebiyle cehennemlik midir yoksa fetret devrinde yaşadıkları için mazeretli midirler?

Bu mesele Merakı Suud’da şiir olarak şöyle geçmektedir:

“Fetret ehli, dinin teferruatından sorumlu değildir.”

Fakat temel meselelerde sorumlu olup olmadıkları hakkında (alimler) ihtilaf etmişlerdir.”

Fetret ehlinde küfür üzere ölenlerin cehennemlik olduğu görüşünde olanlardan biri de **Nevevi**’dir. **Nevevi, sahihi Müslim** şerhinde bu görüşünü belirtmiştir.

Ayrıca **El-Karafi** de **“Şerhi’l Tenkih”** adlı eserinde İmam Nevevi’nin bu görüşe sahip olduğunu nakletmiştir. **“Neşril Benud”** adlı eserin sahibinin de ondan naklettiği gibi...

Kurtubi, Ebu Hayyan ve Şevkani, tefsirlerinde bu görüşün aynı zamanda cumhurun görüşü olduğunu söylemişlerdir.

Mukayyide (Allah (c.c) onu affetsin) şöyle demiştir:

“Fetret devrindeki müşriklerin mazeretli olup olmadığı meselesini delillerle araştırdığımızda bu konudaki en kuvvetli görüşün şu olduğu anlaşılır:

Onlar dünyada mazeretlidirler. Kıyamet gününde ise Allah (c.c), onları ateşle imtihan ederek ateşe atlamalarını emreder. Kim ateşe atlarsa o cennete girecektir. Zira bu, o kişi eğer dünyada iken kendisine rasul gelseydi onu tasdik ederdi demektir. Ateşe atlamaktan kaçınan ise cehenneme girer ve orada azab görür. Bu kişi de eğer dünyada iken kendisine rasul gelseydi onu yalanlardı demektir. Çünkü Allah (c.c), dünyada iken onlara rasul geldiğinde ne tavır takınacaklarını (önceden) bilir.”

(Edvaul Beyan Tefsiri-Nahl: 36 suresinin tefsiri)

İbn Teymiye (r.a) şöyle dedi:

“Allah (c.c) bazı konularda isimlendirme yaparken ve hüküm bildirirken, risaletten önce ve sonra diye ayırmış, bazı konularda ise ayırmayıp bir tutmuştur. Bu ise iki tafenin aleyhine bir delildir.

Birincisi: “Fiillerde güzellik ve çirkinlik yoktur” diyenlere.

İkincisi ise: “Onlar azabı hakkerler” diyenlere.

Birinci guruba karşı delil; rasul göndermeden önce Allah (c.c)’ın insanları zalimler, haddi aşanlar ve bozguncular olarak isimlendirmesidir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Firavn’a git. Çünkü o haddi aşmıştır.” (Ta-ha: 24)

“Hani Rabbin Musa’ya: ‘Zalim olan kavme git’ diye vahyetmişti.” (Şuara: 10)

“O bozgunculardandı.”

(Kasas: 4)

Allah (c.c), Firavn ve kavminin haddi aşan, zalim ve bozguncu olduğunu haber veriyor. Bu sözler fiilleri kötüler. Kötüler ise kötü ve çirkin fiiller karşısında olur. Bu ise, onlara rasul gelmeden önce de fiillerinin çirkin ve kötü olarak vasıflandırıldığını gösterir.

Azabı haketmeleri ise; Allah (c.c)'ın şu ayetinde bildirildiği gibi, kendilerine rasul gelmesinden sonradır:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15)

Aynı şekilde Allah (c.c), Hud (a.s)'ın kavmine şöyle dediğini haber veriyor:

“...siz ancak iftiracılarıdır.” (Hud: 50)

Ayette görüldüğü gibi Hud (a.s), şirkin hükmünü bildirirken ve kavmi de ona karşı gelmeden önce, Allah (c.c)'la beraber başka ilahlar edinip Allah (c.c)'a şirk koştukları için onları iftiracılar olarak isimlendirmiştir.

Görülüyor ki, risaletten önce müşrik olarak isimlendirmek Kur'an ve sünnetten delillerle sabittir. Çünkü müşrik, (şirki sebebiyle) haddini aşmış, Allah (c.c)'dan başka ilahlar edinerek, rasul gelmeden önce Allah (c.c)'a eşler koştuk ve bu isimler de ona rasul gelmeden önce verilmiştir.

Cahillik ve cahiliye isimleri de böyledir. Rasul gelmeden önce de cahillik ve cahiliye olarak isimlendirmek vardır. Ama itaatten yüz çevirmek ve cezalandırmak ise ancak rasul geldikten sonradır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Ne doğruladı, ne de namaz kıldı. Fakat yalanladı ve yüz çevirdi..” (Kıyame: 3132)

Bu ayette bildirilen (doğrulamamak, namaz kılmamak, yalanlamak ve yüz çevirmek gibi) ameller ancak rasul geldikten sonra olur. Allah (c.c)'ın Firavn hakkında:

“Yalanladı ve karşı çıktı.” (Naziât: 21) sözü, ona rasul gelmesinden sonradır. Tıpkı şu ayette olduğu gibi:

“Ona büyük deliller gösterdiği halde yalanladı ve karşı çıktı.” (Naziât: 20-21)

“Firavn rasule karşı çıktı.” (Muzzemmil: 16)

(Mecmu’ul Feteva c: 20 s: 37-38)

İshak b. Abdurrahman b. Hasen Ali’ş-Şeyh şöyle demiştir:

“Kendilerine risalet ve Kur’an ulaşmamış ve cahiliye üzere ölen fetret ehli, icma ile müslüman olarak isimlendirilmez ve onlar için istiğfar edilmez. Ancak ilim ehli, onların azaba uğratılıp uğratılmayacağı konusunda ihtilaf etmişlerdir.”

(Hüküm Tekfiri’l-Muayyen Kitab Akidetu’l-Muvahhidin bi’r-Red Ala’d-Dullal Ve’l-Mübtediin s. 151)

Ben şöyle diyorum:

Buraya kadar zikredilen alimlerin görüşlerini şöyle özetleyebiliriz:

Risaletten ve tebliğ edip açıklamadan önce de şirk işleyene müşrik hükmü verilir ve müşrik olarak isimlendirilir. **“Müşrik”** hükmünü vermek için akıl ve misak ayeti, Allah (c.c)’ın vahdaniyyetine delalet eden kevni ayetler ve Allah (c.c)’ın insanları üzerinde yaratmış olduğu fitrat yeterlidir.

Allah (c.c) risaletten önceki şirk ehlini de kötölemiş, ayıplamış ve eksik olduklarını, onların büyük bir tehlike içinde olduklarını, ateşten bir çukurun kenarında olduklarını, şirkin en büyük zulüm olduğunu ve azaba yol açtığını bildirmiştir. Fakat azabın gerçekleşmesi risaletin kişiye ulaşmasına bağlıdır. Bu da Allah (c.c)’ın kullarına olan fazlı ve rahmetinin eseridir.

O halde müşrik hükmünü vermek ile azab görmek ayrı ayrı şeylerdir.

Dünya ve ahiret azabını hak eden herkes müşrik ve kafirdir. Fakat her müşrik azab görecektir demek değildir.

Bu ikisi arasında genel ve özel kesin farklar vardır. Buna çok dikkat etmek gerekir.

İnsanlar rasul gönderilmeden ve kendilerine hucet ikame edilmeden önce bazı konularda mazeretli, bazı konularda ise mazeretli değildirler.

Onların mazeretli oldukları konu, kendilerine risalet huceti ulaşınca kadar dünya ve ahirette azaba uğratılmamalarıdır. Bu, Allah (c.c)'ın fazlı ve rahmetinin bir sonucudur.

Fakat şirk koşma, şirk üzere öldüklerinde cenaze namazlarının kılınmaması, müslümanların mezarlığına gömülmemeleri, onlar için istiğfar edilmemesi, kestikleri etlerin yenilmemesi, kadınlarıyla evlenilmemesi gibi hükümlerin onlara uygulanmasında mazeretli değildirler. Yani, risalet ve tebliğ ulaşmasa da bu hükümler onlara uygulanır.

AKLIN BİR ŞEYİ İYİ VEYA KÖTÜ GÖRMESİ MESELESİ:

Aklın bir şeyi iyi veya kötü görmesi meselesi şöyledir:

Akıl tek başına eşyanın iyi veya kötü olduğunu idrak edebilir mi? Yoksa ancak şariat olursa mı idrak edebilir? İşte bu meseleyi, büyük şirkte cehalet mazeret mi değil mi ve büyük şirk işleyenlere azap olacak mı olmayacak mı meselesiyle alakalı olduğu için açıklamak istedim.

İbni Teymiyye (r.a) bu meseleyi özetle şöyle açıklamıştır:

“Sözlerin iyi veya kötü oluşunun; adalet, tevhid ve doğruluk gibi sözlerin iyi oluşunun; zulüm, şirk ve yalan gibi sözlerin de kötü oluşunun bilinip bilinmeyeceği konusunda alimler ihtilaf etmişlerdir. Bu gibi meseleler akılla bilinebilir mi yoksa risalet olmaksızın bilinmez mi?

Şayet; bu meseleler akılla bilinir denirse rasulun gelmesi öncesi birşeye akılla iyi veya kötü diyen cezalandırılır mı cezalandırılmaz mı?

İşte bu konuda dört mezhep imamının ve başka alimlerin bilinen üç görüşü vardır.

Yine bu konuda İmam Ahmed (r.a)’in arkadaşlarının ve başka alimlerin üç görüşü vardır.

Bu konuyla ilgili olarak bir grup; bu gibi meseleler akılla değil, ancak şariatle bilinebilir, dediler. Cehm b. Safvan ve onun durumunda olan kimseler bu görüşü kabul etmişlerdir ve bu görüş Ebi’l Hasen el-Eşari’nin görüşüdür. Dört mezhep imamlarının arkadaşlarından olan Kadı Ebi Bekr b. Tayyib, Ebi Abdullah b. Hamid, Kadı Ebi Yala, Ebi’l Muala, Ebi’l Vefa b. Akiyl ve başkaları da bu görüşü savundular.

Bazı alimlere göre : “Sözlerin iyi ve kötü oluşu akılla bilinir.”

Ebu’l Hattab Mahfuz b. Ahmed şöyle dedi:

“Bu görüş fakihlerin ve kelamcılarının çoğunluğunun görüşüdür. Ve bu görüş Ebu Hanife (r.a)’nin bizzat kendisinden nakledilmiştir. Hanefi alimleri, Maliki, Şafii ve Hanbeli alimlerinin çoğunluğu; Hasan et-Temimi, Ebi Hattab, Ebi Bekr el-Kaffal, Ebi Nasri’s-Seczi, Ebi’l Kasım Sa’d b. Ali ez-Zencani gibi hadis alimleri, Keramiyye ve başka taifeler, Mutezile ve Kaderiyye alimlerinin çoğu bu görüştedir. Sonra bu alimler şu iki görüşe ayrıldılar:

Bu alimlerden bazıları şöyle dediler:

“Fetret ehlinden akıl sahibi olanlar sahih akla muhalefet ederek kötülük işlemişlerse azabı hakederler.”

Bu görüşe sahip olanlar; Mutezile, Hanefiler, Ebi’l Hattab’tır. Bu kimselerin görüşü kitap ve sünnete muhaliftir.

Bu alimlerden bazıları ise şöyle dediler:

“Kitap ve sünnetin delalet ettiği üzere o kimselere rasul gönderilinceye kadar azap edilmez. Fakat işledikleri amel-ler kötülenmiştir. Allah (c.c) o amelleri kötölemiş, onlara buğzetmiştir. O kimseler Allah (c.c)’ın kötölediği ve buğ-zettiği küfür ile vASFedilirler. Fakat Allah (c.c) o kimselere rasul gönderinceye kadar azap etmez. Rasulullah (s.a.s)’ın sahih hadisinde geçtiği gibi.

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Allah (c.c) yeryüzü halkına baktı. Kitap ehlinden bir kısmı hariç arap ve arap olmayanlara kızdı. Muhakkak ki Rabbim bana şöyle dedi: “Kureyş için kalk ve onları uyar.” Ben dedim ki: “Şayet onları davet edersem onlar uyarıncaya kadar benim başımı ezerler.” Allah (c.c) dedi ki: “Muhakkak ki ben seni imti-han edeceğim ve seninle imtihan edeceğim. Yine sana

kitabı indireceğim. O kitabı su yıkamaz. Onu hem uyurken hem de uyanıkken okursun. Sen bu kitabı tebliğ edesin diye erler hazırlarsan, ben onların misli erlerle seni destekleyeceğim. Sana itaat edenlerle birlikte sana karşı gelenlere karşı savaş! Allah (c.c) için infak et, ben de sana infak edeyim.” Allah (c.c) şöyle dedi:

“Ben, kullarımı hanifler olarak yarattım. (Sonra) Şeytan onlara hakim oldu. Onlara helal kıldığım şeyleri haram kıldı ve hakkında hiçbir delil indirmedığım halde bana şirk koşmalarını emretti.”

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Her doğan fitrat üzere doğar.” (Başka bir rivayette: (Bu millet üzere doğar.) Sonra anne ve babası onu Yahudileştirir veya hristiyanlaştırır veya Mecusileştirir. İşte bu, hayvanın yavrusunu, uzuvları eksiksiz olarak doğurması gibidir. Hiç uzuvları eksik olarak doğan bir hayvan gördünüz mü?” (Buhari, Müslim)

Sonra Ebu Hureyre (r.a) şöyle demiştir:

“İsterseniz Allah (c.c)’ın şu ayetini okuyun:

“Allah’ın insanları onun üzerinde yarattığı fitratıdır.” (Rum: 30)

Rasulullah (s.a.s)’a şöyle denildi:

“Ey Allah’ın Rasulü! Küçük yaştayken ölenler hakkındaki görüşün nedir?” Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Onların ne yapacaklarını Allah (c.c) bilir.”

Allah (c.c) kötülük işleyenlere kızmasına rağmen, rasul gönderinceye kadar onlara azap etmeyeceğini haber verdi.

Allah (c.c)’ın kızması; “kötülük işleyenlere; bunlar kötü fiiller yapan kötü kişilerdir, diyebilmek için ancak risalet ile huccet ikame edilmesi gerekir” diyenlerin iddialarının geçersiz olduğunu apaçık gösteriyor. Çünkü Allah (c.c) kötü fiil sahiplerine hiç istisna etmeksizin kızmıştır.

Aynı şekilde, Kaderiyye ve Cebriye'nin dediği gibi; “onlara rasul gönderilerek huccet ikame edilmese bile onlar azap görecektir. Zira o kimselere akıl verilmesiyle huccet ikame edilmiştir” diyenlerin görüşünün batıl olduğunu da gösteriyor.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Senin Rabbin, hiçbir memleketi, o memleketin merkezine kendilerine ayetlerimizi okuyan bir rasul göndermedikçe helak etmez. Ve biz ancak halkı zalim olan memleketleri helak ederiz.” (Kasas: 59)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: “Rabbimiz! Ne olurdu bize bir rasul gönderseydin de, ayetlerine uysak ve mü'minlerden olsaydık!” diyecek olmasalardı (seni göndermezdik).”

(Kasas: 47)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz onları önceden helak etseydik derlerdi ki: “Rabbimiz! Bize bir rasul gönderseydin de zillate ve hakarete uğramadan önce senin ayetlerine tabi olsaydık.” (Ta-ha: 134)

Bu ayetler apaçık gösteriyor ki Allah (c.c), rasul göndermeden kafirlere azap etmeyecektir. Yine bu ayetler gösteriyor ki; rasul gelmeden önce işledikleri ameller sebebiyle Allah (c.c)'ın gazabı ve kötölemesini hak etmişlerdir. Bu amellerin bir azap sebebi olduğu söylenebilir. Fakat bu amellere azap uygulamak ancak rasullerin gönderilip huccetin ikame edilmesinden sonra olur.”

(El-Cevabu's Sahih Limen Beddele Diyne'l Mesih c: 1 s: 314-316)

İbni Teymiyye (r.a)'nin sözlerinden şu sonuç ortaya çıkar:

“Bu meselede tercih edilen görüş; aklın, iyiyi ve kötüyü idrak etmesidir. Fakat şeriatın ve risalet huccetinin ortaya konmasından önce bu meselede ceza yoktur.

İbni Kayyım (r.a) bu mesele hakkında, yani aklın iyi gördüğünü iyi, kötü gördüğünü kötü görenleri inkar edenleri tasvip etmeyerek konuştu. Aynı şekilde aklın iyi gördüğünü iyi, kötü gördüğünü kötü görmesine dayanarak azabın olacağını iddia edenlerin söylediklerinin doğru olmadığını kendilerine isbat ederek şöyle dedi:

“Aklın iyi şeyleri iyi, kötü şeyleri kötü görebildiğini ve insanın da bunlara göre azap göreceğini söyleyen Mutezile’nin ve onlara tabi olanların söylediklerini zayıf bir görüş olarak belirttiniz ve onların görüşlerinin çelişkili olduğunu isbat etmeye kalkıştınız. Böylece siz iki görüşü reddettiğinizde onlar da sizin aleyhinizde laf atmaya hak kazanmış oldular ve size sarıh akla ve fitrata karşı geldiğinizi isbat ettiler. Onlar aklın kötüyü ve iyiyi ayırt edebileceğini, insanın da buna göre azap göreceğini düşünüyorlardı. Onlar bu ikisini birbirine bağlı olarak düşündükleri için yanlış yaptılar. Siz de iyilik ve kötülük akılla belli olmaz ve buna göre azap olmaz dediğiniz için yanlış yaptınız.

Bu meselede hak olan şudur: Bu iki şey birbirine bağlı değildir. Şöyle ki; akıl, fiillerin iyi veya kötü olduğunu, faydalı veya zararlı olduğunu, belli şeylerin güzel, tatlı, ekşi; görünüşünün güzel ya da kötü; kokusunun güzel ya da kötü olduğunu idrak edebilir. Fakat ceza aklın bu idraklerine bağlı değildir. Aynı şekilde emir ve nehiy de aklın bu idrakine bağlı değildir. Emir ve nehiy Allah (c.c) tarafından gelmediği müddetçe bir amelin iyi ya da kötü olduğu ve bundan dolayı ceza ve mükafat geleceği isbat edilemez. Zira akıl bir şeyin kötü olduğunu idrak edebilir, fakat Allah (c.c), rasul göndermedikçe bu kötü ameli sebe-

biyle insana azap etmez. Örneğin; şeytana secde etmek, putlara secde etmek, yalan söylemek, zina etmek, zulmetmek, fuhuşları yapmak gibi ameller bizatihi kötü şeylerdir. Fakat bundan dolayı azap görmek ise şeriatin inmesine bağlıdır. Akılla birşey idrak edilmez diyenlere göre; şeytana secde etmek, putlara secde etmek, yalan söylemek, zina etmek, zulmetmek, fuhuşları yapmak gibi ameller bizatihi kötü değildir. Ancak bunların kötü olduğu şeriatle anlaşılır. Bu görüş de doğru değildir. Mutezile'ye göre ise; bu amellerin kötü olduğu ve bundan dolayı Allah (c.c)'ın ceza vereceği akılla sabittir. Bu görüş de doğru değildir. Dört mezheb alimlerinin çoğu şöyle diyorlar: Bu tür fiillerin kötü olduğunu akıl idrak eder. Puta tapmak, zina etmek, zulmetmek gibi amellerin kötü olduğu akılla sabittir. Fakat bu amelleri işleyene ahirette azap uygulamak ancak şeriat geldikten sonra söz konusu olur. İşte bu görüşü Şafi alimlerinden olan Sa'd b. Ali Zencani, Hanbelilerden Ebu'l Hattab, Hanefiler, Ebu Hanife'ye isnad ederek zikrettiler. Fakat Mutezile'den bazı kimselere göre azabın mutlak olarak hakedilmesi için şeriatin inmesi kesin şart değildir. Zira aklın kötü gördüğü şeyleri işlemek de azabı hakettirir.

Kur'an'ı Kerim bu iki meselenin birbirine bağlı olmadığına apaçık bir şekilde delalet etmektedir. Zira ahiretteki azap ancak rasuller gönderildikten sonra söz konusu olacaktır. Fiil ise akıl, bir fiilin kötü olduğunu veya iyi olduğunu idrak edebilir, ama bundan dolayı azap görmek, ancak rasuller gönderildikten sonra söz konusu olur.”

(Medaricus Salikin c: 1 s: 254-255)

İbnu'l Kayyım bir başka yerde bu görüşünü açıklamış ve “tevhidin gerekleri nelerdir” konusuyla ilgili olarak şöyle demiştir:

“Alimler bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Onlardan bir taife şöyle demiştir: “Tevhid akıl ile vacip olmuştur. Bu sebeple tevhidi terk eden şeriat gelse de gelmese de mutlaka azap görecektir. Şeriat ise ancak aklın kabul edip vacip kıldığı şeyi tekid eder, yeni bir hüküm getirmez. O halde tevhidin vucubu ve onu terk etmenin cezası akılla sabittir. Yine şeriatın onu vacip kılması ve onu terk edenin cezayı hak ettiğini tekid etmesi de sabittir. İşte bu Mutezile’nin ve dört mezhepten onlara uyanların görüşüdür.

Bazıları ise şöyle demiştir: Akılla ne tevhid ne de cezası sabit olur. Zira akılla hiçbir şey vacib olmaz. Tevhid ancak şeriatle vacip olur ve onun cezası da şeriat geldiğinde sabit olur. Bu sebeple şeriat gelmeden önce tevhidi terk eden kimseler cezayı hak etmezler.”

İşte bu, Eş’ariler’in ve onlara uyan alimlerin görüşüdür.

Bu iki görüş İmam Ahmed, İmam Şafii ve Ebu Hanife’nin tabiilerinden de nakledilmiştir.

Bu meselede hak olan şudur: Tevhid akıl ve şeriatle sabit olur. Kur’an da buna delalet eder. Öyle ki Kur’an, akli o kadar delil zikretmektedir ki bunları akli olan herkes bulur. Yine Kur’an tevhidin iyi, şirkin iyi olmayıp kötü olduğunu belirtmek için çokca akli deliller sunmuştur. Böylece Kur’an insanların akıllarına ve fitratlarına tevhidin iyiliğini yerleştirmiş, tevhidin iyi ve gerekli olduğunu, şirkin ise kötü ve iyi olmadığını selim fitrata sahip olan akıllara hitap ederek göstermiştir. Bu konuda Kur’an’da çokca deliller mevcuttur.

Allah (c.c)’ın şu sözünde olduğu gibi:

“Allah, kendisinin ortakları olan ve birbirleriyle çekişip duran bir adamı ve sadece bir kişiye bağlı sela-

met içinde olan bir adamı örnek verdi. Bu ikisinin hali hiç eşit olur mu? Allah’a hamd olsun. Fakat onların çoğu bilmezler.” (Zümer: 29)

“Allah, hiçbir şeye gücü yetmeyen, kendisine sahip olunmuş bir köle ile, kendisine güzel bir rızık verdiğimiz, o rızıktan gizli ve açık olarak harcayan hür bir kimseyi örnek verdi. Bunların ikisi hiç eşit olur mu? Allah’a hamd olsun. Fakat onların çoğu bilmezler. Yine Allah iki adamı örnek verdi. Onlardan birisi dilsizdir ve hiçbir şeye güç yetiremez. İşte o efendisine bir yükür. Onu nereye yöneltse bir hayır getiremez. O halde o kimseye adaletle emreden ve doğru yolda olan bir kimse eşit olabilir mi?” (Nahl: 75-76)

“Ey insanlar! Bir misal verilmektedir ki şimdi onu dinleyin: Allah’tan başka dua ettikleriniz, hepsi birlik olsalar bir sinek bile yaratamayacaklardır. Şayet sinek onlardan bir şey kapsa onu kurtaramazlar. Öyle ki isteyen de istenen de zayıftır. Allah’ın kudretini gereği gibi bilemediler. Muhakkak ki Allah kuvvetlidir, azizdir.” (Hac: 73-74)

Kur’an’da bu gibi akıllı deliller çokca vardır. Kur’an buna işaret etmiş, bunları insanlara beyan etmiş ve insanları uyarmıştır.

Ancak burada başka bir mesele vardır. Bu mesele ise; vacib olan tevhide terk edenin azabı hemen mi hak edeceği yoksa şariat geldikten sonra tevhide yerine getirmemesi halinde mi hak edeceğidir. Bu meselede doğru olan; akılla vacib olan bu tevhide terkedenin ancak şariat geldikten sonra azabı hakkececeğidir. Ayetler buna delalet etmektedir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15)

“Oraya her bir grup atıldığında, oranın bekçileri onlara sorar: “Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?” Derler ki: “Evet. Doğrusu bize bir uyarıcı gelmişti de biz yalanlamış ve demiştik ki: “Allah hiçbir şey indirmemiştir. Sizler ancak büyük bir sapıklıktasınız.”

(Mülk: 8-9)

“Senin Rabbin, hiçbir memleketi, o memleketin merkezine kendilerine ayetlerimizi okuyan bir rasul göndermedikçe helak etmez. Ve biz ancak halkı zalim olan memleketleri helak ederiz.” (Kasas: 59)

“Bu; Rabbinin, halkı habersizken zulümlerinden dolayı ülkeleri helak edici olmamasındandır.”

(En’am: 131)

İşte bu ayetler gösteriyor ki; rasuller gelmeden önce şirk işleyen ve tevhidi sağlamamış kimseler zalim idiler. Fakat kendilerine huccet ikame edilmeden bu zulümleri sebebiyle helak edilmezler. Onların helakı ancak huccet geldikten sonradır.

İşte bu ayetler iki taife ve onların görüşünde olanlara birer reddiyedir. Öyle ki onlardan bir grup; zulüm ve kötülük ancak şeriatle sabit olur, derler.

Diğer grup ise; zulüm işleyenler şeriat gelmeden önce cezalandırılırlar, derler.

Kur’an, bu her iki taifenin de görüşlerini iptal etmektedir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bizzat kendi yaptıklarından dolayı başlarına bir musibet geldiğinde: “Rabbimiz! Ne olurdu bize bir rasul gönderseydin de, ayetlerine uysak ve mü’minlerden olsaydık!” diyecek olmasalardı (seni göndermezdik).”

(Kasas: 47)

Allah (c.c) bu ayette; kendilerine rasul gelmeden önce başlarına musibet isabet eden kimselere, ancak yaptıkları kötülükler sebebiyle musibet isabet ettiğini haber veriyor. Fakat Allah (c.c)’ın o kimseleri cezaya uğratması ancak rasuller göndermesinden sonradır. Zira Allah (c.c) rasuller göndermeden ve hucceti ikame etmeden onlara ceza isabet etmeyeceğini bildirmiştir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rasullerden sonra insanların Allah’a karşı hucceti olmaması için, müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdik.”

(Nisa: 165)

“İşte bu, indirdiğimiz mübarek bir kitaptır. Ona uyun ve sakının ki belki merhamet olunursunuz. Demeyesiniz ki: “Muhakkak ki kitap, bizden önceki iki taifeye indirildi ve biz onların ders aldıklarından habersiz idik.” Veya dersiniz ki: “Bize bir kitap indirilseydi elbette biz onlardan daha doğru yolda olurduk.” Doğrusu size Rabbinizden bir delil, hidayet ve rahmet gelmiştir.”

(En’am: 156-157)

“Nefis şöyle diyecektir: Allah’ın yanında yaptığım kusurlardan dolayı yazık bana! Doğrusu ben alay edenlerdendim.” Veya şöyle diyecek: “Şayet Allah

**banâ hidayet etseydi elbette ben de muttakilerden olur-
dum.” Veya azabı gördüğü zaman şöyle diyecek: “Be-
nim için tekrar geri dönüş olsaydı elbette Musinlerden
olurdum.” Öyle değil. Doğrusu sana ayetlerim gelmişti
de sen onları yalanlamıştın ve kafirlerden olmuşsun.”**

(Zümer: 56-59)

Kur'an'da huccetin ancak Kur'an'la ve Allah (c.c)'ın rasulüyle kaim olduğunu bildiren ayetler çokcadır. Rasullere gelen bu huccet, insanların akıllarında ve fitratlarında bulunan tevhidin iyiliğini, şirk ve küfrün ise kötülüğünü ortaya koymaktadır. İşte bu; tevhidin ve şükrün iyi, şirk ve küfrün kötü olduğu bilincinin insanın fitratında ve aklında olduğunu göstermektedir.

Biz bu meseleyi çok geniş olarak **“Miftahu Daru's Saadeti”** kitabında açıkladık ve bu meseleyle alakalı olarak 60'a yakın delil sunduk. İşte bu delillerin hepsi şirkin kötülüğünün akılla sabit olmadığını söyleyenlere bir reddiye olup onların sözlerinin yanlışlığını ispatlamaktadır. Aynı şekilde fiillerde iyilik veya kötülük diye bir şey olmadığını, akılla bunun sabit olmadığını söyleyenlere de bir reddiyedir. Yine Allah (c.c)'ın emrettiği şeyleri başka bir zaman nehyedebileceğini, bunun caiz olduğunu söyleyenlere de bir reddiyedir. Yine Allah (c.c)'ın bir şeyin yapılmasını önce emredip başka bir zamanda onu yasaklayacağını ve bunun caiz olduğunu söyleyenlere de bir reddiyedir. Zira emredilenler ile nehyedilenler arasındaki fark bir fiilin iyi olması veya kötü olması olmayıp belli olan bir meselede emrin ve nehyin olmasıdır. Bu sebeple “Allah (c.c) bir şeye iyi derse o fiil iyi olur, kötü derse o fiil kötü olur. Şayet O; Tevhid, iman ve şükürden nehyetseydi

elbette bu fiiller kötü olurdu. Ve şayet şirk, küfür, zulüm ve fuhşu emretseydi elbette bu fiiller iyi olurdu” diyenlerin sözünün akla, fitrata, Kur’an ve sünnete muhalif olduğu böylece açıklanmış oldu.”

İbnu’l Kayyım sözlerine devamla şöyle dedi:

“Bil ki! Şayet tevhidin iyiliği, şirkin kötülüğü akılla bilinmezse, bu fitratta da sabit değilse, bu durumda akılla hiçbir mesele idrak edilemez. Çünkü bu mesele çok açık olan bir meseledir. Üstelik Allah (c.c) bu gerçeği insanın aklına ve fitratına koymuştur. Böylece Allah (c.c), Tevhid’ in iyi, şirkin kötü olduğunu bildirdikten sonra; **“O halde akletmez misiniz?”** veya **“O halde öğüt almaz mısınız?”** buyurarak şirk ehlinin akıl sahibi olmadıklarını, bu sebeple de cehenneme gireceklerini haber vermiştir. Yine onlar hakkında, Allah (c.c)’ın kelamını duydukları halde akletmediklerini haber vermiştir. Zira onlar işitme ve akletme özelliğini şirk işlemeleri sebebiyle yitirmişler ve böylece işitmez, anlamaz ve akletmez olmuşlardır.

Allah (c.c) onlar hakkında şöyle buyuruyor:

“Onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Böylece onlar artık akletmezler.” (Bakara: 171)

Allah (c.c), onlar hakkında onların duymalarının, görmelerinin ve akıllarının kendilerine hiçbir fayda sağlamadığını haber veriyor. İşte bunlar ancak sarih aklın ve selim fitratın gösterdiklerinin zıddına işler yapanların hak ettikleri sözdür. Zira sarih akıl şayet buna delalet etmeseydi işte o zaman Allah (c.c)’ın: **“Bakınız”, “İtibar ediniz”, “yeryüzünde dolaşınız”, “öyleyse bakınız”** gibi sözlerinin hiçbir faydası olmazdı. Çünkü bu durumda insanlar şöyle diyebilirlerdi: “Akıllarımız madem ki hiçbir şeye delalet etmiyor ve her şey senin emir ve nehiylerini kapsayan haberlerden ibarettir, o zaman bu bakma, düşünme, itibar

etme ve yeryüzünü dolaşma emirleri de ne oluyor? Yine bizlere vermiş olduğun örnekler de ne oluyor?” İşte bu deliller, sağlam akıl ve selim fıtratta tevhidin ve şükrün iyi olduğunu, şirk ve küfrün de kötü olduğunu apaçık göstermektedir. Bu ise kalbi diri, akıllı selim ve fıtratı sahih olan kimsenin bilebileceği bir şeydir.”

(Medaricu’s Salikin c: 3 s: 512-513)

Ben ise şöyle diyorum:

“Şirkin hükmü; risalet, ilim, beyan ve huccet gelmeden önce sabittir. Zira akıl, misak ayeti, Allah (c.c)’ın birliğine delalet eden kevni ayetler ve Allah (c.c)’ın, kulları yarattığı fıtrat buna delalet eder.

Şüphesiz ki Allah (c.c) risalet huccetini ikame etmeden kimseye azap etmez. Azap ise ancak şu iki durumda gerçekleşir:

Bunların birincisi: huccete karşı gelip onu istememek ve gerektirdiği şekilde amel etmemektir. Bu ise yüz çevirme küfrüdür.

İkincisi: Kendisine huccet ikame edildikten sonra onu terk etmek ve ona karşı gelmektir. Bu ise inat küfrüdür.

Huccet ikame edilmeden ve onu öğrenmeye imkan bulamadan önceki cehalet küfrüne gelince... İşte bu durumdaki kimseye Allah (c.c), kafir hükmü vermekle birlikte hucceti ikame etmedikçe azap etmez.

Bu en kuvvetli görüştür ve delliller bu görüşü ifade etmektedir.

HUC CET VE ONUN ORTAYA KONULMA ŞEKLİ :

Kendisiyle müşriklerin iddiaları geçersiz kılınan ve onlardan özür kaldırılan huc cet, Allah (c.c)’ın kelamı ve övülmüş kitabı “Kur’an”dır. Bu gerçeği Kur’an’ın kendisi apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır. O halde her kim kendisine Kur’an anlayabileceği şekilde ulaşır veya ona ulaşabilmeye imkan bulursa, işte o kimseye hak dinin huc ceti ikame edilmiş sayılır.

Bununla alakalı bir çok delil vardır. İşte onlardan bazıları:

Birinci Delil:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bu Kur’an, sizi ve ona ulaşanı kendisiyle uyarmam için bana vahyolundu.” (En’am: 19)

Ayette geçen “بِهِ” yani; kendisiyle lafzı, Kur’an’ı kerime aittir. Buna göre; huc cet ve uyarmak ancak Kur’an’la söz konusu olur.

Ayetteki; “وَمَنْ بَلَغَ” sözü ise; ona ulaşan, manasındadır. Buna göre, bu söz kendisine Kur’an ulaşan kimseye huc cetin ikame edildiğini tekid eden başka bir delildir. Daha açık bir deyişle; Kur’an her kime ulaşmışsa ona huc cet de ulaşmış demektir.

Araplar şöyle derler: “بلغ الشيء” yani “وصل إليه” manasındadır. Bu ise kendisine ulaştı manasına gelir. Örneğin; bir kimse hakkında: “بلغ فلان الماء” yani; filanca suya ulaştı, denildiğinde, o kimse ister sudan içsin, isterse içmesin, suya ulaşmış demektir. O halde Kur’an’ın bir kimseye

ulaşması demek, o kimsenin istifade edebileceği ve anlayabileceği bir şekilde kendisine Kur'an ulaştı demektir.

İşte bu, içinde hiçbir kapalılık bulunmayan kati ve apaçık bir delildir. Bu delile karşılık hiç kimsenin bir delil koyamayacağına dair meydan okuyoruz.

Başarılı kılan ise Allah (c.c)'tır.

İkinci Delil:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Elif, lam, mim, sad. Kendisiyle insanları korkutarak uyarman ve mü'minlere de bir öğüt olmak üzere sana bir kitap indirildi. Ondan dolayı kalbinde bir sıkıntı olmasın.” (A'raf: 1-2)

Bu ayette Kur'an'ın apaçık bir huccet olduğu ayetteki **بِهِ** yani; **kendisiyle** ve **تُنْذِرَ** yani; **korkutarak uyarman** sözüyle açıkça belli olmaktadır.

Üçüncü Delil:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse, Allah'ın kelamını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver. Sonra onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır. İşte bu, onların bilmeyen bir kavim olmalarından dolayıdır.” (Tevbe: 6)

Bu mübarek ayet, müşriklerin Müslümanlar yanında özürlerini kaldıran delilin “Kur'an” olduğunu **“كَلَامُ اللَّهِ”** yani; **“Allah'ın kelamı”** sözüyle apaçık bir şekilde ve kat'i olarak ortaya koymaktadır.

Allah (c.c) ayette “حَتَّى يَسْمَعَ” buyuruyor. Bu ise; anlayabilecek şekilde işitmesine kadar, demektir.

İbni Teymiyye şöyle demiştir:

“Allah (c.c)’ın: **“Allah’ın kelamını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver”** sözünden kasıt; anlayacak şekilde duyuncaya kadar, manasındadır. Çünkü mananın anlaşılmasına imkan olmadan sadece duymuş olmak bir şey ifade etmez. O halde kendisine Kur’an okunan kimse şayet arap değilse, o kimsenin Kur’an’ı anlayabilmesi ve böylece huccet ikame edilebilmesi için Kur’an’ın anlayabileceği şekilde kendi diline tercüme edilip kendisine açıklanması gerekir. Çünkü insanlardan çoğu Kur’an’ı duymalarına rağmen manasını anlayamazlar. Bu durumda Kur’an’ın lafızlarını ve manasını o kimselere açıklamamız gerekir. İşte böylece o kimselere huccet ikame edilmiş olur. Eğer Kur’an hakkında bize bir soru sorulursa, soru soran kimseye elbette cevap vermemiz gerekir. Tıpkı Rasulullah (s.a.s)’ın bazı müşriklerin veya kitap ehlinin veya Müslümanların kendisine sordukları sorulara Kur’an’dan cevap vermesi gibi...”

(El-Cevabu’s Sahih Min’el Bedelde Diyne’l Mesih c: 1 s: 68-69)

Dördüncü Delil:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kitap ehlinden ve müşriklerden inkar edenler kendilerine apaçık bir delil gelinceye kadar küfürlerinden ayrılacak değillerdi. (İşte o delil) Allah’dan gönderilmiş

bir elçidir ki tertemiz sayfeleri okumaktadır. Onlarda sağlam yazılı hükümler vardır.” (Beyyine: 1-2)

İşte bu ayet; kat’i, muhkem ve tek başına açıklayıcı olan bir delildir. Öyle ki Allah (c.c) bu ayette; müşriklerin kendilerine beyyine yani; delil gelinceye kadar şirklerinden vazgeçmeyeceklerini açıklamıştır. Onlara gelen delili ise Allah (c.c) ayette apaçık bir şekilde bildirmiştir. “(İşte o delil) **Allah’dan gönderilmiş bir elçidir ki tertemiz sayfeleri okumaktadır. Onlarda sağlam yazılı hükümler vardır.”**

İşte bu ayetler, daha önce söylediğimiz sözün apaçık delilleridir. Huccet ise; Allah (c.c)’ın keliması ve övülmüş kitabı olan “Kur’an”dır.

Beşinci Delil:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İnkâr edenler cehenneme bölük bölük sevk edilip oraya geldiklerinde oranın kapıları açılır oranın bekçileri onlara der ki: “Size Rabbinizin ayetlerini okuyan ve sizi bu gününüzle karşılaşacağınızı korkutarak uyaran sizden rasuller gelmedi mi?” Dediler ki: “Evet (geldi).” Fakat azap kelimesi kafirlere hak oldu.” (Zümer: 71)

Bu ayeti kerimedeki cehennem bekçilerinin: **“Size Rabbinizin ayetlerini okuyan”** sözünden, Allah (c.c)’ın kulları için ortaya koyduğu risalet huccetinin Kur’an olduğu anlaşılmaktadır.

Altıncı Delil:

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Kur’an senin lehine ya da aleyhine huccettir.”

(Müslim)

Yedinci Delil:

Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

“Nefsim elinde olan Allah (c.c)’a yemin ederim ki, ister yahudi ister hristiyan olsun bu ümmetten herhangi birisi beni duyup da sonra benim kendisiyle gönderildiğim şeye iman etmeden ölürse muhakkak cehennem ehlinde olur.” (Müslim, Ahmed, Lafız Ahmed’e aittir)

Rasulullah (s.a.s)’ın siyretinde ve müşriklere karşı takındığı tavırda günümüzdeki bazı taifelerin iddia ettiği gibi; müşriklerden her bir kadın ve erkeğe tek tek hucceti ikame edip onların hepsine gerçeği tek tek anlatarak tüm şüphelerini giderdiğine ve ancak şüphelerini giderdikten sonra kabul etmezlerse tekfir ettiğine, bundan önce ise onları mazur gördüğüne dair hiçbir delil yoktur.

Rasulullah (s.a.s)’tan sahih olarak gelen rivayetlerden, Rasulullah (s.a.s)’ın insanlara Allah (c.c)’ın kelamını duyup anlayacakları şekilde tebliğ ettiği, böylece onlara hucceti ikame ettiği anlaşılmaktadır. Tıpkı İbni Rabia’ya yaptığı gibi...

İbni Rabia, Rasulullah (s.a.s)’ı döndürmek için yanına geldiğinde, Rasulullah (s.a.s), ona Kur’an’ı okudu. Zira Rasulullah (s.a.s), Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi Kur’an ile büyük cihad yapardı:

“Kafirlere itaat etme ve onlarla büyük cihadla cihad et.” (Furkan: 52)

Bu ayette kastedilen; Kur'an ile cihad etmektir. Çünkü Kur'an ile hak ve batıl ayrılır. O halde her kim Kur'an'ı karşılar ise, Kur'an da onu karşılar. Her kim de Kur'an'dan yüz çevirirse, Kur'an da ondan yüz çevirir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Her kim Rasule itaat ederse, doğrusu o Allah'a itaat etmiştir. Her kim de yüz çevirirse biz seni onların üzerine bir koruyucu olarak göndermedik.” (Nisa: 80)

Her kim hakkı anladıysa işte bu Allah (c.c)'ın yardımı ve rahmetiyle olmuştur. Hakkı anlamayan kimse ise, Allah (c.c)'ın onun kalbindekini bilmesi, fıkı sahibi olması ve böylece Allah (c.c)'ın onun kalbini mühürlemesi sebebiyle bu duruma düşmüştür.

Bu kat'i delillerin hepsi gösteriyor ki; huccet, Allah (c.c)'ın kitabıdır.

İbnu'l Kayyım el-Cevziyye (r.a) şöyle demiştir:

“Kitabın indirilmesi, rasulün gönderilmesi ve ona ulaşılma imkanın olmasıyla kullara huccet ikame edilmiştir. Yani; ister onu öğrensin ister öğrenmesin ilme ulaşma imkanına sahip olursa kendisine huccet ikame edilmiş olur. Dolayısıyla kim, Allah (c.c)'ın emirlerini ve nehiylerini öğrenmeye imkanı olduğu halde, bundan geri kalır ve onu öğrenmeye çalışmazsa işte o kimse kesinlikle mazetli değildir. Çünkü kendisine huccet ikame edilmiş sayılır. Ve Allah (c.c) hiç kimseye huccet ikame edilmeden azap etmez. Şayet Allah (c.c) o kimseye işlediği günahı sebebiyle ceza verirse, bunun sebebi; huccet kendisine ulaştığı halde işlediği zulmüdür.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.”
(İsra: 15)

“Oraya her bir grup atıldığında, oranın bekçileri onlara sorar: “Size bir uyarıcı gelmemiş miydi?” Derler ki: “Evet. Doğrusu bize bir uyarıcı gelmişti de biz yalanlamış ve demiştik ki: “Allah hiçbir şey indirmemiştir. Sizler ancak büyük bir sapıklıktasınız.”(Mülk: 8-9)”

(Medaricu’s Salikin c: 1 s:217)

Şeyh Muhammed b. Abdulvahhab bu meseleyi kardeşlerine yazdığı mektupta çok güzel bir şekilde özetlemiştir. O şöyle demiştir:

“İbn Teymiye (r.a)’nin; “Her kim şu ve şu şeyi inkar edip yalanlarsa, işte o kimseye huccet ikame edilmiştir” sözünü zikrettiniz. Şüphesiz ki siz şu tagutlar ve onların tabileri hakkında; “acaba onlara huccet ikame edildi mi” diyerek şüpheyeye düştünüz. İşte bu durum gerçekten şaşılacak bir durumdur. Zira sizlere defalarca bu meseleyi açıkladığım halde nasıl olur da bu meselede şüpheyeye düşersiniz?

Kendisine huccet ikame edilmemiş kimse, İslam’a yeni giren ve uzakta, çöllerde yetişen kimsedir. Veya bu durum gizli meselelerde söz konusu olur. Örneğin; Es-sarf ve’l Atf gibi kadını kocasından uzak tutmak veya ikisini birbirine yaklaştırmak gibi meselelerde söz konusu olur. Böyle durumlardaki kimseler öğretilmeden tekfir edilmezler.

Allah (c.c)’ın kitabında açıkladığı ve hakkında hüküm bildirdiği dinin asıllarıyla ilgili meselelerde huccet söz konusudur ki işte o huccet; Kur’an’dır. Dolayısıyla Kur’an

her kendisine ulaşan kimseye huccet de ulaşmış demektir. Fakat asıl mesele, sizin huccetin ikame edilmesiyle hucceti anlamamanın arasındaki farkı ayırt edememenizdir. Halbuki kafirlerin ve Müslümanlardan münafık olanların çoğu, kendilerine huccet ikame edilmiş olduğu halde, Allah (c.c)’ın huccetini anlamamışlardır.

Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi:

“Yoksa sen onların çoğunun dinleyeceklerini ve akledceklerini mi sanıyorsun? Doğrusu onlar hayvanlar gibidirler, hatta yol olarak daha sapıktırlar.” (Furkan: 44)

Öyleyse hucceti ikame etmek başka, ona ulaşmak ise daha başkadır. Zira o kimselere huccet ikame edildiğinde onu yanlış anlamaları, kendilerine huccet ikame edilmediğini göstermez. Çünkü hucceti ikame etmek başka, onu anlamak başkadır. Dolayısıyla huccetin kendilerine ulaşmış olmasıyla birlikte küfürlerine hükmedilir.”

(Ed-Dureru’s Seniyye c: 10 s: 93-94)

Ben şöyle diyorum:

“Onu anlamamak” sözünden kasıt; mü’min kimsenin anladığı gibi anlamıyor, manasındadır. Zira huccetin ikame edilmesinde “mü’min kimsenin anladığı gibi anlamak” bir şart değildir. Asıl şart; Kur’an’ın, anlayabileceği şekilde ona ulaşması veya onun Kur’an’a ulaşması imkanına sahip olmasıdır.

Şeyh Süleyman b. Sehman en-Necdi şöyle demiştir:

“Şeyhimiz Abdullatif (r.a) şöyle dedi: “Hucceti ikame etmek ile hucceti anlamak arasındaki farkı bilmek gerekir. O halde her kim kendisine Rasulün daveti “ilme imkan bulabileceği ve anlayacağı şekilde” ulaşmışsa işte o kimseye huccet ikame edilmiştir. Dolayısıyla o kimsenin huccetin

kendisine ikame edilmesi sonrası onu iman ehlinin ve rasulün getirdiklerini kabul edenlerin Allah (c.c)’tan ve rasulünden geldiği şekliyle anladıkları gibi anlaması şart değildir.

Bu meseleyi iyice anlarsan hucceti ikame meselesinde ortaya atılan birçok şüpheyi de daha iyi anlarsın.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Yoksa sen onların çoğunun dinleyeceklerini ve akledeceklerini mi sanıyorsun? Doğrusu onlar hayvanlar gibidirler, hatta yol olarak daha sapıktırlar.” (Furkan: 44)

“Allah onların kalplerini, kulaklarını mühürlemiştir. Gözlerinde de bir perde vardır...” (Bakara: 7)

(Alimin sözü burada bitti.)

Ben diyorum ki:

“Alimin sözünün manası şudur: “Bir kimseye ilim anlayacağı şekilde ulaşmış ve o kimse akılsız, yani; doğruyu ve yanlış ayırt edemeyecek kadar küçük veya deli değilse, kendisine söyleneni anlayamayan değilse ya da kendisine ulaşan hucceti anlatacak bir tercüman yoksa ya da bunlar gibi başka durumlar söz konusu değilse işte o kimseye huccet ikame edilmiş sayılır. Her kime Kur’an bu şekilde ulaşmışsa ona huccet ulaşmış sayılır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bu Kur’an, sizi ve ona ulaşanı kendisiyle uyarmam için bana vahyolundu.” (En’am: 19)

“Rasullerden sonra insanların Allah’a karşı hucceti olmaması için, müjdeleyici ve uyarıcı rasuller gönderdik.” (Nisa: 165)

O halde hiç kimse Allah (c.c)’a, meleklerine, kitaplarına, rasullerine ve ahiret gününe iman konusunda mazeretli olmaz. Zira Allah (c.c) bunu bildirdikten sonra o konuda cehalet mazeret olamaz. Allah (c.c) kitabında, kafirlerin çoğunun cahil olduğunu haber vermesine rağmen onlara küfür hükmü vermiştir.” (Keşfu’s-Şupheteyn s: 91-92)

Bütün bu delillerden anlaşılan şudur ki; huccet, Kur’an’i Kerim olup alimlerin ve dava adamlarının sözleri, onların anlayışları, çıkardıkları hükümler, verdikleri hutbeler, vaaz ve nasihatları değildir. Öyleyse her kime risalet hucceti, yani Kur’an anlayabileceği şekilde ulaşırsa veya kendisi ona ulaşma imkanına sahipse işte o kimseye huccet ikame edilmiş ve mazeret de ondan kalkmıştır.

HUC CET ULAŞTIĞINDA ONU ANLAMAK ŞART MIDIR:

Huccetten kastedilen manayı anlamak, onun sıhhatli bir şekilde ikame edilmesinde şarttır. Ancak ikame edilmesi sonrası hucceti iman ehlinin anladığı gibi anlamak ve kabul etmek hucceti ikame etmek için şart değildir. Çünkü anlamak iki çeşittir. Aynı şekilde duymak da iki çeşittir. Ve yine hidayet de iki çeşittir. Allah (c.c), kafirlerde duymanın, akletmenin ve hidayet bulmanın bir çeşidinin var olduğunu Kur'an'da isbat etmiş ve diğer bir çeşidini ise nefyetmiştir.

Hucceti ikame etmek için birinci çeşidi şart, ikinci çeşidi ise şart değildir. Hucceti ikame etmek için şart olan birinci çeşidi; huccetin manasını, ne olduğunu ve onunla kastedilenin ne olduğunu anlamaktır. Bu sebeple kafirler, Kur'an'ı duyabilir, anlayabilir ve isterlerse hidayet yolunu bulabilirler. O halde bir kafiye huccetin ikame edilebilmesi için anlayabileceği bir dilde huccetin ona ulaşması yeterlidir .

Huccetin kafirlerden nefyedilmiş ikinci çeşidi ise; huccetin kabulü, ona iman ve ona uymakla alakalıdır.

Duymak iki çeşittir:

1) İdrak Duyması (normal duyma): Allah (c.c) bunun kafirler için söz konusu olduğunu isbat etmiştir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlara ayetlerimiz okunduğunda derler ki: “Doğrusu biz duyduk. Şayet dilersek bunun benzerini biz de söyledik. Elbette bu ancak öncekilerin masallarıdır.”

(Enfal: 31)

2) Kabul ve İcabet Etme Duyması: Allah (c.c) bunu kafirler için kaldırmıştır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Şayet Allah onlarda bir hayır olduğunu bilseydi, onlara işittirirdi. Şayet onlara işittirseydi, onlar yine de itiraz ederek yüzçevirirlerdi.” (Enfal: 23)

Allah (c.c) cehennem ehli hakkında, onların durumunu anlatarak şöyle buyuruyor:

“Derler ki: “Eğer biz duysak ve akletseydik çılgın ateşin halkından olmazdık.” (Mülk: 10)

Allah (c.c) bu ayetlerden **Enfal: 31**'de kafirlerin; **“doğrusu biz duyduk”** dediklerini haber veriyor. Böylece onların duymanın birinci çeşidini gerçekleştirdiklerini isbat etti.

Allah (c.c) **Mülk: 10** ayetinde ise kafirlerin; **“eğer biz duysak”** dediklerini haber veriyor, ki bundan Allah (c.c)'ın onlardan duymanın ikinci çeşidini kaldırdığı yani; kafirlerde duydukları şeyleri kabul ve ona icabet etme özelliğinin olmadığı anlaşılmaktadır.

Akletmek de iki çeşittir.

1) Mükellef olmanın şartlarından olan akletmek: Bu; bir kimsenin manayı anlaması konusunda mükellef olabilmesi için gerekli olan akıldır. Bu özellik kafirlerde vardır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“(Ey mü'minler)! Siz onların (sizin iman ettiğiniz gibi) iman etmelerini mi arzuluyorsunuz? Oysa onlardan, Allah'ın kelamını duyup da aklettikten sonra bile bile tahrif edenler vardı.” (Bakara: 75)

Allah (c.c) bu ayette ki: **“Allah'ın kelamını duyup”** sözüyle kafirlerin duyduklarını isbat etti. Ve yine ayetteki: **“aklettikten sonra bile bile tahrif edenler vardı”** sözüyle

le; onların anlamış olduklarını isbat etti. Bu demektir ki; o kafirler hem duydular hem de duyduklarını anladılar ve ondan sonra tahrife giriştiler. İşte bu tür akıl kafirlerde bulunan bir akıl türüdür.

2) Hucceti kabul etme ve ona icabet etme konusunda gerekli olan akıl: Allah (c.c) aklın bu türünü kafirlerden nefyetmiştir .

Allah (c.c) bu konuda şöyle buyuruyor:

“Derler ki: “Eğer biz duysak ve akletseydik çılgın ateşin halkından olmazdık.” (Mülk: 10)

Allah (c.c) bu tür akli onlardan almasının sebebinin; onların Allah (c.c)’ın kalamından yüz çevirmeleri olduğunu haber vermiştir.

Allah (c.c) bu konuda şöyle buyuruyor:

“Rabbinin ayetleri kendisine hatırlatılıp da onlardan yüz çeviren ve iki eliyle işlediklerini unuttandan daha zalim kim vardır? Muhakkak ki biz onların kalplerine onu anlamalarına engel bir ağırlık ve kulaklarına da sağırlık verdik. Doğrusu sen onları hidayete çağırırsan onlar asla hidayete eremezler.” (Kehf: 57)

Allah (c.c) bu ayette o kimselerin kalplerinin ve kulaklarının mühürlenmesinin sebebinin şöyle açıklamaktadır:

“Onlardan yüz çeviren ve iki eliyle işlediklerini unuttandan daha zalim kim vardır? Muhakkak ki biz onların kalplerine onu anlamalarına engel bir ağırlık ve kulaklarına da sağırlık verdik.”

Hidayet de iki çeşittir.

1) İrşad Hidayeti (doğru yolu gösterme hidayeti): Allah (c.c) bu hidayetin kafirlerde olduğunu isbat etti.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Semud’a gelince... Biz onlara doğru yolu gösterdik. Oysa onlar körlüğü hidayete tercih ettiler.”

(Fussilet: 17)

“Muhakkak ki sen dosdoğru yola hidayet edersin.”

(Şura: 52)

2) Kabul ve İcabet Etme Hidayeti: Allah (c.c) bu hidayeti kafirlerden nefyetmiştir .

Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi:

“Muhakkak ki sen sevdiğine hidayet edemezsin. Fakat Allah dilediğine hidayet eder.”

(Kasas: 56)

“Onların hidayetleri sana ait değildir. Fakat Allah dilediğine hidayet eder.”

(Bakara: 272)

Allah (c.c), Şura: 52 ayetinde: **“Muhakkak ki sen doğru yola hidayet edersin”** buyurarak, Rasulullah (s.a.s)’ın sadece doğru yola hidayet edebileceğini bildirmiştir. İşte bu hidayet, doğru yolu gösterme hidayetidir. Fakat Rasulullah (s.a.s) insanların bu hidayeti kabul edip etmemeleri konusunda mükellef değildir. Allah (c.c) onu da: **“Onların hidayetleri sana ait değildir”** diyerek Bakara: 272 ayetinde bildirmiştir. Dolayısıyla hidayeti kalplere sokmak Rasulullah (s.a.s)’a değil, Allah (c.c)’a aittir.

Allah (c.c), kafirlerde sözleri duyup idrak etme, manasını anlama ve doğru yolu bulma, görme özelliğinin olduğunu bildirmiştir. Çünkü hucetin ikame edilmesi için bunların hepsi şarttır. Allah (c.c)’ın kafirlerden ikinci çeşidi yani; kabul ve icabet etme özelliğini kaldırması; o özelliğin mü’minlerle alakalı olması ve Allah (c.c)’ın onlar için imanını dilememesi sebebiyledir.

İşte böylece kafirlerde olumlu olan anlayışı ve onlardan yasaklanmış olan anlayışı açıklamış olduk.

İbnu'l Kayyım (r.a) şöyle dedi:

“Allah (c.c)’ın kafirlerden, duyma, görme, akletme gibi özellikleri kaldırması, onlara bu özelliklerin fayda vermiyor olması sebebiyledir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlara kulaklar, gözler ve kalpler vermiştik. Onların duymaları, görmeleri ve kalpleri onlara bir fayda sağlamadı. Zira onlar Allah’ın ayetlerini inkar ediyorlardı. Böylece alay etmiş oldukları kendilerini kuşatıverdi.”
(Ahkaf: 26)

“Doğrusu biz, cin ve insandan çoğunu cehennem için yoktan varettik. Onların kalbleri vardır onunla (gerçekleri) anlamazlar. Onların gözleri vardır onlarla (gerçekleri) görmezler. Onların kulakları vardır onlarla (gerçekleri) duymazlar. İşte bunlar hayvanlar gibidirlere, hatta daha sapıktırlar. İşte bunlar (hakikatler karşısında) gafil olanlardır.”
(A’raf: 179)

Onlarda bu duyu organlarıyla hidayetın meydana gelmemesi, onların bu duyu organlarından fayda sağlamamalarından dolayıdır. Dolayısıyla onlarda bu duyu organları sanki yok gibidir.

Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi:

“Onlar sağırdırlar, dilsizdirler, kördürler. Böylece onlar artık akletmezler.”
(Bakara: 171)

(Miftahu'd Daru's Sade c: 1 s: 101)

O halde İslam dininin tüm hükümlerinin genel olarak hucdetinin ikame edilmesinin sıfatı şöyledir:

Muhatab olan, yani mükellef kimseye hucdetin anlayabileceği bir şekilde ulaşması mümkün olabilmelidir.

Bu sıfatın olabilmesi için şu iki şart gerçekleşmelidir:

1) Birinci Şart: Huccet muhatab olan kimseye ulaşmalı veya onun hucceti anlayabileceği şekilde huccete ulaşma imkanı olmalıdır. Şayet huccetin tercüme edilmesi gerekiyorsa, tercüme edilmesi vaciptir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Senden önceki her bir rasulü kendi kavminin diliyle, onlara açıklasın diye gönderdik.” (İbrahim: 4)

Acaba tercüme etme işi hucceti ikame eden kimseye mi yoksa muhatap olan kimseye mi vaciptir?

Bunun cevabı şöyledir: Bu meselenin her iki şekilde olacağının delilleri vardır.

Birinci Delil: Buhari'nin İlim Kitabının 87. Sayfasında Abd'il Kays heyetiyle ilgili hadiste Ebi Camre (r.a)'nin şöyle dediğini nakletmiştir:

“Ben İbni Abbas (r.a) ile insanlar arasında tercümanlık yapardım.”

İkinci Delil: Buhari'de Vahyin Başlangıcı ile ilgili olarak Hrakl hadisinde İbni Abbas (r.a)'tan şöyle rivayet edildiği nakledilmiştir:

Rasulullah (s.a.s), Hrakl'i İslam'a davet etmek için ona bir mektup göndererek o mektupta: “Hrakl'in meclisinde Hrakl'i ve Rum'un büyüklerini İslam'a davet etti.” Bunun üzerine Hrakl, mektubu getiren Müslümanları ve mektubun anlaşılması için tercümanları çağırmıştır.

İşte bu rivayet kendisine tebliğ edilen kişinin tercüme yaptırmasının gerekli olduğunu göstermektedir.

İbn Teymiye (r.a) şöyle demiştir:

“Bilinmelidir ki, ümmet hem Kur'an'ın lafzını hem de manasını tebliğ etmekle yükümlüdür. Zira Rasulullah (s.a.s) böyle emretmiştir. Ve Allah (c.c)'ın risaleti ancak bu şekilde tebliğ edilmiş olur. Acemlere (yani arap ol-

mayanlara) gelince, işte o kimseler için tercümeye ihtiyaç vardır. Bu sebeple onlar için durumlarına göre tercüme yapılır ve tercüme ederken onların anlayacakları örnekler verilerek manaların anlaşılması sağlanmalıdır. İşte bu, tercümenin tamamından sayılır.” (Mecmuu’l Feteva c: 4 s: 116)

İbn’ul Kayyım (r.a) şöyle demiştir:

“Kul kendisine Allah (c.c)’ın huccetinin ikame edilmiş olduğunu kabul etmesi imanın gereklerindendir. Böylece kul ister itaat etsin, isterse isyan etsin. Allah (c.c)’ın huccetinin kula ikame edilmesi; rasuller gönderilmesi, kitap indirilmesi ve ilmin ona anlayabileceği şekilde ulaşmasıyla olur. Huccet ulaşan kimse ister onu bilsin, ister bilmesin fark etmez. Buna göre Allah (c.c)’ın emrettiği ve yasakladığı şeyleri öğrenme imkanı olduğu halde, ihmal sebebiyle bunları öğrenmeyen kimseye huccet ikame edilmiş sayılır.” (Medaricu’s Salikin c: 1 s: 239-Dar’ul Kutubu’l İlmiyye)

2) İkinci Şart: Huccetin Tafsilatlı ve Açık Olması:

İşte bu “البلاغ المبين” dir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rasullere düşen ancak apaçık bir tebliğden başkası mı?” (Nahl: 35)

“Rasullerimize düşen ancak apaçık bir tebliğdir.”

(Maide: 92)

“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettikten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar bir kavmi saptıracak değildir.”

(Tevbe: 115)

“Rasule düşen ancak apaçık bir tebliğdir.” (Nur: 54)

“Rasullerimiz üzerine düşen apaçık bir tebliğdir.”

(Tegabun: 12)

Ayetlerdeki; **“apaçık bir tebliğdir”**, “البلاغ المبين” hakkında İbni Teymiyye (r.a) şöyle demiştir:

“Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Eğer müşriklerden biri senden eman dilerse, Allah’ın kelamını işitip dinleyinceye kadar ona eman ver. Sonra onu güven içinde bulunacağı bir yere ulaştır. İşte bu, onların bilmeyen bir kavim olmalarından dolayıdır.”

(Tevbe: 6)

Bu ayetteki **“işitip dinleyinceye kadar”** sözünden kasıt; muhatabın manayı anlayacağı şekilde duyması olup manayı anlamaksızın sadece lafzı duymak değildir. Bu sebeple duyan kimse şayet arap değilse, ona hucetin ikame edilebilmesi için mutlaka bu sözün ona tercüme edilmesi gerekir. Şayet duyan kimse arap ve Kur’an’daki lafızlar sözlükte olmayan garib sözlerse, bu sözleri mutlaka ona açıklamamız gerekir. Şayet bir kimse, insanların çoğunun duyduğu gibi lafızları duyup da manayı anlamaz ve bizden ona manayı açıklamamızı isterse, bize düşen o kimseye manayı açıklamamızdır. Aynı şekilde Kur’an’da zıtlıkların olduğunu zanneder ve o konuda bize sorarsa Rasulullah (s.a.s)’ın yaptığı gibi ona açıklamamız gerekir. Zira rivayet edildiğine göre müşriklerden, kitap ehlinden veya Müslümanlardan bazıları Kur’an’da çelişki olduğunu ispat etmek için Rasulullah (s.a.s)’a sorular sorduklarında, mutlaka onlara cevap verirdi.”

(El-Cevabu’s Sahih Limen Bedelde Diyne’l Mesih c: 1 s: 68)

İbni Hazm; “البلاغ المبين” sözünü şöyle açıklamıştır:

“Huccetin ikamesi şöyle olur: Bir kimseye tebliğ edilir ve yapılan tebliğe karşı o kimsede herhangi bir karşı koyma söz konusu olmaz.” (El-Ahkam c: 1 s: 74)

İşte İbn Hazm bu sözü ile meseleyi özet olarak anlatmış, İbni Teymiyye (r.a) ise geniş ve ayrıntılı bir şekilde açıklamıştır.

Şayet muhatap olan kimse Kur'an kendisine tebliğ edildiğinde sorular sorar ve bir takım şüpheler ortaya atarsa işte o zaman ona mutlaka cevap vermek gerekir. İşte bu “البلاغ المبين”den sayılır. Tabi ki buradaki şüpheler muteber şüphelerden olmalıdır. Tıpkı Firavn'ın Musa (a.s)'ya sorduğu gibi:

“Dedi ki: “Ey Musa! İkinizin Rabbi kimdir?”
(Musa) dedi ki: “Rabbimiz, her şeye yaratılışını veren,
sonra doğru yolu gösterendir.” (Firavun) **dedi ki:**
“Önceki asırlardakilerin durumu nedir?” (Musa) **dedi**
ki: “Onun ilmi Rabbimin katında bir kitaptadır.
Rabbim, asla unutmaz.” (Ta-ha: 49-52)

Şayet huccet bir şahsa ikame edilmiş, o şahıs ona bağlanmamış ve hiçbir şekilde cevap vermemişse işte bu durum yüz çevirmedi.

Allah (c.c)'ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“Küfredenler uyarıldıkları şeylerden yüz çevirmektedirler.” (Ahkaf: 3)

Şayet huccet bir kimseye ikame edilmiş, o da hem reddetmiş hem de onun aleyhinde konuşuyorsa, işte bu kimse; hem yüz çevirmiş hem de alay etmiştir. O kimseden yüz çevirmek gerekir.

Allah (c.c)’ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“Cahillerden yüz çevir.” (A’raf: 199)

İşte huccete karşı batıl olan sözler söylemek, tıpkı Firavn’un bütün soruları bittikten sonra alay etmek için söylediği şu sözler gibidir:

“Dedi ki: “Size gönderilen rasulünüz, mutlaka delidir.” (Şuara: 27)

“Şayet benden başka bir ilah edinirsen, muhakkak seni hapsedilenlerden ederim.” (Şuara: 29)

“Yoksa ben, şundan daha hayırlı değil miyim? Ki o zavallı ve neredeyse açıklama yapamayan bir kimse-dir.” (Zuhruf: 52)

Kafirlerin çoğunun soruları genellikle böyleydi. Onların soruları ve ortaya attığı şüpheler asla risalet hucceti karşısında duramaz.

Tıpkı İbni Teymiye (r.a)’nin dediği gibi. O şöyle demiştir:

“Bunun için kafirlerin Rasulullah (s.a.s)’ın doğru olmadığını ispat eden sahih delilleri yoktur. Onlar hevalarına muhalefet etmesi sebebiyle rasulün getirdiklerine tabi olmamışlardır. Tıpkı Nuh (a.s)’a söyledikleri gibi:

“Dediler ki: Sana düşük kimseler tabi olmuşlarken, hiç sana iman eder miyiz?” (Şuara: 111)

Bilinen şudur ki; düşük seviyeli kimselerin Nuh (a.s)’a bağlanması, onun doğru olmadığını göstermez. Fakat kafirler, düşük kimselerle birlikte bulunmayı çirkin gördüler. Tıpkı müşriklerin Rasulullah (s.a.s)’tan istedikleri gibi. Zira Kureyş müşrikleri Sa’d b. Ebi Vakkas, İbni Mes’ud, Habbab b. El-Eret, Ammar b. Yasir, Bilal ve onlar gibi za-

yıf kimselerden uzak kalmayı Rasulullah (s.a.s)’tan istediler ve ancak böyle yaparsa iman edeceklerini söylediler. İşte bu olay daha sahabeler arasında Ashabı Suffe olmadan önce Mekke’de olmuştur. Allah (c.c) bu konuyla ilgili olarak şu ayetleri indirmiştir:

“Sabah, akşam O’nun rızasını dileyerek Rablerine dua edenleri (sakın) kovma! Onların hesabından sana birşey yoktur. Senin hesabından da onlara bir şey yoktur. Öyleyse onları kovarsan, elbette zalimlerden olursun. İşte böylece: “Allah’ın aramızdan kendilerine iyilikte bulunduğu bunlar mı?” demeleri için onların bazısını bazısıyla imtihan ettik. (Yoksa) Allah (kendisine) şükredenleri en iyi bilen değil midir?” (En’am: 52-53)

Firavn ve kavminin şu sözleri de bu konuda örnektir:

“Dediler ki: “Kavimleri bizim kölelerimizken bizim gibi iki beşere mi iman edeceğiz.” (Mü’minun: 47)

Firavn da şöyle demiştir:

“Dedi ki: Çocukken seni yanımızda terbiye etmedik mi? Ömrünün senelerinin çoğunu bizde geçirmedin mi? Sonunda yapacağını yaptın ve sen nankör bir kimsesin.” (Şuara: 18-19)

Arap müşrikleri de Rasulullah (s.a.s)’a şöyle demişlerdir:

“Dediler ki: “Eğer seninle birlikte doğru yola uyar-sak, yurdumuzdan atılırız.” (Allah onlara şöyle cevap verdi) **“Biz onları katımızdan bir rızık olarak herşeyin ürünlerinin toplanıp geldiği emin bir harem’de yerleştirmedik mi? Fakat onların çoğu bilmezler.”** (Kasas: 57)

Şuayb (a.s.)’in kavmi de şöyle demişti:

“Dediler ki: “Ey Şuayb! Senin namazın mı sana babalarımızın ibadet ettiklerini terk etmemizi ya da mallarımız hakkında dilediğimiz şeyi yapmamızı emretmiştir?” (Hud: 87)

Müşriklerin genel sözleri şöyledir:

“Muhakkak ki biz, babalarımızı bir ümmet üzere bulduk ve elbette biz onların izlerine uyanlarız.”

(Zuhruf: 23)

Bu meseleler ve örnekler rasulün doğruluğunu bozacak huccetler değildir. Bilakis müşrik ler rasulün sözünü kendi isteklerine, heva ve heveslerine ve adetlerine ters düştüğü için reddetmiş, bu sebeple rasule tabi olmamışlardır. İşte onların hepsi kafirdir.”

(Mecmuu’l Feteva c: 7 s: 191-192)

Bu mevzuyu bitirmeden önce bazı kimseler yanlış anlamasınlar diye burada önemli bir meseleye dikkat çekmek gerekir. Bu ise; her kim Kur’an kendisine anlayacağı bir dilde ulaşmış veya anlayacağı bir dilde ulaşma imkanı olursa bu durumda tevhid ve şirk konusunda huccet o kimseye apaçık ve tafsilatlı bir şekilde ulaşmış demektir. Böylece bu meseleyi açıklayacak başka kimseye ihtiyaç yoktur.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Doğrusu biz, onlara; inanan bir kavim için hidayet ve rahmet olarak, ilimle ayrıntılı şekilde açıkladığımız bir kitab getirdik.” (A’raf: 52)

“Doğrusu biz, Kur’an’ı öğüt alınsın diye kolaylaştırdık. Öğüt alan yok mudur?” (Kamer: 17)

KENDİLERİNE RİSALET HUC CETİ İKAME EDİLEN KİMSELER HAKKINDA ALİMLERİN BAZI SÖZLERİ:

1) Kadı Şihabu'd Diyn el-Karrafi el-Maliki (r.a) “Furuk” kitabında şöyle demiştir:

“Doksan dokuzuncu fark: “İbadetlerde unutma kaidesi ibadeti bozmaz. Cehalet ise, ibadeti bozar. Her iki durumda da gerek unutan ve gerekse cahil olan kimse sonuçta ne yaptığını bilmiyor.” Bil ki bu iki kaide arasındaki fark şu kaideye bina edilmiştir: “Gazali, İhyau Ulumu'd Din'de ve Şafii, Risalesi'nde bu konuda icma olduğunu nakletmişlerdir. İcma konusu şudur: Mükellef olan kimse- nin, bir fiil işleyeceği zaman bu fiili işlemeyen önce mutlaka Allah (c.c)'ın bu fiil hakkındaki hükmünü öğrenmesi gerekir .....

Başka bir yerde şöyle dedi:

“Şer'i kaide şuna delalet eder; mükellef olan bir kimse giderebileceği bir cehalet hususunda cahilliği sebebiyle yanlış yaparsa kendisi için hiç bir mazeret söz konusu olmaz.

Allah (c.c), rasulleri halklarına risaletle göndererek onlara itaat etmelerini, getirdikleri risaleti öğrenmelerini ve öğrendikten sonra onunla amel etmelerini farz kıldı. Bu sebeple risaleti hem öğrenmek, hem de onunla amel etmek farzdır. Kim risaleti öğrenmeyi ve onunla amel etmeyi terkedip cahil kalırsa işte o kimse hem risaleti öğrenmemek, hem de onunla amel etmemek olmak üzere iki günah işlemiş olur. Her kim de sadece risaleti öğrenir fakat onunla amel etmezse bundan dolayı o kimse bir günah işlemiştir. Ancak risaleti öğrenen ve onunla amel eden kimse kurtuluşa erer.”

(Önceki Kaynak c: 4, s: 264)

Bu sözü şerheden alim şöyle dedi: “Şeri kaide şuna delalet eder: Mükellef olan bir kimsenin kendi gücüyle ortadan kaldıracabileceği cehalet, özellikle öğrenilmesi konusunda çok zaman geçse bile cahil olan kimse için bir mazeret değildir. Çünkü bugün öğrenilmeyen şey, yarın öğrenilebilir.”
(Aynı kaynak, dipnotta c: 4 s. 289)

2) İmam Ebu Hamid’il Gazali (r.a) şöyle dedi: Bir kimse hayra niyet eder de cahil oluşu sebebiyle masiyet işlerse işte o kimse İslam’a yeni girmiş olması ya da öğrenmeye vakit bulamaması gibi sebepler hariç özür sahibi değildir. Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“Eğer bilmiyorsanız zikir ehline sorunuz.”** (Nahl: 43)

(İhyau Ulumiddin c: 4 s: 389)

3) Suyuti (r.a) **“Kendisi için cehalet mazeret olan ve olmayan babı”**nda şöyle dedi: Her kim birşeyin haram olduğunu bilmez fakat insanların çoğu onun haram olduğunu bilirse işte o kimse için cehalet mazeret değildir. Fakat o kimse İslam’a yeni girmiş veya uzak bir çölde yaşıyor olması gibi sebeplerle kendisine haram olan bir haber ulaşmamışsa, örneğin; zinanın haramlığı, adam öldürmenin haramlığı, içkinin haramlığı, namazda konuşmanın haramlığı, oruçluyken yemek yemenin haramlığı gibi... işte bu şekilde hüküm kendisine ulaşmayan ya da kendisinin hükme ulaşma imkanı olmayan o kimse mazeretli sayılır. Fakat cahil olduğu meseleyi kendisi gibi insanların bilebilme imkanı olursa işte o kimse için cehalet mazeret değildir.”
(El-Eşbah Ve’n-Nezair s: 357-358)

4) İbni Hacer El-Eskalani (r.a) şöyle dedi:

“Bizim mezhebimize göre eğer bir kimse müslüman diyarından uzaksa, oraya ulaşmaya imkanı yoksa, İslam’ı öğrenmek için gelmemesi ihmal sebebiyle değilse veya İslam’a yeni girmiş ise cehaleti sebebiyle mazeretli sayılır ve İslam ona en doğru şekilde öğretilir. Eğer öğretilmesi sonrası tekrar eski hatasına dönerse işte bu durumda kafir olur. Yine küfür olan bir ameli öğrendikten sonra onu güzel görürse ya da ona rıza gösterirse aynı şekilde kafir olur.” (El-İlam bi-Kavatiul İslam, Ezzevacir kitabının ekidir c: 2 s: 366)

5) Muhammed İbni Hazm (r.a) şöyle dedi:

“Bazı insanların: “Bir kimse eğer cahil ve şeriat ona ulaşmamışsa inen şeriatlerle yükümlü değildir” dediklerini gördüm.”

Ebu Muhammed şöyle dedi: “Bu görüş batıl olan bir görüştür. Zira o kimsenin bilakis öğrenmesi gerekir ve öğrenmediği zaman sorumlu olur. Çünkü Rasulullah (s.a.s) bütün insanlara ve cinlere, hatta henüz doğmamış olanlara ve doğduktan sonra bülüğ çağına gelenlere gönderilmiştir.”

Ebu Muhammed şöyle dedi:

“Allah (c.c) Rasulüne emir vererek şöyle demesini kendisine emretti:

“De ki: “Ey insanlar, ben Allah’ın sizin hepinize gönderdiği bir rasuluyum. Ki göklerin ve yerin mülkü yalnız O’nundur. O’ndan başka ibadete layık ilah yoktur, O diriltir ve öldürür. Öyleyse Allah’a ve ummi nebi olan rasulüne iman edin. O da Allah’a ve O’nun kelimelerine inanmaktadır. Ona iman edin ki hidayete ermiş olursunuz.”

(A’raf: 158)

Bu söz genel olan bir sözdür ve hiç kimse bundan tahsis edilemez.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İnsanoğlu kendisinin başıboş bırakılacağını mı sanır?”
(Kıyame: 36)

Bu ayet hiçbir insanın başıboş bırakılmadığını gösteriyor. Ayetteki سُدَّى kelimesi; kendisine emir ve yasak bildirilmeyen manasındadır. Allah (c.c) bu ayette emir verilmeyen ve nehiy bildirilmeyen hiç kimse olmadığını iptal etmiştir. Fakat bir kimse ancak bilme imkanı olmadığı ve şeriatin söz konusu olmadığı zaman mazeret sahibidir. Ama Rasulullah (s.a.s)’ın gelişi o kimseye ulaşmışsa, o kişi ister uzak yerde olsun, ister yakın yerde olsun, her nerede olursa olsun Rasulullah (s.a.s) hakkında araştırma yapması, onun şeriatini öğrenmek için çaba göstermesi üzerine farz olur. Rasulullah (s.a.s)’ın şeriatine ve onun risaletine ulaşma imkanı olduğu zaman mutlaka onu tasdik etmeli ve ona tabi olmalıdır.

Bu kimsenin kendisine gerekli olan şeyleri öğrenmesi de üzerine farzdır ve bunu öğrenmesi için vatanından hicret etmesi dahi üzerine farzdır. Şayet böyle yapmayacak olursa küfrü, cehennemde sonsuza kadar kalmayı ve azabı hakeder. Bu konuda Kur’an nassı apaçıktır.

İşte zikrettiğimiz bütün bu şeyler, Havaricin söylediğini iptal eder. Havaric şöyle dedi: “Allah (c.c) Rasulullah (s.a.s)’ı gönderdiği anda onun gelişi ister duyulsun, ister duyulmasın, bütün insanlar her nerede olurlarsa olsunlar, hatta uzakta bile olsalar ona iman etmeleri, onun şeriatini öğrenmeleri mutlaka gerekir. Şayet Rasulullah (s.a.s)’ın şeriatini öğrenmeden ve ona iman etmeden ölürlerse kafir

olarak ölmüş ve ateşi haketmişlerdir. Onun gelişini duyup duymamaları önemli değildir.”

İşte bu görüşün yanlış olduğunu şu ayet isbat etmektedir:

“Allah, bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar. Onun kazandığı iyilik kendi yararına, kötülük de kendi zararınadır..” (Bakara: 286)

Ve hiç kimse gaybi bilemez.

Şayet onlar: “Senin zikrettiğin ayet ancak kendisine şeriat ulaşmayıp da onunla mükellef olmayan kimselere delil olur” diye söylerlerse onlara şöyle denir: “Bu ayet onlar için bir delil değildir. Çünkü Allah (c.c) insana ancak kaldırabileceği yükü yükler ve şayet bunu yüklemişse insan mutlaka onu kaldırabilir. İşte bu kimseler yükümlüdürler. Ancak her ne kadar bu hükümlerle mükellef olsalar bile, şayet o hükümleri bilmez, onlara ulaşamaz ya da ulaşma imkanı olmaz ise bu durumda onları yerine getirmemeleri sebebiyle azap edilmezler. Fakat her kim Rasulullah (s.a.s)’ın bir emrinin varlığını öğrenirse bu emri öğrenmek için bütün imkanını kullanması gerekir. Aksi taktirde Allah (c.c) katında Allah (c.c)’ın emrine itaat etmemiş olur.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Eğer bilmiyorsanız ilim ehline sorunuz.”(Nahl: 43)

(El-Fasl fil Mil el ve’l-Ehvau ve’n-Nihal c: 4 s: 106)

İbni Hazm bir başka yerde şöyle diyor:

“Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15)

Bu ayet, Rasulullah (s.a.s)’ın haberi kendisine ya da kendisi o habere ulaşamıyorsa Allah (c.c)’ın o kimseye azap etmeyeceğini gösteriyor. Fakat Rasulullah (s.a.s)’ın haberi kendisine geldiği, yaşadığı yerde de o haberi ken-

disine öğreten olmadığı zaman o şeriatı öğrenmek için mutlaka başka yere hicret etmesi gerekir. Şayet Rasulullah (s.a.s)’den sonra bir nebi gelmeyeceğine dair bir haber olmasaydı her nebilik iddia eden kişiyi araştırmamız gerekirdi. Fakat Rasulullah (s.a.s) kendisinden sonra bir nebi gelmeyeceğini haber verdiği için araştırmamız gerekmez.”

Sonra İbni Hazm şöyle devam etti: “Bir kimse çölde yaşıyor ve İslam şeriatini kendisine öğretecek hiç kimse de yoksa, bu durumda gerek o kimse, gerekse onun durumundaki başka kimseler, ister kadın olsun, ister erkek olsun, bu şeriatı kendilerine öğretecek bir kimsenin yanına hicret etmeleri gerekir ya da dışardan kendilerine bu şeriatı öğretecek bir alim getirmeleri gerekir.” (El-İhkam c: 5 s: 118)

6) İbni Teymiyye (r.a) şöyle dedi:

“Bir şey hakkında cehaletin mazeret olabilmesi, o şeyin ancak bütün imkanlar kullanıldığı halde öğrenilmeyen meselelerden olmasına bağlıdır. Zira bir meseleyi öğrenme imkanı olduğu halde, tembellik yapıp öğrenmeyen kimse mazeret sahibi değildir.” (Mecmuu’l Fetava c: 20 s: 280)

İbni Teymiyye (r.a) başka bir yerde şöyle dedi:

“Allah (c.c)’ın haber verdiği gibi bu ümmet marufu emreder, münkeri nehyeder. Bu, onu yapabilen kimseye farzdır. Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Sizden hayra çağıran, iyiliği emreden, kötülükten sakındıran bir topluluk olsun. İşte onlar kurtuluşa erenlerdir.” (A-li İmran: 104)

Allah (c.c), emri bi’l maruf nehyi ani’l münker yapmayı bu ümmetin bir sıfatı olarak haber veriyor. Bu ise bu ümmetin, iyiliği ve kötülüğü bütün dünyadaki insanlara fert fert ulaştırmakla yükümlü olduğuna delalet etmez. Çünkü

bu risaletin tebliğ şartından değildir. Şart olan ise mükelleflerin huccete ulaşma imkanlarının olmasıdır. Müslümanlar ise güçleri nisbetinde emri bil maruf nehyi anil münker yaparlar ve bunu yaptıklarında görevlerini yerine getirmiş olurlar. Bu şeriate ulaşma imkanları olanlar ise ona mutlaka ulaşmaları gerekir, bu konuda ihmalkarlık yaparlarsa Allah (c.c) katında sorumlu olurlar.”

(Mecmuul Fetava: c: 28 s: 125-126)

İbni Teymiyye bir başka yerde şöyle dedi:

“Kim kitabın lafzını ya da manasını bilerek tahrif etmeye kalkışır ya da Rasulullah (s.a.s)’ın getirdiği şeriatı bilip de ona karşı gelirse mutlaka azabı hakeder. Aynı şekilde hakka ulaşma imkanı söz konusu olduğu halde onu öğrenmek hususunda ihmalkar davranır ya da dünya metayı ile uğraştığı için Allah (c.c)’ın şeriatine değil heva ve hevesine tabi olursa o da Allah (c.c)’ın azabını hakeder.”

(El-Cevabu’s Sahih Limen Beddele Diyne’l Mesih c: 1 s: 310)

7) İbnul Kayyım şöyle dedi:

“Kulun, ister itaat etsin, isterse itaat etmesin Allah (c.c)’ın huccetinin kendisine ikame edildiğini itiraf etmesi iman gerektirdiği bir şeydir. Çünkü Allah (c.c) o kula rasul gönderdiği ve kitap indirdiği zaman, huccetin ona ulaşma imkanı varsa bu durumda kendisine huccet ikame edilmiş sayılır. O hususta ilim sahibi ya da cahil oluşu önemli değildir. Zira her kim, huccete ulaşma imkanı olduğu halde Allah (c.c)’ın emir ve nehyini ihmali sebebiyle öğrenmemişse kendisine huccet ikame edilmiş sayılır.”

(Medaricus Salikin c: 1 s: 239)

İbni Kayyım bir başka yerde şöyle dedi:

“Bir kimsenin sözünü veya hükmünü kabul eden veya ona itaat eden ya da ona razı olan kimse bunu Rasulullah

(s.a.s)’ın söylediğini zannederek ona itaat ederse ya da ona muhakeme olursa ve söylediğini, Allah (c.c) ve rasulünün naklettiğini zannederek kabul ederse, şayet bu kimsenin gerçeği öğrenme imkanı söz konusu değilse o kimse mazeret sahibidir. Fakat eğer Allah (c.c)’ın rasulünün şeriatine ulaşma imkanı söz konusu ve Rasulullah (s.a.s)’ın sözüne bağlı olması gerektiğine inanıyor, buna rağmen Rasulullah (s.a.s)’ın hükmünü öğrenmeye teşebbüs etmeyip o kimsenin sözüne itaat ederse işte bu kişinin durumu tehlikelidir. Ve o kişi, Allah (c.c)’ın cezasına muhataptır.”

(Medaricus Salikin c: 1 s: 113)

İbni Kayyım bir başka yerde şöyle dedi:

“Allah (c.c)’ın buyurduğu gibi:

“Kendilerinin hidayete ulaşmış olduklarını sanıyorlar” (A’raf: 30) ayetinde geçtiği üzere bir kimse kendisinin hidayet üzere olduğuna inanıyorsa mazeret sahibi midir?” diye sorulursa şöyle cevap verilir: “Bu kişi ve onun gibi olanlar mazeret sahibi değildirler. Çünkü onların sapıklıklarının asıl sebebi; vahiyden ve Rasulullah (s.a.s)’ın getirdiklerinden yüz çevirmeleridir. İstedikleri kadar hidayet üzere olduklarına inansınlar yine de durum farketmez. Çünkü bu kişi, Rasulullah (s.a.s)’ın getirdiğine tabi olmayı ihmal etmiştir. Şayet bundan dolayı saparsa, ihmal ettiğinden dolayı sapmış olur. Bu kişi hiçbir zaman Allah (c.c)’ın risaletine ve Allah (c.c)’ın hükmüne ulaşma imkanı olmadığı halde sapan kimse gibi değildir. Bu kişinin başka hükmü vardır. Kur’an’daki azap birinci kişi hakkındadır. İkinci kişi ise hucceti kendisine ikame etmeden Allah (c.c)’ın azap etmeyeceği kişilerin hükmündedir.”

(Miftahu Dari’s Saade c: 1 s: 44)

8) Muhammed b. Abdulvehhab şöyle dedi:

“İşte bu, şaşırtıcı bir şeydir. Nasıl bu konuda şüphe edersiniz? Oysa size defalarca anlattım. Huccet ancak İslam’a yeni girmiş, çölde yaşayan, uzak yerde yaşayan ve sarf (kocayı hanımına yaklaştırmak) ve atf (hanımını ondan uzaklaştırmak) gibi meseleleri bilmeyen kimseler için söz konusu olabilir. Bu kimseler ancak öğretildikten sonra tekfir edilirler.

Allah (c.c)’ın, kitabının muhkem ayetlerinde açıkladığı dinin asılları hususunda şu açıkça belli olmuştur ki, Allah (c.c)’ın hucceti Kur’an’ı Kerim’dir. Bu sebeple her kim kendisine Kur’an ulaşırsa veya kendisinin ona ulaşma imkanı olursa işte o kimseye huccet ulaşmış demektir ve bundan dolayı mazeretli olmaz.”

(Dureru’s Seniyye Fi Ecvibeti’n Necdiyye c: 8 s: 90, c: 9 s: 28)

9) Şeyh Şankitîy şöyle dedi:

“Bir kimse kendisine ilmin ulaşma imkanı olduğu halde, ona tabi olmayı ihmal ederse ve insanların sözünü vahye tercih ederse mazeret sahibi olmaz.”

(Edvaul Beyan c: 7 s: 554-555)

Hakkı isteyenler için alimlerin bu sözleri şüphesiz yeterlidir.

DÜNYADA KENDİSİNE RASULÜN DAVETİ ULAŞMAYAN KİMSENİN HÜKMÜ:

Huccetin ikame edilmesi zamanlara, mekanlara ve şahıslara göre değişir. Belli bir zamanda, bir yerdeki müşriklere huccet ikame edilmiş sayılırken, aynı zamanda başka bir yerdeki müşriklere ikame edilmemiş sayılır. Yine bir şahsa ikame edilmiş sayılırken, başka bir şahsa ikame edilmiş sayılmaz.

Dünyada rasullerin daveti kendisine ulaşmayan kimseler; ya bülûğ çağına gelmiş, hiçbir şekilde rasullerin risaletini duymamış kimseler gibi gerçek manada ulaşmayanlar ya da hucceti anlama gücüne sahip olamayan çocuk, deli veya sözü anlamaya muktedir olmayan yaşı ilerlemiş kimseler gibi hükmen ulaşmayanlardır. Zira bu kimseler, rasullerin daveti kendi zamanlarında olmasına rağmen hucceti anlamamaları sebebiyle hükmen huccet kendilerine ulaşmamış sayılır.

Ehli sünnet ve'l cemaatin cumhuruna göre; ister gerçek manada rasullerin risalet hucceti ulaşmamış olsun, isterse hükmen ulaşmamış olsun bu kimselerin hükmü, kıyamet gününde imtihana tabi tutulacak olmalarıdır. İşte böylece Allah (c.c), yarattığı bütün halka ya dünyada ya da ahirette hucceti ikame etmiş olur.

İbni Teymiyye (r.a) şöyle diyor:

“Çocuklar, deliler ve fetret ehli gibi her kim dünyada kendisine risalet hucceti ikame edilmemiş ise işte bu kimseler hakkındaki en kuvvetli görüş, bu görüşü destekleyen delillerin varlığı sebebiyle; o kimselerin kıyamet gününde imtihana tabi tutulacak olmalarıdır. Onlara, Allah (c.c)’a itaat etmeleri için bir rasul gönderilir. Böylece her kim ita-

at ederse cenneti hak etmiş olur, her kim de karşı gelirse azabı hak etmiş olur.”

(El-Cevabu's-Sahih limen Beddele Diyne'l Mesih c: 1 s: 312)

İbni Teymiyye (r.a) başka bir yerde şöyle diyor:

“Allah (c.c), rasul göndermedikçe hiç kimseye azap etmez. Ancak azap etmemekle birlikte mü'min ve müslim olmadıkça da hiç kimse cennete giremez. Yani müşrik olan kimse cennete giremez, yine rabbine ibadet konusunda kibirlenen kimse de cennete girmez. Öyle ki dünyada kendisine huccet ulaşmayan kimse ahirette imtihana tabi tutulur ve cehenneme ancak şeytana tabi olanlar girecektir, günahı olmayan kimseler ise cehenneme girmez. Allah (c.c) rasul göndermedikçe hiç kimseye ateşle azap etmez. Küçük çocuk, deli ve fetrette ölen ve rasullerin daveti kendilerine ulaşmayan kimseler ise sahih rivayete göre ahirette imtihan edileceklerdir.” (Mecmu'ul-Fetava c: 14 s: 477)

İbni Teymiyye başka bir yerde şöyle diyor:

“Gelen değişik eserlerde rivayet edildiği üzere; dünyada rasullerin risaleti kendisine ulaşmayan kimselere kıyamet gününde Arasat meydanında rasul gönderilecektir. Bazı kimseler ahirette teklif olmadığını söyleyerek bu görüşün müslümanların dinine zıt olduğunu ileri sürdüler. Bu görüş doğru değildir. Zira teklif ancak cennete ve cehenneme girdikten sonra söz konusu olmaz. Öyle ki onlar kabirlerinde imtihan edilip sorguya çekilirler ve onlardan her birine şöyle sorulur: “Rabbin kimdir, dinin nedir, nebin kimdir?” Aynı şekilde kıyamette Arasat meydanında daha henüz cennete ve cehenneme girmeden önce onlara şöyle denilir: “Herkes kime ve neye tapıyor idiyse ona tabi olsun.” Bu, sahih bir hadistir.”

(Mecmuu'l-Fetava c: 17 s: 308-309, c: 4 s: 246-247, c: 24 s: 373-374)

İbni Teymiyye (r.a)'nin ortaya koyduğu deliller değişik kaynaklarda geçmektedir. Onlardan birisi İbni Kesir (r.a)'ın, tefsirinde naklettiği şu ayettir:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15) (İbni Kesir Tefsiri c: 3 s: 28-31)

Aynı şekilde İbnu'l Kayyım (r.a)'ın, **Tariku'l Hicreteyn** kitabının 396-401 sayfalarında rivayet ettiği delildir.

İbni Kayyım (r.a) bu konuda şöyle dedi:

“Bu konuda birbirini destekleyen çok rivayetler vardır. Onlardan bazıları Ahmed (r.a)'ın Müsnedi'nde ve Bezzar'ın Müsnedi'nde sahih senedle rivayet ettikleri hadisdir.

İmam Ahmed (r.a) şöyle dedi:

“Muaz b. Hişam babasından, Katade'den, Ahnef b. Kays'ten, Esved b. Seri'den Rasulullah (s.a.s)'ın şöyle bu yurduğu rivayet edilmiştir:

“Dünyada iken hiç duymamış sağır, çok yaşlanmış ihtiyar, deli olan ve fetret döneminde ölmüş olan olmak üzere dört kişinin her biri kıyamet gününde şöyle itiraz edecektir: Hiç duymayan sağır kimse şöyle diyecektir: “Ey Rabbim! İslam geldiğinde ben hiçbir şey duymuyordum.” Deli olan kimse şöyle diyecektir: “Ey Rabbim! İslam geldiğinde çocuklar keçilerin pisliğini bana sürerlerdi.” Çok yaşlanmış ihtiyar şöyle diyecektir: “Ey Rabbim! İslam geldiğinde ben hiç bir şey anlamıyordum.” Fetret döneminde ölmüş olan kimse şöyle diyecektir: “Ey Rabbim! Bana bir rasul gelmedi.” Bunun üzerine Allah (c.c), kendisine itaat edeceklerine dair onlardan söz alır ve kendilerine bir rasul gönderir. O rasul onlara ateşe girmelerini emreder. Nefsim elinde olan Allah (c.c)'a yemin ederim ki bu ateşe girerlerse kendileri için soğuk ve selamet olacaktır.”

Muaz b. Hişam şöyle dedi: Babam bana, Katade'den, Rafi'den, Ebu Hureyre (r.a)'den bunun gibi bir hadisi bildirdi ve bu hadisin sonunda şöyle geçmektedir:

“Kim bu ateşe girerse bunun için soğuk ve selamet olacaktır. Kim de itaat etmeyip ona girmezse cehennem sokulacaktır.”

Hafız Abdulhak, Esved'in rivayet ettiği hadis hakkında şöyle dedi: “Bu hadis sahih senetle gelmiştir. Ahiret gerek teklif ve gerekse amel yeri değildir. Fakat Allah (c.c) dilediğini yapar ve dilediği zamanda dilediği kimselere teklif yükler. O yaptığından sorulmaz, fakat herkes yaptığından sorulur.”

Ben şunu diyorum:

“Ahirette teklifin olabileceğine dair görüşler sunulacaktır.

Aliy b. Medeni, Muaz (r.a)'dan bunun gibi bir haber rivayet etmiştir.

Beyhaki şöyle dedi:

“Aliy b. Muhammed b. Beşran, Ebu Cafer Razi'den, o Hanbel b. Huseyin'den, o da Ali b. Abdillan'tan şöyle dediğini haber verdi: “Bu hadisin senedi sahihtir.”

Sonra İbni Kayyım (r.a) bu hadisin değişik rivayetlerini zikretti ve dedi ki: “Bu rivayetler birbirini desteklemektedir ve şeriatın asılları ve kaideleri bunların doğru olduğunu isbat etmektedir. Bu hadisin ortaya koyduğu gibi görüşe sahip olmak selevin ve ehli sünnetin mezhebidir. İmam Eşari “Makalet” ve diğer kitaplarında selev ve ehli sünnetin bu görüşte olduğunu nakletmiştir.

Şayet; “İbni Abdilber bu hadisleri inkar etmiş ve şöyle demiştir: “Alimler bu gibi hadisleri inkar etmektedirler. Çünkü ahiret amel ve imtihan yeri değildir. O halde nasıl olur da yaratılan insanların gücünü aşan ateşe girmeleri

emredilir. Oysa Allah (c.c) insanların kaldırabileceği yükü onlara yükler?” denilirse bu görüşe şöyle cevap verilir:

1 - Alimler bu hadisleri reddetme konusunda ittifak etmemiştir. Bir çoğu bu hadisleri reddetmemiş; bazıları bu hadislerin sahih olduğunu inkar etmiş, bazıları da daha önce geçtiği üzere sahih olduğunu söylemişlerdir.

2 - Ebu'l Hasan İmam Eşari bu görüşün ehli sünnetin ve selefin görüşü olduğunu nakletmiştir. Bu gösteriyor ki ehli sünnet ve hadis alimleri bu görüşü kabul etmişlerdir.

3 – Esved'in rivayet ettiği hadisin senedi; hükümler konusunda delil gösterilen çoğu hadisten daha sağlamdır. Onun için bu hadisi Ahmed b. Hanbel, İshak, Ali b. Medeni gibi imamlar rivayet etmiştir. Çünkü sened bakımından iyidir.

4 - İmamlardan bir grup ahirette imtihan olabileceğini açıklamış ve şöyle demişlerdir:

“Teklif ancak cennete ve cehenneme girdikten sonra kalkar.”

Bu görüşü Beyhaki, selefi salihden bir çok kimseden zikretmiştir.

5 – Cehenneme en son girecek kimse hakkındaki Buhari ve Müslim'de sabit olan Ebu Hureyre ve Ebu Suheyl'in hadisinde Allah (c.c), artık hiçbir şey istemeyeceğine dair o kimseden söz alır, fakat buna rağmen bu kişi bu söze muhalefet eder ve tekrar Allah (c.c)'tan bir şey ister. Allah (c.c bunun üzerine ona şöyle der: **“Ne kadar gaddar bir kişisin.”** İşte bu kimse böyle bir sözü, verdiği

söze muhalefet etmesinden dolayı haketmiştir. Bu rivayet gösteriyor ki burdada bir imtihan vardır.

6 - İbni Abdi'l Berr'in; "bu mahlukatların kaldıramayacağı yüküdür", sözüne şu iki şekilde cevap verilir:

a) Bu insanların zorlukla kaldırabileceği bir yük yoktur. Bu durum; buzağıya ibadet etmeleri sebebiyle İsrail oğullarına tevbelerinin isbatı olarak çocuklarını, eşlerini, babalarını öldürmeleri emrinin verilmesine benzer.

Aynı şekilde bu durum: "Deccal gelip de beraberinde cennet ve cehenneme benzer bir şey sunduğunda cehennemin seçilmesinin teklif edilmesi gibidir.

b) Bu kişiler Allah (c.c)'ın rasulüne itaat etseydiler o ateş kendilerine zarar vermeyecek ve onlar için serinlik ve selamet olacaktı. Bu durumda ne imkansız bir şey ne de kaldıramayacağı bir şey o kimseye teklif edilmiş sayılır.

7 - Sabit rivayetlere göre Allah (c.c) kıyamet gününde secde etmelerini emretmesine rağmen münafıkların secde etmelerini engelleyecek, onları secde yapamayacakları hale sokacaktır. Bu durumda onlar yapamayacakları şeyle teklif edilmiş olurlar. Öyleyse bu durum kabul edildiği ve sabit olduğu halde nasıl olur da cehenneme girme emri inkar edilir ve insanın gücünün kaldıramayacağı bir yük olduğu söylenir? Oysa onların, onun içine girmeleri kendilerinin kurtuluşuna sebep olacaktır.

Yine Allah (c.c) sıratı müstakimden geçmelerini emreder. Oysa sıratı müstakim kıldan daha ince kılıçtan daha keskindir. Buna rağmen bu sıratı müstakimden geçmeyi cennete girmek için bir sebep kılmıştır.

Ebu Said el Hudri (r.a)’nin dediği gibi.

“Bana şöyle bir haber ulaştı. Sıratı mustakim kıldan daha ince kılıçtan daha keskindir.” (Müslim)

Durumu işte böyle olan sıratı müstakim üzerinde yürümek ateşe girmekten daha ağırdır. Fakat her ikisi de kurtuluş ve cennete girmek için bir yoldur. Allah (c.c) daha iyi bilir.

8 - Bu gibi bahanelerle sabit hadisler reddedilmez. İnsanların iki düşünce şekli vardır. Allah (c.c) her dilediğini yapabilir inancına sahip olan bir kişi bu teklifi imkansız saymaz. Allah (c.c)’ın her yaptığında bir hikmeti vardır diye düşünenlerin ise bu teklifin hikmete aykırı olduğunu isbat edecek bir delilleri yoktur. Bilakis sahih rivayetler bu teklifin hikmete uygun olduğunu göstermektedir.

9 – En sahih rivayet olan Esved’in hadisinde onlar Allah (c.c)’a itaat edeceklerine dair söz vereceklerdir. İşte bunun üzerine Allah (c.c) imtihan ateşine girmelerini onlara emreder ve onlar Allah (c.c)’a karşı gelerek bu emre itaat etmezler. Oysa onların bu ateşe girmeye imkanları vardır. Bu durumda nasıl “onların imkanları” yoktur denilebilir? Onların güç ve imkanları olmadığı söylenemez. Şayet; “ahiret ceza yeridir, orada teklif yoktur, onlar nasıl teklif olmayan bir yerde imtihan edilirler?” denilirse onlara şöyle cevap verilir:

“Teklif ancak cennete ya da cehenneme girildikten sonra kesilir. Bu sebeple daha henüz cennete ve cehenneme girmeden önce teklif kesilmez. Bu, dinde bilinen şeylerdir. Çünkü berzahta iki meleğin imtihanı söz konusudur ve bu, herkesin bildiği bir meseledir. Kıyamet günündeki imtihana gelince...

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“O gün, baldır açılır, secdeye çağrılırlar ama buna güçleri yetmez.” (Kalem: 42)

Bu ayet apaçık gösteriyor ki; Allah (c.c) kıyamet gününde yaratılanlara secde etmelerini emreder, fakat kafirler secde edemeyeceklerdir. Oysa bu teklif kaldıramayacakları bir tekliftir. Çünkü Allah (c.c) onları secde yapamayacakları bir duruma getirecektir. Aslında bu teklif onlara ceza olarak getirilmiştir yoksa secde etmeleri için değildir. Çünkü yapabilecekleri halde secde etmeleri onlara dünyada teklif edilmişti. Onlar da dünyada yapmadıkları için Allah (c.c) kıyamet gününde onlara secde etmelerini emretmesine rağmen onları secde yapamayacakları hale sokar. İşte bu şekilde onlara azap edecek, onlar da secde yapamadıkları için üzülecekler ve azapları daha da artacaktır. İşte bu sebeple Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır:

“Gözleri korkudan kararmış halde kendilerini zillet sarıvermiştir. Oysa (daha önce dünyada) kendileri sağlam ve sıhhatli iken secdeye çağrılırlardı.” (Kalem: 43)

Zeyd b. Eslem'in Ata'dan, o da Ebu Said'den rivayet ettiği şöyle bir hadis vardır: Sahabelerden bir kısmı şöyle dediler: “Ey Allah'ın rasulü! Biz rabbimizi görecek miyiz?” Sonra Ebu Said hadisi nakletti ve şöyle dedi: “Her ümmet taptığı şeye tabi olur. Mü'minler şöyle diyeceklerdir: “Biz dünyada ihtiyacımız olduğu halde, insanlardan uzak durduk ve arkadaşlık yapmadık.” Allah (c.c) diyecek ki: **“Ben, sizin Rabbinizim.”** Onlar şöyle diyecekler: “Biz senden Allah (c.c)'a sığınırız. Biz Allah (c.c)'a eş koşmayız.” Bu şekilde iki veya üç defa söyleyeceklerdir. Hatta bazıları fitneye gireceklerdir. Onlara şöyle denilecek: “Allah (c.c)'ı tanıyacak bir alamet biliyor musunuz?” Onlar: “Evet” diyecekler. Allah (c.c) da hicabı kaldıracaktır.

İşte Allah (c.c) dünyada imanlı olarak kendisine secde eden kişinin secde etmesine izin verecektir. Ama dünya için Allah (c.c)'a secde eden kimse secde edemeyecek ve tıpkı secde edemeyecek hale getirilecektir. Hatta secde etmeye kalktığı anda hemen düşecektir.” Hadis işte bu şekilde biter.

İşte bu teklif berzahtaki teklif gibidir. Kim dünyada imkanı olduğu halde Allah (c.c)'ın rasulüne itaat ederse, berzahta doğru şeyi yapacaktır. Kim dünyada rasule itaat etmezse berzahta doğru cevap vermeyecektir. İşte bu durumda yapamayacağı şeyi ona teklif etmek çirkin bir şey değildir, bilakis ilahi hikmetin gereğidir bu. Çünkü bu kişi yapabilecek halde iken kendisine teklif edilen şeyi yapmamıştır. Allah (c.c) da ceza olarak üzüntü vermek için yapamayacağı bir zamanda ona teklifte bulunacaktır. Bu durum gösteriyor ki teklif ancak cennete ve cehenneme girdikten sonra kesilir. Daha önce sahih senetle rivayet edilen Esved b. Seri'nin hadisi kıyamet gününde teklif olduğunu göstermektedir.

İşte bu hadis sahih ve sarîh olan zikrettiğimiz naslara uygundur. Bu sahih hadislerin ve nasların birbirini desteklemeleri şunu göstermektedir: “Bu teklifi yapmak hikmetin gereğidir.”

(Tarîku'l Hicreteyn s: 397-400)

İbni Kesir'in Tefsirin'de c: 3 s: 28-31'deki sözü İbnu'l Kayyım'ın sözü gibidir. Hatta İbnu'l Kayyım'ın sözü daha geniş ve daha kapsamlıdır. İbni Kesir, İbnu'l Kayyım'ın zikrettiği hadisi zikretmiştir. İbni Hazm, el-Fasl' da c: 4 s: 105'de zikretmiştir. Suyuti bu hadisi değişik rivayetleriyle beraber el-Havi Li'l Fetava c: 2 s: 356-.359'da zikretmiştir.

DÜNYADA KENDİSİNE RİSALET HUC CETİ ULAŞMAYAN KİMSELERİN DURUMU

Huccet bir kimseye ister ulaşsın, ister ulaşmasın, şayet kişinin ona ulaşma imkanı varsa huccet ona ulaşmış sayılır. Bu, kati delillerle isbatlandı. Fakat acaba kendisine huccet risaleti ulaşmayan kimsenin dünyadaki durumu ile ahiretteki durumu aynı olur mu?

Dünyada kendisine risalet hucceti ulaşmayan herkesin durumu ahirette de aynı olur mu ?

Bu soruya İmam İbnu'l Kayyım (r.a), bu konuda rivayet edilmiş bazı hadislerle çok güzel bir cevap vermiştir.

İbnul Kayyım (r.a) şöyle dedi: “sahih bir rivayette Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

“Kim bir dalalete çağırırsa hem kendisinin hem de ona tabi olanın günahını yüklenmiş olur. Hem de dalaletle uğrayanların günahından bir şey eksilmeden.”

Bu hadis tabi olanların küfrünün, tabi oldukları ve taklit ettikleri kimseler sebebiyle olduğunu göstermektedir. Evet, işte burada şüpheyi ortadan kaldıracak bir ayrıntı gerekmektedir. Şöyle ki; ilme ulaşma ve hakkı bilme imkanı olan yüz çevirmiş bir mukallit kişi ile hakka hiç ulaşma imkanı olmayan mukallit kişi olmak üzere iki türlü mukallit vardır.

Bunlardan hakka ulaşma imkanı olduğu halde ulaşmayan kişi ihmal etmiş ve kendisine vacip olanı terketmiştir. Bu sebeple Allah (c.c) katında bir mazereti yoktur. Fakat sormaya ve ilme ulaşmaya imkanı olmayan kimseler ise iki kısımdır.

Birincisi: Hidayeti isteyen, onu seven ve onu dalalete tercih eden, fakat ona ulaşma imkanı olmayan ya da ona ulaştıracak kimsesi olmayan kişidir. İşte bu durumda olan

kişi fetret ehlinin ve kendisine davet ulaşmayan kimselerin hükmünü alır.

İkincisi: Haktan yüz çeviren, hakkı istemeyen ve hakkı talep etme noktasında kendisini yönlendirmeyen, sapık durumundan memnun olup onu değiştirmek için çaba göstermeyen kişidir.

Birincisi şöyle der: “Ey Rabbim! Kendim için benim bulunduğum durumdan daha hayırlı bir din bilmiyorum. Şayet bilseydim mutlaka ona bağlanırdım ve üzerinde bulunduğum dini terkederdim. Doğrusu ben üzerinde bulunduğum dinden başkasını bilmiyordum ve ondan başkasına ulaşma imkanım da yoktu. Benim gücüm ve öğrenebildiğim son nokta ancak bu kadardır.”

İkincisi ise; bulunduğu şeye razı olup başka şeyi tercih etmemekte, nefsi ondan başkasını istememekte ve cehaleti ile bilmesi arasında bir fark gözetmemektedir.

İşte her iki kısım, hakka ulaşma konusunda acizdirler. Fakat bunlardan birincisi ikincisi gibi değildir, aralarında fark vardır. Bunlardan birincisi; fetret devrinde hak dini arayan, hak dine ulaşmak için elinden geleni yapan fakat ona ulaşamayan kimse gibidir.

İkincisi ise hakka ulaşmak için çaba göstermeyen ve şirk üzerinde ölen kimse gibidir.

Hakkı talep ettiği halde bu konuda aciz kalan ile haktan yüz çeviren kişi arasında fark vardır. Bu farkı çok güzel bir şekilde düşünün!

Allah (c.c) kıyamet gününde kulları arasında hikmetiyle, adaletiyle hüküm verir ve rasullerin hucyeti kendisine ulaşmayan kimseye azap etmez. İşte bu durum, Kur'an'da sabittir. Fakat Zeyd'in bizzat kendisine veya Amr'ın bizzat kendisine hucyet ulaşmış mı ulaşmamış mı kul onu bilemez, bunu ancak Allah (c.c) bilir.

Bu sebeple şöyle inanmak gerekir:

İslam dininin dışında herhangi bir dine bağlanan kişi kafirdir. Allah (c.c) huccet ikame edilmeden hiç kimseye azap etmeyecektir. Ama kişilerin bizzat kendilerine huccet ikame edilmiş mi edilmemiş mi, bunu bilmek ancak Allah (c.c)'ın hükmüne bağlıdır. Bu ise taat ve cezalandırma hükümleridir. Dünya hükümleri ise zahire göredir. Kafirlerin çocukları ve delileri de dünya hükmü olarak velilerinin hükmüne tabidir ve kafirdirler. İşte bu şekilde açıklamak, çelişkiyi ortadan kaldırır.” (Tarıku'l Hicreteyen s: 412-413)

MÜŞRİKLERİN ZİHİNLERİNDE BULUNAN ŞÜPHELER VEYA DALALET İMAMLARININ VARLIĞI VE SAPTIRMALARI KİŞİYİ MAZERETLİ KILAR MI

Allah (c.c)’ın yardımıyla büyük şirk işleyen kişinin müşrik sıfatı aldığını kesin delillerle isbat ettik. İster cahil olsun, ister taklitçi olsun, ister tevilci olsun, ister hata işleyen olsun, ister huccet kendisine ulaşmış olsun, ister huccet ulaşmamış olsun farketmez. Bunun selefi’s salihinin akidesi olduğunu da isbat ettik. Aynı şekilde bu kimselerin azaba uğratılmaları için ancak rasul gönderilmesi gerektiğini ve özürlerinin ortadan kaldırılması için Kur’an ile hucetin ikame edilmesi gerektiğini isbat ettik ve hucetin nasıl ikame edileceğini, şartlarının neler olduğunu da anlattık.

Bu kısımda ise zamanımızdaki tagutların alimlerinin iddia ettiği: “Müşriklerin zihinlerinde bulunan şüpheler veya dalalet imamlarının varlığı ve onları saptırmaları kişiyi mazeretli kılar” şüphesine cevap vermek istiyorum.

Onlar şöyle diyorlar: “İnsanların bir çok şüphesi vardır. Bu şüpheler, saptıran imamların ve sahte fakihlerin dinlerini onlara yanlış bir şekilde öğretmeleri sebebiyle oluşmuştur. İşte böyle kimselerin varlığı bu zavallı, cahil insanların onlara bağlanması konusunda kendilerini mazeretli kılar. Bu sebeple kendilerine müşrik hükmü vermeden önce ta ki onlara hakkı anlatıncaya ve sapık imamların ortaya attıkları şüpheleri giderinceye kadar kendilerine müşrik hükmü vermemek ve kendilerini mazeretli görmek gerekir.”

Bu şüpheyeye şöyle cevap veriyorum: “Bu şüphe çok fasit bir şüphedir ve böyle kimseleri mazeretli saymak hiçbir

delile dayanmamaktadır. Ayrıca bu durum, Allah (c.c)’ın ayetlerine zıttır. Zira Allah (c.c) müşriklerin sapma ve küfre girme sebebi olarak, Kur’an’da sapık imamların saptırmalarını ve batılı süslü göstermelerini ortaya koymuştur. İşte bu sebeple onlar her türlü şüpheyi ortaya atmaları, hakkı kötü göstermeleri ve hakka çağırانları da kötü göstermeleri sebebiyle böyle olmuştur.

Allah (c.c) Kur’an’ı Kerim’de şöyle buyurmaktadır:

“Zayıf olanlar büyüklenenlere şöyle diyeceklerdir: “Şayet sizler olmasaydınız biz iman ederdik.” (Sebe: 31)

Kur’an’ı kerimde bunlar hakkında şöyle buyurmuştur:

“Derler ki: “Rabbimiz! Biz efendilerimize ve büyüklerimize itaat ettik de bizi yoldan saptırdılar.”

(Ahzab: 67)

Ve başka bir ayette şöyle buyurmuştur:

“Bize ne oluyor ki kendilerini kötü saydığımız adamları göremiyoruz? Biz onları alay konusu edinmiştik, yoksa gözler mi onlardan kaydı?” (Sa’d: 62-63)

Aynı şekilde Allah (c.c) bu konu hakkında şöyle buyurmuştur:

“Yine bunun gibi onların ortakları, müşriklerden çoğuna çocuklarını öldürmeyi süslü gösterdiler. Hem onları helake düşürmek, hem kendi aleyhlerinde dinlerini karmakarışık kılmak için. Allah dileyseydi bunu yapmazlardı; sen onları ve düzmekte oldukları iftiraları bırak.”

(En’am: 137)

Ve yine şöyle buyuruyor:

“Böylece her nebiye, insan ve cin şeytanlarından bir düşman kıldık. Onlardan bazısı bazısını aldatmak için yaldızlı sözler fısıldarlar. Rabbin dileseydi bunu yapmazlardı. Öyleyse onları yalan olarak düzmekte olduklarıyla başbaşa bırak.” (En’am: 112)

Allah (c.c) müşriklerin küfrünün sebebi olarak şöyle buyurmuştur:

“Hayır, onların çoğu hakkı bilmiyorlar, bundan dolayı yüz çeviriyorlar.” (Enbiya: 24)

Bu kişilere rasul gelmiş ve Allah(c.c)’ın vahyini duymuşlar, fakat onların imamlarının küfrü süslü ve hakkı çirkin göstermeleri sebebiyle sapmışlardır. İşte bu sebep ve kalplerindeki fışk hakka ulaşmalarına engel olmuş, böylece hak ile dalaleti ayıramayacak duruma düşmüşlerdir. Hatta bazıları öyle bir duruma gelmişlerdir ki, inandıkları sapıklığın kesin doğru olduğuna, Rasulullah (s.a.s) ve ona tabi olanların sapıklık içinde olduklarına kesin bir şekilde inanmışlardır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bize ne oluyor ki kendilerini kötü saydığımız adamları göremiyoruz?” (Sa’d: 62)

İşte! Ne Kur’an’da, ne sahih sünnette, ne zayıf sünnette, ne sahabenin görüşünde ne de bir tabiinin görüşünde bu şekilde sapan kişilerin, imamlarının şüpheler ortaya atmaları ve onları saptırmaları sebebiyle özür sahibi olduklarına ve cehennemden kurtulacaklarına dair bir söz duymuş değiliz. Bu tür şüpheleri ancak şeriatten uzak olan, ilimden nasibi olmayan kimseler ortaya koymuşlardır. Bilakis şer’i naslar şunu göstermektedir: Gerek sapanların

ve gerekse saptıranların her ikisi de alçalmış bir şekilde cehenneme gireceklerdir, gerçek manada tevbe edip hidayete ve hak dine tabi olanlar ise bundan müstesnadır.

Ayrıca Kur'an'da öyle sarıh ve açık naslar bulunmaktadır ki; kafirlerden Allah (c.c)'ın kitabını ve Rasulullah (s.a.s)'ın beyanını anlayacak durumda olmayanların olacağını, bunların hakta şüphe etmiş olarak öleceklerini haber vermektedir. Çünkü bunlar Rasulullah (s.a.s)'ın getirdiği konusunda şüpheye düşmüş, kendileri şirk üzere olmalarına rağmen kendilerini hak üzere sanmışlardır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“De ki: ‘Davranış bakımından en çok hüsrana uğrayacak olanları size haber vereyim mi?’ Onların, dünya hayatındaki bütün çabaları boşa gitmişken, kendilerini gerçekte güzel iş yapmakta sanıyorlar.” (Kehf: 103-104)

İşte bu ayet kafirlerin kafalarındaki şüpheleri ortadan kaldırıncaya kadar mazeretli oldukları yönünde ortaya atılan şüphenin batıl bir şüphe olduğunu apaçık bir şekilde göstermektedir. Oysa kafirlerin kafalarındaki şüphelerin kaldırılması gerektiğini ve kaldırılınca kadar mazeretli sayılacağı doğru olsaydı Allah (c.c)'ın bu ayette zikrettiği kimseler mazeretli sayılırdı.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Şüphesiz ki onlar, Allah'ı bırakıp şeytanları dostlar edinmişlerdi. Ve gerçekten onları doğru yolda saymaktadırlar.” (A'raf: 30)

Aynı şekilde hakkı anlamama ve bilmeme hususunda aciz kalan kimseler de mazeretli sayılırdı.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Seni gördükleri zaman, seni yalnızca alay konusu edinmektedirler: ‘Allah'ın, elçi olarak gönderdiği bu mu? Eğer onlara karşı kararlılık göstermeseydik, nere-

deyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı.” Azabı görecekləri zaman, kim yol bakımından daha sapıkmış, öğreneceklerdir.” (Furkan. 41-42)

Ayeti iyi okuyun! Ayette vasfedilen kişilerden hakkı daha kötü anlayan var mı? Onlardan daha çok hakkı batıla karıştıran var mı?

Zira onlar şöyle diyorlar:

“Eğer onlara karşı kararlılık göstermeseydik, neredeyse bizi ilahlarımızdan saptıracaktı.”

O halde şayet kafalardaki şüphe bir kimse için mazeret sayılsaydı işte bu insanlar mazeretli sayılırlardı. Fakat Kur'an'ı Kerim'de bu kimselerin mazeretli sayılmadıklarını apaçık bir şekilde görüyoruz.

Zira Allah (c.c) onlar hakkında şöyle buyuruyor:

“Azabı görecekləri zaman, kim yol bakımından daha sapıkmış, öğreneceklerdir.”

Ayrıca Allah (c.c), söylediklerimiz konusunda bizlere muhalefet ederek kafalarındaki şüpheleri sebebiyle sapanların mazeretli olduğunu söyleyen müşrik kimselere şirklerinin sebebini bildirmektedir:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Hayır, onların çoğu hakkı bilmiyorlar, bundan dolayı yüz çeviriyorlar.” (Enbiya: 24)

Acaba bu beyandan daha açık bir beyan var mıdır? İşte bu ayet şüphelerin kafalarda varolmasının insanları mazeretli kıldığını söyleyenleri apaçık bir şekilde susturan bir delildir.

Her kim huccetin ikame olabilmesi için tagut alimlerinin anladığı şekilde ancak mü'min gibi hucceti anlamayı şart koşarsa bu kimse dinde büyük bir iftira atmıştır ve böyle diyen kimsenin öncelikle yahudi ve hristiyanları da mazeretli sayması gerekir. Çünkü akıl sahibi herkes bilir

ki tagut alimlerinin hucceti ikame etmesi için koştukları şart zaten yahudi ve hristiyanların çoğu için gerçekleşmemiştir. Dolayısıyla bunları da mazeretli saymak gerekir.

Biz onlara böyle söylediğimizde onlar şöyle derler: “Biz yahudi ve hristiyanları tekfir ettik. Çünkü Kur’an ve sünnette bunların kafir olduğuna dair deliller vardır.”

Şimdi biz de onlara aynı şeyi söylüyoruz: “Kur’an ve sünnette kati deliller aynı şekilde şunu göstermektedir: Kim Allah (c.c)’ın şeriatinden başka bir şeriat ortaya koyarsa işte o kimse kafirdir. Yine Kur’an ve sünnette, her kim Allah (c.c)’ın şeriatı dışında bir şeriate muhakeme olursa onun kafir olduğuna delalet eden sabit deliller vardır. Aynı şekilde her kim Allah (c.c)’tan başkasına ibadet ederse veya sadece Allah (c.c)’ın yapabildiği bir şeyi bir başkasından isterse veya ölülerden rızık isterse işte o kimsenin kafir olduğuna ve mazeretli olmadığına delalet eden sabit deliller vardır. O halde bunların kafir oldukları hakkında kesin deliller olmasına rağmen neden bunları mazeretli saydınız da yahudi ve hristiyanları mazeretli saymadınız? Neye dayanarak her ikisi arasında fark gözettiniz? Oysa her ikisi de tevhidi bozmuşlardır. Yoksa Kur’an sadece yahudi ve hristiyanlar aleyhine huccet olup müslüman olduğunu iddia ettiği halde her türlü şirk koştan kişiyi mazeretli mi sayar?

Yoksa bu kimsenin mazeretli sayılmaması için İbni Teymiyye (r.a)’nin veya İbnu’l Kayyım (r.a)’ın, İbni Hazm (r.a)’ın ya da başka alimlerin bu konudaki açıklamalarını okuması mı gerekir?

İşte bu ikisi arasında fark olduğunu göstermeye çalışan kimseler gerçekten heva ve heveslerine tabi olmuş, sırf nefsi ölçüyle hüküm vermiş kişilerdir.

SAPMAK VE SAPTIRMAK

Öncelikle sapmak ve saptırmak meselesinin şer'i manasının üzerinde durmak istiyorum.

Sapmak; hidayeti ve doğruyu bulmanın zıddıdır. Saptırdı, yani; onu sapık yaptı. Kafir saptı, yani huccet ona ulaşmadı, demektir. (Lisanul Arab)

Şer'i naslar küfür ve şirk işleyen kişilerin tabi olunan imamlar ve onlara tabi olanlar ya da liderler ve onları taklit edenler olmak üzere iki türlü olduğunu bize bildirdi. Saptıran imamların çoğu, bildikleri halde inat eden, hak ve ehline karşı kibirlenen kimselerdir. Onlara şiddetle tabi olanlar da hayvanlar gibidirler. Bu sebeple liderleri onları nereye götürürse oraya giderler ve bunların çoğu hakkı anlamazlar. Böylelikle üzerinde bulundukları batıl ve sapıklığın, küfür ve fasit dinin farkında olmazlar. Bilakis onların hidayet, güzel amel ve en doğru yol üzerinde olduklarını zannederler. Bunun sebebi ise; liderlerinin onlara batılı hak diye, hak ve hak ehlini ise kötü diye göstermek suretiyle şüpheler ortaya atıp böylece Allah (c.c)'ın kelimini değiştirerek onları saptırmalarıdır.

Kafirler işte bu iki sınıfa ayrılırlar. Fakat şer'i naslara göre bu her iki sınıf kafirlerden hem sapanlar, hem de saptıranlar cehennemde azap görecek ve kıyamet gününde birbirlerine lanet ederek birbirlerinden beri olduklarını ilan edeceklerdir. Ancak sapanların kendi imamları tarafından saptırılmaları sebebiyle mazeretli olduğuna dair hiçbir nas gelmemiştir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Yüzlerinin ateşte evrilip çevrileceği gün, derler ki: “Eyvahlar bize, keşke Allah’a itaat etseydik ve Rasul’e itaat etseydik. Ve dediler ki: “Rabbimiz, gerçekten biz,

efendilerimize ve büyüklerimize itaat ettik, böylece onlar bizi yoldan saptırmış oldular.” “Rabbimiz, onlara azaptan iki katını ver ve büyük bir lanet ile lanet et.”

(Ahzab: 66-68)

Sapan ve saptıranların her ikisi de cehennemde ve hüsrandır, kıyamet gününde birbirlerine lanet edeceklerdir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Sen o zulmedenleri, Rableri huzurunda tutuklanmış olarak görsen; sözü birbirlerine karşı yöneltirler. Zayıf kimseler, büyüklük taslayanlara şöyle diyeceklerdir: “Şayet sizler olmasaydınız, biz iman ederdik.”

(Sebe: 31)

Allah (c.c) sana hidayet etsin! Sapan kimselerin saptıranlara ne dediklerine bir bak!

“Şayet sizler olmasaydınız, biz iman ederdik.”

Buna rağmen Allah (c.c) onları cehennem azabından kurtulmaları için mazeretli saymadı.

O halde saptıranlar sebebiyle sapanların mazeretli olduğuna dair gerek bir hadis ve gerekse bir ayet sunulmuş değildir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İnkâr edenler dediler ki: “Rabbimiz, cinlerden ve insanlardan bizi saptırmış olanları bize göster, ayaklarımızın altına alalım, en aşağılarda bulunanlardan olsunlar.”

(Fussilet: 29)

Allah (c.c) onlara şöyle cevap veriyor :

“Dedi ki: “Cinlerden ve insanlardan sizden önce geçmiş ümmetlerle birlikte ateşe girin.” Her bir ümmet girişinde kardeşini lanetler. Nitekim hepsi birbiri ardınca orada toplanınca, en sonra yer alanlar, en önde

gelenler için: “Rabbimiz, işte bunlar bizi saptırdı; öyleyse ateşten kat kat artırılmış bir azap ver” diyecekler.” Dedi ki: “Hepsi için kat kattır. Ancak siz bilmezsiniz.” (A’raf: 38)

Burada açığa kavuşturulması gereken bir mesele vardır. Bu ise; huccetin ikame edilmesiyle kafirlerin mazeretinin kalkması arasında bir farkın olması, aynı şekilde hakka davet etme, hakkı beyan etme, hakkı tebliğ etme ile hak konusunda bir kimseyi özürlü saymak ve hakka korkutarak davet etmek arasında farkın olması meselesidir. Öyleki her davetçiye her zaman ve her yerde bir sefer, iki sefer, bin sefer olsa bile delil ortaya koymak ve açıklama yapmak farzdır. Zira sapıklık imamlarının vasıflarını ortaya çıkarmak, bozgunculuklarını isbat etmek, sapıklıklarını göstermek ve gidişatlarının ne kadar fesat olduğunu, böylece onların birer sahtekar olduğunu açıklamak devamlı bir şekilde davetçilerin üzerine farzdır. O halde bu durum başka bir mesele, huccetin onların üzerine ikame edilip edilmemesi ise bir başka meseledir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlardan bir topluluk: “Allah’ın kendilerini helak edeceği ya da şiddetli bir azap ile uğratacağı bir topluluğa ne diye öğüt veriyorsunuz?” dedikleri zaman onlar: “Rabbimize karşı bir mazeret olur ve belki onlar sakınırlar.” demişlerdi.” (A’raf: 164)

Ayetteki kimselere aslında huccet ikame edilmiş, böylece helak olmayı ve azabı hak etmişlerdir. Bununla birlikte onları İslam’a davet etmek, delilleri ortaya koymak ve böylece Allah (c.c)’ın dini ve hak konusunda sapık din alimlerinin ortaya attıkları şüpheleri gidermek bizim üye-

rimize farzdır. Bu şekilde yapılmasının öncesi o kimseler özür sahibidir denilemez. Tıpkı ayette geçenlerin söylediği gibi:

“Rabbimize karşı bir mazeret olur ve belki onlar sakınırlar.”

İşte böylece her köyde, her şehirde oranın sapıklığı yayan kibir sahibi suçluları ve insanları ateşe çağıran saptırıcı imamları iyice bilinsin. Zira onların tek gayeleri ve tek meşgaleleri; insanları Allah (c.c)’ın dininde ifsat etmek, Allah (c.c)’ın kelamını saptırmak, hakka karşı batıl teviller ortaya atmak, hak ve ehline karşı saldırmak ve onları kötü şekilde göstermektir. Bu gibi kimselere her kim tabi olur ve hidayetden saparsa işte o kimse de onlarla birlikte apaçık bir hüsranda ve şiddetli bir azapta olur. Üstelik de Allah (c.c) katında bunlar için hiçbir huccet geçerli olmaz, mazeret kabul görmez.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Sonrakiler öncekiler için, “Rabbimiz! Bizi sapıtanlar işte bunlardır, onlara ateş azabını kat kat ver” derler, (Allah) dedi ki: “Hepsinin kat kattır, ama bilmezsiniz.” (A’raf: 38)

Burada hucceti ikame etmek ile ortaya atılan şüpheleri gidermek, batıla saptıranların ve sapıklık imamlarının sundukları delillerin geçersizliğini ortaya koymak arasında fark vardır. Zira sapıklık ehli her gün yeni bir şüphe ortaya atmakta, her gün yeni bir sapıklık türetmektedirler. Böyle bir durum karşısında Allah (c.c)’ın hucceti batıla dalan ve boş işlerle uğraşanlara karşı duraklayacak değildir. Allah (c.c)’ın hucceti daha önce de değindiğimiz gibi Allah (c.c)’ın kitabıdır.

Ortaya atılan şüphelerin sapıklığını ortaya çıkarmanın, saptırıcıların bozdukları şeyleri düzeltmenin ve onların

gerçek yüzlerini insanlara göstermenin ancak Allah (c.c)’a davet, hakkın ortaya konulması, kullara merhamet edilmesi ve mü’min kimsenin insanlara merhamet edip onlara hidayet yollarını göstermesi, böylece Allah (c.c)’ın yardım ve tevfikiyle onları sapıklıktan ve ateşten çıkarmasıyla ilgili olup huccetle alakası yoktur. Tıpkı ayette geçen kimselerin söylediği gibi:

“Rabbimize karşı bir mazeret olur ve belki onlar sakınırlar.”

Davetin başlangıcından beri Rasulullah (s.a.s), Ebu Cehil ve ona tabi olanlara hucceti ikame etmiş ve artık cehalet konusunda onların hiçbir özürleri kalmamıştır. Bununla birlikte Rasulullah (s.a.s) onu ve ona tabi olanları günlerce, aylarca, senelerce sürekli olarak hakka davet etmiş, hidayete ulaşmaları için gayret göstermiştir.

Müslümanlardan gerek alim olsun ve gerekse alim olmasın akıl sahibi hiç bir kimseyi bilmiyoruz ki; Ebu Cehil ve onun tabilerine uzun seneler boyunca tebliğ edildiği halde; “onlara daha ilk günde huccet ikame edilmemiştir” diye iddia etmiş olsun.

O halde gerek cihad yoluyla, gerekse dille hakkı ortaya koymak, hakka davet etmek ve böylece hakka karşı ortaya atılan şüphelerin yanlışlığını ortaya koymaya devam etmek başka, hucceti ikame etmek ise daha başka bir şeydir.

Allah (c.c) hüsranda olan ve sapan müşriklerin genelini şöyle vafsetmiştir:

“Doğrusu onların çoğu hakkı bilmezler. Üstelik onlar yüz çevirmişlerdir.” (Enbiya: 24)

Şirk ehlinin geneli hakkı bilmez, Allah (c.c)’ın huccetini anlamaz ve Allah (c.c)’ın sözünü gerektiği şekilde kavramaz. İşte onların bu duruma düşmelerinin sebebi; efendilerinin ve büyüklerinin onları saptırmaları, hidayet

yollarını onlara karıştırmaları, hak ve hak ehline karşı iftiralar atmaları, böylece sundukları delillerle şüpheler ortaya çıkarmaları ya da bizzat kendilerinin hakkı istememeleridir. Yine onların haktan, onun üzerinde durup düşünmekten ve onu anlamaktan yüz çevirmeleri, Allah (c.c)’ın kitabını terkedip dünya metayıyla meşgul olmaları ve onun için uğraşır olmalarıdır. Zamanımızdaki müşriklerin çoğu işte bu durumdadır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Andolsun ki, cinlerden ve insanlardan bir çoğunu cehennem için yarattık. Onların kalpleri vardır, fakat onunla gerçeği anlamaz. Gözleri vardır, fakat onlarla görmezler. Kulakları vardır, fakat onlarla işitmezler. İşte bunlar hayvanlar gibidirler. Hatta daha da aşağıdırlar. Bunlar da gafillerin ta kendileridir.” (A’raf: 179)

YÜZ ÇEVİRMEK VE KİTABI TERKETMEK

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rasul dedi ki: “Ey Rabbim! Kavmim bu Kur’ an’ı terkedilmiş kıldılar. Böylece her nebiye suçlulardan bir düşman yaptık. Senin Rabbin hidayet edici ve yardımcı olarak yeter.” (Furkan: 30-31)

Büyük şirkte cehaleti mazeret gören kimselerin gizlemeye çalıştığı ve üzerinde konuşmaktan kaçındığı bir gerçek vardır. Fakat biz bu gerçeği Allah (c.c)’ın izniyle açıklayacak, onların sapıklığını ve çirkin planlarını ortaya çıkaracağız.

İşte bu gerçek şudur: Zamanımızda; “büyük şirkte cehalet mazerettir” diyenler, aslında kendilerini İslam’a nisbet eden müşrikleri cehaletleri sebebiyle mazeretli görmüyorlar, bilakis onları ilimden yüz çevirdikleri ve Allah (c.c)’ın kitabını terkettikleri için mazeretli görüyorlar.

İşte bu gerçeği hakkı görmek isteyen her mü’min görmekte ve bilmektedir. Bizimle onlar arasındaki en büyük ayırt edici nokta işte bu meseleyle ilgilidir. Yani; “büyük şirkte cehalet mazerettir” meselesi.

Günümüzdeki toplumlarda bu meselenin gerçek yüzü aslında budur. Sağlam din ve basiret sahibi her bir kimse bilir ki kendilerini İslam’a nisbet eden zamanımızdaki müşriklerin geneli tıpkı hayvanlar gibi yaşamakta, hakkı bilmekten yüz çevirmekte, Rablerinin kitabından bir şey bilmez vaziyette uzak durmakta, Kur’an’ı ancak arabalarında veya evlerinin salonlarında süs olarak asmakta veya ölülerinin arkasından ya da bir törenin açılışında okumakta, böylece Kur’an’ı sanki yemeklerini veya içeceklerle-

rini süsleyen bir ziynet, bir süs zannetmektedir. Onlar işte böylece gerçekte ancak hayvanlar gibi yaşamakta ve doğru yoldan saptırılmaktadırlar.

Onların içinde bulunan bir gencin durumuna bakınız! O genç ömrünü ve zamanını insan ürünü kanunları, nereden geldiğini, nasıl geliştiğini, nasıl kurulduğunu; kanun koyan kişilerin fikir ve ihtilaflarının neler olduğunu, anayasanın maddelerinin neler olduğunu, medeni kanunun ne olduğunu, nasıl anlaşılması gerektiğini ve bunlar gibi meseleleri öğrenmek için harcar. Oysa bunları öğrenmek için harcadığı vaktin onda birini Allah (c.c)'ın dinini öğrenmek için harcasaydı, tevhidi anlamış ve onda imam olmuş olurdu. İşte bu kimse şirkin içinde olduğu halde nasıl olur da onun hakkında cehaleti sebebiyle mazeretlidir denilebilir?!

Şimdi de bir başka gence bakınız! Bu genç de ömrünü ve zamanını müzik okullarında müzik sanatlarını, aletlerini, notalarını, şarkılar arasındaki farklılıkları, doğu ve batı müziği ile ilgili ayrıcalıkları, müzik ve müzik aletleriyle ilgili tarihi öğrenmek için harcar. Bununla birlikte Allah (c.c)'ın dinini öğrenmeye imkanı olduğu halde ondan uzak durmuş, yüz çevirmiş ve hevasına tabi olmuştur. Bunun doğal sonucu olarak da apaçık bir şirkin içine düşmüş ve şirk ehlinde olmuştur. İşte bu kimse şirkin içinde olduğu halde nasıl olur da onun hakkında cehaleti sebebiyle mazeretlidir denilebilir?!

Bir de şu kimseye bakınız! Zamanını, ömrünün büyük bir bölümünü batının felsefi fikirlerini, o felsefenin türlerini, tarihini, kaynaklarını, ortaya çıkışını, hedeflerini, genel ve ayrıntılı usulünü, ortaya koyanlarını, ravilerini, bu hususta söz konusu olan ittifak ve ihtilafları öğrenmek için harcar. Oysa onlardan her biri Allah (c.c)'ın dinini bilmek konusunda hayvanlardan daha cahildirler. Böylece onlar

tevhidin en basit meselesini dahi anlamıyor ve öğrenmek için çaba göstermiyorlar. Yine; bir kul nasıl müslüman olur, nasıl İslam'dan çıkar diye öğrenmek için hiç çaba da sarfetmiyorlar. Allah (c.c)'ın kitabını arkalarına atmış ve İslami ilimden uzak durmuşlardır. Sanki onlar hiçbir şey bilmez, hiçbir şey görmez duruma gelmişlerdir. Böylece cehaletleri sebebiyle şirkin ve küfrün içine düşmeleri artık onlar için zaruri olmuştur. İşte o kimsenin cehaletinin özür sayılıp Allah (c.c) katında kendisi için delil olacağını söyleyenler vardır?!

Şu kimseye de bakınız! O ise Arap dilini, adaplarını, sanatlarını, gelişme merhalelerini, cahiliyyede ve İslam'dan sonraki şiirlerin türlerini, eski şiirle yeni şiirler arasındaki ihtilafları, her bir fırkanın delillerini, arapça, latince, süryanice, İbranice, hinarkipçe ve başka dillerle arasındaki ince farklılıkları öğrenmek için bütün ömrünü harcar. Sırf bunu bir diploma ya da bir vazife almak ya da sosyal bir mevki veya kültür sahibi olmak için yapar. Fakat Allah (c.c)'ın dininden en basit meseleyi dahi bilmez. Hatta kitabın ve imanın ne olduğunu dahi bilmez. Böylece de şirk ve küfrün içine düşmüş olduğu halde onun için Allah (c.c) katında delil olacağı şekliyle onu mazeretli görenler vardır!!

Şu gence de bakınız! O, bütün gençliğini ve vaktini nasıl siyaset yapacağını, nasıl yalanlar uyduracağını, milleti nasıl kandıracağını, nasıl güzel hutbe vereceğini, seçimlerde nasıl kazanacağını, nasıl reklam yapacağını, nasıl parlamentoya gireceğini öğrenmek için harcamıştır. Böylece bütün ömrü, hayatı, gayesi bunları öğrenerek geçmiştir. Bu yolla nasıl mal toplayacağı konusunda tecrübeli olmuştur. Yine siyasi partiler, parlamento koltukları arkasında koşturmacalı bir hayat sürmüştür. Bununla birlikte sapıklıkta

ilerlediği kadar Allah (c.c)’ın şeriatinde ilerlememiştir. İşte o kimseyi şirkin içinde, her türlü bozuk inancı ve fesadıyla birlikte bulursun. Tevhidi bozacak her türlü unsur üzerinde bulunur. Bununla birlikte kendisi için delil olacağı şekliyle onu mazeretli görenler vardır!!

Zamanımızda kendisini müslüman zanneden müşriklerin geneline bakınız! Onlar Allah (c.c)’ın kitabına, tefsir kitaplarına, dil ilimleri ve usul kitaplarına ya da her türlü fıkıh kitaplarına sahip olabilme, ulaşabilme imkanlarına sahiptirler. Zamanımızda İslami ilimler oldukça yayılmış, onlara ulaşmak o kadar kolaylaşmıştır ki hiç bir zaman böyle olmamıştır. Fakat onlara bir bakınız! Tevhidin gerekleri ve onu bozan konularda dahi Allah (c.c)’ın sınırlarını bilmekte cahil kalmışlardır. Öyle ki onların çoğu bizlere muhalif olmadıklarını ve inkar etmediklerini söylemelerine rağmen apaçık bir şekilde Allah (c.c)’tan başkasına ibadet etmektedir.

Onların şu hallerine bir bakınız! İslam’ın nurundan ve haktan yüz çevirmişler, fakat bununla birlikte futbol kanunlarını, spor karşılaşmalarını, kulüplerini, turnuvalarını, değişik müsabakalardaki katettikleri mesafeleri bilmek konusunda oldukça yetenekli olmuşlardır.

Yine sinema filmlerini, nasıl ortaya çıktığını, kahramanlarını, oyuncularını, doğum tarihlerini, onlarla ilgili önemli haberleri ve işlerini bilmekte oldukça yeteneklidirler. Öyle ki radyo ve televizyon programlarının tüm ayrıntılarını, filmlerin, dizilerin ve futbol karşılaşmalarının vakitlerini bilmekte hünерlidirler.

İşte onların ilimden kazançları budur. Onlara dikkatlice bakınız ve sonra da şöyle diyenler hakkında binlerce kere şaşırınız: “Onlar cehaletleri sebebiyle özür sahibidirler.”

Meseleyi çok iyi bilen ve insafli bakan kimseler, zamanımızdaki kimselerin bir çoğunun bu durumda olduklarını daha iyi anlayacaklar. Öyleyse bulunduğunuz yerdeki insanların haline bir bakınız! Mutlaka onları bu anlatıldığı ve duyduğunuz şekliyle bulacaksınız. Zira onların hali Allah (c.c)’ın hükmünü isteyen kimsenin hali gibi değildir. Çünkü hakkı isteyen kimse çok kolay bir şekilde ona ulaşabilir.

Hakkı iseteyen ve istemeyen kimse arasındaki farkı Allah (c.c)’ın şu ayetinde güzel bir şekilde nasıl anlattığını iyice bir düşünün.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Allah’a karşı derin bir saygıyla korku içinde koşarak sana geleni ise bırakıyor ve ona aldırmıyorsun.”

(Abese: 8-10)

Yine Allah (c.c)’ın şu sözünü de iyice düşünün:

“Sabah akşam Rablerine, O’nun rızasını dileyerek dua edenlerle birlikte candan sabret.” (Kehf: 28)

İşte bu iki ayeti okuyun ve hakkı isteyen ile istemeyen arasındaki farkı güzel bir şekilde anlayın! Zira bu ayetler hakkı isteyen kimselerin halini ortaya koymaktadır. Hakkı istemeyen kimseler ise dünyalık şeylerle uğraşmakta, bütün vakitlerini dünyanın mevki ve makamını elde etmek için harcamaktadırlar. Oysa o kimseler Kur’an’a ulaşabilme imkanları olduğu halde ondan yüz çevirmişler ve bu sebeple de şirkin içinde kalmışlardır. İşte onların ilimden nasipleri budur.

Allah (c.c) onlar hakkında şöyle buyuruyor:

“Onların ilimden ulaşabilecekleri budur.”

(Necm: 30)

Ben şöyle diyorum:

“Bütün insanlar ve özellikle bu dinin sahipleri şunu iyice bilmelidirler; hucceti ikame etmek için Allah (c.c)’ın

ayetlerini insanların kulaklarına ve kalplerine yerleştirmek Allah (c.c)’ın dininin gereklerinden değildir. Zira şeri teklif; insanların önünde hidayete ulaşacakları kadar kolaylaştırılmıştır. Çünkü huccetin onlara tebliğ edilmesi Allah (c.c)’ın kitabıyladır. Bu ise Allah (c.c)’ın takdiri ve rahmetiyle kolaydır. Yani huccet ikame etmek söz konusu olduğu zaman huccet ikame edilmiş sayılır. Bu sebeple hucceti onlara anlatmak ile İslam’ı tebliğ etmek ayrı şeylerdir. Zamanımızdaki insanların çoğunun huccete ulaşma imkanları vardır ve ancak istemeyen kimse huccete ulaşmaz. Ama ulaşmak isteyen, ulaşma konusunda çaba gösteren kimse mutlaka huccete ulaşır. Huccete ulaşmak istemeyen kimse ister kendisi ulaşmak istemediği için ister şeytanı onu saptırdığı için, ister insan ve cin şeytanları saptırdığı için ulaşamamış olsun durum yine aynıdır. Ve huccete ulaşma imkanları söz konusu olduğu zaman huccet onlara ikame edilmiş sayılır. Üstelik zamanımızda huccete ulaşmak için imkanlar çok daha kolaydır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Andolsun, biz Kur’an’ı, düşünüp öğüt almak için kolaylaştırdık. Var mı düşünüp öğüt alan?” (Kamer: 32)

Zamanımızda insanların çoğu Allah (c.c)’ın şeriatinden yüz çevirmiş, Allah (c.c)’ın kitabını öğrenmek ve ondan ders almayı geçmiştekiler gibi terketmiştir.

Allah (c.c) onlar hakkında şöyle buyuruyor:

“Onlara: “Allah’ın indirdiğine ve rasule gelin”, denildiği zaman, münafıkların senden iyice uzaklaştıklarını görürsün. Elleriyile yaptıkları yüzünden başlarına bir felaket gelince hemen; “biz yalnızca iyilik etmek ve arayı bulmak istedik”, diye yemin ederek sana nasıl gelirler! Onlar Allah’ın, kalplerindekini bildiği kimseler-

dir; onlardan yüz çevir, kendilerine öğüt ver ve onlara, kendileri hakkında tesirli söz söyle.” (Nisa: 61-63)

Evet, zamanımızdaki insanların çoğunun hali budur ve bizim onlara karşı olan tavrımız da ayette geçtiği gibi olmalıdır:

“Onlardan yüz çevir, kendilerine öğüt ver ve onlara, kendileri hakkında tesirli söz söyle.”

Allah (c.c) açıkladığımız kimselerin vasfı konusunda dakik bir vasıf olarak şöyle buyurmuştur.

“Bizi anmasını kendisine unutturduğumuz ve işinde aşırı giderek hevesine uyan kimseye uyma.” (Kehf: 28)

İşte bu gibi kimselere karşı tavrımız ayette geçtiği gibi olmalıdır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bizi anmaktan yüz çevirenlere ve dünya hayatından başka bir şey istemeyenlere aldırma. Bu onların ulaştıkları bilginin seviyesini gösterir. Doğrusu Rabbin yolundan sapmış olanı pek iyi bilir, doğru yolda olanı da çok iyi bilir.” (Necm: 29-30)

Ey insanlar! Allah (c.c)’ın açıklaması ve hidayeti, kendisine uyulması açısından bir takım adamların duygusal hallerine, hevalarına ve bir delile dayanmayan görüşlerine tabi olmaktan daha önceliklidir. Her kim doğru yolu ve onda sebat etmeyi isterse onun için çok açık yol vardır.

Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi:

“Doğrusu size Allah’tan bir nur ve apaçık bir Kitap gelmiştir. Allah, rızasını gözetenleri onunla, selamet yollarına eriştirir ve onları, izni ile, karanlıklardan aydınlığa çıkarır. Onları doğru yola iletir.”

(Maide: 15-16)

Ey kavmim! Biz, Kur’an’dan uzak duran, Kur’an ellerinde olduğu, ona ulaşma imkanı bulunduğu halde Allah

(c.c)’ın zikrinden yüz çeviren, dünya metainı elde etmek için bütün vakitlerini harcayan, işte bu sebeple dinlerini öğrenmeyip cahil kalan kimseler hakkında konuşuyoruz.

Cehaleti mazeret sayan ve bu konuda şeyh olarak kabul edilen Muhammed Salih el-Useymin, bir kişinin sormuş olduğu bir soruya şöyle cevap vermiştir:

“Cehalet konusunda alimlerin ihtilafı, ilim elde etmek için çaba gösterip göstermeme konusundaki ihtilaflardır. Her kim hakka ulaşmak için çaba göstermese işte o kimse cehalet konusunda mazeretli değildir. Fakat eğer ki hakka ulaşmak için çaba gösterdiği halde ulaşmamışsa işte bu kimse Allah (c.c) katında mazeretli sayılır. Allah (c.c) daha iyi bilir.”

(Bu söz Alemlerin Rabbinin Rahmet Genişliği kitabında geçmektedir)

Bu kişi “cehalet mazerettir” dediği halde, ilme ulaşmak için çaba göstermeyen ve bu konuda ihmal eden kimseyi mazeretli saymamaktadır. İşte bu kimse “cehalet mazerettir” diyenlerin hocasıdır ve o bile hakka ulaşma imkanı olduğu halde ulaşmayan kimseyi mazeretli saymamaktadır. İşte bu sebeple onun sözünü delil gösterdik ki cehaleti mazeret sayanların akılları başlarına gelsin. Fakat maalesef “cehalet mazerettir” diyen ve bu konuda kitap yazanlar kendi hocalarının sözüne bile itibar etmemekte, hoşlarına gideni almakta, gitmeyen almamakta, böylece Allah (c.c)’ın gerçek hükmüne bakmamaktadırlar.

Kendileri hakkında konuştuğumuz zamanımızdaki; “cehalet mazerettir” diyen kimseler, haklarında konuştukları kimseleri gayet iyi bilmelerine rağmen onları mazeretli saymaktadırlar. Oysa onların hocaları bile hakka ulaşmak için tembelliği mazeret saymazken onlar mazeret olarak

görürler. Bu konuda biraz insaflı davranarak meseleye gerçekçi bir yüzle bakmak gerekir.

Zamanımızdaki Allah (c.c)’tan başkasına ibadet eden, Kur’an öğrenmek için gayret etmeyen, hidayeti elde etmek için çabalamayan kimselerin hallerine bir bakalım! Acaba bunlar Allah (c.c)’ın şu ayette beyan ettiği kimseler gibi midirler:

“Allah’a karşı derin bir saygıyla korku içinde koşarak sana gelen...”

İşte o kimseler elbette bu ayette zikri geçenler gibi değildirler. O halde onların cehaletleri nasıl mazeret sayılabilir ve şirk koştukları halde onlara nasıl müşrik sıfatı verilmez? Bu asla hakkı isteyenlerin takip edeceği bir yol değildir.

DAVET, HUC CET VE TEVB EYE ÇAĞIRMAK

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin yolundan sapanı bilendir ve hidayete ereni de bilendir.” (Nahl: 125)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“De ki: ‘Ey insanlar! Rabbinizden size gerçek gelmiştir. Doğru yola giren ancak kendisi için girmiş ve sapıtan da kendi zararına olarak sapıtmıştır. Ben sizin üzerinize vekil değilim. Sana vahyedilene uy; Allah hükmünü verene kadar sabret. O, hüküm verenlerin en iyisidir.” (Yunus: 108-109)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kim İslam’dan başka bir din ararsa ondan asla kabul edilmeyecek ve o ahirette de zarar edenlerden olacaktır. İmandıktan, rasulün hak olduğuna şehadet ettikten ve kendilerine açık deliller geldikten sonra, inkara sapan bir milleti Allah nasıl doğru yola eriştirir? Allah zalimler topluluğunu doğru yola iletmez. İşte onların cezaları, Allah’ın, meleklerin, insanların hepsinin laneti onların üzerlerindedir. Onlar orada ebedi kalacaklardır. Kendilerinden ne bu azap hafifletilir, ne de yüzlerine bakılır. Ancak bundan sonra tevbe edip kendini düzeltenler başka. Şüphesiz ki Allah, çok bağışlayan ve çok esirgeyendir.” (A-li İmran: 85-89)

Burada cehalet mazerettir meselesine bağlı olan şeri bir mesele daha vardır ve cehaletin mazeret olduğunu söyleyenler, söz konusu meseleyi tam olarak anlamadıkları halde, bunun üzerinde durmakta ve onu delil olarak ileri sürmektedirler.

Bu kimseler İslam'ı tebliğ etmek ile hucceti ikame etmek arasında bir ayırım yapmamışlar, bu sebeple irtidat ile tevbeye çağırma arasındaki farkı da anlamamışlardır. Oysa bu meseleyi güzel bir şekilde İslam'a göre anlamış olsaydılar meseleleri karıştırmazlardı. Ama heva ve heveslerine uydukları için bu konuda da yanlışa düşmüşlerdir.

Davet, huccet ve ittiba arasındaki farkı anlamak için bu meseleyi örneklerle açıklayalım.

Önceklikle huccetle ilgili olarak Allah (c.c)'ın şu ayetini örnek verelim:

“Şüphesiz ‘Allah için üçüncüsüdür’ diyenler kafir olmuşlardır.” (Maide: 73)

Bu ayet indiği ve insanların bu ayete ulaşma imkanları söz konusu olduğunda işte bu konuda onlara huccet ikame edilmiş sayılır.

O halde her kim, ulaşma imkanı olduğu halde gerek istemediği, gerek yüz çevirdiği, gerek saptırıcılar kendisini saptırdığı ya da şüpheler ortaya attığı için hakka ulaşamamışsa durum bu kimse için hiç farketmez, huccet ona ikame edilmiş sayılır.

Yine bu kimse bu ayeti bildiği halde ondan yüz çevirirse aynen onu öğrenmek için çaba göstermeyen kimsenin durumunda olur. Dolayısıyla ister bu ayet indiği zaman ona ulaşmış ve yüz çevirmiş olsun, isterse de ona ulaşmamış fakat ulaşma imkanı var olsun, bu kimselere huccet ikame edilmiş sayılır.

Öyleyse bu ayet indiği ve ona ulaşma imkanı olduğu zaman gerek kendilerine ulaştığı halde yüz çeviren, gerekse kendilerine ulaşmadığı için yanlışa düşen kimselere huccet ikame edilmiş sayılır.

İkinci olarak davet meselesine değinelim. Zamanımızda Kur'an ayetlerini saptıran, bu konuda şüpheler ortaya atan, meseleyi tam manasıyla insanlara ulaştırmayan kimseler var olduğu için dava adamlarının, tevhidi savunan muvahhidlerin bu saptırmaları düzeltmeleri, ortaya atılan şüpheleri iptal etmek için uğraşmaları gerekmektedir. İşte bu davettir, tebliğdir ve böyle yapmak davetçiler üzerine farzdır.

Bu sebeple sürekli olarak İslam'ı tebliğ etmek, ortaya atılan şüphelerin batıllığını ortaya çıkarmak, insanlara İslam'ı hatırlatıp onları cehennemden korkutmak, böylece İslam'a girmeleri için teşvikler yapmak ve sahte imamların gerçek yüzlerini insanlara göstermek tüm müslümanlara ve muvahhidlere her zaman için farzdır. İşte bu durum başkadır, insanlara hucceti ikame etmek ise daha başkadır. İkisinin birbiriyle hiçbir alakası yoktur. Dolayısıyla muvahhidler bu farz olan şeyleri yapmadıklarında insanlar cehaletleri sebebiyle mazeretli sayılmazlar.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kafirlere itaat etme ve onlarla büyük bir cihadla cihad et.” (Furkan: 52)

Üçüncü mesele ise tevbeye çağırmaktır.

Bu ilahi hüküm İslam'a girdikten sonra küfre ya da şirke giren kimseler hakkındadır. İslami hareketin gerçekliği açısından Allah (c.c)'ın dinine giren kimseler; İslam devletinde İslam kanunlarıyla yaşayanlar ve kafir devle-

tinde küfür kanunlarıyla yaşayanlar olmak üzere iki kısım olup kafir kanunları altında yaşayanlara Allah (c.c)’ın kanunlarını uygulama imkanı yoktur.

İslam’ın hükmü altında yaşayan kimselerden daha önce müslüman iken sonradan küfre girenler hakkında fakihler ve alimler ihtilaf etmişlerdir. Bazı alimler; “bu kimseler küfre girdikleri zaman tevbeye çağırılırlar, tevbe etmezlerse mürted olarak öldürülürler” derler ve tevbe ile ilgili ayetlerin zahirini bu meseleye delil olarak gösterirler. Bazıları ise; “bu kimseler tevbeye çağırılmadan öldürülürler” derler ve Rasulullah (s.a.s)’ın: **“Dinini değiştireni öldürün”** (Buhari) hadisini buna delil gösterirler. Bu görüşteki alimler tevbeye daveti farz görmeyip şöyle derler:

“Küfre giren kimseleri öldürmeden önce tevbeye çağırarak gerektiğine dair kati hiçbir nas yoktur. Bilakis tam tersine nas vardır.”

Tevbeyle ilgili naslar ise İslam’ın imamı kendilerini yakalamadığı zaman tevbeye dönen kimselerle ilgilidir. Şayet imam, onları yakalamadan önce tevbe ederlerse işte o zaman tevbeleri kabul olunur. Ama imam onları yakaladıktan sonra onları tevbeye çağırmadan öldürür.

Bu meselede şu ayeti delil göstermişlerdir:

“Ancak, onları yakalamanızdan önce tevbe edenler bunun dışındadır...” (Maide: 34)

Aynı şekilde Ebu Musa el-Eş’ari’nin, müslüman olduktan sonra irtidat edip hristiyan olan kimsenin öldürülmesiyle ilgili uygulamasını da delil olarak gösterdiler.

Tevbeye çağırılır diyen alimler ise bu konuda ihtilaf etmişlerdir. Bazıları İslam’a dönmeleri için imamın bunları

tevbeye çağırmasının farz, bazıları ise müstehap olduğunu söylediler. Bu meselenin bu kitapta izahına gerek yoktur. Zira bu mesele başka kitaplarda geniş bir şekilde anlatılmıştır. Üstelik zamanımızda İslam devleti olmadığı için bu mesele üzerinde genişçe durmanın yeri değildir. Zira zamanımızda İslam hükümleri değil, kafirlerin hükümleri ve kanunları uygulanmaktadır. Onun için yaşadığımız yerlerde Allah (c.c)’ın şeriatini reddetmek, Kur’an’ı reddetmek, hristiyan olmak, mürted olmak, Allah (c.c)’ın ayetleriyle alay etmek hürriyettir. Maalesef yaşadığımız dönemin insanları bunu hürriyet olarak görüp bir irtidat olarak görmemekte, bilakis böyle bir kimseyi suçlu göreni suçlu görmektedir.

Bu meseleyi burada anlatmamızdaki sebep; “tevbeye çağırarak ancak açık bir şekilde küfür işleyen içindir ve huccet ikame edildiğinde söz konusu olur. Tevbeye çağırarak aynen davet gibidir, İslam tebliği gibidir. Zamanımızda müslümanlar zayıf olduğu, bu sebeple mürtedin hükmünü uygulamak ve tevbeye çağırarak söz konusu olmadığı için, böyle kimselere huccet ikame edilmemiştir” şeklinde bir düşünceye sahip olanlara cevap vermektir. Zira tevbeye çağırma imkanı söz konusu olmasa bile bu durum şirk işleyen kimseye müşrik sıfatı vermeyi ve müşrik muamelesi yapmayı engellemez.

O halde tevbeye çağırarak başka, hucceti ikame etmek ise daha başkadır. Bu sebeple huccetin kendisine ulaşma imkanı söz konusu olduğu halde küfür işleyen kişiye kafir hükmü vermek gerekir.

Zamanımızda irtidat cezasını uygulamak ise söz konusu değildir. Çünkü İslam kanunlarının uygulandığı bir yer

yoktur. Ama İslam'ı, tevhidi, tagutların sapık alimlerinin sapıklığını, gerçek yüzlerini açıklamak ve şüpheleri ortadan kaldırmak, azabı ve mükafatı hatırlatmak farzdır.

Bu sebeple Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kafirlerle itaat etme ve onlarla büyük bir cihadla cihad et.” (Furkan: 52)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rabbinin yoluna hikmetle ve güzel öğütle çağır ve onlarla en güzel bir biçimde mücadele et. Şüphesiz senin Rabbin yolundan sapanı bilendir ve hidayete ereni de bilendir.” (Nahl: 125)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“İçinizden hayra çağıran, iyiliği emredip kötülükten alıkoyan bir topluluk bulunsun. İşte onlar, kurtuluşa erenlerdir.” (A-li İmran: 104)

Tevhidi gerçek manada bilip de inat sebebiyle onu reddettiğini bildiğimiz kimseye İslam'ı anlatmak farzdır. Rasulullah (s.a.s) Mekke müşriklerine tevhidi çok güzel açıklamasına ve onların tevhidi çok iyi anlamalarına rağmen onlara tebliğ etmeyi asla kesmemiştir.

İşte bu açıklamadan müslüman dava adamlarının şunu iyice bilmeleri gerektiği anlaşılmaktadır: Hucceti ikame etmek, İslam'ı tebliğ etmek ve tevbeye çağırmak ayrı ayrı şeylerdir. İşte bu kavramları çok iyi bilmemiz gerekir.

Kur'an'a ulaşma imkanı söz konusu olduğunda huccet ikame edilmiş sayılır. Buna rağmen İslam'ı yine de tebliğ etmeliyiz. Zira tevhidi açıklamak bizim üzerimize farz olup bütün şüpheleri ortadan kaldırmak için çaba göstermeli, Kur'an'a gerçek manada dönmelerini istemeli, ona tabi olmaya davet etmeli, bu konuda asla bıkmamalı ve

daveti kesinlikle terketmemeliyiz. Böylece Allah (c.c)’ın şu ayette zikrettiği kimselerden olmaya gayret göstermeliyiz:

“Yarattığımız insanlar içinde başkalarını hakka ileten ve hakka uygun, adil hükümler veren bir kesim vardır.” (A’raf: 181)

Sonuç olarak şunu söylemek istiyorum: Hucceti ikame etmek başka, İslam’ı tebliğ etmek, yaymak ve cehennemden korkutmak ise başkadır.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlardan bir topluluk: “Allah’ın kendilerini helak edeceği ya da şiddetli bir azap ile uğratacağı bir topluluğa ne diye öğüt veriyorsunuz?”dedikleri zaman onlar: “Rabbimize karşı bir mazeret olur ve belki onlar sakınırlar.” demişlerdi.” (A’raf: 164)

BÜYÜK ŞİRKTE CEHALETİ MAZERET GÖRENLERİN ORTAYA ATTIKLARI ŞÜPHELER VE SUNDUKLARI DELİLLERİNİN FASİT OLDUĞUNUN İSBATI:

Şimdi de büyük şirkte cehaleti mazeret görenlerin ortaya attıkları şüpheleri ve bu şüphelerle ilgili sundukları delillerin o konularda geçersizliğini, kendi düşünce ve fikirlerini isbat etmek adına ilimsiz bir şekilde Kur'an ve sünnet naslarına nasıl alakasız manalar yükleyip şeriatten olmayan şeyleri şeriata nisbet ettiklerini, apaçık bir şekilde isbat edeceğiz.

BİRİNCİ ŞÜPHE: “BİZ RASUL GÖNDERMEDİKÇE AZAP ETMEYİZ” ŞÜPHESİ

Büyük şirkte cehaleti mazeret sayan kimseler bu meseleyle ilgili olarak Allah (c.c)’ın şu sözünü delil olarak gösterdiler:

“Biz, rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15)

Bu ayeti delil gösterenler şöyle dediler:

“Allah (c.c), bu ayette Rasul göndermeden hiç kimseye azap etmeyeceğini bildirdi. Buna göre bir müşriğe ancak risalet hucceti ve onun ikame edilmesi sonrası şirki sebebiyle azap söz konusu olur.”

Cevap: Onlara şöyle diyorum:

“Bu ayetten bu manayı anlamanız doğrudur ve bu konuda size katılıyoruz. Ama sizin bize karşı olan itirazınız

bu meseleyle alakalı değildir. Zira biz azap meselesi hakkında konuşmuyoruz. Üstelik azap meselesi başka, dünyada şirk hükmü vermek ise daha başkadır. Bu iki mesele arasında fark olduğunu daha önce isbat ettik. Sizlerin büyük şirkte cehaleti mazeret sayıp büyük şirk işleyene müşrik sıfatı vermemeniz sizin cehaletinizi ve iki meseleyi birbirine karıştırdığınızı apaçık göstermektedir.

Dünyada büyük şirk işleyen kimse, ister kendisine hucet ikame edilsin, ister edilmesin, ister cahil olsun, ister cahil olmasın müşrik sıfatını hakeder. Fakat bundan dolayı azap görür mü görmez mi meselesi ayrıdır. Zira Allah (c.c) rasul göndermedikçe kimseye azap edecek değildir.”

Şeyh Şankitiy şöyle dedi:

“İlk olarak şunu bilmeniz gerekir: “Her kim dünya hayatında kendisine hiç bir uyarıcı gelmemiş ve ölünceye kadar kafir kalmış ise işte o kimse hakkında alimler: “Acaba o küfrü sebebiyle cehennem ehlinden midir yoksa kendisine bir uyarıcı gelmediği için özür sahibi midir” diye ihtilaf etmişlerdir...”

Şankiti’nin: “Ölünceye kadar kafir kalmış ise” sözüne dikkat et! Bu gösteriyor ki o kimse hakkında küfür hükmü ve sıfatı gerekli olmuş, bu hükmü ve sıfatı ondan kaldıranların ileri sürdükleri gibi ondan kaldırılmamıştır. Çünkü o kimse küfür işlemiştir ve küfür üzere olduğu için bu sıfat onda sabit olmuştur. Böyle bir kimse hakkındaki alimlerin; “küfrü sebebiyle o kimseye azap edilir mi yoksa ona bir uyarıcı gelmemesi sebebiyle mazeretli mi görülür” meselesi ayrı bir meseledir ve bu mesele kişinin dünyadaki hükmüyle ilgili değildir. Bu sebeple dünyada şirk işleyen kimsenin müşrik olduğu, küfür işleyen kimsenin kafir ol-

duğu konusunda alimler arasında hiçbir ihtilaf söz konusu değildir. İhtilaf; bu kimse ahirette cehenneme girecek mi girmeyecek mi, azap görecek mi görmeyecek mi meselesindedir.

O halde siz, bu meseleyi karıştırmaktasınız. Üstelik delil olarak sunduğunuz ayet de azapla ilgili olup dünya hükümüyle alakalı değildir.”

İKİNCİ ŞÜPHE: HAVARİLER HADİSESİ

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Bir zamanlar havariler şöyle demişlerdi: “Ey Mer-yem oğlu İsa! Rabbin gökten bize bir sofraya indirebilir mi?” Dedi ki: “Eğer iman etmiş kimseler iseniz Allah’ tan korkun!” Dediler ki: “Biz ondan yemeyi, kalplerimizde mutmain olmasını, senin bize doğru söylediğini bilmeyi ve buna bizlerin de şahit olmamızı istiyoruz.”

(Maide 112-113)

Dinin aslında cehaleti mazeret görenler dediler ki:

“Allah (c.c) tarafından övülen işte bu Havariler, cahillikleri sebebi ile İsa (a.s)’ya:

“Rabbin gökten bize sofraya indirebilir mi?” dediler. Bu sözü söylemelerine rağmen Allah (c.c) onların imanını geçersiz saymadı.”

Cevap: Onlara şöyle cevap veriyorum:

Bu kimselerin bu konudaki ortaya attıkları bu anlayış, apaçık bir sapıklıktır. Şayet bu kimseler Allah (c.c)’tan biraz utansaydılar bu sözleri asla söylemezlerdi. Onların

böyle söylemeleri heva ve heveslerinin kendilerine hükmettiğini apaçık göstermektedir. Oysa onların heva ve hevese dayanarak nisbet ettikleri şey geçersiz bir şeydir. Bununla birlikte akıllı olan kimseler bunların sözlerini ve atıkları iftiraların apaçık yanlış ve batıl olduğunu hemen anlar.

Ben şunu söylüyorum:

“İsa (a.s)’nın seçtiği ve kendisine en yakın olan Havarileri bu meseleyi nasıl anlamazlar? Oysa onlar, İsa (a.s)’ya en yakın, seçilmiş ve alim olan, insanlara hidayeti en güzel şekilde anlatan kimselerdi. Nasıl olur da bu kimseler tevhidle, akideyle, Allah (c.c)’ın en önemli sıfatlarıyla ilgili meseleleri bilmezler ve kendilerine cehalet sıfatı verilebilir? Halbuki Allah (c.c)’ın kudret sıfatını ancak akılsız, sefih ve kafir olan kimseler inkar ederler.

Havariler hakkında bu iftirayı atanlara şöyle bir soru soralım:

“Acaba iftira attığınız bu Havariler, kendisine ibadet ettikleri ve iman ettikleri Allah (c.c)’ın, rasulleri İsa (a.s)’yı; “ol” kelimesiyle yarattığına, inanıyorlar mıydı? Yoksa inandıkları ilah gökten bir sofraya indirmekten aciz olan başka bir ilah mı idi? Allah (c.c)’ı bu tür noksan sıfatlardan tenzih ederiz.”

Yine bu kimselere şöyle soralım:

“Havariler gökleri direksiz yaratan, güneşi, ayı, yıldızları onun içinde bir düzene koyan, yeryüzü ve içindekileri yayan, bütün bunlarda O’nun büyüklüğüne, yaratıcılığına, kudretine ve güçlü oluşuna apaçık ayetlerle işaret edilen, bütün canlıları henüz bahse değer değillerken yaratan, sonra onları öldürecek ve bir tek çılgılık sonrası onları tekrar

diriltecek olan, her türlü kuşun ve canlının rızkını veren bir ilaha mı ibadet ediyor ve inanıyorlardı?”

O halde gerçekten şaşılacak bir durum! Zira Havariler Allah (c.c)’ın gökten melekler ve hükümler indirdiğine, kullarından dilediğine emirler bildirdiğine, ki İsa (a.s) da onlardan birisidir, kendilerine gelen rasulün Allah (c.c) tarafından gönderildiğine, gökleri, yerleri ve içindekileri yoktan varetmesine inandıkları halde nasıl olur da gökten meleklerle kendilerine bir sofraya indirmesi konusunda şüphe ederler? Bu nasıl bir düşünce ve nasıl bir akıldır? Gerçekten böyle düşünen kimselere ancak heva ve hevesleri hükmetmektedir. Zira bu kimseler hiç düşünmeden ağızlarından sözler söylemektedirler. Bunların yaptıklarından Allah (c.c)’a sığınıyorum.

Ben Allah (c.c)’ın yardımıyla şöyle diyorum.

“Alimlerden hiçbirisi, Allah (c.c)’ın kudreti ve risaletin doğruluğu hakkında Havarilerin şüphe ettiklerini ve buna rağmen mazeretli görüldüklerini söylememiştir.

Bazı alimler, Havariler’in şüpheye düştükleri görüşünü tercih etmiş, fakat bundan dolayı onları tekfir etmiş ve asla mazeretli görmemiştir.

Alimlerin çoğu; Havariler’in şüpheye düşmedikleri görüşündedir. Çünkü Havariler, Allah (c.c)’ın bunu yapabileceğini çok iyi biliyorlardı. Tercih edilen görüş budur. **Ali (r.a)**, **Aişe (r.a)**, **İbn Abbas (r.a)** ve **Mücahid (r.a)** bu görüştedirler. Havariler sadece, kendi yakınlerini ve imanlarını artırmak için hissedebilecekleri bir ayet istiyorlardı.”

(İmam Begavi’nin tefsirine bak)

Havariler’in şüphe ettikleri görüşünü tercih eden ve bundan dolayı onları tekfir edip mazeretli kabul etmeyen alimler şöyle demişlerdir:

“Muhakkak ki Havariler, Allah (c.c)’ın kudreti ve nebinin doğruluğu hakkında şüphe etmişlerdir. Bu olay, onların kalplerine iman ve gerçek bilgi yerleşmeden önce vuku bulmuştur.”

Bu alimler olayı bu manada yorumlamış ve demişlerdir ki:

“O grup (yani; Havariler) bu sözleri sebebiyle kafir olmuşlardı ve nebileri şu sözleriyle, onların tevbe etmelerini istedi:

“Eğer iman etmiş kimseler iseniz Allah’tan korkun!”

Bu, **İmam Taberi**’nin tercih ettiği görüştür.

İmam Taberi (r.a) şöyle demiştir:

“Sahabelerden ve Tabiinden bir grup, ayetteki **“yestetiu** “ kelimesinin başındaki (ye) harfini (te) yaparak **“testetiu”** yani; **“yapabilir misin?”** ve **“Rabbuke”** kelimesini de nasb ederek **“Rabbeke”** şeklinde okumuşlardır. O zaman ayetin manası:

“(Ey İsa!) Sen Rabbinden isteyebilir misin? veya “sen Rabbine dua edebilir misin?” ya da “sen istediğimizi yapması için Rabbine dua etmeyi uygun görür müsün?” olur.

Bu alimler: “Havariler, Allah (c.c)’ın kendilerine sofrayı indirmeye kadir olduğunda şüphe etmiş değillerdir” dediler.

Havariler İsa (a.s)’ya:

“Sen Allah (c.c)’tan bunu yapması için istekte bulunur musun?” dediler.

(Sonra **“yestetiu: Allah..... yapabilir mi?”** şeklindeki okuyuşa döndü ve onu tercih ederek şöyle dedi):

“Allah (c.c), Havariler’in söylediklerinden hoşnut olmadı ve bunu çirkin gördü. Onlara tevbe etmelerini, bu sözlerinden dolayı tekrar iman etmelerini, Allah (c.c)’ın kudretinin herşeye yettiğini ikrar etmelerini ve Rablerinin nebilerine bildirdiği ve nebilerinin de kendilerine bildirdiği haberlerde rasulü tasdik etmelerini emretti. İsa (a.s), onların söylediği bu sözleri çok çirkin görerek onlara şöyle dedi:

“Eğer iman etmiş kimselerseniz Allah’tan korkun!”

İşte! Allah (c.c)’ın, söyledikleri sözden dolayı onlardan tevbe etmelerini istemesi, onları Allah (c.c)’a ve rasulüne iman etmeye çağırması ve söyledikleri sözü nebilerinin çirkin görmesi, **“yestetiu rabbuke”** okuyuşunun daha sıhhatli olduğuna dair yeterli bir delilidir.

Allah (c.c)’ın: **“Eğer iman etmiş kimseler iseniz Allah’tan korkun!”** sözüne gelince, bunun manası şudur:

Meryem oğlu İsa (a.s) kendisine:

“Rabbin bize gökten bir sofrayı indirebilir mi?” diyen Havarilere şöyle dedi:

“Ey topluluk! Allah (c.c)’a karşı dikkatli olun ve bu sözünüzden dolayı üzerinize Allah (c.c)’ın ceza indirmesinden korkun, muhakkak ki Allah (c.c), dilediği şeyi yapmakta aciz değildir. Yine biliniz ki, Allah (c.c)’ın gökten bir sofrayı indirme kudreti hakkında şüphe etmeniz, onu inkar etmeniz demektir, dolayısıyla Allah (c.c)’ ın size bir ceza indirmesinden korkun ve eğer iman etmiş kimselerseniz hemen tevbe edin.”

(Taberi Tefsiri)

Müfessirlerin çoğu ayetteki; **يَسْتَطِيعُ رَبُّكَ** **“Rabbin yapabilir mi?”** şeklindeki okuyuşu; **تَسْتَطِيعُ رَبُّكَ** **“sen Rabbin-**

den isteyebilir misin?” şeklindeki okuyuşa göre yorumlamış ve şöyle demişlerdir:

“Havariler, Allah (c.c)’ın kudreti hakkında şüpheye düşmekten uzaktırlar.”

O zaman ayetin manası şöyle olur:

“Ey İsa! Sen Rabbinden bir sofrayı indirmesini isteyebilir misin?”

“Rabbin yapabilir mi?” şeklindeki okuyuş hakkında da şöyle demişlerdir :

“Yapabilir mi’nin manası şudur:

“Rabbin sana icabet eder ve bu konuda istediğini yapar mı?”

Arapçada bu söyleyiş tarzı meşhurdur...

İbn Teymiye dedi ki:

“Aynı şekilde Havariler: **“Rabbin gökten bir sofrayı indirebilir mi?”** şeklindeki soruyu, Allah (c.c)’ın buna kadir olup olmadığını değil, onu takdir edip etmediğini öğrenmek için sormuşlardır. Allah (c.c)’ın buna kadir olduğunda onların şüphesi yoktu. Bu, Allah (c.c)’ın Yunus (a.s) hakkında buyurduğu:

“Bizim ona kadir olamayacağımızı zannetti” (Enbiya: 87) sözüne benzemektedir.

Yani bu; “Yunus (a.s), kendisine bunu yazmadığımızı zannetti” manasındadır. Elbette Yunus (a.s)’un, Allah (c.c)’ın kudreti hakkında bir şüphesi yoktu. Bu, bir adama:

“Senin bu işi yapmaya gücün yeter mi yani; bu işi yapar mısın?” şeklinde söylenen sözle aynı manadadır. Bu lafzı, bu manada kullanmak insanların dilinde meşhurdur.”

(Mecmua el Feteva c: 8, s: 374)

İmam Begavi şöyle dedi:

“**Kesai**, bu ayetteki (ye) harfini (te) olarak ve Rab kelimesindeki “**be**” harfini mensub yaparak “**rabbeke**” şeklinde okumuştur. Bu **Ali (r.a)**, **Aişe (r.a)**, **İbn Abbas (r.a)** ve **Mücahid (r.a)**’in okuyuşudur. O zaman ayetin manası şöyle olur:

“Sen Rabbine dua edebilir misin, sen Rabbinden isteyebilir misin?”

Bazıları ayeti, (ye) harfi ile “**yestetiu**” yani, “**yapabilir mi**” ve Rabb kelimesindeki (be)’yi de merfu olarak “**rab-buke**” şeklinde okumuşlardır. Şüphesiz Havarilerin, Allah (c.c)’ın kudreti hakkında herhangi bir şüpheleri yoktu. Bu sözlerin manası: “**Rabbin indirir mi, yoksa indirmez mi?**” Aynen bir adamın, yapabileceğini bildiği halde arkadaşına:

“Benimle beraber ayağa kalkabilir misin?” demesi gibidir. Bu adam arkadaşının bunu yapabileceğini bilmekte fakat, ona bunu sorarak yapıp yapmayacağını öğrenmek istemektedir...

“**Senin bize doğru söylediğini biliriz.**” Yani; “Böyle yaparsan, senin Allah (c.c)’ın rasulü olduğuna imanımız, görürcesine artar.”

(Begavi Tefsiri)

İmam İbn Kesir şöyle dedi:

“**Hel yestetiu rabbuke**” yani, “Rabbin yapabilir mi?” şeklinde okuyan çoktur.

Bazıları da şöyle okumuştur:

“**Hel testetiu rabbeke**” yani, “sen rabbinden isteyebilir misin?”

“**Senin bize doğru söylediğini biliriz.**” Yani; “böyle yaparsan, senin Allah (c.c)’ın rasulü olduğuna dair bilgimiz ve imanımız görürcesine artar.”

(İbn Kesir Tefsiri)

İmam Kurtubi şöyle dedi :

“Suddi şöyle dedi:

“Ayetin manası şudur: “Rabbinden istediğinde sana ica-bet eder mi?”

Burada **“yestetiu: yapabilir”** kelimesinin manası; **“yu-tiu: itaat eder”** demektir.

Bunun manası hakkında şu da söylenmiştir:

“Rabbin kadir midir?” Ancak Havariler bu soruyu, başlangıç ve Allah (c.c)’ı iyice tanımadıkları zamanda sormuşlardı. Bu sebeple İsa (a.s), Allah (c.c) hakkında hata ettikleri ve caiz olmayan bir şeyi caiz gördükleri için ce-vabında şöyle dedi:

“Eğer mü’ min kişiler iseniz Allah’tan korkun...”

Yani; Allah (c.c)’ın kudreti hakkında şüpheye düş-meyin!

Ben diyorum ki; bu görüş kuvvetli değildir. Çünkü Ha-variler nebilerin halis dostları, onların azınlık olan arka-daşları ve onların yardımcılarındırlar. İsa (a.s)’nın şöyle de-diği gibi:

“Allah’a giden yolda benim yardımcılarım kimler-dir?” Havariler de şöyle dediler: “Allah’ın yardımcıla-rı biziz.”

(Saf: 14)

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Her nebinin bir havarisi vardır. Benim havarim de Zubeyr’dir.”

Bilinen bir şeydir ki, nebiler Allah (c.c)’ı tanıtmak, O’nun hakkında caiz olan ve caiz olmayan şeyleri haber vermek için gönderilmişlerdir. Nebilerin halis dostları ve azınlıktaki arkadaşları olan Havariler nasıl olur da Allah (c.c)’ı tanımazlar ve O’nun hakkında caiz olan ve caiz ol-mayan şeylerden habersiz olabilirler?”

Bazı alimler şöyle dediler:

“Muhakkak ki Havariler, yaratıcının kudreti konusunda şüphe etmemişlerdir. Çünkü onlar mü'min, bilgili ve alim-diler. Onların bu sözleri, senin bir adama şöyle demen gi-bidir:

“Falanca bana şunu getirebilir mi (verebilir mi)?”

Halbuki sen, o kişinin bunu yapabileceğini kesinlikle bilirsin.

Fakat asıl kastedilen mana şudur:

“Bunu yapar mı? Bu konuda sana icabet eder mi, etmez mi?”

Havariler, Allah (c.c)'ın bunu ve bunun dışındaki her şeyi yapabilme gücüne sahip olduğunu hem akılları hem de rasullerinin bildirmesiyle bilmekteydiler. Fakat, bunu gözleriyle görmek istediler. Aynen İbrahim (a.s)'in:

“Rabbim! Bana ölüleri nasıl dirilttiğini göster.”
(Bakara: 260) demesi gibidir.

İbrahim (a.s), Allah (c.c)'ın her şeyi yapabilme gücüne sahip olduğunu hem aklı hem Allah (c.c)'ın ona bildirme-siyle bilmekteydi. Fakat bunu gözleriyle görmek istedi. Allah (c.c)'ın kudreti konusunda da zaten içinde hiçbir şüphe yoktu.

Ben (İmam Kurtubi) de diyorum ki; bu te'vil güzeldir. Bundan güzeli ise; “Rabbin gökten bize sofrayı indirebilir mi sözü, Havarilerin sözü değil, Havarilerle birlikte olan başka insanların sözüdür” şeklindeki tevildir.

İbn'ul Hassar şöyle dedi:

“Havarilerin, İsa (a.s)'ya söyledikleri:

“Rabbin gökten bize sofrayı indirebilir mi?” sözünden, Havariler'in Allah (c.c)'ın kudreti hakkında şüphe ettikleri anlaşılmalıdır. Buradaki istemede, Allah (c.c)'a karşı

bir nezaket ve edep vardır. Çünkü her olması mümkün olan şeyi Allah (c.c)’ın takdir etmemesi söz konusu değildir.

Havariler, İsa (a.s)’ya iman etmiş en hayırlı kimselerdir. Olabilmesi mümkün olan her şeyin Allah (c.c)’ın kudretinin dahilinde olduğunu bilmemeleri nasıl düşünülebilir? Ayetin, **“te”** harfi ile okunuşunun manasına gelince, bu; **“sen Rabbin’den isteyebilir misin?”** manasındadır. Bu, **Aişe (r.a)** ve **Mücahid (r.a)**’ın sözüdür.

Aişe (r.a) şöyle demiştir:

“Havariler, Allah (c.c)’ı çok iyi biliyorlardı. Onlar; **“Rabbin gökten bize sofrayı indirebilir mi?”** sözünü söylememişlerdir. Söyledikleri söz: **“Rabbinden isteyebilir misin?”** şeklindedir.

Aişe (r.a)’nin şöyle dediği de rivayet edilmiştir:

“Havariler, Allah (c.c)’ın bir sofrayı indirmeye kadir olduğunda şüphe etmemişler, fakat şöyle demişlerdir:

“Rabbinden isteyebilir misin?”

Muaz b. Cebel (r.a) dedi ki:

“Rasulullah (s.a.s) bize ayeti:

“Rabbinden isteyebilir misin?” şeklinde okuttu.”

Muaz (r.a) dedi ki:

“Nebi (s.a.s) bu ayeti defalarca (te) ile yani **“hel testitiu Rabbeke: Rabbinden isteyebilir misin? Şeklinde okudu.”** (Buhari c: 2 s: 66) (Kurtubi Tefsiri)

Şimdi ben de diyorum ki:

“Alimlerin bu ayet hakkındaki görüşlerini zikrettik. Şimdi bakalım, bu ayet, dinin aslında cehaletin mazeret olduğunu söyleyenlere delil olabilir mi? Elbette olamaz.”

ÜÇÜNCÜ ŞÜPHE: HATA RUHSATININ GENELİNİ DELİL GÖSTERMEK:

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu söyleyenler, bu konuda hata ruhsatını delil aldılar ve şöyle dediler:

“Cehalet hatanın parçalarından bir parçadır. Bu nedenle cehalet ister tevhidde, ister usulda, isterse fer’i konularda olsun bu ümmet için bir ruhsattır. Bu konuda Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata etmiş isek bizi sorumlu tutma.” (Bakara: 285)

“Yaptığınız hatalarda sizin için bir günah yoktur. Fakat kalplerinizin kasıtlı işlediklerinden sorumluluk vardır.” (Ahzab: 5)

Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Şayet hakim bir meselede ictihatla hükmeder sonra onda isabet ederse kendisi için iki sevap vardır. Şayet ictihatla hükmeder ve hata ederse kendisi için bir sevap vardır.” (Buhari, Müslim)

Bir başka hadisinde şöyle demiştir:

“Ümmetinden hata, unutma ve ikrah altındayken sorumluluk kaldırılmıştır.”

(İbni Mace, İbni Hibban, Hakim rivayet etti ve sahih dedi.)

Cehaletin büyük şirkte mazeret olduğunu söyleyenler şöyle dediler:

“Bu ruhsat genel olan bir ruhsattır ve şirkle ilgili olan ayetleri de tahsis eder.”

Allah (c.c)’ın yardımıyla ben şöyle diyorum:

“Bu ruhsat; kitap, sünnet, ümmetin icması, sahabelerin görüşü ve onlardan sonra gelen imamlara göre genel olan bir ruhsat değildir. Bu konuda Kur’an’dan deliller vardır ve şöyledir:

1) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Yoksa siz hissetmeden amelleriniz boşa gider.”

(Hucurat: 2)

Bu ayet şuna delalet ediyor: İnsan hissetmeden bile amelleri boşa çıkabilir. İşte bu nas; Müslüman bir kulun hissetmeden bazı ameller, fiiller ve sözler yaptığında, bundan dolayı amelinin boşa çıkacağını gösteriyor. Bütün amelin boşa çıkması ancak şirk ve küfür işlendiğinde söz konusu olur. Tıpkı insanın tevbe ettiğinde bütün günahları silindiği gibi şirk ve küfür işlendiğinde de bütün amelleri boşa çıkar. İşte bu, ehli sünnetin usulüne göre böyledir.

Bu ayet hata ruhsatının genel bir ruhsat olmadığını, küfür ve şirkin hata ruhsatından ayrı tutulduğunu apaçık bir şekilde göstermektedir.

2) Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Onlara sorsan, elbette; “biz sadece lafa dalmış şakalaşıyorduk” derler. De ki: “Allah, ayetleri ve O’ nun Rasulü ile mi alay ediyordunuz? Özür beyan etmeyin. Çünkü iman ettikten sonra küfre girdiniz. Sizden bir gurubu affetsek bile, suçlu olduklarından dolayı bir guruba azap edeceğiz.”

(Tevbe: 65-66)

Ayette söz konusu olan kimseler, söyledikleri sözün haram olduğunu bilmekte, fakat sözleriyle küfrü kastetmemekte, bu sözleri söylediklerinde kafir olmayacaklarını ve tıpkı ikrah altında söylenen küfür sözü gibi olduğunu zannetmekteydiler. Yine onlar, küfre girebilmeleri için bu sözü ancak ciddi bir şekilde söylemeleri gerektiğini zannediyorlardı. Fakat Allah (c.c) onları bu konuda mazeretli saymamış ve küfürlerine hükmetmiştir. Bu durumda anlaşılan şu ki; bu kimseler küfrü kastetmemiş olmalarına ve küfre

girmeyeceklerini zannetmelerine rağmen Allah (c.c) onları mazeretli kılmadı ve hata ruhsatını onlar için geçerli saymadı.

Bu delil apaçık gösteriyor ki; hata ruhsatı şirk ve küfür olan meselelere dahil değildir.

İbni Teymiyye (r.a) şöyle demiştir:

“Allah (c.c) şöyle buyuruyor: **“De ki: “Allah’la, ayetleriyle ve rasulüyle mi alay ediyorsunuz? Özür beyan etmeyin, iman ettikten sonra küfre girdiniz.”**

(Tevbe: 65-66)

Allah (c.c) bu ayette Rasulullah (s.a.s)’a o kimselere şöyle demelerini emrediyor: **“İmanınızdan sonra küfre girdiniz.”**

Bu ayetlerdeki kimselerle ilgili olarak: “Bu kimseler daha önce kalpleriyle küfürde olmakla birlikte imandan sonra dilleriyle küfür sözü söylemişlerdir” diyen kimseler yanlış söylemişlerdir. Çünkü dille imanla birlikte kalpte küfür olması iman sayılmaz. Zira böyle olsaydı Allah (c.c) bu gibi sıfatları olan kimseler hakkında: **“İman ettikten sonra küfre girdiniz”** diye asla buyurmazdı.

Üstelik bu durumda olan, yani kalple iman etmemiş, dille iman etmiş kimseler asla iman etmiş değildirler.

Şayet bu söz: “Siz imanı daha önce belli ettikten sonra şimdi küfrü de belli ettiniz” olarak anlaşılırsa, bu şekildeki anlayış da yine yanlıştır. Çünkü onlar küfrü sadece yakınlarına göstermekteydiler ve kendilerini tanıyan kimseler onların imanlı olmadığını bilmekteydiler.....

“Eğer onlara soracak olursan: “Biz şakalaşıp, oynuyorduk” derler.”

Bu ayete göre onlar yaptıklarını itiraf ettiler ve özür beyan etmeye başladılar. Bu sebeple kendilerine: **“Özür**

beyan etmeyin, iman ettikten sonra küfre girdiniz.” buyurulmuştur.

Bu söz apaçık şekilde göstermektedir ki bu kimseler, kendilerine göre küfür işlemiş olduklarına inanmamakta, bilakis bu şekilde yapmakla küfre girmediklerine inanmaktaydılar.

Bu ayetten; Allah (c.c)’la, ayetleriyle, rasulüyle alay etmenin apaçık küfür olduğu anlaşılmaktadır. Şayet böyle yapan kimse daha önce imanlı ise bunu yaptıktan sonra küfre girmiş olur.

Bu ayetten anlaşıyor ki; ayette zikredilen kimselerin kalplerinde zayıf iman vardı, yaptıklarının haram olduğuna inanıyor ve bu amellerinin kendilerini küfre sokacağına asla inanmıyorlardı. Buna rağmen Allah (c.c) onlar hakkında küfür hükmü verdi. Bu ayeti selefi salihden bir çok kişi bu şekilde açıklamıştır.

Sahabelerden bir kaç kişi münafıkların sıfatları konusunda şöyle demiştir: “Bakara suresinde hakkında ayet inen münafıklar hakkı kabul ettiler ve sonra kör oldular, hakkı bildiler ve sonra inkar ettiler, sonra iman ettiler, sonra küfre girdiler.”

Katade ve Mücahid şöyle dedi:

Allah (c.c) bu ayette münafıkları örnek vermiştir. Zira onlar mü’minlerin inandıklarına, rasulün kendisiyle getirdiklerine inanmış, bunları duymuşlardı. Sonra da nurları ve imanları yok oldu.” (Mecmuatul Fetava c:7 s: 272)

3 – Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Asıl bozguncu onlardır, fakat bunu hissetmezler.”

(Bakara: 12)

“Asıl sefih onlardır, fakat bunu bilmezler.”

(Bakara: 13)

“Oysa kendilerini aldatırlar da bunu hissetmezler.”

(Bakara: 9)

İmam Şankiti bu ayetleri tefsir ederken şöyle demiştir:

“Tefsir ettiğimiz ayet her ne kadar münafıklar hakkında nazil olmuşsa da sözün geneline itibar edilir, nüzul sebebine göre haslaştırmaz.”

(Edvaul Beyan Tefsiri)

İmam Taberi şöyle demiştir:

“Bu ayet tevhidi öğrenip kabul ettikten ya da Allah (c.c)’ı tevhid etmeyi, kitaplarına ve rasullerine iman etmeyi ikrar ettikten sonra ancak inat ederek reddeden kimselere Allah (c.c)’ın azap edeceğini söyleyenleri Allah (c.c)’ın yalanladığına apaçık bir delildir. Zira Allah (c.c)’ın bu ayette münafık olarak vafettiği Allah (c.c)’ı ve mü’minleri kandırmayı isteyen kimseler, kendilerinin batıl yolda olduklarını hissetmemekteydiler. Allah (c.c) bu kimseler hakkında işte bu şekilde Rableriyle ve mü’minlerle alay etmiş oldukları, Rasulullah (s.a.s)’ı yalanladıkları ve reddettikleri, aynı şekilde küfür üzere oldukları halde kendilerinin mü’min olduklarını iddia ettikleri için Allah (c.c) katında acıklı bir azap olacağını bildirmektedir.”

(Taberi Tefsiri)

Bu durum apaçık bir şekilde gösteriyor ki; kim fasit ve batıl bir amel üzere olduğu halde kendisinin doğru yolda olduğuna ve bu ameli işlediği için Allah (c.c)’ın seçkin kişisi olduğuna inanırsa onun bu hali kendisinin mazeret sahibi olduğunu göstermez. Çünkü bu kimse bu durumuyla kendisinin Allah (c.c)’tan çok uzak olduğunu ve O’nu çok kızdırdığını ortaya koymuş olur. Üstelik yaptığı amel ister bid’at olsun, ister Allah (c.c)’a şirk olsun bu kimse yine de

bu ayetlerin hükmüne girer. Zira onun şirki ya da bid'atı Allah (c.c)'ın razı olduğu bir amel zannetmesi ya da kendisinin hak üzere olduğunu zannetmesi ve böylece inanmış olması onu asla mazeretli kılmaz.

Allah (c.c) onlar hakkında şöyle buyuruyor:

“Allah’ın onları hep birden dirilteceği, onların da bir iş üzerinde olduklarını sanarak size yemin ettikleri gibi Allah’a da yemin edecekleri günü düşün! İyi bilin ki, onlar yalancıların ta kendileridir.” (Mucadele: 18)

Yine şu iki ayeti delil gösterdiler:

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata etmiş isek bizi sorumlu tutma.” (Bakara: 285)

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Hata ile işlediklerinizden dolayı size bir günah yoktur, ancak kalplerinizin bilerek yaptıklarından dolayı vardır.” (Ahzab: 5)

Bu iki ayeti delil gösterenlere şöyle cevap verilir:

Bu ayetlerdeki ruhsat; kibleye gerçek manada yönelmiş kimseler hakkındadır. Şayet bir kimse kible ehli olarak sıfatlanmış ise işte o kimse muvahhit kimsedir. Fakat büyük şirk veya büyük küfür işleyen kimseye gelince, işte o asla ehli kible olarak vafedilmez. Dolayısıyla ancak tevhid üzere olan, hiçbir şirk işlemeyen kimse ehli kible sıfatını alır. Ayetlerdeki ruhsat işte böyle kimseler içindir. Bu meselede ileri sürülen hata ruhsatı ise şu ayetlerden sonra gelmiştir:

“Rasul ve inananlar, ona Rabbinden indirilene inandı. Hepsi Allah’a, meleklerine, kitaplarına, rasullerine inandı. “Rasulleri arasından hiçbirini ayırt etmeyiz, işittik, itaat ettik, Rabbimiz! Affını dileriz, dönüş Sana-

dır” dediler. Allah kişiye ancak gücünün yeteceği kadar yükler; kazandığı iyilik lehine, ettiği kötülük de aleyhinedir. Rabbimiz! Eğer unutmuş veya hata etmiş isek bizi sorumlu tutma.” (Bakara: 285-286)

Bu ayet apaçık gösteriyor ki hata ruhsatı, tevhid ve imanla ya da aslıddinle ilgili olan meselelerde değildir. Buhari’de geçen hadiste bildirildiği gibi...

Rasullah (s.a.s) etrafında bazı sahabeler varken şöyle buyurdu:

“Bana Allah’a hiçbir şeyi ortak koşturmak, hırsızlık yapmamak, zina etmemek, çocuklarınızı öldürmemek üzere beyat verin... Sizden her kim bu sözü yerine getirirse onun ecri Allah (c.c)’a aittir. Her kim de bu konuda eksiklik yapar ve bundan dolayı dünyada bir ceza görürse işte bu, onun için bir keffarettir.”

Hafız İbni Hacer (r.a) şöyle demiştir:

“Nevevi bu hadis için şöyle dedi: “Bu hadisin geneli Allah (c.c)’ın şu sözüyle haslaştırılmıştır: **“Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz.”** O halde mürted olan kimse, irtidatından dolayı öldürülürse, öldürülmesi onun için bir keffaret sayılmaz.”

Hafız İbni Hacer el-Askalani şöyle demiştir:

“İmam Nevevi: **“Her kim de bu konuda eksiklik yapar ve bundan dolayı dünyada bir ceza görürse işte bu, onun için bir keffarettir.”** sözünü açıklıyor ve şirkin asla bu söze dahil olmadığını bildirmek istiyor.”

(Fethu’l Bari c: 1 s. 81-83)

Sonra Hafız İbni Hacer el-Askalani alimlerin bu hadisile ilgili açıklamalarını bildirmeye devam etti ve İmam Nevevi’nin görüşünü tercih etti. Çünkü şirkin haramlılığı ve affedilmeyişiyle ilgili Mekke’de inen genel hükümler, kible

ehliyle ilgili verilen ruhsatı tahsis eder. Çünkü onlar Allah (c.c)’tan başka ibadet edilen ilahlara ibadeti terkederek şirkten beri olup tevhidi gerçekleştirdikleri için kible ehli sıfatını hak etmişlerdir.

Müfessirlerin İmamı Taberi: **“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata yapmış isek bizi sorumlu tutma”** ayeti hakkında şöyle demiştir:

“Allah (c.c) mü’min kullarına O’na nasıl dua edeceklerini ve duada O’na ne söyleyeceklerini öğretiyor. Bunun manası şöyledir:

“Şöyle deyiniz: “Ey Rabbimiz! Eğer bize bir şeyi farz kıldığın halde biz onu bilmez ve bundan dolayı onu yapmayı unuttur ya da o konuda hataya düşersek veya bir şeyi yasak kıldığın halde onu bir kasıt olmaksızın bilmeyerek işlersek ya da hata yaparsak bizi sorumlu tutma.”

İmam Taberi senediyle İbni Zeyd’den Allah (c.c)’ın: **“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata yapmış isek bizi sorumlu tutma”** sözü hakkında şöyle dediği sabit olmuştur: “Bize farz kıldığın bir şeyi unutursak veya haram kıldığın bir şey konusunda hata yaparsak bizi sorumlu tutma.”

Bir kimse: “Allah (c.c), kulları bir şey unuttukları veya hata yaptıkları zaman onları sorumlu tutuyor mu ki bundan dolayı kendilerini sorumlu tutmamasını O’ndan istiyorlar?” diye sorarsa o kimseye şöyle cevap verilir:

“Unutmak iki şekildir:

Birincisi; kulun kendi ihmalinden dolayı meydana gelen unutma.

İkincisi ise; kişinin aklının zayıf olması gibi bir sebeple gerçekten elinde olmayan unutma.

Birinci türde olan unutma Allah (c.c)’ın ona emrettiğini yerine getirmemektir, ki bundan dolayı sorumlu tutar. Zira bu hatayı kendisi meydana getirmiştir. Bu tür hata ve unutma sebebiyle kul, Allah (c.c)’tan af diler. Bu tür unutma Adem (a.s)’ın yaptığı gibi bir unutmadır ve Allah (c.c) bu sebeple onu ceza olarak cennetten çıkarmıştır.

Allah (c.c) bu konu hakkında şöyle buyuruyor:

“Ve andolsun ki bundan önce Adem’e ahit verdik. Fakat o, unuttu ve onu azimli bulmadık.” (Ta-ha: 115)

Aynı şekilde Allah (c.c)’ın şu ayette belirttiği unutmadır:

“Onlar, bu günleriyle karşılaşmayı unuttukları ve bizim ayetlerimizi yok sayarak tanımadıkları gibi biz de bugün onları unutacağız.” (A’raf: 51)

Allah (c.c)’ın: **“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata yapmış isek bizi sorumlu tutma”** ayeti, insanın işte bu gibi ihmalinden dolayı yaptığı unutma ve hatadır. Küfür, asla bunun içine girmez. Çünkü insan ihmali sebebiyle şirk ya da küfür işlerse bundan dolayı asla affedilmez. Zira Allah (c.c) şirki affetmeyeceğini bildirmiştir. Allah (c.c)’ın affedebileceği hatalar; şirkin ve küfrün dışında olan hatalardır. Bu tür hatalar ihmal sebebiyle masiyeti işlemek ya da farzı yerine getirmemek şeklinde meydana gelir. Tıpkı Kur’an’ı ezberlediği halde unutmak, dünya meşgalesi sebebiyle namaz kılmayı, oruç tutmayı unutmak gibi... İşte bu tür günahların affedilmesi için Allah (c.c)’a dua etmek gerekir. Çünkü kişi bu yaptığından dolayı sorumludur ve kesinlikle Allah (c.c)’ın affına ihtiyacı vardır.

Fakat kişinin elinde olmayan, ihmalinden meydana gelmeyen unutma ve hatalara gelince, kişi bundan sorumlu değildir. Bu sebeple bu tür unutma ve hatalar bu ayetin

hükmüne dahil değildir. Mesela; bir kimse Kur'an'ı ezberler ve unutmamak için elinden geleni yapar, fakat ihtiyarlığı ya da bir takım sebeplerden dolayı Kur'an'ın hıfzını unutursa bundan dolayı Allah (c.c) katında sorumlu olmaz.

Aynı şekilde hata da iki kısımdır:

Birincisi: Kişinin hata olduğunu bildiği halde bilerek onu işlemesi... Küfür hariç bu tür hata sebebiyle kişi Allah (c.c) katında sorumludur ve onun affedilmesi için dua edilir.”

(Taberi'nin sözü burada bitmiştir)

Ben şöyle diyorum: “Müfessirlerin imamı olan Taberi bu nassı işte bu şekilde açıklamış ve bu ayette olan hata ve unutmanın küfrün altında olan şeyler için geçerli olduğunu izah etmiştir. Çünkü Allah (c.c) başka ayette: **“Allah, kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz”** buyurmuştur. Bu sebeple gerçek kible ehlinin şirkten tevbe eden ve Allah (c.c)'ın şeriatine bağlanan kimseler olduğunu yine şu ayetinde zikretmiştir: **“Eğer tevbe eder, namazı kılar, zekatı verirlerse sizin dinde kardeşlerinizdir.”**(Tevbe: 11)

İbni Abbas (r.a) şöyle demiştir: “Bu ayet kible ehli olan kimselerin kanlarını haram kılmıştır.”

(Kurtubi'nin Ahkamul Kur'an Kitabına Bak)

Kible ehlinin vasfı: Şirkten uzak duran ve Allah (c.c)'ın şeriatine sımsıkı tutunan kimseler, olmalarıdır. İşte bu vasa sahip olan kimseler hata ruhsatına tabidirler. Müşrik ise asla kible ehlinin değildir. Bundan dolayı bu ruhsat onun için söz konusu değildir.

İbni Teymiyye (r.a) şöyle demiştir:

“Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Allah (c.c) ümmetinden, içlerinden geçirdikleri şeyi konuşmadıkça ve amele dökmedikçe affedecektir.”

Nefsin içinde olan şeylerle ilgili işte bu af ve mağfiret sadece Muhammed (a.s)’in ümmeti için geçerlidir. Muhammed (a.s)’in ümmeti ise; Allah (c.c)’a, kitaplarına, rasullerine, ahiret gününe gerçek manada inanan kimselerdir. Bu ise; buradaki affın sadece imanı bozmayan meseleler hakkında geçerli olduğunu göstermektedir. İmanı bozan meseleler ise asla bu affa ve bu hadisin lafzına girmez. Çünkü imanı bozan amelleri işleyen ve imanını bozan kişi asla gerçek manada Muhammed (a.s)’in ümmetine tabi olmuş değildir. Böyle kimseler ancak münafıklar gibidir ve içlerindeki şeyler sebebiyle kesinlikle affedilmezler. Bu hadiste işte bu fark apaçık belirtilmiştir. Böylece şeri deliller birbirini desteklemiş olur.

Kur’an ve sünnette beyan edildiği gibi, Allah (c.c) bu ümmetin hata ve unutmasını affetmiştir. Dolayısıyla sahih bir imana sahip olan kimsenin hata, unutma ve içinden geçirdiği kötü şeyler affedilerek cehennemden de çıkarılır. Fakat imanı olmayan kimseler asla bu nassa dahil değildir. Böyle kimselerin hata ve unutmaları sebebiyle affedileceklerine dair hiçbir nas yoktur.”(Mecmuatul Fetava c: 10 s: 760)

İbni Teymiye (r.a)’nin sözünün manası apaçıktır. Hata ve unutma ruhsatı sadece kible ehli olarak vasfedilen imanı sahih olan kimseler için söz konusudur. Bu sebeple af ancak imanı bozmayan kimseler içindir. Fakat imanını şirk ve küfürle bozan kafir ve müşrik kimse kible ehli olmaktan çıkar ve bu hadis asla onlar için delil olmaz.

Bu hadisi işte bu şekilde anlamak hem Kur’an’a hem de diğer hadislerle uygundur.

SÜNNETTEN DELİL:

Birinci Hadis: Ebu Seleme, Ata b. Yesar, Ebu Said el-Hudri (r.a)’ye gelerek Haruriye hakkında ona şöyle sordular: “Rasulullah (s.a.s)’ın Haruriye hakkında bir söz zikrettiğini işittin mi?” Ebu Said el-Hudri (r.a) şöyle dedi:

“Haruriye nedir bilmiyorum. Fakat Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Bu ümmetten bir taife çıkacaktır. Siz onların namazı yanında kendi namazınızı az göreceksiniz. Onlar Kur’an okuyacaklar, fakat okudukları Kur’an boğazlarından aşağı inmeyecektir. Onlar okun vurup deldiği yerden çıktığı gibi dinden çıkacaklardır. Öyle ki ok sahibi okun ulaştığı yere baktığında orada kandan bir eser görmez de ok buradan girdi mi girmedi mi diye şüphe eder.” (Müslim)

Bir başka rivayette şöyle geçmektedir:

“Ümmetimden bir topluluk çıkar, Kur’an’ı okurlar, fakat sizin okuyuşunuz onların okuyuşu yanında bir şey değildir, sizin namazınız onların namazı yanında bir şey değildir, sizin orucunuz onların orucu yanında bir şey değildir. Kur’an’ı okurlar ve bunu kendilerinin lehine zannederler. Oysa bu onların aleyhinedir. Onların namazları da köprücük kemiklerinden öteye geçmez. Okun avı delip geçmesi gibi dinden çıkarlar.”

Bir başka rivayette şöyle geçmektedir:

“Okun avı delip geçmesi gibi dinden çıkarlar. Sonra ona geri dönmezler. İşte onlar yaratılmışların en şerlileridir.” (Müslim)

“Onlar Kur’an okuyacaklar, fakat boğazlarından aşağıya inmeyecek” sözü hakkında Nevevi Şöyle dedi:

“Kadı şöyle dedi: “Bu sözün iki manası vardır:

Birincisi: Onların kalpleri anlamayacak, okudukları Kur'an'dan fayda görmeyecekler ve sadece ağızlarından çıkan bir sözden başka bir şey elde edemeyeceklerdir.

İkinci ise: Yaptıkları amelden hiçbir sevap alamayacaklardır.”
(Nevevi Şerhi c: 7 s: 159)

Bu hadisler bize şöyle bir kavimden bahsediyor: Cehaletleri ve fasit tevilleri sebebiyle bozuk bir inanç ortaya koymuşlar, buna rağmen kendilerinin Allah (c.c)’a en yakın kişiler olduklarını zannetmişlerdir. Zira bu kimseler Allah (c.c)’a çok ibadet etmekte ve çok namaz kılmaktadırlar. Buna rağmen İslam alimleri bunların sapık olduklarına, kötü olduklarına dair hüküm vermiş, onlar hakkında cehaletleri ve tevillerine rağmen günahkar oldukları konusunda ittifak etmiş, böylelikle hata ruhsatını bunlar için bir özür saymamışlardır.

Müfessirlerin imamı Taberi onlar hakkında şöyle dedi:

“Bilindiğine göre bu kimseler; müslümanların kanlarını hata yoluyla ve Kur'an ayetlerini fasit bir şekilde tevil ederek halal kıldılar.”
(Fethul Bari)

İşte bu hadisler; hata ruhsatının hem müslümanı hem kafiri içine alan genel bir ruhsat olmadığını göstermektedir. Bu sebeple bu ruhsatı sadece kible ehline tahsis etmek gerekir ve bu ruhsat sadece ferî meseleler için geçerlidir, dinin aslı yani; tevhid ve şirki terk konusunda geçerli değildir.

İkinci Hadis: Buhari’de şöyle geçmektedir:

“Münafık ve kafir olan kişiye şöyle denilecektir: “Bu adam hakkında ne diyordun?” O: “Bilmiyorum, insanların dediğini diyordum” diyecek...”

Hafız İbni Hacer (r.a) şöyle demiştir: “Bu hadis itikad konusunda taklidin kötü olduğunu ve cezayı gerektirdiğini göstermektedir. Zira hadiste sorulan kişi: “Ben insanların bir şey söylediğini duyuyordum ve öyle söyledim.” Demektedir.” (Fethu’l Bari, Kitabu’l Cenaiz c: 3 s: 284)

Ben şöyle diyorum: Şu bilinmelidir ki; taklit eden kişi cahildir ve hata işlemiştir. Fakat buna rağmen cehaleti ve taklidi sebebiyle mazeretli görülmemiştir.

Üçüncü Hadis: Buhari Sahih’te şöyle geçmektedir:

“Kul Allah (c.c)’ın sevmediği ve O’nu kızdıracak bir kelimeyi hiç düşünmeden söyler de bunun sebebiyle cehennemin dibine girer.”

Buhari ve Müslim’deki başka bir rivayette şöyle geçmektedir:

“Ne manaya geldiğini düşünmeden öyle bir kelime söyler ki...”

Tirmizi Muhammed b. İshak’tan şöyle bir lafız zikretmiştir.

“Zararlı olduğunu zannetmeyerek öyle bir kelime söyler ki bunun sebebiyle cehennemin dibinde yetmiş sene gider.” (Fethu’l Bari c: 11, s: 314-318)

Ben şöyle diyorum: İşte bu hadis; kişinin Allah (c.c)’ı kızdıracak olan umursamadığı bir kelimeyi hiç düşünmeden söylemesi sebebiyle cehenneme girdiğini, bu konudaki hatası ve cehaleti sebebiyle mazeretli olmadığını göstermektedir.

Şeyh El-iz b. Abdisselam şöyle demiştir:

“Hadisteki **“kelime”**den kasıt; söyleyen kimsenin iyi veya kötülüğünü bilmediği sözdür. Bu sebeple bir kim-

senin fayda ve zararını bilmediği bir kelimeyi söylemesi haramdır.”
(Fethul Bari c: 11 s: 318)

Hata ve unutmaya ruhsatının sadece kible ehli olarak vasedilen iman sahipleri için söz konusu olduğunu isbat eden bir çok hadis vardır. Şayet meseleyi uzatmak istemeseydim bu hadisleri zikreder ve selefi salihinin açıklamalarını sunardım.

İcmadan Delil:

Kadı İyaz şöyle demiştir:

“Ubeydullah b. El-Hasen el-Anberi, müctehidlerin usulu'd dinde icma ettiği konularda şayet te'vil edilen meseleler söz konusuysa böyle bir durumda icmaya muhalefet etmenin caiz olacağı yönünde görüş ileri sürerek bu şekilde ümmetin icmasına muhalefet etti. Oysa usulu'd dindeki ümmetin icmasında hak birdir ve bu konuda hata yapan kişi günahkardır, fasıktır. Alimler böyle bir kimsenin tekfiri konusunda ihtilaf etmiştir.”

(Eş-şifa Bi Şerh Nuri'd-Din el-Kari c: 5 s: 393)

Kadı İyaz'ın sözü gösteriyor ki; usulu'd-din'de bir tek doğru vardır ve bu konuda hata yapan kişi günahkardır, fasıktır. Bu konuda icma vardır. Ancak bu kişinin tekfiri konusunda alimler arasında ihtilaf vardır.

İslam ümmeti hata ruhsatının usulu'd-din dışındaki meselelerde olduğu konusunda ittifak etmişlerdir. Zira usulu'd-din'de hata söz konusu olmaz. Çünkü usulu'd-din'de tek bir doğru vardır.

Usulu'd-din'den kasıt; ehli sünnetin itikad konusundaki usulüdür; “İman hem söz hem ameldir, Allah (c.c) sema-

dadır, Allah (c.c) ahirette görülecektir, Kur'an Allah (c.c)'ın kelimasıdır, mahluk değildir" gibi meseleler örnek olarak gösterilebilir.

Hata ruhsatı ancak usulu'd-din dışındaki meselelerde söz konusu olur. Zira usulu'd-dinle ilgili meselelerde hata yapan kimse günahkardır, fasıktır, tekfiri konusunda ihtilaf vardır. Bu kimse ehli sünnetin hakkında ittifak ve icma ettiği itikad usulüne muhalefet ettiği için bid'at ehlidir. Burada sahibinin tekfir edilmediği söylenen usulu'd-din'den kastedilen; tevhid ve şirkle ilgili meseleler değildir. Çünkü tevhid ve şirk konusunda yapılan hata kişiyi kafir yapar, bu konuda ittifak vardır. Bu sebeple Kadı İyaz sözünde; "tevil edilen meseleler" diye kayıt yapmıştır.

Tevhid ve şirk konusunda ise tevil söz konusu değildir. Zira tevhid asılların aslıdır ve dinin aslıdır, bu konuda hata yapmak insanı kafir yapar, dinden çıkarır. Fakat ehli sünnetin usulüne göre tevili söz konusu olan meselelerde hata yapan kimse hata yapmış ve günahkar olmuştur, ancak tekfiri konusunda ihtilaf edilmiştir.

Avn'ul Mabud kitabının yazarı şöyle dedi:

"Abdurrahman şöyle dedi:

"Babama ve Ebu Zer'a'ya ehli sünnetin usulu'd-din konusundaki mezheplerini ve: "Bu konuda bize seleften ne ulaştı ve onların inançları nedir?" diye sordum. Bana şöyle dedi:

"Gerek Hicaz'da, gerek Irak'ta, gerek Mısır'da ve gerekse Şam'da olsun bütün şehirlerdeki alimlerin inancı şöyleydi: "İman; söz ve ameldir, artar ve eksilir. Kur'an, Allah (c.c)'ın kelimasıdır, kesinlikle mahluk değildir. Kaderin hayır ve şerri Allah (c.c)'tandır. Allah (c.c) keyfiyetsiz

bir şekilde arşa istiva etmiştir, yarattıklarından ayrıdır ve kendisini kitabında Rasulunun lisanı üzere vafsettiği gibidir. O'nun ilmi herşeyi kuşatmıştır. "O'nun benzeri hiçbir şey yoktur. O işitendir, görendir..."

(Avn'ul Mabud Süneni Ebu Davud Şerhi c: 13 s.: 48)

İşte selefin, tevil ederek muhalefet eden bid'atçilerin tekfiri konusunda ihtilaf ettiği din ve itikad usulü budur. Seleften bazıları bu bid'atçıları tekfir etmiş, cumhur ise tevhidi sağlayan muvahhidler olmaları şartıyla tekfir etmemekle birlikte, onlara hatalı, günah işleyen ve bid'atçı sıfatını vermiştir.

Hafız İbni Hacer el-Askalani (r.a): **"La ilahe illallah'a şehadet edinceye kadar insanlarla savaşmakla emrolundum"** hadisi hakkında şöyle demiştir:

"Bu hadisten: Tevhidi sağlayan bid'at ehlini tekfir etmemek gerektiği anlaşılmaktadır." (Fethu'l Bari c: 1 s: 97)

Ben şöyle diyorum: "Tekfirleri konusunda ihtilaf edilen bid'atçıların, bu ümmetten tevhidi sağlamış kimseler olup ehli sünnetin dışında bir usulle teville başvurarak yanlışa düşen kimseler olduğu konusunda selef ittifak etmiştir."

"Hakim ictihad eder ve isabet ederse..." hadisine gelince...

Ben şöyle diyorum: "İctihad ancak ferî meselelerde olur, itikadın asıllarında olmaz, dinin aslında ise hiç olmaz. Aynı şekilde ictihad ancak ferî meselelerde ve hakkında kesin delil olmayan veya delili kat'i olmayan meselelerde söz konusu olur. Bu sebeple namazların rekatlarının sayısı, farz kılınan meseleler, haccın ve orucun farz oluşu, fuhşun haram oluşu gibi kat'i delille sabit olan meselelerde asla ictihad olmaz.

Buna göre ictihad ancak İslam'ın tek manalı olan meselelerinde değil cüzi meselelerinde, ki bunlar kesin olmayan ferî-amelî meselelerdir, söz konusu olur ve bu konularda ictihadı herkes yapamaz. Zira ictihad yapacak kişinin müctehid seviyesine çıkmış olması gerekir. Eğer müctehid seviyesine çıkmamış bir kimse ictihad yaparsa o kimse isabet etmiş olsa bile günahkar olur.

Rasulullah (s.a.s) bir hadisinde şöyle buyurmuştur:

“Kadılar üç çeşittir. Onlardan ikisi ateştedir. Onlardan her kim cehaletle hüküm verirse işte o kimse ateştedir.”

Buna göre hata yapan müctehidin ecir alabilmesi için iki şart vardır:

Bunlardan Birincisi: İctihad etme seviyesine yükselmiş alim bir kimse olmalıdır. Zira şeriat, cahil kimseye ictihad etme izni vermemiştir.

İkincisi: Üzerinde kat'i delil bulunmayan zannî ferî-amelî meselelerde ictihad yapmalıdır. Bu sebeple aslı'dinde ve usulü'd-dinde ictihad yapılmaz, hakkında kesin delil olan meselelerde de ictihad yapılmaz.

İslam şeriatinde tevhid, dinin aslıdır ve apaçık bir şekilde ortaya konmuştur. İtikadın asılları da böyledir. Yine farzlar ve fuhşun haramlığı gibi ferî-amelî meseler de böyledir. İşte bu gibi meselelerde ictihad yapılmaz ve ictihad seviyesine yükselmiş bir alimin bu konularda ictihad yapmasına izin verilmez.

Bu sebeple her kim, ictihad etme seviyesine ulaşmadığı halde bu konuda ictihad yaparsa isabet etse bile şüphesiz haram işlemiştir. Bu konuda Kadı İyaz'ın bildirdiği gibi ümmetin selefi ve imamları ittifak etmiştir.

İmam Nevevi: **“Hakim ictihad yaparsa...”** hadisini açıklarken şöyle dedi: “Alimler şöyle dediler: “Buradaki hakimden kastın; hüküm sahibi alim olduğu konusunda bütün alimler icma etmişlerdir . İşte bu sifata sahip olan hakim ictihad edip isabet ederse onun için ictihadı sebebiyle iki ecir vardır.. Bir ecir ictihad ettiği için, bir ecir de hakka isabet ettiği içindir. Hadiste aslında sınırlandırılmış bir ibare vardır, o da; **“hakim isteyip de ictihap yaparsa”** ibaresidir.

Şöyle dediler: “Hüküm verme veya ictihad etme seviyesine çıkmayan kişinin kesinlikle hüküm verme hakkı yoktur. Böyle bir kimsenin hüküm vermesi helal değildir. Buna rağmen yine de hüküm verirse onun için sevap yoktur, bilakis günah vardır. Bu sebeple verdiği hüküm ister hakka uygun olsun, ister uygun olmasın geçersizdir. Çünkü hakka isabet sebebi; tevaftur, şer’i asıllara dayalı değildir. Dolayısıyla verdiği her hüküm sebebiyle günahkar olur. Hükümlerinde hakka isabet etsin veya etmesin verdiği hükümler reddedilir ve bu hususta mazeret sahibi de değildir.”

Sünen’de şöyle bir hadis geçmektedir:

“Kadılar üç çeşittir. Bir tanesi cennette, ikisi ise ateştedir. Cehaletle hüküm veren kadı ateştedir.”

Bu hadiste cahil olduğu halde hüküm veren kadının cehennemde olduğu belirtilmektedir.”

(İmam Nevevi’nin sözü burada bitmiştir.)

İmam Nevevi daha sonra: “Her müctehid isabetli midir yoksa sadece bir kişi mi isabetlidir meselesinde konuşmaya başladı ve bu meseleyi bitirdikten sonra şöyle dedi:

“Alimler arasındaki ihtilaf; fer’i meselelerdeki ictihat-tadır, tevhidin asıllarında değildir. Çünkü icmayla sabittir ki tevhidin aslında isabet eden tek kişidir.”

(Nevevi Müslim Şerhi c: 12 s: 13)

Avn’ul Mabud kitabının yazarı bu hadisi açıklayarak şöyle dedi: “Hattabi şöyle dedi: “Hakkı araştırarak ictihad yapan ve ictihadında hata yapan müctehid sevap alır. Çünkü onun ictihadı ibadettir. Eğer hata yaparsa sevap almaz, fakat günah da kazanmış olmaz. İşte bu durum müctehid seviyesine yükselmiş, ictihad usullerini, kıyası ve nasıl ictihad yaptığını bilen alim kimse için söz konusudur. Bu sebeple ictihad seviyesine çıkmayan, ictihadın nasıl yapılacağını bilmeyen kimse ictihad yaparsa günah işlemiş olur ve yaptığı hatası sebebiyle mazeretli olmaz. Rasulullah (s.a.s)’ın şu hadisi de buna delalet eder:

“Kadılar üç çeşittir. Bir tanesi cennete, ikisi ateştedir...”

Bu, şunu gösterir: İctihad sadece değişik konulardaki ferî meselelerde söz konusu olur, şeriatın rukunları ve ana meselelerde ya da te’vilin söz konusu olmadığı konularda ictihad olmaz. Bu sebeple, her kim tek manalı olan meselelerde ve te’vil edilmeyecek meselelerde hata yaparsa mazaret sahibi değildir, hata işlemiştir ve bu konudaki hükmü reddedilir.”

(Avnu’l Mabud c: 9 s: 488-489)

Ben şöyle diyorum: Bu meselelerle ilgili hükümler Fet-hu’l-Bari ve hadis kitaplarında geçmektedir. Oraya da bakılabilir.

İmam Şevkani, ictihadın tarifi konusunda Gazali’den naklederek şöyle demiştir:

“İctihad; hak hükmü bulmak için bütün gücünü kullanarak çalışmaktır. İctihadın yeri ferî meselelerdir. Bu se-

bepfe fer'i meselelere ictihad meseleleri ismi verilmiştir. İşte bu meselelerde hüküm veren kişi müctehiddir. İctihad usullerde olmaz...

Bazı alimlere göre ictihad, ictihad etme seviyesine çıkmış fakihin, zanni meselelerde hüküm verme konusunda bütün gücünü kullanarak hüküm çıkarmasıdır. Bu tarifte zan kelimesi eklenmiştir. Çünkü kati meselelerde ictihad olmaz.... İctihadın manasının; müctehidin zanni olan bir hükmü çıkarmak için bütün gücünü kullanması olduğunu öğrendikten sonra ictihadın konusunun ameli-şeri hüküm olduğu daha iyi anlaşılır.

Mahsul kitabında Şevkani şöyle demiştir:

“İctihad edilecek konu; hakkında kati delil olmayan her şer'i hükümdür. Burada şer'i kavramının kullanılması akli ve kalam konularından ayrı tutmak içindir. “Kati delil olmayan” ifadesinden kastımız; hakkında kati delil bulunan beş vakit namazı, zekatı ve ümmetin üzerinde ittifak ettiği meseleleri ayrı tutmak içindir...

Yedinci mesele: Müctehidin hakkında isabet ettiği meselelerin hangileri olduğu, hangi meselelerde bir tek hak olduğu ve hangi meselelerde ihtilaf edildiğinde iki sevap alındığı konularında ihtilaf edilmiştir. İşte bu meselenin özeti şöyledir:

Birincisi: Akli meseleler. Bu meselenin de şu çeşitleri vardır:

a) Bu konuda hata yapıldığında Allah (c.c)'ı ve Rasullullah (s.a.s)'ı öğrenmek engellenmiş olur. Allah (c.c)'ı bilmek, tevhide ve adaleti ortaya koymak gibi... Dediler ki: “Bu konuda hak birdir, her kim ona isabet ederse hakka isabet etmiştir, her kim de o konuda hata yaparsa işte o kimse kafirdir.”

b) Allah (c.c)’ın kıyamet gününde görülmesi, Kur’an mahluktur, muvahhidlerin cehennemden çıkmaları ve bunlar gibi meselelerde hak birdir. Her kim bu hakka isabet ederse hakka isabet etmiştir. Her kim de bu konuda hata yaparsa bu kimse İmam Şafii’ye göre tekfir edilir. İmam Şafii’nin öğrencileri onun bu görüşünün zahire göre olduğunu ve zahire göre kafir hükmü verdiğini söylediler. Bazıları ise bunun İslam’dan çıkaran küfür olmadığını, İslam’dan çıkarmayan küfranı nimet olduğunu söylediler.”

(İrşadu’l Fehul s: 250-259 İctihad Babı)

Ben şöyle diyorum:

Bu anlattığımız meseleler Sünen Şerhinde ve Fıkıh Usulü Kitaplarında güzel bir şekilde açıklanmıştır.

Şöyle ki; müctehid olabilmek için icthad seviyesine çıkmak ve icthad ilmine sahip olmak gerekir. İctihad yapılacak konular ise ancak ferî-amelî olan, hakkında kesin delil olmayan meseleler olmalıdır. İşte ancak bu iki şart altında yapılan icthadda hata edildiğinde bir sevap alınır, yoksa tevhid konusunda, büyük şirk konusunda asla icthad söz konusu olmaz. Bu nedenle tevhid konusunda, büyük şirk konusunda icthad yapan kimsenin sevap alacağına dair: **“Hakim icthad yapar...”** hadisini ya da; **“Rabbimiz! Eğer unutmuş ve hata etmiş isek bizi sorumlu tutma.”** ayetini delil gösteren kimse gerçekten zırcahil olan bir kimsedir ve İslam’a en büyük iftirayı atmıştır. Allah (c.c)’ı bu tür noksanlıklardan tenzih ederiz.

İctihad, söylediğimiz gibi ferî-amelî ve hakkında kesin delil olmayan meselelerde söz konusudur. Hata ve unutma ancak ehli kible için ruhsattır. Müşrik ise ehli kibleden olmayıp icthad seviyesine de çıkmış değildir, üstelik Allah (c.c)’ın izin vermediği konularda icthad yapmıştır.

Bu Mesele Hakkında Sahabe ve İmamların Bazı Sözleri :

1 – Sahabelerin, Rasulullah (s.a.s) öldükten sonra zekatı vermeyenler hakkındaki hükmü:

Sahabelerin ittifakıyla onların tevilleri muteber görülmemiş ve bu konuda özürlü sayılmamışlardır. Onların delil olarak gösterip te'vil ettikleri Allah (c.c)'ın: **“Onların mallarından, onları kendisiyle arındıracağın ve temizleyeceğin bir sadaka al ve onlara dua et. Çünkü senin duan onlar için sukunettir** (Onların kalplerini yatıştırır.) **Allah, hakkıyla işitendir, hakkıyla bilendir.”** (Tevbe: 103) ayeti onlar için geçerli sayılmadı ve onlara mürted hükmü verilerek savaş açılmıştır.

2 – Abdullah b. Ömer (r.a)'ın ilk Kaderiye hakkındaki görüşü: Kaderiye'yi tekfir etmiş ve onların Allah (c.c)'ı zulümden tenzih konusundaki niyetlerini mazeret görmemiştir. Zira onlar Allah (c.c)'ı zulümden tenzih etmek isterlerken bilmeyerek O'na noksan sıfat vermişlerdi. Buna rağmen Abdullah b. Ömer (r.a) onları mazeretli görmemiştir.

Yahya b. Muammer'den **Müslim** sahihinde şöyle bir rivayet vardır:

Yahya b. Muammer şöyle dedi:

“Kader konusunda ilk konuşan kişi Ma'bed el-Cehmi idi. Onun sözlerini duyunca ben ve Humedy b. Abdurrahman el-Hamiri hacca veya umreye gittik ve dedik ki: “Rasulullah (s.a.s)'ın sahabelerinden bir tanesini bulalım da kaderle ilgili konuşulan mesele hakkında soralım.” Bu sırada Abdullah b. Ömer b. Hattab (r.a) bize rastladı, ona

şöyle dedim: “Ey Eba Abdurrahman! Bizim bulunduğumuz yerde şöyle bir taife çıktı: Kur’an okuyorlar, ilim sahibi olduklarını söylüyorlar, fakat kader olmadığını iddia ediyorlar.” Abdurrahman b. Ömer (r.a) şöyle dedi: “Eğer onlarla görüşürsen benim onlardan, onların da benden beri olduğunu bildir. Allah (c.c)’a yemin ederim ki onlardan birisinin eğer Uhud dağı kadar altını olsa ve bunu Allah (c.c) için harcasa, kadere iman etmedikçe Allah (c.c) ondan asla razı olmaz.” Sonra Cibril hadisini anlattı.”

3 – İmamların, küfür olan bid’atlere karşı tutumları: Onlar, bu gibi bid’at ehli kimselerin tevillerini, cehaletlerini ve hatalarını asla kabul etmediler. Cehmiyye tairesine karşı olan tutumları buna örnektir.

İbni Teymiyye (r.a) şöyle demiştir:

“Helaka uğrayacak olan fırkaların te’vili konusunda en eski söz Yusuf b. Esbat’ın, sonra Abdullah b. El-Mübarek’in; onların sapık olduğuna dair sözleridir. Onlar müslümanların imamlarından değerli iki imamdır. Onlar şöyle demişlerdir: “Rafiziler, Hariciler, Kaderiyye ve Mürcie’dir.”

İbni Mübarek’e şöyle denildi:

“Cehmiyye onlardan değil midir?” O şöyle cevap verdi:

“Hayır, Cehmiyye Muhammed (s.a.s)’in ümmetinden değildir.”

İbni Mübarek şöyle dedi:

“Yahudi ve hristiyanların sözünü konuşabiliriz, fakat Cehmiyye’nin sözünü konuşamayız.”

(Mecmu’ul Feteva c: 3 s: 350)

Son olarak şöyle diyorum:

Allah (c.c)’ın izniyle bu şüpheyi reddetmek için anlatıklarımız yeterlidir. Zira hata ruhsatı Aslı’ d-din dışındaki meselelerde söz konusudur, tevhid ve şirk konusunda söz konusu değildir. Bu ise kitap, sünnet ve icmada sabittir. Ümmetin selefi ve imamları da bu konuda ittifak etmiştir.

DÖRDÜNCÜ ŞÜPHE: TEVBE: 115 AYETİNİN DELİL GÖSTERİLMESİ

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettikten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar bir kavmi saptıracak değildir.” (Tevbe: 115)

Büyük şirkte cehalet mazeret diyenler şöyle demiştir:

“Bu ayet gösteriyor ki, sapıklık ancak hakkı beyan ettikten sonra söz konusu olur. Bu ayet hem şirk hem de şirk dışındaki tüm meseleleri kapsar. Dolayısıyla sapıklık sıfatı ancak hakkı açıkladıktan sonrası söz konusu olur.”

Allah (c.c)’ın yardımıyla ben şöyle diyorum:

“Ehli sünnet bir meselede belli bir hüküm vermeye kalkıştıkları zaman o meseleyle ilgili Kur’an ve sünnetten tüm delillere hiç ayırt etmeksizin bakarlar, kesinlikle Kur’an ve sünnetten tek tek deliller alarak hüküm vermezlerdi. Zira Kur’an ayetleri birbirini tasdik eder ve asla birbirini yalanlamaz.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Ayetleri birbirine benzeyen kitap...” (Zümer: 23)

Yani; Allah (c.c)’ın ayetleri birbirine benzer ve aralarında hiçbir ihtilaf yoktur.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

**“Şayet o (Kur’an) Allah’tan başkasının katından ol-
saydı onda bir çok ihtilaflar bulurlardı.”** (Nisa: 82)

O halde bir mesele hakkındaki tüm deliller toplanır ve her delil ihtiva ettiği manaya göre değerlendirilirse mutlaka o meselenin hükmü belli olmuş ve apaçık bir şekilde açıklanmış olur.

Bid’at ehline gelince... Onlar bu şekilde yapmazlar ve asla bir mesele hakkında bütün delilleri toplayarak hüküm vermezler. Onlar delillerin müteşabih olanlarına ve tek tek bakarlar. Üstelik delilleri siyakından keserek delil alırlar ve ayetlerle hadisleri birbirine vururlar.

Delil gösterdikleri **Tevbe: 115** ayetiyle Kur’an’daki sapıklık sıfatının, ancak beyandan sonra olacağını ispat etmeye çalışıyorlar. Oysa bu ayet şirk ve küfür konusuyla alakalı değildir. Çünkü Kur’an bir çok meselede sapıklık sıfatının beyandan önce de olduğunu ortaya koymuştur.

Allah (c.c)’ın şu ayetinde olduğu gibi:

“O ki, ümmilere onlara ayetlerini okuyan, onları temizleyen ve onlara kitap ve hikmeti öğreten bir rasul gönderendir. Doğrusu onlar önceden apaçık bir sapıklık içindeydiler.” (Cum’a: 2)

“O’nu size hidayet ettiği gibi zikrediniz. Doğrusu siz önceden sapık kimselerdiniz.” (Bakara: 198)

Kurtubi (r.a) şöyle demiştir:

“Yani; sizler Kur’an’ın inmesi öncesi sapıklardan idiniz.”

Rasulullah (s.a.s) bir hadisinde şöyle demiştir:

“Allah (c.c) benimle sizleri hidayete erdirmeden önce sizleri sapıklıkta bulmadım mı? Ve Allah (c.c) be-

nimle sizleri zengin kılmadan önce sizleri fakir bulmadım mı?” (Müslim)

Kitap ve sünnetteki bu naslar gösteriyor ki, müşriklere hakkı açıklamadan önce sapıklardan oldukları sıfatı verilmiştir.

Allah (c.c)’ın şu ayeti de böyledir:

“(Allah) bir gruba hidayet etti, bir grubun üzerine de sapıklık hak oldu. Muhakkak ki onlar, Allah’ı bırakıp şeytanları dostlar edindiler. Onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar.” (A’raf: 30)

İbni Kesir (r.a) bu ayetin tefsirinde şöyle diyor:

“İbni Cerir et-Taberi şöyle demiştir: “Bu ayet, “ma-siyet ve sapıklığa itikad eden kimse, ancak kendisine ilim geldikten sonra bu amelleri inat ederek işlemeye devam ederse işte bu durumdayken ancak Allah (c.c) ona azap eder” diyenlerin apaçık bir hatada olduklarını gösterir. Zira onların zannettikleri gibi olmuş olsaydı kendisini hidayet üzerinde zannettiği halde sapanlar ile gerçek manada hidayet üzerinde olanlar arasında bir fark olmazdı. Oysa Allah (c.c) bu iki fırka arasında hem isimleri bakımından hem de hükümleri bakımından fark olduğunu ayette bildirmiştir.”

İmam Begavi bu ayet hakkında şöyle dedi:

“Bu delil, kendisinin hak din üzerinde olduğunu zanneden, hakkı inkar eden ve hakka karşı inat eden kafir kimselerin eşit durumda olduklarını göstermektedir.”

Ben şöyle diyorum:

“İşte! Ehli sünnetin iki imamı; İbni Cerir ve İbni Kesir’in sözleri bu şekilde. Ve İmam Begavi de aynı şeyi söylemekte.

Zira onların hepsi bu ayeti delil alarak; kafir bir kimsenin, gerçekte cahil olması ve sapık teviller yapması

sebebiyle batıl ehli olmasına rağmen kendisinin hak üzerinde, sıratı mustakim üzere olduğunu söylemektedirler. Oysa bu kimse bu durumu sebebiyle özür sahibi değildir. İşte bu ayet apaçık bir şekilde gösteriyor ki; küfür ve şirk **Tevbe :115** ayetine dahil değildir.

İbni Teymiyye (r.a) şöyle demiştir:

“Sapıklık” lafzı; genel olarak hidayet kendisine ulaştıktan sonra sapan veya bilerek ya da cehaleti sebebiyle sapan kimseler hakkında kullanılır.”

(Mecmuu’l Feteva c: 7 s: 166)

Allah (c.c)’ın şu ayeti de böyledir:

“İlimsizce insanları saptırmak için Allah’a karşı yalan yere iftira edenden daha zalim kim vardır? Muhakkak ki Allah, zalimler topluluğunu hidayete erdirmez.”

(En’am: 144)

“Sefihlikleri sebebiyle çocuklarını ilimsizce öldürenler ve Allah’a iftira atarak Allah’ın kendilerine rızık olarak verdiği şeyleri haram kılanlar, gerçekten hüsrana uğramışlardır. Onlar kesinlikle sapmışlardır ve hidayete erecek de değildirler.”

(En’am: 140)

İbni Kesir (r.a) bu ayetin tefsirinde şöyle demiştir:

“Allah (c.c) bu ayette söz konusu amelleri işleyenlerin hem dünyada hem ahirette hüsrana uğrayacaklarını bildirmiştir. Dünyada hüsrana uğramalarına gelince... Onlar evlatlarını öldürmüşler, malları hususunda darlığa düşmüşler ve kendi heva ve hevselerine göre bazı helal olan şeyleri nefislerine haram kılmışlardır.

Ahirette hüsrana uğramalarına gelince... Allah (c.c)’a karşı yalan söyledikleri ve iftira attıkları için cehennemde en aşağılık yerde olacaklardır....”

Devamla İbni Kesir şöyle demiştir:

“Said b. Cübeyrden o da İbni Abbas (r.a)’dan şöyle rivayet etmiştir:

“Şayet Arapların ne kadar cahil olduklarını öğrenmek istersen: **“En’am: 130** ayetinden **En’am: 144** ayetinin sonuna kadar oku.” (Buhari, Sahihinden Kureyş’in Menkibeleri Kitabında rivayet etti)

Bu ayet Kureyş hakkında olup Rasulullah (s.a.s)’ın bi’setinden önceki hallerini bildirmekte, onların cahil olduklarını, Allah (c.c)’a iftira attıklarını ve böylece Allah (c.c)’dan bir beyan gelmeden önce sapıklıkta olduklarını ortaya koymaktadır. Çünkü onların sapıklıkları teşri’ konusundaydı. Bu ise şirkin en tehlikeli olanıdır. Zira Allah (c.c)’tan başkasına teşri koyma hakkı tanımak, şirkin temelidir. Eğer kullar sadece Allah (c.c)’ın teşri koyma hakkına uysaydı ve O’nun sınırlarını aşmasaydı bu durumda hiçbir şirk ve bid’at söz konusu olmazdı.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kıyamet gününde kendi suçlarının tamamını ve ilimsizce saptırdıklarının suçlarının bir kısmını yüklenmeleri için... Dikkat edin! Yüklendikleri şey ne kötüdür.”
(Nahl: 25)

Kurtubi (r.a) şöyle demiştir:

“İlimsizce saptırdıklarının suçlarının bir kısmını” sözü hakkında Mücahid şöyle dedi: “Onlar saptırdıkları kimselerin suçlarını yüklenirler ve buna rağmen sapan kimselerin günahında bir eksilme olmaz. Hadiste şöyle geçmektedir:

“Kim sapıklığa çağırır ve kendisine uyulursa, ona uyanların suçları gibi kendisine günah yüklenecektir.

Ve sapanların günahlarından hiçbirşey eksilmeyecektir. Her kim de hidayete çağırırsa, kendisine uyanların sevabı gibi sevap alacaktır. Hidayete tabi olanların sevabından hiçbir şey eksilmeyecektir.” (Müslim)

Bu rivayetlere göre sapıklığa davet eden kimseler, sapan kimselerin günahından hiçbir şey eksilmeksizin saptırdıkları kimselerin günahı kadar günah alacaklardır.

Ayette geçen “بَغَيْرِ عِلْمٍ” **ilimsizce** sözü, yani halkı bu şekilde saptırmalarından dolayı ne kadar günah yükleneceklerini bilmiyorlar, bilseydiler böyle yapmazlardı.”

Bunları açıkladıktan sonra ben şöyle diyorum:

Taberi Tefsiri ve İbni Kesir Tefsirinde, Kurtubi’nin belirttiği manada açıklamalar vardır, onlara da bakılabilir.

Bu nas; şirk ve akide ile ilgili bid’at konusunda bilmeden sapanların sorumlu olduklarını apaçık bir şekilde göstermektedir.

Bu ayet Buhari’de geçen şu hadisi de desteklemektedir:

“Allah (c.c), size vermiş olduğu ilmi çekip almak suretiyle kaldırmaz. Ancak alimlerin ruhlarını kabzederek ilimlerini kaldırır. Böylece ortada cahil insanlar kalır da onlar kendi görüşleriyle fetva verirler. Böylece hem saparlar, hem de saptırırlar.”

Harmele rivayetinde şöyle geçmektedir:

“İlimsizce onlara fetva verirler. Böylece saparlar ve saptırırlar.”

Hafız şöyle dedi:

“Ebu Umame hadisinde faydalar çoktur:

Alimlerin ölümünden sonra ilim ortadan kalktığında hak kitaplar bulunsa bile bunlar alim olmayan kimseler dışındakilere bir fayda vermeyecektir. Yani; Allah (c.c)

ilmi alimleri öldürerek kaldırdıktan ve ortada hiç bir alim kalmadıktan sonra hakkı açıklayan kitapların bulunması, cahil insanlara hiçbir fayda vermeyecektir.

Çünkü hadisin devamında şöyle geçmektedir: Arabi Rasulullah (s.a.s)’a şöyle sordu:

“Ey Allah’ın nebisi! Kur’an’ı kerim elimizde olduğu, biz onu öğrendiğimiz, çocuklarımıza, kadınlarımıza ve hizmetçilerimize öğrettiğimiz sürece ilim nasıl kalkar ki?” Rasulullah (s.a.s) kızgın bir şekilde başını kaldırarak şöyle dedi:

“Yahudilerin ve hristiyanların halleri ortadadır. Zira onlar ellerinde Allah (c.c)’ın kitapları olduğu halde nebilerinin getirdiklerinin bir harfine bile bağlanmamışlardır.” (İbni Mace sahih senetle)

Bu rivayeti destekleyen Avf b. Malik, İbni Amr, Safvan b. Assal ve başkalarından rivayet edilen rivayetler de vardır. Bu rivayetler Tirmizi, Taberani, Daremi ve Bezzar’da değişik lafızlarda geçmektedir. Fakat bu mana hepsinde vardır.” (Fethu’l Bari c. 13 s: 295-299)

Ben şöyle diyorum:

“Bu hadis, hem tabi olan hem de tabi olunan için cehaletle birlikte sapıklığın söz konusu olduğunu göstermektedir. Dolayısıyla hem ayet hem de hadis, cehalet ve teville birlikte sapıklık ve günahın gerçekleştiğini ve bunun şirkte ve bid’atlerde olduğunu apaçık bir şekilde ortaya koymaktadır.

Kur’an nasları ve sahih hadislerden şu anlaşılmaktadır: Sapıklık ve günah, şirkte, bid’atlerde ve sonradan ortaya çıkan işler konusunda cehaletle ve taklitle birlikte gerçekleşir.

İşte bu naslar ve hadisler, “büyük şirkte cehalet mazerettir”, diyenlerin delil gösterdikleri; **“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettikten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar bir kavmi saptıracak değildir.”** (Tevbe: 115) ayetinin genelini tahsis etmektedir.

İbni Kesir (r.a) şöyle demiştir:

“İbni Cerir şöyle dedi: Allah (c.c) şöyle buyuruyor: “Allah, sizi hidayetle rızıklandırdıktan, sizi ona ve rasulüne imana muvaffak kıldıktan sonra müşrik ölüleriniz için istiğfarda bulunmanız halinde sizin hakkınızda, ta ki bu ameli size yasaklayıncaya ve sizler onu terk edinceye kadar, size sapıklıkla hükmetmez. Yine size bu amelin çirkinliğini, onun yasaklandığını açıklaması öncesi de size sapıklıkla hükmetmez. Size ancak yasakladığına karşı gelmeniz sonrası sapıklıkla hükmeder. Çünkü itaat ve isyan ancak emir ve yasaklardan sonra söz konusu olur.

Zira kendisine emredilmeyen ve yasaklanılmayan kimse yoksa bu durumda, o kimsenin kendisiyle emredileceği ve yasaklanacağı şeyler de olmayacağı için “itaat eden” ve “isyan eden” sıfatı da söz konusu olmaz.”

(İbni Kesir’in sözü bitti.)

Ben şöyle diyorum:

“Allah sana rahmet etsin! İmam İbni Kesir ve İbni Cerir’in: **“(Allah) bir gruba hidayet etti, bir grubun üzerine de sapıklık hak oldu. Muhakkak ki onlar, Allah’ı bırakıp şeytanları dostlar edindiler. Onlar, kendilerinin doğru yolda olduklarını sanırlar.”** (A’raf: 30) ayeti hakkındaki sözlerine dikkatle bak! Bu ayet, akideyle ilgili meselelerde sorumluluk olduğunu, emir ve nehiyler konu-

sunda ise sorumluluk olmadığını apaçık bir şekilde göstermektedir. Allah (c.c)’ın şu buyruğunda geçtiği gibi:

“Allah... bir kavmi saptıracak değildir.” (Tevbe: 115)

İşte bu ayet önceki ayetin konusu hakkında büyük bir delildir. Zira ikinci ayetin konusu başkadır. Fakat her iki ayetin konularının birleştirilmesinin olmaması için bir zıtlık söz konusu değildir çünkü illetleri ayrı ayrıdır.”

İmam Begavi (r.a) şöyle demiştir:

“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettikten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar bir kavmi saptıracak değildir.” (Tevbe: 115) ayetinin manası şöyledir:

“Allah (c.c), müşrikler için istiğfarda bulunarak emirleri terk etmeniz suretiyle size sapıklık hükmü verecek değildir taki **“Sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar...”** (Tevbe: 115)

O halde yasak hükmü size geldiği ve açıklandığında şayet o gelen hükme uymazsanız işte bu durumda siz sapıklık hükmünü hak edersiniz.”

Mücahid (r.a) şöyle demiştir:

“Bu ayet müşrik kimseler için istiğfarda bulunmayı terk etme konusunda Müslümanlara has bir beyandır. Aynı zamanda onlar için masiyet ve itaat konusunda da: “Ya yaparsınız veya terk edersiniz” şeklinde genel bir beyandır.

Dahhak (r.a) şöyle demiştir:

“Allah (c.c), kendilerine yapmaları ve yapmamaları gerekenleri açıklamadıkça bir kavme azap etmez.”

Ben şöyle diyorum:

“İşte! ‘Büyük şirkte cehalet mazerettir’ diyenlerin delil getirdikleri: **“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettik-**

ten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayınca kadar bir kavmi saptıracak değildir.” (Tevbe: 115) ayetiyle ilgili müfessirlerin görüşleri böyledir. Doğrusu bu ayet İbrahim (a.s)’in müşrik olarak ölmüş olan babası hakkında istiğfarda bulunmasını delil olarak müşrik olarak ölen babaları hakkında istiğfarda bulunan Müslümanlar hakkında inmiştir. İşte bu ayet bu amelin bir masiyet olduğunu, fakat onun hakkında bir yasak gelmeden sorumlu tutulmayacaklarını bildirmiştir. Bu amelin nehyedilmesiyle ilgili hüküm indikten sonra Müslümanlar bu günden itibaren korktular. İşte bu sebeple Allah (c.c) onlara: **“Allah....bir kavmi saptıracak değildir.”** (Tevbe: 15) ayetini indirdi.

Alimler şöyle dediler:

“Bu ayet şirk ve bid’atler dışındaki tüm emir ve nehiyler hakkında genel olarak inmiştir. İşte böylece naslar ve şer’i deliller Allah (c.c)’ın fazlıyla birbirine uyumlu olmuştur.”

Ayette geçen **“sapıklık”** sıfatının kaldırılması; işlenen amel sebebiyle cezanın hak edilmemesidir.

Dahhak (r.a) şöyle demiştir: “Sapıklık hükmünü vermek, yani; ceza vermemektir.

Buna göre azap, ta ki şeriat gelinceye kadar hem usulde, hem füruda, hem kulliyette, hem cüziyette kaldırılmıştır. Allah (c.c)’ın şu ayetinde geçtiği gibi:

“Biz bir rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.” (İsra: 15)

Şeriat olmaksızın emir ve yasaklar olmaz. Bu sebeple ilmi ortaya koymadan ve bu hususta tebliği ulaştırmadan kulları yükümlü tutmak söz konusu değildir. Fakat hem

dünyada hem de ahirette cezayı gerektiren “sapıklık” şeriatin hükmünü bildikten sonra meydana gelen sapıklıktır.

Fakat hidayet üzere olmamaktan kaynaklanan “sapıklık” sıfatı ise naslardan öncedir. Çünkü ancak Allah (c.c)’tan bir nas geldikten sonra sapıklıktan çıkmak söz konusu olur.

Rasulullah (s.a.s)’ın şu kudsi hadisinden bu mesele daha iyi anlaşılabacaktır:

“Ey kullarım! Benim hidayet ettiklerim dışında hepiniz sapıklıktasınız. Öyleyse benden hidayet dileyin ki size hidayet edeyim.” (Müslim, İbni Mace, Tirmizi)

Buna göre “sapıklık”tan çıkmak, ancak Allah (c.c)’tan bir nas geldiği zaman söz konusu olur. Buna göre Rasulullah (s.a.s) gelmeden önce şirk işleyen bir kimse, ona ahdi, misakı, fıtratı ve kainatla ilgili ayetlerin hucetini bozduğuna dair Allah (c.c)’tan bir beyan gelmemiş olsa bile, müşrik ve sapık sıfatını alır. Bu sebeple Allah (c.c), Rasulullah (s.a.s) gönderilmeden önce müşriklere “sapık” sıfatını vermiştir.

Şu ayetlerde geçtiği gibi:

“Doğrusu onlar önceden apaçık bir sapıklık içindeydiler.” (Cum’a: 2)

“O’nu size hidayet ettiği gibi zikrediniz. Doğrusu siz önceden sapık kimselerdiniz.” (Bakara: 198)

Sahih hadiste Rasulullah (s.a.s)’ın şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Sizi sapıklık üzere bulmadım mı ki Allah (c.c) benimle size hidayet etti.”

Bu durumda bi'setten önce de şirkin varlığı kötüdür ve sapıklıktır, hidayetden ise uzaktır ve azap sebebidir. Fakat azabın söz konusu olabilmesi için rasulün gelmesi şarttır. O halde “sapıklık” ancak beyanın gelmesi öncesi dosdoğru yoldan çıkmaktır. Şayet sapıklık üzere olan kimseler kesinlikle şirk işleyenler iseler işte onlar kesinlikle Müslüman değildirler. Ancak kendilerine risalet hucyeti ikame olmaksızın iki dünyada da azap edilmezler. Tercih edilen görüş işte budur.

Bu meseleyle ilgili olarak Allah (c.c)'ın:

“Senden önceki her bir rasulü kendi kavminin diliyle, onlara açıklasın diye gönderdik. Öyle ki Allah dilediğini saptırır ve dilediği kimseye de hidayet eder. O Aziz'dir, Hakim'dir. “ (İbrahim: 4) ayeti şöyle anlaşılmıştır:

Bu ayetteki **“saptırır”** lafzından maksat; bi'setten sonra saptırır manasındadır. İşte bu sapıklık kişiye hucetin ikamesi sonrası hem dünya hem de ahirette azabı hak ettirir. Ve kendilerine bir nebi gönderilmemiş kavim risalet hucvetinin ikamesi öncesi sapıklık üzeredir. Çünkü nebiler müşrik kavimlerine gönderilirler. Böylece onları sahih fitrata, İslam'a ve o gayeyle yaratıldıkları ibadete davet ederler. Oysa rasuller gelmeden önce onlar apaçık bir sapıklık içinde ve dosdoğru yoldan uzaktaydılar. Allah (c.c) bu mesele hakkında şöyle buyuruyor:

“Öyle ki Allah dilediğini saptırır ve dilediği kimseye de hidayet eder....”

Çünkü onlar risalet hucyeti ikame edilmeden önce hidayet ve dosdoğru yol üzere değildiler. Bunun içindir ki daha önce açıkladığım gibi Kur'an sapıklık sıfatını, bi'set ve

beyanın açıklanması öncesi ortaya koymuştur. Bu meseleyle ilgili çokça ayet vardır. Daha önceki ayetlere ek olarak şu ayeti gösterebiliriz:

“Allah, saparsınız diye size açıklıyor.” (Nisa: 176)

Yani; sapmayasınız ve sapmanızı çirkin gördüğünden dolayı size ayetlerini açıklamıştır, demektir.

Bundan anlaşılıyor ki; müşrikler rasul gelmeden önce sapıklık içindedirler. Fakat rasul geldikten sonra sapıklık ve şirk üzere kalmaya devam ederlerse işte o zaman hem dünyada hem de ahirette onlar için azap gerekli olur. Allah (c.c) bu konuyla ilgili olarak şöyle buyuruyor:

“Kitabı sana, Rablerinin izniyle insanları karanlıklardan nura, yüce ve övülmüş olan yola çıkarasın diye indirdik.” (İbrahim: 1)

Şevkani (r.a) şöyle demiştir:

Ayetteki; **“Karanlıklardan nura... çıkarasın diye...”** sözü; küfrün, cehaletin, sapıklığın karanlıklarından, ilmin, iman ve hidayet nuruna çıkarasın diye, manasındadır.

İşte Kur'an'ın bu nassı apaçık göstermektedir ki, insanlar risalet hucceti gelmeden önce küfür, şirk ve sapıklığın karanlıkları içindeydiler. Fakat bu sapıklık, ancak risalet hucceti geldikten sonra azabı gerektirir.

Şevkani (r.a), Allah (c.c)'ın: **“Senden önceki her bir rasulü kendi kavminin diliyle, onlara açıklasın diye gönderdik. Öyle ki Allah dilediğini saptırır ve dilediği kimseye de hidayet eder. O Aziz'dir, Hakim'dir.”** (İbrahim: 4) ayeti hakkında şöyle demiştir:

“Allah (c.c) bu ayette “sapıklığı”, “hidayetten” önce zikrediyor. Zira sapıklık, hidayet önüne geçmiş, yani; ondan önce olmuştur. Bu durumda sapıklık kalkarsa hi-

dayet, hidayet kalkarsa sapıklık söz konusu olur. Çünkü sapıklık asıldır.”

Ben şöyle diyorum:

“Allah (c.c) sana rahmet etsin. Alimlerin sözlerine dikkatle bak! Bi’setten önce “sapıklık” sabit olup hidayetin önüne geçmiştir. Bunun içindir ki “sapıklık” asıldır. Hidayet ise ondan sonra söz konusu olur.

Bütün bunlardan şu sonuçları çıkarıyoruz.:

1) Şirk, bi’set ve huccet ikame edilmeden önce apaçık bir sapıklık olup şirk sahibi müşriktir, Müslüman değildir. Şayet o kimse kendisine huccet ikame edildikten sonra şirkinde ısrar edecek olursa şirk sebebiyle azapla korkutulur. İşte bu, Ehli Sünnetin tercih edilen görüşüdür.

2) Şeriat ulaştıktan sonra ancak emir ve yasaklar ortaya konursa böyle bir durumdan sonra sapıklık sıfatı söz konusu olur.

Bir kavim, bid’atler ve sonradan ortaya çıkarılanlar konusunda taklid ve cehalet içindeyseler, risalet huccetinin ikamesinden sonra kendilerine sapıklık ve günah hükmü yüklenir.

Allah (c.c)’ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“(Doğrusu) Allah kendilerine hidayet ettikten sonra (korkup) sakınacakları şeyleri onlara açıklayıncaya kadar bir kavmi saptıracak değildir.” (Tevbe: 115)

Bu ayet; genellikle şirk ve bid’atler dışındaki tüm emir ve yasakları içerir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Kıyamet gününde kendi suçlarının tamamını ve ilimsizce saptırdıklarının suçlarının bir kısmını yük-

lenmeleri için... Dikkat edin! Yüklendikleri şey ne kötüdür.” (Nahl: 25)

Rasulullah (s.a.s) bir hadisinde şöyle buyuruyor:

“Kim sapıklığa çağırırsa ona uyanların suçları gibi kendisine günah yüklenecektir. Ve sapanların günahlarından hiçbir şey eksilmeyecektir.”

(Taberani, Mecmuu’z Zevaid)

Bu hüküm, Allah (c.c)’a, rasulüne ve mü’minlerin yoluna tabi olmaktan yüzçevirme ile alakalı akaidde amm (genel) olan bir hükümdür.

İşte böylece deliller birbirlerini desteklemiş olur ve aralarında herhangi bir çelişki söz konusu olmaz.

Allah (c.c) a hamd olsun.

BEŞİNCİ ŞÜPHE: RASULLE AYRILIĞA DÜŞEN KİMSE

“Büyük şirkte cehalet mazerettir” diyenler bu konuda Allah (c.c)’ın şu ayetini delil göstermişlerdir:

“Kendilerine hidayet belli olduktan sonra her kim rasulle ayrılığa düşer ve mü’minlerin yolundan başkasına uyarsa işte o kimseyi döndüğü şeyde bırakırız ve cehenneme ulaştırırız. Orası ne kötü dönüş yeridir.”

(Nisa: 115)

Yine Allah (c.c)’ın şu ayetini de delil göstermişlerdir:

“Kendilerine hidayet belli olduktan sonra arkalarına gerisin geri dönüp mürted olanların yaptıklarını şeytan onlara süslü göstermiş ve onları emellerle kandırmıştır.”

(Muhammed: 25)

Bu kimseler şöyle demişlerdir:

“Allah (c.c) bu iki ayette onlara cezanın söz konusu olması için: **“Kendilerine hidayet belli olduktan sonra...”** şartını koşmuştur. Bundan anlaşılan; hidayet onlara apaçık bir şekilde belli olduktan sonra şirk işlerlerse işte o zaman cezayı hak ederler. Dolayısıyla hidayet gelmeden önceki şirk ve küfürleri sebebiyle mazeretlidirler.

Allah (c.c)’ın yardımıyla ben, bu iddiaya şöyle diyorum:

“Delil olarak sundukları bu iki ayet aslında üzerinde konuşulan meseleyle alakalı değildir. Çünkü üzerinde konuşulan asıl mesele; Allah (c.c)’tan başkasına ibadet ederek şirk işleyen ve böylece tevhidi bozan kimselerin dünyadaki hükmüyle alakalıdır. Söz konusu kişiler dünyada azaba uğrayacaklar mı yoksa uğramayacaklar mı, şirk işledikleri için ahirette azap görecekler mi görmeyecekler mi, cehaletleri sebebiyle mazeretliler mi değiller mi meselesiyle alakalı değildir.

Bu iki ayet onların iddialarına asla bir delil olmaz. Çünkü birinci ayet; her kim kendisine davet geldikten sonra Allah (c.c) ve rasulünün yolundan başka bir yola girerse işte o kimsenin cehenneme gireceğini haber vermektedir.

İkinci ayet ise; kendisine davet geldikten sonra ondan dönen kimsenin mürted olduğunu ve azaba uğrayacağını haber vermektedir.

O halde her iki ayette bir tek halden ve belirli bir sıfattan bahsedilmektedir. Bu ise; azap görenlerin ve cehennem ehlinin halleridir. Hiçbir zaman bu iki ayetin zikrettiği sıfatlara sahip kimselerden başkalarının azap görmeyeceğini bildirmemektedir. Yani; bu iki ayet azap görenlerin

kötülüğünü anlatmakta ve bunlardan başka azap görececek kimselerin olmadığını haber vermektedir.

Nisa: 115 ayeti; hak kendisine apaçık geldiği halde rasullerin yolunu tutmayıp başka bir yol tutan kimselerden bahsediyor ve o kimselerin bu sebeple azap göreceğini bildiriyor. Biz kesin olarak biliyoruz ki; azap gören kafirlerin bir kısmı öldükten sonra yeniden diriliş konusunda, bir kısmı risalet konusunda ve bir kısmı da iman konusunda şüphe etmiştir. Oysa bu kimselere hak açıkça belli olmamış ve o konularda bilgileri yoktu.

Allah (c.c) başka ayetlerde şöyle buyuruyor:

“Oysa onların üzerinde ancak ahiret gününe iman eden ve ondan şüphe eden kimseyi bilmemiz için verdiğimiz delilden başka bir etkisi yoktu.” (Sebe: 21)

“Rabbinden sana indirileni bilen kimse, hiç kör olan kimse gibi olur mu?” (Ra’d: 19)

“Bedeviler; küfür, nifak bakımından daha şiddetlidir. Ve Allah’ın rasulüne indirdiği sınırları bilmemeye de daha yatkındır.” (Tevbe: 97)

“Bilakis onların çoğu hakkı bilmezler. Üstelik onlar yüz çevirenlerdir.” (Enbiya: 24)

“Onda acele eden o kimseler doğrusu ona iman etmezler. İman eden kimseler ise ondan korkarlar ve onun bir hak olduğunu bilirler. Muhakkak ki kıyamet hakkında tartışanlar çok uzak bir sapıklık içindedirler.” (Şura: 18)

Kur'an'da bunlardan başka daha bir çok naslar vardır. Bu ayetlerin hepsi şunu göstermektedir: Ahirette azabı hak edecek bazı kafirler vardır ki onlar, tevhidin hükümlerinde şüphe etmekte, o hükümleri anlamamakta ve bilmemektedirler.

Muhammed: 25 ayetine gelince... Bu ayet, kafirlerin hallerinden bir halden, çeşitlerinden bir çeşitten bahsetmektedir. Bu ise, imandan sonra irtidat etmeleridir. Oysa her kafir imandan sonra irtidat ediyor değildir. Bu sebeple her kafirin mürted olduğunu iddia eden kimse ancak hakka karşı kibirlenen ve başkaldıran biridir. Çünkü bu konuda bilinen şudur ki; azap görecektir nice kafirler vardır ki bunlar İslam'a hiç girmiş değildirler. Hatta kafirlerin çoğu böyledir.

Bu iki ayet hakkında özet olarak şunu diyorum:

“Bu ayetler azap görecektir kafirlerin hallerinden sadece bir halini anlatmaktadır. Yoksa bu ayetlerin manası; bu sıfatlara sahip olanlar dışında da kafirler yoktur, demek değildir. Bu sebeple her kim: “Cehennemde azap görecektir olan kişiler sadece bu iki ayette bildirilenlerden ibarettir, bunların dışındakiler azap görmeyecektir” diye iddia ederse muhakkak o kimsenin delil getirmesi gerekir.

Her ayetin mefhumu muhalefeti alınmaz. Zira ayetin mefhumu muhalefetini almak için kesin karineler ve nasların olması gerekir.

Örneğin; Allah (c.c.)'ın: **“Ey iman edenler! Faizi kat kat yemeyin. Allah'tan sakının, belki kurtuluşa erersiniz.”** (A-li İmran: 130) ayetini duyduğunda; “bu ayet sadece faizi kat kat yemeyi yasaklamıştır, bunun dışında az olarak

yenirse caizdir” diyen kişinin ilimden ve fıkhıtan nasibi yoktur .

Oysa bu ayet haram olan ribanın bir kısmını bildirmekte olup diğer kısımlarının haram olmadığını göstermez. Fakat Allah (c.c) başka ayetlerde faizin başka çeşitlerinin de haram olduğunu bildirmiştir.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve eğer mü’minlerden iseniz faizin arta kalanından vazgeçin.”

(Bakara: 278)

Başka ayetler ve hadislerin mefhumu da bu meseleye benzer.

Allah (c.c)’ın şu ayetinde buyurduğu gibi:

“Delili olmadığı halde Allah’la birlikte başka ilahı çağıran kimselerin hesabı Rabbi katındadır. Muhakkak ki O, kafirleri kurtuluşa erdirmez.” (Mü’minun: 117)

Bu ayetten hiçbir zaman, delil olduğunda Allah (c.c)’la birlikte başka bir ilah edinmek caizdir, şeklinde bir anlam çıkmaz. Dolayısıyla bu ayetin de mefhumu muhalefeti alınmaz.

Allah (c.c)’ın şu sözü de bu meselede örnektir:

“İşte bu onların Allah’ın ayetlerini inkar etmiş olmaları ve nebileri haksız yere öldürmeleri sebebiyledir.”

(Bakara: 61)

Bu ayetten hiçbir zaman, sadece haksız yere nebileri öldürmek caiz değildir, haklı yere öldürme olursa caizdir, şeklinde bir anlam çıkmaz. Dolayısıyla bu ayetin de mefhumu muhalefeti alınmaz.

Yine Allah (c.c)’ın şu sözü, bu meselede başka bir örnektir:

“Kendilerine binesiniz diye ve süs olarak atları, katırları, merkepleri ve bilmediklerinizi yaratandır.”

(Nahl: 8)

Bu ayetten, hiçbir zaman atlar, katırlar ve eşekler sadece binmek ve süs için kullanılır, başka şeyler için kullanılmaz şeklinde bir anlam çıkmaz. Dolayısıyla bu ayetin de mefhumu muhalefeti alınmaz.

Bu anlatılanların özeti:

Bu ayetler sınırlandırılmak isteniyorsa mutlaka bu ayetlerin dışında deliller olmalıdır. Öyleyse asla her ayetin mefhumu muhalefeti alınmaz. Ayrıcı o ayeti haslaştıran bir delil gerekir. Zira sadece deliller söz konusu şeyleri haram veya helal kılmakta, onun dışındakilerin haramlığını veya helalliğini ise asla ortadan kaldırmaz.

İşte “cehalet mazerettir” diyenlerin gösterdikleri bu iki delil asla onların lehine olan birer delil değildir. Çünkü bu iki ayette Allah (c.c), azap görecektir kafirlerin hallerinden sadece ikisini bildiriyor.

Onlardan birincisi; imandan sonra küfreden mürtedlerdir. Diğeri ise, ilim ve beyandan sonra rasule karşı gelerek iman etmeyenlerdir. İşte bunlar azap görecektir. Fakat bu, onların dışındaki kafirler azap görmeyecek anlamına gelmez. Öyleyse bunların dışındaki kafirlerin azap görmeyeceklerini söyleyebilmek için mutlaka bir delil göstermemiz gerekir.

“Büyük şirkte cehalet mazerettir” diyenlerin gösterdikleri bu delillerin lehlerine olmadığı işte böylece ispatlanmış oldu.

Başarıya ulaştıran ancak Allah (c.c)’tır.

ALTINCI ŞÜPHE: KUR'AN OKURKEN HATA YAPMA MESELESİ:

“Büyük şirkte cehalet mazerettir” diyenler iddialarını ispatlamak için; “Kur'an okurken hata yapma meselesini” kendilerine delil aldılar ve şöyle dediler:

“Bu, alınması gerekli bir delildir. Bunda bir ihtilaf yoktur. Kasıtlı olarak ve bilerek Kur'an ayetlerinden birini değiştiren veya ayetten bir kelime eksilten ya da ayete bir kelime ekleyen kişi bütün alimlerin icmaı ile kafir olur .

Fakat bir kimse, Kur'an okurken kasıtlı olmayarak, cehaletinden dolayı hata yaparak bir kelime ekler veya bir kelime eksiltir ya da doğru zannederek Allah'ın kelimasını değiştirerek okursa, doğru olan şey ona gösterilinceye kadar bu konuda ısrar etse bile, bütün imamlara göre ne kafir ne fasık ne de günahkar olur. Fakat Kur'an ona gösterilir veya huccet kabul edilen alimlerden biri böyle olmadığını ona haber verirse ve buna rağmen hala yaptığı işte ısrar edip mücadele ederse, işte o zaman bu yaptığı şey sebebiyle şüphesiz Allah (c.c) katında kafir olur.”

(Hasan el-Hudeybi'nin kitabı Duatun la Kuda s: 103)

Ben de Allah'ın tevfiği ile diyorum ki:

“Unutma sebebi ile veya sehven ya da yanlışlıkla bir kimse, bir surenin ayetinde veya bir ayetin bir kelimesinde Kur'an'a bir şey eklerse veya ondan bir şey eksiltirse şüphesiz sorumlu değildir.

Çünkü Rasulullah (s.a.s) şöyle demiştir:

“Muhakkak ki Allah (c.c), benim için ümmetimin hata, unutmama ve ikrah altında zorla yaptığı şeyleri affetmiştir.”

(Taberani el Kebir’inde, Hakim Müstedrek’inde ve İbn Mace rivayet etti. Nevevi bu hadis için hasen dedi)

Ayrıca Rasulullah (s.a.s) ictihad yapan ve bütün gücünü sonuna kadar kullandığı halde hata yapan kişi hakkında şöyle buyurmuştur:

“Hakim, ictihad ettiği zaman isabet ederse ona iki ecir vardır. İsabet etmezse bir ecir vardır.” (Buhari, Müslim, Ebu Davud, Nesei, İbni Mace ve Ahmed rivayet etti)

Demek ki, Kur’an okurken kasten değil de yanlışlıkla Allah (c.c)’ın kelamını değiştiren kişi, kasten ve bilerek veya bu işi önemsemediği için Allah (c.c)’ın kelamını değiştiren kişi gibi değildir. Birincisi özür sahibidir. Fakat diğeri özürlü kabul edilemez.

Muhakkak ki, Kur’an’ı Kerim’in ayetlerinin bilinmesi için Rasulullah (s.a.s)’ın onu tebliğ etmesine ihtiyaç vardır. Bir kimseye tebliğ ulaşmamışsa veya aslından değişik şekilde ulaşmışsa, o zaman bu kimse özür sahibi olur. Çünkü böyle şeyler, tek bir yol dışında bilinmesi mümkün olmayan şeylerdir.

Fakat tevhidin şartlarını yerine getirmeyen kimse, ister cahil olsun ister bilgi sahibi olsun, kesinlikle muvahhid olarak kabul edilmez. Aynı şekilde, kim büyük şirk işlerse, ister cahil olsun ister bilgi sahibi olsun, dünya hükmünde müşriktir. Fakat ahirette azab görüp görmemesi, ona risalet huccetinin ulaşp ulaşmamasına bağlıdır. Bu meseleyi

Allah (c.c)’ın yardımıyla, daha önceki bölümde detaylı olarak ispat ettik.

Kasıtsız olarak hata işlemeye gelince; bu, insan kudretinin üstünde bir şeydir. Bu sebeple önceki hadiste geçtiği gibi, Allah (c.c) böyle kişiyi affeder. Çünkü Allah (c.c), insanı gücünün üstünde olan şeylerle sorumlu tutmaz.

Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Allah, hiç kimseyi gücünün yetmeyeceği şeylerle sorumlu tutmaz.” (Bakara: 286)

Başka bir ayette Allah (c.c) şöyle buyurdu:

“Allah hiç kimseyi, yapabileceği şeylerden başkasıyla sorumlu tutmaz. Allah, zorluktan sonra bir kolaylık verecektir.” (Talak: 7)

YEDİNCİ ŞÜPHE: ÇOCUKLARINA, ÖLDÜKTEN SONRA CESEDİNİN YAKILMASINI VASIYET EDEN ADAMIN HADİSİ:

Büyük şirkte cehaleti mazeret gören kimseler, ölümünden sonra kendisini yakan adamı delil getirdiler.

Huzeyfe (r.a) şöyle demiştir:

Rasullulah (s.a.s)’ın şöyle dediğini işittim:

“Bir adama ölüm gelmişti. Hayatından umut kestiği zaman ailesine şu vasiyette bulundu:

“Ben öldüğüm zaman benim için çokça odun toplayın ve onu ateşe verin. Ta ki, etimi kemiğine kadar yessin yaksın. Sonra külümü alıp iyice ufalayın ve rüzgarlı bir günde denize savurun.”

Çocukları da bunu yaptılar. Allah (c.c) onun parçalarını bir araya getirdi ve ona şöyle dedi: “Bunu niçin yaptın?” Adam dedi ki: “Senden korktuğum için...” Bunun üzerine Allah (c.c) da onu affetti.”

(Buhari c: 6, s: 494-514 / Müslim c: 8, s: 98 / Nesei c: 4, s: 113)

Şimdi alimlerin bu hadis hakkındaki görüşlerine bakalım. O zaman, Hudeybi ve onun gibilerinin bu hadisi delil olarak vardıkları hatanın boyutlarını daha iyi göreceğiz.

Nevevi şöyle dedi:

“Bu hadisin tevili hakkında alimler ihtilaf etmiştir.”

Bir gurup şöyle demiştir:

“Bu hadisi, adamın Allah (c.c)’ın kudretini inkar ettiğine yorumlamak doğru değildir. Muhakkak ki Allah (c.c)’ın kudreti hakkında şüphe eden kafir olur. Hadisin sonunda; adam yaptığı bu işi ancak Allah (c.c) korkusundan dolayı yaptığını söylemiştir. Oysa kafir Allah (c.c)’dan korkmaz, Allah (c.c) da onu affetmez.” Bu grup alimler bu adamın sözünün iki şekilde te’vil edilebileceğini söylemişlerdir.

Birincisi: Bunun manası; “eğer Allah (c.c) bana azap etmeyi takdir etmişse” yani, “yazmışsa” demektir.

İkincisi: Hadiste geçen “**kadera;**” daralttı, manasındadır. Allah (c.c)’ın:

“Fekadera aleyhi rızkahu” yani; **“ona rızkını daralttı”** (Fecr: 16) ayetindeki mana gibidir.

Bir grup alim de şöyle demiştir:

“Lafız zahiri manası üzerine anlaşılması gerekir. Fakat bu adam, bu sözü hakiki manasını kastederek ve inanarak söylememiştir. Aksine bu sözü, kendisini dehşetin kapladığı, korku ve şiddetli umutsuzluk hali içindeyken iradesi

dışında söylemiştir. Yani; dikkati dağılmış ve söylediği şeyin sonucunu düşünebilme yeteneği gitmişti. Bir anlamda gafil ve unutan gibi olmuştu. Bu halde olan kişi sorumlu değildir. Bu aynı, bineğini bulduğu zaman, kendisini sevinç kaplayan kişinin söylediği söze benzemektedir. O kişi bineğini bulduğu zaman şöyle demişti:

“Ey Allah’ım! Sen benim kulumsun, ben de senin rabbinim.”

Bunu söyleyen kişi, şaşkınlığı sevincine galip geldiği ve yanıldığı için söylediğinden dolayı tekfir edilmemiştir.

Ayrıca hadisin başka bir rivayetinde adamın sözü şöyle geçmektedir:

“Belki Allah (c.c)’ı yanıltırım.” Yani; Allah (c.c)’ dan gizlenirim. Bu gösteriyor ki, zahiren adamın sözü; “Eğer Allah bana güç yetirirse...” manasındadır.

Bir gurup da şöyle demiştir:

Bu, Arapçada mecazi anlam ifade eden kelimelerdendir ve kelimeleri güzel kullanma sanatından kaynaklanmaktadır. Bu, şüpheyi kesin bilgiye karıştırmak (şüphe ifade eden kelime ile kesin bilgiyi kastetmek) olarak isimlendirilir. Aynı Allah (c.c)’ın şu sözü gibidir:

“Muhakkak ki ya biz ya da siz hidayet veya sapıklık üzeredir.” (Sebe: 24)

Bu söz şüphe bildirir. Fakat bununla yakın (kesin bilgi) kastedilmektedir. Yani; “kesin olarak siz sapıklık üzere, biz ise hidayet üzereyiz” demektir.

Bir grup da şöyle demiştir:

“Bu adam, Allah (c.c)’ın sıfatlarından bir sıfatı bilmemektedir.”

Alimler, Allah (c.c)’ın sıfatlarından birini bilmeyen kişinin tekfiri konusunda ihtilaf etmişlerdir.

İmam Kadi İyad şöyle dedi:

“Böyle bir kimseyi tekfir edenlerden biri de **İbn Cerir Taberi**’dir. (Burada kastedilen Allah (c.c)’ın sıfatlarından birini bilmeyen kişidir. Hadiste zikredilen o şahıs değildir.) Bu hükmü ilk olarak **Ebu’l Hasan el Eşari** söylemiştir.

Bir başka gurup alim de şöyle demiştir:

“Bilerek inkar etmek hariç, bir sıfat hakkında cahil olan kimse tekfir edilmez ve bu sebeple iman ismi ondan kalkmaz. **Ebu’l Hasen El Eşari** bu görüşe döndü ve sözü bunun üzerinde sabit oldu. Çünkü sıfatı bilmeyen kişi, bildiği sıfatların dışında başka sıfatlar olmadığına kesin olarak inanmamakta, bu görüşü bir din ve yol olarak görmemektedir. Ancak bildiği sıfatlardan başka bir sıfat olmadığına ve onun dışındaki görüşlerin batıl olduğuna kesin olarak inanan kişi kafir olur. Bu görüşe sahip olanlar şöyle dediler:

“Allah (c.c)’ın bütün sıfatları hakkında müslümanlara sorulduğunda çok azı bu sıfatları bilir.”

Bir grup da şöyle demiştir:

“Bu adam fetret zamanında yaşamıştı ve o zaman tevhid tek başına fayda vermekte idi. Doğru olan görüşe göre şariat gelmeden önce teklif (sorumluluk) olmaz. Allah (c.c) şöyle buyurmaktadır:

“Biz bir rasul göndermedikçe asla azap edecek değiliz.”
(İsra: 15)

Bir grup da şöyle demiştir:

“Bizim şeriatimizin aksine onların zamanındaki Şeriatte kafirlerin affedilmesi belki de caiz idi. İşte bu, ehli sünnet alimlerinin aklen caiz gördükleri şeylerdendir. Fakat bu bizim şeriatimizde yasaklanmıştır. Bu Allah (c.c)’ın şu sözüyle bildirilmiştir:

“Muhakkak ki Allah kendisine şirk koşulmasını asla bağışlamaz..” (Nisa: 48 ve Nisa: 116)

Bundan başka deliller de vardır. En iyisini Allah (c.c) bilir.” (Nevevi Müslim Şerhi c: 7, s: 70-74)

Hafız İbn Hacer el-Askalani Fethul Bari’de şöyle dedi:

“Hattabi şöyle dedi:

“Bu hadisi yanlış anlayarak şöyle sorulabilir:

“Tekrar dirilmeyi ve ölüye hayat verme kudretini inkar eden bir kimse için nasıl bağışlanma olabilir?”

Bu sorunun cevabı şöyledir:

“Muhakkak ki o şahıs, tekrar diriltilmeyi inkar etmemiştir. Fakat cehaleti sebebiyle çocuklarına vasiyet ettiği şey kendisine yapılırsa, öldükten sonra Allah (c.c)’ın onu diriltmeyeceğini, dolayısıyla azaba uğramayacağını zannediyordu. Ancak bunu Allah (c.c)’ın korkusundan yaptığını itiraf etmesi onun iman etmiş olduğunu ortaya koymaktadır.”

İbn Kuteybe şöyle dedi:

“Müslümanlardan bazıları Allah (c.c)’ın bazı sıfatları hakkında hataya düşebilirler ve bu sebeble tekfir edilmezler.”

İbn Cevzi bu görüşü reddetti ve dedi ki:

“Allah (c.c)’ın kudret sıfatını inkar eden ittifakla kafir olmuştur.”

O adamın: **“Lein kaderallahu aleyye”** sözündeki **“kader”** daralttı, manasındadır. Allah (c.c)’ın: **“ve men kader aleyhi rızkahu”** yani; kim onun rızkını daralttı?” ayetindeki mana gibidir.

Adamın: **“Belki Allah’ı yanıltırım”** sözüne gelince, bunun manası: “Belki Allah (c.c) beni kaybeder” demektir. Denildi ki: “Bir şeyin kaybolması demek, o şeyin elden çıkıp gitmesi demektir. Bu, Allah (c.c)’ın: **“La yedillu rabbi ve la yensa”**, “Rabbim kaybetmez ve unutmaz” sözündeki mana gibidir.

Belki de bu adam bu sözü Allah (c.c)’ın vereceği cezanın şiddetinden ve O’ndan korkusundan dolayı söylemişti. Bu tür bir hatayı başkası da yapmıştı ve demişti ki:

“Ey Rabbim! Sen benim kulumsun, ben de senin Rabbinim.”

Veya şu adamın sözünde olduğu gibi:

“Eğer (Allah) bana takdir etmişse” yani; “Eğer Allah (c.c) bana azap etmeyi yazmışsa muhakkak azap etmeye gücü yeter” manasındadır.

Ya da söz konusu bu olay ve o adamın söylediği söz fetret zamanında vuku bulmuştur. O zaman, adam Allah (c.c)’ın varlığına inandığı halde imanın şartları ona tebliğ edilmemişti.

Bu görüşlerin en kuvvetlisi; adam bu lafzı dehşete kapılmış bir halde, korkudan dolayı aklı gitmişken söylemiştir. Bu sözü, lafzın gerçek manasını kastederek söylememiştir. Bilakis onun içinde bulunduğu hal, kendisinden

sadır olan şeyin farkında olmayan, gafilin, dikkatsizin ve unutkanın içinde bulunduğu hal gibidir. Bu durumda olan kişi sorumlu tutulmaz .

En zayıf olan görüş ise; “adamın bağlı olduğu şeriatte kafirlerin affedilmesi caiz olabilir” diyenlerin görüşüdür.”

(Fethul Bari, Nebilerin haberleri bahsi c : 6, s:604)

İmam Suyuti şöyle demiştir:

“İbn Cevzi, Cami el Mesanid’de şöyle dedi:

“Hiçbir hayır işlemeyen bu adam kafirdir, öyleyse nasıl affedilmiştir?

Bunun cevabı şudur:

İbn Akil dedi ki:

Bu adam kendisine tebliğ ulaşmayan bir adamdır.”

(Süneni Nesei, Suyuti şerhi c: 4, s: 113114)

İbn Teymiye dedi ki:

“Bu adam, çocuklarına yaptığı vasiyetteki şeyler kendisine yapıldığında Allah (c.c)’ın onu toplayıp diriltmeye kadir olmayacağını (gücünün yetmeyeceğini) zannediyordu. Yine bu adam, bir şey böyle paramparça dağıldıktan sonra Allah (c.c)’ın onu tekrar eski haline döndüremeyeceğini zannediyordu. Bunlardan her biri Allah (c.c)’ın kudretini ve bedenlerin tekrar diriltileceğini inkardır. Bu ise küfürdür. Ancak bu adam Allah (c.c)’a, O’nun emrine iman etmekle ve O’ndan korkmakla birlikte cahil biridir ve hatalı bir zanna kapılmıştır (sapmıştır). Allah (c.c) da onun bu hatasını affetmiştir. Adam bu şekilde yaptığı zaman kesin olarak tekrar diriltilmeyeceğini umuyordu. Hadis bunu açık olarak göstermektedir. Adamın tekrar dirilme (yani cüzlere ayrılmış bedenın tekrar eski haline gelmesi) konusunda en azından şüphesi vardır, bu ise küfürdür. Eğer

ona tebliğ ulaşmışsa tekfir edilir. Çünkü o zaman, Allah (c.c)’a imanı yok demektir.

Adamın: **“Eğer Allah bana güç yetirirse”** sözünü “Eğer Allah (c.c) bana takdir etmişse” veya “Eğer Allah (c.c) bana daraltırsa (kısarsa)” olarak tevil edenler yanlış yapmışlar ve kelimeleri yerlerinden oynatmışlardır. Çünkü hadiste zikredilen adam Allah (c.c)’ın onu bir araya getirip eski bedenine döndürmemesi için kendisinin yakılmasını ve parçalara ayrılmasını emretmiştir ve demiştir ki:

“Ben öldüğüm zaman beni yakın, sonra da beni kül haline getirin, sonra da beni rüzgarın içinde, denize savurun. Vallahi! Eğer Rabbimin buna gücü yeterse muhakkakki beni, hiç kimsenin azap edemeyeceği bir azaba uğratar.”

Bu ikinci cümlenin başında birinci cümleden sonra (fe) harfi (fe vallahi) kullanılmıştır. Bu da, o adamın bu işi yaptırmaktaki sebebine işaret etmektedir. O, bu işi yaptı. Çünkü, böyle yaptırdığında Allah (c.c)’ın ona (onu tekrar eski halinde diriltmeye) gücünün yetmeyeceğini zannediyordu. Eğer adam, bu şekilde yapmadığı zaman Allah (c.c)’ın kendisini tekrar diriltmeye kadir olduğuna inandığı gibi, bu şekilde yaptığı zaman Allah (c.c)’ın kendisini yine de dirilteceğine inansaydı, o zaman bu amelin kendisine hiçbir fayda sağlamayacağını da bilirdi.”

(Sonra diğer görüşlerin yanlışlarını isbat etmeye başladı ve sonunda şöyle devam etti):

“Bu olayın en doğru açıklaması şöyledir: Bu adam Allah (c.c)’ın sıfatlarının hepsini hakkıyla ve Allah (c.c)’ın kudretini tafsilatıyla bilen birisi değildir. Mü’minlerin

çoğu da böyledir. Ancak Böyle konularda cahil olan kimse kafir olmaz.” (Mecmuatu’l Fetava c: 11 s: 410411)

İbn Teymiye Fetvalarında başka bir yerde şöyle demektedir.

“Bu hadis, Nebi (a.s)’den mütevatir olarak gelmiştir, hadis ve sened ehli bunu **Ebu Said** (r.a)’den rivayet etmişlerdir. **Huzeyfe**’den **Ukbe bin Amr** ve onlardan başkaları da Nebi (s.a.s)’den çeşitli yollardan rivayet etmişlerdir. Hadis ehli bilmektedir ki bu hadis yakın (kesin) bilgiyi ifade etmektedir.

İşte bu adamın, Ademoğlu yakılıp tozları yerlere dağıldığında Allah (c.c)’ın tekrar onu bir araya getirip diriltmesi yani; Allah (c.c)’ın kudreti konusunda şüphe ve cehaleti vardır. Bunlar iki büyük temel meseledir.

Birincisi: Allah (c.c)’la igilidir. Bu ise; Allah (c.c)’ın her şeye kadir olduğuna iman etmektir.

İkincisi ise: Ahiret günüyle igilidir. Bu ise; ölüleri Allah (c.c)’ın dirilteceğine, amelleri üzere haşr edeceğine iman etmektir.

Bu adam Allah (c.c)’a ve ahiret gününe toptan inanan bir kişi olduğundan, Allah (c.c)’ın salih amel işleyenleri mükafatlandıracağını, kötü amel işleyenleri ise cezalandıracağını bildiği için korkmaktadır. Bu adamın, günahları sebebiyle Allah (c.c)’ın kendisini cezalandıracağından korkması, Allah (c.c)’a ve ahiret gününe iman etmesi ve salih ameller işlemesi sebebiyle Allah (c.c) onu affetmiştir. Bu adamın işlediği salih amel ise Allah (c.c)’dan korkmasıdır. Ayrıca kitap ve sünnette, risalet tebliğ edildikçe Allah (c.c)’ın hiç kimseye azap etmeyeceğine işaret edilmektedir. Allah (c.c), ancak risaletin tebliğ edilmesin-

den sonra azab eder. Bir kimseye tebliğ topluca ulaşmamışsa hemen ona azap edilmez. Kendisine tafsilsiz, genel olarak tebliğ yapılan kişi de (kendisine öğretilen ve) üzerinde bulunduğu delili ve risaleti inkar etmedikçe ona azap edilmez.” (Mecmuatu’l Fetava c: 12 s: 491)

İbn Kayyım (r.a), Allah (c.c)’ın kendisine şariat kıldığı şeylerin hepsini veya ondan bir şeyi inkar eden kişi hakkında şöyle dedi:

“Cahillikten ya da bu konuda sahibini özürlü gösterecek bir te’vilden dolayı, Allah (c.c)’ın kendisine şariat kıldığı şeylerden herhangi bir şeyi inkar eden kişi tekfir edilmez. Aynı Allah (c.c)’ın kudretini inkar eden, ailesine kendisini yakmalarını ve denize savurmalarını emreden adam gibi... Allah (c.c), buna rağmen onu affetmiş ve cehaletinden dolayı ona rahmet etmiştir. Çünkü tebliğ ona ulaşmamış ve Allah (c.c)’ın kendisini tekrar diriltmeye kadir olduğunu, inatçı ve yalanlayıcı bir tavırla inkar etmemiştir.” (Medaricussalikin c: 1 s:338-339)

Ben şöyle diyorum:

Birincisi: Alimlerin bu hadis hakkındaki görüşleri işte bunlardır. “Hadisteki adam Allah (c.c)’ın kudret sıfatını tam olarak inkar etmiştir, bu kişinin bu konuda cehaleti vardır, bu sebeple mazeretlidir” diyen herhangi bir alim var mıdır acaba?

İkincisi: Bu, tevhid ve dinin aslı olan şirki terk konusunda değil, sıfatları bilmeme konusunda zikredilmiş bir hadistir. Bu sebeple **İmam Ahmed**, Ebu Hureyre (r.a)’

den, Hasan ve İbn Sirin'den Rasulullah (s.a.s)'ın şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir:

“Sizden önce yaşamış ve tevhidden başka hiç bir hayır amel işlememiş bir adam vardı. Ona ölüm yaklaştığı zaman ailesine şöyle dedi:

“Bakın! Ben öldüğüm zaman cesedimi kömürleşene kadar yakın, sonra onu un ufak edin. Sonra rüzgarlı bir günde saçıp savurun.”

Öldüğü zaman onu söylediği şekilde yaptılar. O Allah (c.c)'ın kabzasına geçtiği zaman, Allah azze ve celle dedi ki:

“Ey ademoğlu! Yaptığın bu işe seni sürükleyen şey nedir? Dedi ki:

“Ey Rabbim senin korkundandır.”

Rasulullah (s.a.s) dedi ki:

“Tevhid dışında hiç bir hayır amel yapmamış olan bu adamı Allah (c.c) bundan dolayı affetti.” (Müsned el İmam Ahmed c:2, s:304 / Kurtuba müessesesinin baskısı)

Kudsi hadisler kitabının yazarı, **Sahihi Buhari** şerhinde **Kastalani**'den naklederek şöyle demiştir:

“Allah katında hiç bir hayır yapmamıştır.”

Burada kastedilen, mutlak olarak bütün hayırlı ameller değildir. Tevhid onların dışında ayrı tutulmuştur. Çünkü adam tevhide sağlamasaydı, muhakkak ki Allah (c.c) onu affetmez ve cezalandırırdı.

Adamın da, Allah (c.c)'ın kendisini diriltmeye kadir olduğunda bir şüphesi yoktu. Tekrar dirilmeyi inkar da etmi-

yordu. Böyle olsaydı, yakinen inanan bir kimse olmazdı. Onun, bu yaptığı şeyi Allah (c.c)’ın korkusundan dolayı yaptığını söylemesi mü’min olduğunu gösterir.”

(Elahadis el Kudsiye li Mecmua Min el Ulema c: 1, s: 90)

Hadis ile ilgili alimlerin görüşlerini zikrettikten sonra Allah (c.c)’ın yardımı ve tevfiği ile diyorum ki:

1 - Delil olarak gösterilen bu hadis, ihtilaf konusu asılların aslı olan tevhidle alakalı bir hadis değildir. Onun için bu konuda delil gösterilemez.

2) İmam Nevevi; “Tevhid üzere ölen kimsenin kesinlikle cennete gireceği” bölümünde şöyle demiştir:

“Tevhid üzere ölen hiç kimse ateşte ebedi kalmayacaktır. Şirkin dışında ne kadar günah işlemiş olsa bile... Aynı, bütün iyi amelleri işlese bile küfür üzere ölen kişinin cennete giremeyeceği gibi... Bu, hak ehlinin bu meseledeki görüşlerinin özetidir. Zaten kitap, sünnet ve icmadan bir çok deliller bu kaideyi ortaya koymuştur. Bu konu ile ilgili, kesin ilmi sağlayan mütavatir naslar vardır.

Bu kaide bu şekilde iyice yerleştiği zaman, artık bu konu ile ilgili bütün hadisler bu kaideye göre anlaşılmalı ve zahirinde bu kaideye muhalif bir hadis görüldüğünde şer’i nasların arasını birleştirmek için onun bu kaide üzerine te’vil edilmesi gereklidir.”

(Sahihi Müslim / Nevevi şerhi c: 1, s: 217)

3 - Alimlerin bu hadisi te’vil etmeleri ve zahiri manasından başka bir şekilde yorumlamaları, hadisin zahiri ma-

nasına göre anlaşılmması gerektiğini apaçık göstermektedir. Çünkü hadis zahiri manasına göre anlaşılırsa İslam'ın temel usullerine aykırı olur. Alimler, şahsi (ferdi) olayları, İslam'ın temel usullerine göre yorumlarlar. Eğer onların usullerinde bu konuda cahilin özürlü olduğuna dair bir şey olsaydı, o zaman hepsi: “Bu adam Allah (c.c)’ın kadir olduğunu bilmemektedir, cahil idi ve cahilliği sebebiyle mazeret sahibidir” derlerdi ve iyi görmedikleri te’vile gitmezlerdi. Çünkü te’vil, onlara göre kötü bir şeydir. Zaruri haller dışında ona yönelmezler. Ancak iman ile ilgili bir mesele veya cüz’i bir delil genel kaide ve usullerle çatıştığında bunu yaparlar.

İmam Şatıbi dedi ki:

“Ayetlere ve hadislerle bakarak genel bir kaide ortaya çıkartılır, sonradan cüz’i mesele ile ilgili bu kaideye muhalif bir nas gelirse, nassı kaideye uygun bir şekilde tevil etmek gerekir. Çünkü Şari (kanun koyucu Allah), genel kaideye muhalafet etmeden, uygun bir şekilde cüzi mesele ile ilgili nas bildirir. (Genel kaideler Ayetlere ve hadislerle bakarak ortaya çıkartılır.) (El-Muvaffakat c:3, s: 9-10)

Başka bir yerde **İmam Şatıbi** şöyle dedi:

“Genel veya mutlak bir kaide sabit olduğu zaman, ona zahiren zıt olan ferdi olaylar onu etkileyemez. Bununla ilgili deliller çoktur....

Üçüncüsü: Ferdi olaylar cüz’idir. Kaideler ise geneldir. Ferdi olaylar zahiren genel kaidelere uygun olmasa bile genel olan kaideleri değiştiremez. Onun için genel kaide-

lere göre ferdi olaylar anlaşılır. Velevki ferdi olayların zahiri genel kaideye muhalif olsun...”

(El- Muvafakat c:3, s: 261-262)

Alimlerin sözlerinden anlaşılıyor ki:

Ayet ve hadislerle bakarak genel bir kaide ortaya çıkarılırsa ve zahiren ona zıt bir ferdi olay veya cüz’i delil gelirse nasların birbirine uyumunu sağlamak için bu ferdi olay veya cüz’i delili genel kaideye uygun bir şekilde te’vil etmek gerekir.

Alimlerin çoğunun **“kendisinin yakılmasını emreden adam”** hadisinin zahirini tevil etmeleri, hadisin zahirinin, onların bildikleri genel usul kaidesine ya da delaleti ondan daha kuvvetli bir delile zıt olduğunu gösteren en büyük delildir. Onlar bu sebeple teville gitmişlerdir.

4) Bunlara ek olarak şunu da belirtmek istiyorum:

Muhakkak ki hadisteki adam, Allah (c.c)’ın kudreti ve yeniden dirilme konusunda cahil değildi. Bunun delili ise, adamın oğullarına, emrettiği şeyi yapmalarını vasiyet etmesidir. Adam, Allah (c.c)’ın kudretine ve yeniden dirilmeye inanmasaydı oğullarına şunu derdi:

“Ben öldüğüm zaman, beni olduğum şekilde gömün. Eğer Allah (c.c)’ın gücü buna yeterse muhakkak ki bana azab eder.”

Fakat bu adam alimlerin söylediği gibidir. Vasiyet ettiği şeyi evlatları ona yaptıklarında, Allah (c.c)’ın onun parçalarını bir araya getirmesinin kesinlikle imkansız olduğunu zannediyordu. Böyle olması imkansız şeylerin, Allah

(c.c)’ın kudreti ile ilgili bir şey olmadığını zannediyordu. Allah (c.c)’ın kudretinin sınırı ve gerçek mahiyeti ise ancak şeriatle bilinebilir.

İmam Dehlevi şöyle dedi:

“Bu adam, Allah (c.c)’ın tam bir kudret sıfatıyla sıfatlandığını kesinlikle biliyordu. Fakat kudreti (güç yetirme), ancak mümkünatta (olabilecek şeylerde) olur, mümteni-yatta (olması imkansız şeylerde) olmaz, diye zannediyordu.

Bu adam yarısı karaya, yarısı da denize, böyle farklı yerlerde dağıtılmış olan küllerin toplanmasının imkansız olduğunu düşünüyor ve bu düşüncesinin Allah (c.c)’ın kudret sıfatına eksiklik vereceğini zannetmiyordu. O, ilmine göre hareket ederek böyle davranmıştı. Bu sebeple kafir olmadı.”

(Huccetullahi’l-Baliga c: 1, s: 60)

Mahmut b. İbrahim el Murtaza el-Yemani şöyle demiştir:

“Muhakkak ki o adam, cahilliği ile birlikte Allah (c.c)’a ve ahirete imanı olduğu için rahmet edilmiştir. Zaten Allah (c.c)’a ve ahirete olan imanı sebebiyle Allah (c.c)’ın azabından korkuyordu. Allah (c.c)’ın kudreti hakkındaki cehaletinden dolayı, vasiyet ettiği şeyi evlatları ona yaptıklarında Allah (c.c)’ın, kendisini bir araya getirmesinin imkansız olduğunu zannetmesi onu kafir yapmaz. Ancak, nebilerin buna dair bilgi getirmiş olduğunu, buna (dağınık cüzlerin toplanmasına) güç yetirmenin mümkün olduğunu bilseydi ve sonra o rasulleri veya onlardan birini yalanlasaydı o zaman kafir olurdu. Çünkü Allah (c.c) şöyle buyurmuştur:

“Biz rasul göndermedikçe azap edici değiliz.”

İşte bu hadis, caiz olan te’vilde hata yapanlar için en ümit verici delildir.” (İysar el-hak ala’l- halk s: 436)

Sahihi Müslim’de geçen bir rivayet, bu adamın Allah (c.c)’ın kudretine iman etmiş bir kişi olduğunu göstermektedir:

“Muhakkak ki ben Allah (c.c) katında hayır kazanmadım. Kesinlikle Allah (c.c) beni cezalandırmaya kadirdir.”

İmam Nevevi dedi ki:

“Kesinlikle Allah beni cezalandırmaya kadirdir.”

Beldelerimizdeki nüshaların çoğunda bu rivayet, bu şekilde geçmektedir. Bütün raviler, nüshalarda rivayetin böyle olduğunda ittifak etmişlerdir. Yani; tekid bildiren **“in”** harfi iki defa tekrarlanmıştır. Fakat ikinci **“an”** lafzı bazı nüshalarda yoktur. Buna göre birinci **“in”** şart edatıdır. Buna göre mana şöyle olur:

“Eğer Allah bana güç yetirirse, beni cezalandırır.”

Bu önceki rivayete uygundur. Ancak cumhurun rivayetine göre; bu ikinci **“an”** lafzı vardır. Bu sebeble manasında ihtilaf edilmiştir...

Bazıları, hadisın zahiri manasında olduğunu söylemişlerdir. Buna göre adamın sözünün manası şöyle olur:

“Muhakkak ki beni bu şeklimle defnederseniz, o zaman Allah bana azap etmeye kadirdir. Fakat beni yakar da küllerimi kara ve denize savurursanız, Allah buna (beni tekrar bir araya getirmeye) kadir olamaz.”

Bunun açıklanması daha önce geçtiği gibidir. Böylece rivayetlerin hepsi birbirine uygunlaştırılmış olur. En iyisini Allah (c.c) bilir.”(Sahihi Müslim / Nevevi şerhi c:17, s: 81-83)

Bundan anlaşılıyor ki; ravilerin çoğunun üzerinde ittifak ettikleri bu rivayet, adamın, Allah (c.c)’ın kendisini tekrar diriltmeye kadir olduğuna genel olarak iman ettiğine açıkça delalet etmektedir. Söz konusu cehaleti ve şüphesi ancak ince bir meselede idi. Böyle ince meseledeki cehalet, Allah (c.c)’ın uluhiyetini bozmaz.

Bu sebeple adam hakkındaki rivayet şöyle idi :

“...tevhid dışında hayırlı hiç bir amel yapmadı.”

Halbuki Allah (c.c)’ın genel olarak kudretinde şüphe etmek, Allah (c.c)’ın uluhiyetine imanı bozar. Çünkü aciz, cahil, ölü, sağır veya yaratmayan bir ilah nasıl olabilir? Bunların hepsi Allah (c.c)’ın uluhiyetine zıttır. Bu sebeple Allah (c.c)’ın herhangi bir sıfatını bilmemek, Allah (c.c)’ın kendisini bilmemek demek değildir. Ancak bu, Allah (c.c)’ın uluhiyetine bağlı yani, onsuz Allah (c.c)’ı tasavvur etmenin mümkün olmayacağı bir sıfat olursa o zaman hüküm başka olur. Çünkü böyle bir sıfat hakkındaki cahillik, Allah (c.c) hakkında cahillik (Allah (c.c)’ı bilmemek) demektir.

İşte bu sebeple **İbn Teymiye, İbn Hazm** ve onların görüşünde olanlar bu adamı cehaletinden dolayı özürlü kabul etmişlerdir. Çünkü bu adam, Allah (c.c)’ın kudreti ve yeniden diriltme konusunda genel olarak cahil değildi. Adamın cehaleti ve şekki; imkansız gördüğü bir konuydu. Ona bu konuda bir rasul vasıtasıyla kesinlikle ilim ulaşmadığından dolayı Allah (c.c) katında mazur görül-

müştür. Bunun aksine, kim Allah (c.c)’ın kudretinin aslında şüphe ederse işte bu, Allah (c.c)’ın uluhiyetini zedeler ve bu konuda kimsenin mazereti olmaz. Bu sebeble **İbn Teymiye**, **İbn Hazm** ve onun görüşünde olanlar bu hadisi delil getirerek sıfatlar konusunda cehalet ve te’vilin her zaman küfür olmadığını, İslam milletinden çıkarmadığını açıklamak istemişlerdir.

İşte bu konuda kişinin bilgisizliği, onun küfrüne hükmetmeyi engelleyen bir sıfattır. Ancak kişiye risaletin delilleri açıklanır ve açıklanan bu bilgiyi inkar ederse o zaman kafir olur. Yine, Allah (c.c)’ın uluhiyetine bağlı yani; onsuz Allah (c.c)’ın tasavvur edilemeyeceği bir sıfat hakkında bilgisizlik olursa o zaman hüküm başka olur. İşte bu konudaki cehalet özür değildir.

Son olarak bu hadis ile ilgili açıklamaları, **İmam Ebu Batın**’ın sözü ile bitiriyorum.

İmam Ebu Batın şöyle dedi:

“Müşrikleri müdafa edenler; ailesine kendisini ölümünden sonra yakılmasını tavsiye eden adamın kıssasını delil göstererek:

“Kim cahillikle bir küfür işlerse kafir olmaz ve ancak inad edenler tekfir edilir.” derler.

Bunlara şöyle cevap verilir:

“Muhakkak ki Allah (c.c)’ın, bütün rasullerini müjdeleyici ve korkutucu olarak göndermesi; insanların, rasullerden sonra Allah (c.c)’a getirebilecekleri bir delilleri olmaması içindir. Allah (c.c)’ın rasulleriyle gönderdiği ve rasullerin kendisine davet ettikleri şeyin en büyüğü; tek olan ve hiç bir ortağı bulunmayan Allah (c.c)’a ibadet et-

mek ve Allah (c.c)’tan başkasına ibadet etmek manasına gelen şirkten uzaklaşmaktır.

Eğer büyük şirk işleyen kişinin cahilliği bir mazeret ise, o zaman mazereti olmayan kim vardır?

Büyük şirki işleyen kimseler için cahilliği mazeret kabul edenlerin, sadece inat edenleri tekfir etmeleri gerekmektedir. Halbuki böyle yapmamaktadırlar. Onlar, Muhammed (a.s)’in risaleti, tekrar diriltirme veya bunlar gibi dinin temeliyle ilgili konularda şüpheyeye düşen kimseyi tereddüt etmeden tekfir ederler. Halbuki şüpheyeye düşen cehaletinden dolayı şüpheyeye düşmüştür.

Fakihler (r.a.) fıkıh kitaplarında mürtedin hükmüyle alakalı olarak şunları zikretmişlerdir:

“Mürted; İslam’dan sonra, küfür olan bir söz, fiil, inanç veya şüphe ortaya koyan müslümandır.”

Şüphenin sebebi cahilliktir.

Onların dediği gibi; “cahillikle küfür işleyen kafir olmaz ancak inat edenler tekfir edilirler” kaidesi olsaydı, o zaman cehaleti sebebiyle küfür işleyen yahudi, hristiyan, güneşe, aya ve putlara secde edenlerin ve Ali b. Ebi Talib’ in ateşte yaktığı kişilerin tekfir edilmemesi gerekirdi. Çünkü bunların hepsi cahil kimselerdi. Halbuki alimler, yahudileri ve hristiyanları tekfir etmeyen veya onların küfürlerinde şüphe edenlerin küfürleri hakkında icma etmiştir. Biz de yakinen biliyoruz ki; yahudilerin ve hristiyanların çoğu cahildir...

Te’vilden, ictihadden, hatadan, taklitden veya cahillikten dolayı küfür işleyen bir kimseyi özür sahibi kabul etmek kitaba, sünnete ve icmaya muhalliftir. Bunda şüphe

yoktur. Bu, dinin aslına terstir. Eğer bir kimse dinin aslından uzaklaşmışsa küfründe şüphe olmaz. Muhammed (a.s)’in risaletinden şüphe eden kimsenin tekfiri konusunda duraklayanın yaptığı nasıl küfürse, bu da aynı böyledir...

Ailesine kendisinin yakılmasını vasiyet eden ve Allah (c.c)’ın sıfatlarından bir sıfatta şüpheye düştüğü halde, Allah (c.c)’ın affettiği adama gelince; muhakkak ki risalet ulaşmadığından dolayı Allah (c.c) onu affetmiştir. Alimlerin çoğu böyle söylemişlerdir.

Bu sebeple **şeyh İbn Teymiyye** (r.a) şöyle demiştir:

“Bir kimse Allah (c.c)’ın sıfatlarından bir sıfat hakkında şüphe etse, fakat onun durumunda olan diğer insanlar bu sıfatı bilseler, o zaman şüphe eden kişi kafir olur. Ancak, onun durumunda olanlar da bu sıfatı bilmiyorlarsa, bu durumda şüphe eden o kimse tekfir edilmez. Zaten, Nebi (a.s) bunun için Allah (c.c)’ın kudreti hakkında şüpheye düşen adamı tekfir etmemiştir. Çünkü bu olay, risaletin adama tebliğ edilmesinden önce olmuştur.”

İbn Akil (r.a) de **İbn Teymiyye** gibi söylemiştir. Yani, adama tebliğ ulaşmamıştır.

Şeyh Takuyiddin İbn Teymiyye, sıfatlar hakkında cahil olan kişiyi tekfir etmemeyi tercih etmiş, fakat büyük şirk ve bunun gibi olan meselelerde kafir hükmünü vermiştir. Onun bazı sözleri hakkında inşallah duracağız. İttihadiye (vahdeti vücutçular) ve başkaları hakkında tekfir edici görüşlerinin bazılarını zikrettik. Hatta onların küfürlerinde şüphe edenin tekfiri konusundaki bazı görüşlerinden de söz ettik.

İbn Teymiye'nin sözlerinden derleme yapan şahıs, **İbn Teymiye**'den şunları naklediyor:

“Mürted; Allah (c.c)’a şirk koşan, rasulüne ve onun getirdiği şeylere buğz eden veya dinde münker (haram) olan şeyleri kalbiyle inkar etmeyen kimsedir...

Veya kendisiyle Allah (c.c) arasında vasıtalar tayin eden, onlara tevekkül eden, onları yardıma çağırان ve (Allah (c.c)’ın elinde olan meselelerde) onlardan istekte bulunan kişi icmaen kafirdir.

Bir kimse Allah (c.c)’ın sıfatlarından bir sıfat hakkında şüphe etse, fakat onun durumunda olan diğer insanlar bu sıfatı bilseler, o zaman şüphe eden kişi mürted olur. Ancak onun durumunda olanlar da bu sıfatı bilmiyorlarsa, bu durumda şüphe eden o kimse mürted olmaz .

Zaten Nebi (a.s) bunun için Allah (c.c)’ın kudreti hakkında şüpheye düşen adamı tekfir etmemiştir.”

İbn Teymiye'nin sözlerine dikkat edilirse, Allah (c.c)’a şirk koşan, rasulüne ve onun getirdiği şeylere buğzeden veya dinde münker (haram) olan şeyleri kalbiyle inkar etmeyen veya kendisiyle Allah (c.c) arasında vasıtalar tayin eden, onlara tevekkül eden, onları yardımına çağırان ve onlardan (Allah (c.c)’ın elinde olan meselelerde) istekte bulunan kişiyi şartsız tekfir ettiği görülür. Fakat Allah (c.c)’ın sıfatını inkar konusunda cahil olan kimse ile bunun dışındaki kimseler arasında fark gözetmiştir. Halbuki **İbni Teymiyye** (r.a), Cehmiyye ve onun gibi fırkaları tekfir etme konusunda **İmam Ahmed** ve başkalarının aksine, duraklamak gerektiği görüşündedir. **İmam Ahmed** ve başkaları ise onları tekfir etmiştir.

El-Mecd (İbni Kesir) (r.a) şöyle dedi:

“Bid’atlere davetçilik yapanları tekfir etmemize rağmen taklitçilik yapanı tekfir etmeyerek fasık hükmünü verdik. Bunlar (bid’atlere davetçilik yapanlar) Kur’anın, Allah (c.c)’ın ilminin ve Allah (c.c)’ın isimlerinin mahluk olduğunu, Allah (c.c)’ın ahirette görülmeyeceğini söyleyen, sahabelere sövmeyi din edinen veya iman sadece kalple inanmaktır diyen ve bunlara benzer sözler söyleyenlerdir.

Kim bu şeylerin bidat olduğunu bildiği halde bunlardan birine davet eder ve bu konuda tartışmaya girişirse küfrüne hükmedilir. **İmam Ahmed** (r.a) bu hükmü değişik yerlerde söylemiştir.”

Alimlerin, cahilliklerine rağmen böyle kişilere nasıl küfür hükmü verdiğine işte bakın!”

(El-İntisar Li Hizbi’llah el-Muvahhidin s: 16-18)

SEKİZİNCİ ŞÜPHE: ZATU ENVAT MESELESİ

Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenler, zatu envat ağacı meselesini delil gösterdiler.

Ebu Vakid el-Leysi (r.a)’den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Rasulullah (s.a.s) ile birlikte Huneyn’e çıkmıştık. Biz küfürden yeni uzaklaşmıştık. Müşriklere ait bir sidre ağacı vardı. Onun altında ibadet niyeti ile oturur ve ona silahlarını asarlardı. Ona zatu envat denirdi. Biz de bir sidre ağacının yanından geçtik. Dedik ki:

“Ey Allah’ın Rasulü! Bize, onların zatu envatı gibi bir zatu envat tayin et!”

Bunun üzerine Nebi (a.s):

“Allah’u Ekber! Nefsim elinde olana yemin olsun ki, israil oğullarının dediği gibi dediniz:

“Onlar Musa (a.s)’ya dediler ki: “Onların sahip olduğu ilah gibi bize de bir ilah yap!”

Musa (a.s) onlara dedi ki:

“Muhakkak ki sizler cahil bir kavimsiniz.”

(Sonra Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi): **“Muhakkak ki sizler, sizden öncekilerin gitmiş olduğu yola gidiyorsunuz.”**

(Tirmizi tahric etti ve sahih dedi)

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğu şüphesini ortaya koyanlar şöyle dediler:

“Rasulullah (s.a.s), büyük şirk işlemelerine rağmen onlara susmakla birlikte, rububiyyet ve uluhiyetteki cehaletlerini özür görmüştür.

Ben şöyle diyorum:

“Kendisine huccet yani, kitap ve sünnet ulaşmış ve Kur’an’ı Kerim’deki hükümleri öğrenebilecek güce sahip olduğu halde, şirk olduğunu bilmeden şirk bir inanca sahip olan veya şirk bir amel işleyen kimse cehaleti sebebiyle mazeret sahibidir, kafir olmaz” diyerek buna Zatu Envat hadisini delil getirmek büyük bir hatadır ve delili saptırmaktır.

Bu meseleyle ilgili şu durumlar söz konusudur:

Birincisi: Sizin onların zahiren şirk koştuklarına dair Rasulullah (s.a.s)’ın: **“İsrail oğullarının dediği gibi:**

“Onların ilahları gibi bize de bir ilah yap.” sözünü delil almanız fasit bir delildir.

Bu, apaçık olan fasit bir istidlaldır. Çünkü arapçayı zerre kadar bilen bir kişi şunu iyice bilir ki; benzetme bir sıfatta da olabilir, bir kaç sıfatta da olabilir. Yoksa hiçbir zaman bütün sıfatın tamamında benzetme olmaz. Çünkü sıfatın tamamında olan benzetme o şeyin kendisi olduğunu gösterir.

Benzetmenin ne demek olduğunu ve nasıl olduğunu bu şekilde öğrendikten sonra Rasulullah (s.a.s)’ın, kendisinden zatu envat isteyen sahabelerin isteklerini İsrail oğullarının isteklerine benzetmesi, onların İsrail oğulları gibi olduklarını göstermez. Daha açıkçası onların da İsrail oğullarının her konuda yaptıkları gibi yaptıklarını göstermez. Zira Rasulullah (s.a.s), onlara bir konuda benzetmiştir. O ise; İsrail oğullarının müşriklere benzemek istekleri gibi müşriklere benzemek istekleridir. Yoksa yaptıkları amel konusunda bir benzeme söz konusu değildir. Bir hadiste iki ihtimal söz konusuysa bu hadis tek başına delil olmaz. Bir ihtimal tercih edilecekse mutlaka kesin bir karine olması gerekir. Yoksa sadece bu nasla hüküm verilmez.

İkincisi: Kat’i karine nassın bizatihi içindedir. Rasulullah (s.a.s)’ın azarladığı müslümanlar şirk işlediklerinden ya da tevhidi bozduklarından dolayı değil, kafirlere benzeme isteklerinden dolayı azarlanmışlardır. Zira mü’minlerin Rasulullah (s.a.s)’tan kendilerine bir ağacı bereketli kılmasını istemeleri şirk değildir. Çünkü Rasulullah (s.a.s) onların isteklerine cevap verip Allah (c.c)’tan böyle bir ağacı onlar için bereketli kılmasını isteyebilirdi. Allah

(c.c) da onlar için bir ağacı bereketli kılmış olsaydı bu durum şeriatte geçerli olur ve asla şirk olmazdı.

Tevhidi bilen ve en basit ilmi olan kimse bu meselenin açık bir mesele olduğunu, sahabelerin Rasulullah (s.a.s)’tan isteklerinin, İsrail oğullarının Musa (a.s)’dan istedikleri gibi Allah (c.c)’tan başka bir ilah istemek şeklinde büyük şirk olan bir istek olmadığını bilir. Zira sahabelerin isteklerini Rasulullah (s.a.s) caiz kılsaydı, o amel caiz kılınırdı. Oysa şirk, asla caiz kılınmaz. Rasulullah (s.a.s)’ın onları azarlaması, caiz olmayan şeyleri istedikleri için veya şirki istedikleri için değil, müşriklere benzemek istedikleri içindir.

İmam Şatıbi İ’tisam kitabında ve İbni Teymiyye İktidau Sıratı Mustakim kitabında, Munavi ve Nevevi Tuhfetu’l Ahvazi’de bu meseleyi bu şekilde açıklamışlardır.

Rasulullah (s.a.s)’tan zatu envat isteyen kişiler küfürden yeni dönmüşlerdir. Onlar istediler, fakat yapmadılar. Alimler, bunların istedikleri şeyin müşriklere benzemek olduğunu söylemişlerdir. Yani onlar sadece zafer için vesile olsun diye silahlarını asacakları bir ağaç istemiş olup asla zaferi ağaçtan istemek için böyle yapmamışlardır.

Onlar Rasulullah (s.a.s)’a danışmadan, kendi nefislerine göre bir ağacı Zatu Envat yapmadılar. Fakat Allah (c.c)’ın nebisi ve seçkin kulunun vasıtasıyla Allah (c.c)’ın bir ağaç tayin etmesini istediler. Daha önce söylediğim gibi, onlar ağaç vasıtası ile Allah (c.c)’dan zafer istiyorlardı yoksa direkt olarak ağaçtan yardım istemiyorlardı.

Bu aynı, sahih olan; **“falanca yıldız sebebiyle yağmur yağdı”** hadisinde geçen olay gibidir. Yani: **“Bize yağmurun yağması, yıldızlar sebebiyledir.”** Bu sözün manası:

“Yıldızlar çıktığı için yağmur yağdı” demektir, **“yağmuru yağdıran yıldızlardır”** demek değildir.

“Bize yıldız sebebi ile yağmur yağıyor” demek küçük şıktır. Fakat bir kimse: **“Muhakkak ki yağmuru yağdıran yıldızdır”** derse, o zaman bu kimse Rububiyette Allah (c.c)’a büyük şirk koşmuş olur.

Zatu Envat **isteyenlere gelince...** Onlar ağaç vesilesiyle Allah (c.c)’dan yardım isteyeceklerdi. Ağaçtan yardım istemeyeceklerdi. Fakat bu istekte, müşriklere benzeme sakıncası vardır. Bu sebeple Nebi (a.s), benzeme eğilimini kökünden kesti ve dedi ki:

“Nefsim elinde olan Allah’a yemin ederim ki, İsrail oğullarının dediği gibi dediniz. (Onlar Musa (a.s)’ya şöyle dediler): “Onların ilahları gibi bize de bir ilah yap!”

Bilindiği gibi bir şeyin başka bir şeye benzetilmesi, tek bir yönden olabileceği gibi birkaç yönden de olabilir. Bir şeyin başka bir şeye benzetilmesi, her yönüyle benzemesini gerektirmez. Çünkü bir şeyin başka bir şeye her yönü ile benzemesi, ancak aynı cinsten olurlarsa olur. Bu, Nebi (a.s)’nin şu sözleri gibidir:

“İçkiyi devamlı içen, puta ibadet eden gibidir.”

(Süneni İbn Mace)

“Muhakkak ki siz Rabbinizi, şu ayı görmede itişip kakışmadığınız gibi göreceksiniz” (Buhari)

Bilinen bir şeydir ki, bu hadiste yapılan benzetme, görme ve bunun açıkça olma meselesindedir. Şekil olarak ve her yönüyle görme değildir elbette. Aynı şekilde söz konusu hadiste (Zatu Envat hadisinde), İsrail oğullarının müş-

riklere benzeme isteği vardır. Fakat bu benzeme büyük şirk noktasındadır. (Zatu Envat hadisindeki) müslümanların benzeme isteği ise küçük şirk noktasındadır. Fakat bu, zamanla büyük şirke kadar gider. Çünkü bid'atler zamanla büyük şirke götürür.

Yeryüzünde ilk büyük şirkin ortaya çıkışı, salih kişilerin suretinde putlar yapmakla olmuştur. Zamanla ilim unutulunca bu putlara ibadet edildi. Salih kişilerin suretinde putlar yapmak bizatihi büyük şirk değildir, fakat şirke yol açar. Zaten böyle oldu ve zamanla bu putlara ibadet edildi. Onun için şariatimizde kabirler üzerine mescid yapmak yasaklanmıştır. Çünkü büyük şirke yol açar.

Şöyle denilebilir:

“Onların istekleri, sadece bir benzeme isteği ise niçin Rasulullah (s.a.s) onlara şöyle dedi:

“Sizler beni israilin dediği gibi dediniz.”

Bunun cevabı şudur:

“Burada, meselenin büyüklüğü göz önünde tutularak varacağı son noktaya göre hüküm verilmiştir. Bu, aynı Rasulullah (s.as)’a:

“Allah ve sen dilersen” diyen adama, Nebi (s.a.s)’nin sert ve şiddetli davranması gibidir. Adam büyük şirk işlemiği halde Rasulullah (s.a.s) ona şöyle dedi:

“Sen beni Allah (c.c)’a eş mi tutuyorsun?”

İmam Şatibi şöyle dedi:

“Geçmiş ümmetlere özellikle ehli kitaba, bid'atlerinde tabi olma hakkında Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Ümmetim, kendinden öncekilerin gittiği yolu takip edecek.”

Bu hadis, onların yapmış olduğu şeyi bu ümmetin de yapacağına bir delildir. Fakat, illa onların yaptığı şeyleri her yönüyle aynen yapmaları şart değildir. Burada kastedilen; her yönüyle aynı şeyler olabileceği gibi sadece bir yönden benzerlik de olabilir. Birincisine (her yönüyle benzemeye) örnek, Rasulullah (s.a.s)’ın şu sözüdür:

“Muhakkak ki, sizden öncekilerin sünnetine tabi olacaksınız.” Çünkü Rasulullah (s.a.s) bu hadiste şöyle buyurmaktadır:

“Onlar bir keler deliğine girseler muhakkak siz de onları takip edeceksiniz.”

İkincisine (bir yönüyle benzemeye) örnek, şu hadisi şeriftir:

“Rasulullah (s.a.s)’a şöyle dediler:

“Ya Rasulallah! Bize zatu envat tayin et!”

Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Aynı, israil oğullarının: “Bize bir ilah yap” şeklindeki söylediği şeyi söylediniz.”

Zatu Envat edinmek, Allah (c.c)’dan başka bir ilah edinmeye bir yönden benzemektedir. Fakat aynısı değildir. Nasta, tamamen bütün yönleriyle benzediğini ifade eden bir şey yoksa, her yönden benzediğine hüküm vermemek gerekir. En iyisini Allah bilir.” (El-İ’tisam c: 2, s: 245-246)

Ben de diyorum ki:

“İşte Usül İmamlarından **İmam Şatıbi**’nin, zatu Envat isteyenler hakkındaki görüşü:

Onlar büyük şirk olan bir şey istemediler. Onların isteği, Müşriklere ve İsrail oğullarının isteğine sadece bir yönden benzemekte idi. Yoksa aynısı değildi. Yani İsrail oğullarının istemesine her yönden benzememekte idi. Nas-ta bütün yönleriyle tamamen benzediğini ifade eden bir şey yoksa, her yönden benzediğine hüküm vermemek gerekir.

Şeyh Muhammed b. Abdulvahhab, ağaç, taş ve bunlar gibi şeyleri yüceltme konusunda bu hadisi zikret-tikten sonra şöyle dedi:

“Bu konuyla alakalı bir çok mesele vardır... Üçüncü meseleye gelince... Onlar, talep ettikleri şey ile amel et-mediler...

Onbirinci mesele ise; şirk, hem büyük hem de küçük olabilir. Çünkü onlar, zatu envat istedikleri halde mürted olmadılar. (Demek ki, büyük değil küçük şirk işlediler.)”

(Tevhid Kitabı / Ağaç, taş vb. şeyleri yüceltme babı)

Ben de şöyle diyorum:

“Şeyh’ten nakledilen bu sözden, o topluluğun istediği şeyin küçük şirk olduğu apaçık anlaşılmaktadır.”

İbn Teymiye şöyle dedi:

“Müşriklerin, üzerine silahlarını astıkları bir ağaçları vardı. Buna zatu envat diyorlardı. Müslümanlardan bazı-ları şöyle dedi:

“Ey Allah’ın rasulü! Bize, onların zatu envatı gibi zatu envat tayin et!”

Rasulullah (s.as) buyurdu ki:

“Allah’u Ekber! Sizler, Musa’nın kavminin Musa’ya söylediği gibi söylediniz: “Onların ilahları gibi bize de bir ilah yap!” Muhakkak ki sizler, sizden öncekilerin yolunu ta kip edeceksiniz.”

Burada Nebi (s.a.s), sadece kafirlere benzeyerek silahlarını üzerine asacakları ve altında ibadet edecekleri bir ağaç edinmek istedikleri için onlara çok kızdı. Büyük şirk olmayan, kafirlere benzeme isteğine karşı tavır böyle ise büyük şirk olan benzemeye karşı tavır acaba nasıl olur?

Kim, sevap almak niyetiyle bir yere gitse fakat şariat böyle yere gidilmesinde bir sevap görmüyorsa, yaptığı amel münker olur. Bu münkerlerden bazıları diğerinden büyük olabilir. Gidilen yer bir ağaç olabileceği gibi bir su kanalı veya bir dağ veya bir mağara da olabilir, farketmez, yine de münkerdir.

Kim, İslam şeriatinin tayin etmediği belli bir yer tayin ederek namaz kılmak, Kur’an okumak, Allah (c.c)’ı zikretmek ya da herhangi bir ibadeti yapmak gayesiyle oraya gider ve bu şeyin şariatçe iyi olduğunu söylerse yaptığı iş bir münker olur.” (İktida es Sıratı Mustakim s: 314-315)

Ben şöyle diyorum:

İmam İbni Teymiyye’nin bu sözünden apaçık anlaşılıyor ki, o topluluğun sadece istemesinde müşriklere benzetme vardır. Yoksa, bizzat şirkte benzetme kastedilmemiştir.

İbn Teymiyye’nin bu açıklamasının ardından zikrettiği misallere bir bak!

Bunların hepsi bid'at konusundadır, büyük şirk konusunda değildir. Bu, kulun bir yeri, bir ağacı veya bir su kanalını Allah (c.c)'dan bir delil olmaksızın, bereketli sayarak daha çok sevap almak gayesi ile orada Allah (c.c)'a ibadet yapmasıdır. İşte bu, bid'atin ta kendisidir.

Çünkü tevhid: Tek olan Allah (c.c)'a, Rasulullah (s.a.s)'ın diliyle emrettiği şeylere göre ibadet etmektir.

Şirk ise; Allah (c.c)'tan başkasına, O'nunla beraber ibadet etmektir.

Küfür olmayan bidat ise; Allah (c.c)'ın genel olarak emrettiği şeylere bağlı kalarak, şeriate uygun olmayan belli konularda sadece O'na ibadet etmektir. (Örneğin; hakkında delil olmadığı halde bir ağacı bereketli sayıp daha çok sevap almak için onun altında Allah (c.c) için Rasulullah (c.c)'ın gösterdiği namazı kılmak gibi...)

İşte böylece kafir ile bid'atçı arasındaki fark ortaya çıkmıştır.

Birincisi (kafir); şeriatin hem tafsilatında hem de genelinde şeriate tabi olmayı terk etmiştir.

İkincisi ise (bid'atçı); Şeriate genel olarak tabi olmuştur. Fakat tafsilatlı konularda hatası vardır. Genel olarak şeriate tabi olması, tafsilatlı konulardaki hatasını affettirir, yani; İslam dininden çıkartmaz.

Mesela; “Beyt'ül Haram'da sadece Allah (c.c)'a ibadet eden kimse, en büyük sevabı istemektedir. İşte bu kişi, sünnete göre muvahhiddir. Çünkü Allah (c.c) bu mekanı diğer mekanlardan üstün kılmıştır. Ancak ölümlere ibadet eden kimseye gelince... O, müşriktir. Çünkü o, ibadeti Allah (c.c)'dan başkasına yapmıştır. Ancak kabirlerin yanın-

da sadece Allah (c.c)’a ibadet eden ve ona hiçbir şeyi şirk koşmayan kimseye gelince... İşte o, muvahhiddir. Çünkü Allah (c.c)’a, başkasını şirk koşmamıştır. Fakat aynı zamanda o, bir bid’atçıdır. Çünkü, şeriatten bir delil olmaksızın bir mekanı üstün tutmuştur. Bu sebeple sünnetten çıkmış, bid’ate sapmıştır.

Rasulullah (s.a.s)’den zatu envat isteyen topluluk, kesinlikle büyük şirk istememiştir. Çünkü, **öğrenilmesi gereken şeyin öğrenme zamanını geciktirmek caiz değildir**. Bu, alimlerin ittifak ettiği şer’i bir kaidedir. Bilinen bir şeydir ki, kul İslam’a ilk girdiği andan itibaren, ondan tevhidî sağlaması ve büyük şirkten uzak durması istenir. Buna göre, tevhid ve büyük şirkin öğretilmesinin geciktirilmesi nasıl caiz olur?

Nebi (s.a.s)’in, ümmetine ilk andan itibaren ve gecikmeden büyük şirk hakkında bilgi vermediği, onlara bunu açıklamadığı, onlara bunu yasaklamadığı zannedilebilir mi?

Rasulullah (s.a.s), ümmeti büyük şirke düştüğü zaman sadece, düştükleri şirki açıklamıştır denilebilir mi? Mesela; ümmeti Allah (c.c)’a ibadette şirke düştüğü zaman, onun şirk olduğunu söyler ve sakındırırdı. Hakimiyyet konusunda şirke düştüğü zaman, onun şirk olduğunu söyler ve sakındırırdı. Vela konusunda şirke düştüğü zaman onun şirk olduğunu söyler ve sakındırırdı. Yani bu şirklere düşmeden onları sakındırmazdı. Rasulullah (s.a.s)’ın böyle yaptığı düşünülebilir mi?”

Ben diyorum ki:

“Allah (c.c)’ın seçkin kıldığı Nebisi hakkında böyle düşünmek, onun görevini yerine getirmediğini düşünmek demektir ve ona büyük bir iftiradır. Bundan Rasulullah (s.a.s)’ı tenzih ederim.

Muaz (r.a)’ı ehli kitaba gönderdiği zaman:

“Onları ilk önce tevhide davet etmesini, Allah (c.c)’ı, tevhid ve şirk arasındaki farkı bildiren Allah (c.c)’ın ilmini öğreninceye kadar diğer ibadetlere geçmemesini emrettiği halde nasıl olur da kendisi bunu yapmaz?

Muhakkak ki biz, nebimizi ve bütün nebilerle rasulleri bu tür noksanlıktan ve iftiradan uzak tutuyoruz. Ayrıca Rasulullah (s.a.s) hakkında böyle düşünmek, sahabelerin çoğunun tevhid ve şirkin hakikatini tam öğrenmeden ve tam yerine getirmeden ölmüş olmalarını gerektirir. Böyle düşünen kişi, imanını tekrar gözden geçirsin ve kabirde Rasulullah (s.a.s) hakkında sorguya çekilmeden Allah (c.c)’dan korksun! Yoksa, kabirde Rasulullah (s.a.s) hakkında sorulduğunda şöyle diyecektir:

“Ha! Ha! Bilmiyorum. Duydum, insanlar bir şey söylüyordu, ben de onu söyledim.”

Ben kesinlikle inanıyorum ki, her İslam’a girmek isteyen kula, daha İslam’a girmeden önce Nebi (a.s) tevhidi ve onun iyiliğini, şirki ve onun kötülüğünü öğretmiştir.

Bütün İslam alimleri, şeriatın fer’i meselelerinin bile ihtiyaç anında öğretilmesinin gerekliliği, öğretiminin geciktirilmesinin caiz olmadığı konusunda ittifak etmişlerdir. Durum böyleyken, temellerin temeli olan tevhidin ve tev-

hidi bozan büyük şirkten nasıl uzak durulacağını öğretilmesinin geciktirilmesi nasıl caiz olur?

Bu açıklamalardan apaçık anlaşılıyor ki, zatu envat isteyenlerin bu isteklerindeki benzerlik, büyük şirk konusunda değil, sadece müşriklere benzeme konusundadır.

DOKUZUNCU ŞÜPHE: ENES B. MALİK (R.A)’İN HALASI HAKKINDAKİ HADİS:

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu söyleyen kimseler Enes b. Malik (r.a)’in halasıyla ilgili hadisi delil olarak gösterdiler.

Buhari, Enes (r.a)’den şöyle rivayet etmiştir:

“Rebia (bu hanım **Enes b. Malik**’in halasıdır), ensardan bir kızın dişini kırdı. Kızın kavmi de kısas istedi. Rasulullah (s.a.s)’a geldiler ve Rasulullah (s.a.s) kısası emretti. **Enes b. Malik**’in amcası olan **Enes b. Nadr** şöyle dedi:

“Hayır! Vallahi ya Rasulallah (s.a.s), onun dişi kırılmaz! Rasulullah (s.a.s) buyurdu ki:

“Ey Enes! Allah (c.c)’ın kitabında kısas vardır.”

Daha sonra, kızın kavmi kısastan vazgeçerek diyete razı oldu. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurdu:

“Allah’ın kullarından öyleleri vardır ki, Allah (c.c)’a yemin etseler, Allah (c.c) onu doğru çıkarır.”

(Buhari c: 2, s: 66)

Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenler şöyle dediler:

“İşte bu Enes b. Nadr! **O, cahilliği sebebiyle** Rasulullah (s.a.s)’ın hükmüne itiraz etti. Buna rağmen Rasulullah

(s.a.s) ona hiç bir şey yapmadı, sadece cahil olduğu meseleyi öğretti.”

Allah (c.c)’ın yardımını ile ben de şöyle diyorum:

“Allah (c.c) için bir düşünün!

Rasulullah (s.a.s)’ın hadisi nasıl da hevalara göre te’vil ediliyor?

Hadiste olmayan şeyler nasıl da hadise ekleniyor ve alimlerden hiç birinin söylemediği bir manayla, hadis hakkında faraziyelerde bulunuluyor ve **Enes b. Nadr** (r.a)’ın Allah’ın Rasulü’nün hükmüne itiraz ettiği söyleniyor?”

Enes b. Nadr (r.a)’ın, cehaletinden dolayı Allah ve Rasulü’nün hükmüne itiraz ettiğine, buna rağmen Rasulullah (s.a.s)’ın onu cezalandırmadığına, cehaleti sebebiyle onu özürlü saydığına ve ona sadece cahilliğini öğrettiğine nasıl kesin bir hüküm verebiliyorsunuz?

Bu hadisi şerifte buna delalet eden, buna delil olabilecek herhangi bir şey bildirilmiş midir?

Alimlerden muteber herhangi bir alim, sizin bu anlayışınıza benzer bir anlayışa sahip olmuş mudur?

Veya bu hadis hakkında, sizin söylediğiniz gibi söylemiş midir?

Enes b. Nadr (r.a)’ın cehaletinden dolayı Allah ve Rasulü’nün hükmüne itiraz ettiğini, buna rağmen Rasulullah (s.a.s)’ın onu cezalandırmadığını, cehaleti sebebiyle onu özürlü saydığını ve ona sadece cahilliğini öğrettiğini size kim söyledi?

Muhakkak ki bu, hevadır. Bundan ancak Allah (c.c)’a sığınılır.

Enes b. Nadr (r.a) kesinlikle Rasulullah (s.a.s)’ın hükmüne itiraz etmemiştir. Hadiste söylediği sözü, Allah

(c.c)’ın ve Rasulü’nün hükmüne bağlanmanın vacipliğini bilmemesi sebebiyle söylememiştir. Kısas hükmünü inkar ve reddetme sebebiyle de söylememiştir. Çünkü, Bu meselede Allah (c.c)’ın tek hükmü sadece kısas değildir.

Burada yaralananın velisi razı olduğu zaman, diyet hükmü de söz konusudur. **Enes b. Nadr** (r.a) Allah (c.c) hakkında, O’nun kendi duasına icabet ederek, hasımlarına diyeti kabul ettireceği ya da Enes’in halası Rebia’yı affettireceği hüsnü zannında bulunuyordu. Onun için şöyle dedi:

“Hayır! Ey Allah’ın rasulü, vallahi onun dişi kırılmaz!”

Hadisin sonundaki Rasulullah (s.a.s)’ın:

“Muhakkak Allah (c.c)’ın kullarından öyleleri vardır ki, Allah (c.c)’a yemin etse, Allah (c.c) onun yemini doğru çıkarır” sözü de buna bir delildir.

Enes’in halası **Rebia**’nın yaptığı suçun kesinleşmesi ve hasımlarının kısası istemeleri üzerine Allah Rasulü, Allah (c.c)’ın hükmü olan kısasa hükmetti. Çünkü o, hasım taraf razı olmadıkça diyet vermeye hükmedemezdi. Fakat **Enes b. Nadr** şöyle dedi:

“Hayır ya Rasulullah (s.a.s), vallahi onun dişi kırılmaz!”

Yani: “Muhakkak ki ben Allah (c.c)’tan, hasımları diyete razı etmesini ve onun dişinin kırılmamasını umuyorum” demektir. Yoksa **Enes**’in sözünün manası:

“Hayır ey Allah’ın Rasulü! Ben bu hükme razı değilim. Onun dişinin kırılmasının infaz edilmesi hükmüne de razı

olmuyorum. Çünkü o, şerefli bir kadındır, dişi kırılmaz” demek değildir.

Şüphesiz **Enes** (r.a), böyle bir itirazın manasını çok iyi bilmekteydi. O, kesinlikle bunu yapmadı. Bunu ancak bir münafık veya söylediği sözün manasını bilmeyen akılsız bir insan yapar.

Enes (r.a) Rasulullah’a:

“Hayır ya Rasulallah, vallahi onun dişi kırılmaz” dedi. Bunun manası şudur:

“Muhakkak ki ben Allah (c.c)’tan, hasımları diyete razı etmesini ve onun dişinin kırılmamasını umuyorum.”

Ne var ki, hasımların diyeti kabul etmeleri gaybi bir iş olduğundan ve ilk olarak kısas isteğinde bulunduklarından dolayı Rasulullah (s.a.s) **Enes’e** şöyle dedi:

“Ey Enes! Allah (c.c)’ın kitabında kısas vardır.”

Yani; hasımlar diyete razı olmadıkça Allah (c.c)’ın kısas hükmü uygulanır. Daha sonra hasımlar diyeti kabul etmeye razı oldular. Rasulullah (s.a.s) da bunun üzerine şöyle buyurdu:

“Muhakkak Allah (c.c)’ın kullarından öyleleri vardır ki, Allah (c.c)’a yemin etse, Allah (c.c) onun yemini doğru çıkarır”

İşte! Hadisi bu şekilde açıkladıktan sonra bu hadisin onlar için asla bir delil olmayacağı apaçık görülür.

ONUNCU ŞÜPHE: ŞİİR SÖYLEYEN CARİYE HADİSİ:

Afra oğlu Muavviz'in kızı Rubey (r.a)'den şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Rasulullah (s.a.s) yanıma geldi ve oturdu. O sırada cariyeler, Bedir savaşında ölen babaları için defle vuruyorlardı. Onlardan bir cariye şöyle dedi:

“Aramızda öyle bir nebi var ki ondan sonrakini bilir.” Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Böyle deme! Ve daha önceki söylediğini söyle.”

(Buhari)

Büyük şirkte cehalet mazeret diyenler bu hadisi zikrettikten sonra şöyle dediler:

Cariye küfre girdiği halde Rasulullah (s.a.s) onu tekfir etmemiş ve cehaleti sebebiyle onu mazeretli kılmıştır.

Allah (c.c)'ın izniyle bu söze söyle cevap veriyorum:

Delili bu şekilde anlamak gerçekten en fasit bir anlayış şeklidir. Zira delil olarak gösterdikeri bu hadisten şu iki sebepten dolayı hiçbir zaman şirk hükmü çıkmaz:

1) Hadisteki cariyenin mükellef olup olmadığı sabit değildir. Yani; bu sözü söyleyen kız, bülüğ çağına gelmiş midir yoksa gelmemiş midir belli değildir. Zira Arap dilinde “cariye” lafzı şu üç anlamda kullanılır:

Yaşı küçük olan yani; bülüğ çağına gelmemiş genç kız, genç kadın ve hizmetçi kadın şeklindedir.

O halde hadiste söz konusu olan cariyenin, bülüğ çağına gelmiş genç bir kadın mı yoksa bülüğ çağına gelmemiş genç bir kız mı olduğu sabit oluncaya kadar bu hadis delil olarak gösterilemez.

2) Bu cariyeye ister bülüğ çağına gelmiş, isterse gelmemiş olsun söylediği söz küfür söz değildir. Zira söylediği söz Rasulullah (s.a.s)’ın geleceği bildiğine dair bir sözdür ve bu sözün manası, Rasulullah (s.a.s)’ın, Allah (c.c)’ın bildirmesiyle geleceği bildiğidir.

Bu konuyla ilgili olarak Allah (c.c) şöyle buyuruyor:

“Görülmeveni bilen Allah, görülmeveni hiç kimseye göstermez. Ancak rasulden razı olduğu kimse müstesna. Çünkü O, onun önüne ve arkasına gözetleyeci diler.”

(Cin: 26-27)

Bu ayet gösteriyor ki Rasulullah (s.a.s), Allah (c.c)’ın kendisine gaybi bildirmesiyle gaybi bilebilir.

Rasulullah (s.a.s)’ın cariyeye, bu sözü söylememesini tenbihlemesinin sebebi, böyle söylemeyi kerih gördüğü içindir. İşte bu açıklamalarla, cariyenin söylediği sözün İslam’dan çıkaran küfür ve şirk olmadığı, dolayısıyla büyük şirkte cehalet mazerettir, diyenlerin lehlerine bir delil olmadığı ve ortaya attıkları iddiaların batıl olduğu isbat edilmiş olur.

ON BİRİNCİ ŞÜPHE: AİŞE (R.A) HADİSİ

Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenler aşağıdaki Aişe (r.a) ile ilgili hadisi delil gösterdiler.

Aişe (r.a) şöyle demiştir:

“Size, kendim ve Rasulullah (s.a.s) hakkında anlatayım mı?” Biz: “Evet” dedik. Aişe (r.a) şöyle dedi:

“Rasulullah (s.a.s), benim gecemin olduğu sırada yanımdaydı. Elbisesini ve ayakkabılarını çıkarıp onları iki ayağının yanına koydu. İzarının bir tarafını ise yatağının

üzerine yaydı. Sonra da yattı. Ta ki benim uyuduğumu zannedinceye kadar elbisesini giyinmedi. Sonra elbisesini yavaş yavaş aldı ve yavaş yavaş ayakkabısını giyindi. Sonra da kapıyı açıp çıktı. Sonra da kapıyı yavaşça kapattı. Ben de onun hemen ardından elbisemi giyindim, başörtümü taktım ve yüzümü izarımla kapattım. Sonra ta ki o, Baki' Mezarlığına gelinceye kadar onun peşine düştüm. Rasulullah (s.a.s) orada uzunca bir müddet kaldı. Sonra ellerini üç kere kaldırdı ve dua etti. Sonra da o Baki' Mezarlığından ayrıldı, ben de ayrıldım. O eve dönerken hızlandı, ben de hızlandım. O hervele yaptı, ben de hervele yaptım. O eve geldi ben de eve geldim. Öyle ki eve ondan önce girdim. Sonra O, ancak ben yatağıma girdiğimde eve girdi. Bana dedi ki: **“Ey Aişe! Senin neyin var ki böyle yatamıyorsun?”** Ben dedim ki: “Bir şey yok.” O bana dedi ki: **“Bana ya anlatırsın veya Latif ve Habir olan Allah bana haber verir.”** Ben dedim ki: “Ey Allah'ın Rasulü! Anam babam sana feda olsun.” Sonra ona olanları anlattım.” O dedi ki: **“Yoksa önümdeki görmüş olduğum o karartı sen miydin?”** Dedim ki: “Evet.” Bunun üzerine göğsüme öyle bir vurdu ki canımı acıttı. Sonra şöyle dedi:

“Sen Allah (c.c) ve rasulünün senin hakkında bilgi sahibi olmayacağını mı zannettin?” Aişe dedi ki: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir, evet!”

(İmam Ahmed (r.a)'in rivayetinde ise şöyle geçmektedir:

Aişe (r.a) şöyle demiştir:

“İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir” Rasulullah (s.a.s) ona: **“Evet...”** dedi.

İşte bu rivayet büyük şirkte cehalet mazeret diyenlerin delil gösterdikleri rivayetlerden birisidir.)

Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“Ben senin yanında yatarken Cibril bana geldi ve beni çağırdı. Onun gelişini senden gizledim ve ona ica-bet ettim. Bu durumumu senden gizledim. Çünkü Cib-ril sen elbiseni çıkardığın zaman içeri girmezdi. Bunun üzerine ben de senin uyuduğunu zannettim ve seni uyandırmayı istemedim. Zira sen yalnız kaldığında korkabilirsin diye düşündüm. Cibril dedi ki:

“Rabbin, Baki’ Mezarlığına gitmeni ve onlara istiğ-far etmeni emrediyor.” Ben dedim ki:

“Onlar için ne diyeyim ya Rasulallah!” Rasulullah (s.a.s) şöyle dedi:

“De ki: Bu kabirlerde yatan mü’min ve Müslüman-lara selam olsun. Bizden önce ölenlere ve bizden sonra öleceklerle de Allah (c.c) rahmet etsin.”

(Müslim, Nesei, Ahmed)

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu söyleyenler bu hadisi delil olarak gösterdikten sonra şöyle dediler:

“İşte bakın! Mü’minlerin annesi olan Aişe (r.a), Rasu-lullah (s.a.s)’a: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir mi?” diye sordu. Rasulullah (s.a.s) de ona: “Evet” dedi. İşte bu gösteriyor ki; Aişe (r.a), Allah (c.c)’ın insanların gizlediklerini de bildiğini bilmiyor. İşte onun bu cehaleti sebebiyle Rasulullah (s.a.s), ona küfür hükmü ver-medi. Bu gösteriyor ki, ancak ona imanın aslıyla ilgili olan bu meselede huccet ikame edildikten sonra kabul et-meseydi kafir olurdu. Çünkü Allah (c.c)’ın her şeyi bil-

mediğine inanmak tıpkı Allah (c.c)’ ın her şeye kadir olduğunu bilmemek gibidir.”

(Ahmed Ferid, El-Uzr bi’l Cehl s: 46, İbni Teymiyye, Fetevalar c: 11 s: 409’dan nakletmiştir.)

Allah (c.c)’ın yardımıyla ben şöyle diyorum:

“Büyük şirkte cehalet mazeret diyenlerin İbni Teymiyye (r.a)’den naklettikleri söz apaçık bir şekilde İbni Teymiyye (r.a)’ye atılmış bir iftira olup kitaplarına sonradan sokuşturulmuştur. Bu, çok açık bir şekilde görülmektedir. Çünkü İbni Teymiyye (r.a), Kur’an’ı Kerim ve sünneti nebeviyyenin dilinde ve Arapça’da büyük bir alimdir. Buna rağmen güya o, hadiste geçen “مهـما” kelimesini soru edatı olarak görmüştür. Oysa “مهـما” kelimesi kesinlikle soru edatı değildir ve İbni Teymiyye bunu çok iyi bilmektedir. Dolayısıyla bu edat; şart edatı olup, ancak te’kid ve şart bildirir. Üstelik bu kelime (مهـ) ve (ما) olmak üzere iki ayrı kelimenin bir araya gelmesinden oluşmuştur. Bu kelimelerden birincisi şartı, ikincisi ise te’kid için kullanılır.

Bu durum gösteriyor ki; İbni Teymiyye (r.a)’ye isnad edilen söz aslında İbni Teymiyye (r.a)’nin sözlerine sokuşturulmuş bir sözdür. Bu sokuşturma ise batılilar (müsteşrikler) tarafından yapılmıştır. Çünkü İbni Teymiyye (r.a)’nin kitapları kendi zamanında basılmış değildi. Onun kitapları ancak ölümünden bir müddet sonra basılmıştı ve kitapları basan kimseler emin ve güvenilir değillerdi. Bu yüzden o kimseler, gerek İbni Teymiyye’nin ve gerekse başka alimlerin kitaplarına büyük ihtimalle sokuşturma yapmışlardır.

Aişe (r.a)’nin: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir” sözünden sonra soru işareti koymak çok yanlıştır. Bu sözün manası aslında şöyle anlaşılmalıdır: “Allah (c.c), insanların ne gizlediğini muhakkak bilir.”

Zaten sözün devamında Aişe (r.a) işte bunun için “evet” demiştir. Yani sözünü kuvvetlendirmek, te’kid etmek için. Bu durumda şayet buradaki söz soru şeklinde olsaydı “Allah (c.c) bilir mi?” şeklinde olurdu. Oysa **مهـما** kelimesi soru edatı olmayıp şart ve te’kid edatıdır. İbni Teymiyye (r.a) bunu çok iyi bilir. Dolayısıyla burada soru işareti koymak Arapça dil kaidelerine göre yanlıştır ve Arapça bilen bir kimse bu işareti asla koymaz. Öyleyse İbni Teymiyye (r.a) de bu işareti hiç mi hiç koymaz. Zira bu cümlenin sonunda konulacak işaret sadece nokta olup, soru işareti kesinlikle değildir. Üstelik bu cümleden sonra söylenen “evet” sözü Rasulullah (s.a.s)’a ait değil, Aişe (r.a)’ye aittir. İmam Müslim’in naklettiği rivayette bu açıkça bellidir. Çünkü rivayette: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir, evet!” geçmektedir. Bu söz, tümüyle Aişe (r.a)’ye aittir. Fakat büyük şirkte cehalet mazerettir diyenler hadisi şöyle nakletmişlerdir:

“Aişe (r.a), Rasulullah (s.a.s)’a: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir mi?” diye sormuş ve Rasulullah (s.a.s) da: “Evet” diye cevap vermiştir. Oysa **Müslim**’in rivayetinde “evet” diyen Rasulullah (s.a.s) değil, Aişe (r.a)’dır. O halde Aişe (r.a) bu sözü söyledikten sonra te’kid olsun diye “evet” demiştir.

İmam Nevevi (r.a), **Müslim**’in şerhinde şöyle demiştir:

“Hadisin aslında şöyle geçmektedir: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir, evet!” İşte doğru olan budur. Zira bu sözde Aişe (r.a), insanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir sözünü söyledikten sonra “evet” demesi sanki bu sözünü doğrulamak içindir.

(Sahihi Müslim’in Şerhi c: 7 s: 44)

Bu gösteriyor ki Aişe (r.a)’nin; “evet” demesi bildiği ve inandığı inancını kendi sözüyle te’kid etmek içindir. **Nesei**’nin rivayeti de bu manayı desteklemektedir.

Nesei’nin rivayetinde şöyle geçmektedir:

“İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu muhakkak bilir.” Burada “قد” kelimesinden sonra **“bildi”** geçmiş zaman olarak gelmiştir.

Rasulullah (s.a.s) bu sözün akabinde şöyle demiştir:

“Ben senin yanında yatarken Cibril bana geldi ve beni çağırdı. Onun gelişini senden gizledim ve ona ica-bet ettim. Bu durumumu senden gizledim. Çünkü Cibril sen elbiseni çıkardığın zaman içeri girmezdi...”

Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenlerin getirdiği **Ahmed**’in rivayeti güya şöyle imiş:

“Evet. Ben senin yanında yatarken Cibril bana geldi ve beni çağırdı....”

Bu rivayete göre Rasulullah (s.a.s)’ın sözü Aişe (r.a)’nin: “İnsanlar bir şeyi gizlediklerinde Allah (c.c) onu bilir” sözünden sonra geliyor.

Oysa bu rivayette geçen “evet” kelimesi Aişe (r.a)’nin söylediği söze bir cevap değildir. Çünkü Aişe (r.a) soru sormadı ki “evet” cevabını alsın. Dolayısıyla bu söz, büyük şirkte cehalet mazerettir diyenlerin anladığı gibi değildir. Bu söz iki manaya gelmektedir: Aişe (r.a)’nin sözü; bir tasdik ve te’kidir. Zira “evet” kelimesi çoğu zaman te’kid manasında kullanılır.

Şayet bu söz Rasulullah (s.a.s)’ın sözü ise, o zaman Rasulullah (s.a.s) bu kelimeyi, söyleyeceği söze başlamak için kullanmıştır. Yani sözüne “evet”, diyerek başlıyor ve devam ediyor. Dolayısıyla bu söz sorulan soruya verilen

bir cevap değildir. İşte bu sözün manası bu iki manadan birisidir. Asla Aişe (r.a)'ye bir cevap değildir, çünkü Aişe (r.a), Rasulullah (s.a.s)'a soru sormamıştır.

Ayrıca şöyle diyorum:

“Mü'minlerin anneleri olanların haramlığına riayet eden ve dinini bilen takvalı bir mü'min, asla Ebu Bekir (r.a)'in kızı, Rasulullah (s.a.s)'ın en sevdiği hanımı olan Aişe (r.a)'nin, akidenin en basit manalarını bilmediğini, cahil olduğunu söyleyerek ona böyle bir iftira asla atmaz ve onda böyle bir sıfatın olduğunu asla düşünmez. Çünkü en basit mü'min bile Allah (c.c)'ın gizli ve açık her şeyi bildiğini bilir. O halde nasıl olur da mü'minlerin annesi, Rasulullah (s.a.s)'ın en sevdiği hanımı, Ebu Bekir (r.a)'in kızı bunu bilmeyebilir? O halde ona bu iftirayı atana yazıklar olsun ve o kimse pişman olsun!

Aişe (r.a)'yi cehaletle nisbet eden kimseye şunları soruyorum:

“Mü'minlerin annesi Aişe (r.a), akide evinde yetişmiş, birinci davetçi Ebu Bekir (r.a)'in evinde eğitim almış, sonra vahyin indiği nübüvvet evine intikal etmiş, Rasulullah (s.a.s)'a hanımları içerisinde en yakın olmuş, nebinin hanımlarının sünneti en çok ezberleyeni, en fakihi, onların ilim ve fasih bakımından en üstünü ve mü'minlerin annesi olma sıfatını kazanmış bir kimsedir. Böyle sıfatlara ve yere sahip olan Aişe (r.a)'nin, sidikten nasıl temizleneceğini bilmeyen bir çocuğun bile bildiği Allah (c.c)'ın gizli ve açık her şeyi bilmesi meselesinde cahil olduğunu nasıl zannedebilir ve düşünebilirsiniz? Hiçbir akıl sahibi bu düşünceye sahip olabilir mi?

Bu durumda en basit bir müslümanın, hatta bir çocuğun bile bilebildiği bu meseleyi, ilmin yarısını bilen ve onu kendisinden öğrenmemiz gereken, küçükken Ebu Bekir (r.a)'ın evinde yetişmiş, sonra Rasulullah (s.a.s)'ın evine intikal edip ondan da ilim ve terbiye almış, büyük bir alim olan Aişe (r.a) hakkında nasıl bu şekilde bir ithamda bulunabiliyorsunuz? Hiç akletmiyor musunuz?

Her kim Aişe (r.a)'nin, böyle bir bilgiye sahip olmadığını, bu konuda cahil olduğunu iddia ederse işte o kimse aslında Rasulullah (s.a.s)'a laf atmış olur. Çünkü bu şekilde bir itham, Rasulullah (s.a.s)'ın kendisine en yakın ailesinin İslam'ı bilmediğini, daha doğrusu Rasulullah (s.a.s)'ın en yakın ailesine bu ilmi öğretmediğini söylemek demektir. Rasulullah (s.a.s)'ı bu şekilde bir ithamdan tenzih ederiz.

Doğrusu biz şuna inanıyoruz: Rasulullah (s.a.s) tebliği en güzel şekilde yapmış ve her şeyi en iyi şekilde açıklamıştır. Bu ise, Aişe (r.a)'nin de bu meseleyi ve imanın her meselesini çok iyi bildiği anlamına gelir. Bu durumda her kim Aişe (r.a)'ye bu meselede cahil olduğu sıfatını verirse işte o kimse suizan etmiş ve aslında en büyük iftirayı atmıştır.

Akıllı olan herkes şunu iyi bilir ki; Aişe (r.a)'nin hadiste geçen sözü kesinlikle soru şeklinde değildir. Bilakis bu söz, bir hayret, taaccüb ifade etmektedir. Böylece bu sözle Allah (c.c)'ın ne kadar kudret sahibi olduğuna inandığını ortaya koymuş, bu sözü huşu içinde söylemiş ve

böylece Rasulullah (s.a.s)’tan daha fazla bilgi edinmek için bu sözü söylemiştir.

Bu söz tıpkı Arap olan bir kimsenin arkadaşına: “Dün Ukaz’a (şiir söylenen bir çarşı) gittin mi?” demesine benzer. Bu sözü söyleyen kimse aslında arkadaşının Ukaz’a gittiğini bilerek söylemiş, böylece ondan bu konuda daha fazla konuşmasını isteyerek Ukaz’da neler olduğuyula ilgili daha fazla bilgi edinmeye çalışmıştır.

İşte Aişe (r.a)’nin sözünün bu tür bir söz olduğunu düşünebiliriz. Bu durumda “büyük şirkte cehalet mazerettir” diye iddia edenlerin anladığı gibi Aişe (r.a), Allah (c.c)’ın her şeyi bildiğini bilmiyor idiyse acaba Rasulullah (s.a.s) ona neden karşı gelmemiş, ona niçin kızmamış, İslam’ı bozan böyle bir söz sebebiyle ona karşı neden tepki göstermemiştir? Bu soruya “cehaleti sebebiyle” denirse onlara şöyle cevap veririz:

Rasulullah (s.a.s), Zatu Envat hadisinde İslam’a zıt bir söz söyleyen kimseleri, sırf bu sözü söylemeleri sebebiyle sert bir şekilde uyarmış ve onların isteklerini İsrail oğullarının: **“Onların ilahları gibi bize de bir ilah yap”** sözlerine benzetmiştir.

Yine: “Allah ve sen diledin” diyen kimseyi de hemen uyarmış ve ona: “Sen beni Allah (c.c)’a ortak mı kılıyorsun? Sadece Allah (c.c) diledi, de.” buyurmuştur.

İşte bu kimseler cahil olmalarına ve İslam’a yeni girmiş olmalarına rağmen onlara karşı bu şekilde tavır takınmıştır.

O halde Rasulullah (s.a.s), Ebu Bekir’in kızı, kendisinin en yakın hanımı olan ve uzunca süre yanında kalmış bu-

lunan Aişe (r.a)'ye, bu cehaleti sebebiyle neden karşı gelmemiştir acaba?

Rasulullah (s.a.s), örnek verdiğimiz bu kimselere niçin bu sözü söylemiştir? Çünkü onlar cahildiler ve İslam'a yeni girmişlerdi. Buna rağmen onlara sert bir şekilde karşı çıkmıştır. O halde onların cahil oluşları, kendilerine karşı çıkılmasına kesinlikle engel değildir.

Bu durumda madem ki Aişe (r.a), cahil idi ve Allah (c.c)'ın her şeyi bildiğini bilmiyordu, böyle ciddi bir meselede Rasulullah (s.a.s) ona niçin karşı çıkmamıştır? Oysa Aişe (r.a), Rasulullah (s.a.s)'ın yanında, Allah (c.c)'ın ayetlerinin okunduğu bir evde yaşamış ve daha Mekke'de iken Müslüman olmuştu. Dolayısıyla İslam'a yeni girmiş birisi değildi. Öyleyse bu durumda olduğu halde böyle ciddi bir meselede Rasulullah (s.a.s) ona neden karşı gelmemiştir? Böyle bir durumda onun cahil oluşu mazetli olmasını gerekli kılmaz. Zira o, Mekke'de iken Müslüman olmuş, öncelikle ilk davetçi Ebu Bekir (r.a)'in evinde yetişmiş ve sonra Rasulullah (s.a.s)'ın yanına gitmiş ve orada da yetişmişti. O halde bütün bunlara rağmen hale Allah (c.c)'ın ilmi konusunda cahil idiyse demek ki hiçbir şey öğrenememiştir.

Ayrıca şunu çok iyi bilmek gerekir: “Bir ihtiyacın ortaya çıkması halinde bir öğreticinin onu açıklaması gerekir ve bunu geciktirmesi caiz değildir. Alimler arasında bu konuyu hiçbir ihtilaf yoktur.”

İbni Kudame (r.a) şöyle demiştir:

“İlmi, ihtiyaç anından sonraki zamana ertelemek caiz değildir, bu konuda hiçbir ihtilaf yoktur.”

(Ravdatu’n-Nazır ve Cennetu’l Menazir s: 96)

İmam Şevkani, ihtiyaç anında ilmi öğretmeyi geciktirmek hakkında şöyle demiştir:

“Bil ki! Açıklanması gereken mücmel, amm, mecaz, müşterek, mütereddid ve mutlak şeylerin zamanından sonraya ertelenmesiyle ilgili olarak şu iki durum söz konusudur:

Birincisi: Hacetin ortaya çıktığı zamanda onu geciktirmek, ki bu durumda haceti bildirmeyi geciktirmek mükellef olan kimseye muhatab olduğu şeyi bilmesini imkansız kılar. Öyle ki bu şeyler hemen bilinmesi gereken farzlardan olabilir.

İbni Sem’ani şöyle demiştir:

“İhtiyaç olan şeyi zamanında bildirmeyip geciktirmek bütün alimlere göre caiz değildir. Fakat fiilin vaktini ihtiyaca göre geciktirmek caizdir. Bu konuda ihtilaf yoktur.”

(İrşadu’l Fehul s: 173)

Ben diyorum ki:

İşte bakın! Alimler şu meselede ittifak etmişlerdir:

İhtiyaç duyulan şeyleri ihtiyaç zamanında bildirmeyip hacet vaktinden, yani şer’i teklifin söz konusu olduğu vakitten sonraya geciktirmek caiz değildir.

Fakat muhatap olunmayan bir vakitte farzları bildirmeyi, ihtiyaç zamanına kadar geciktirmek cumhura göre caizdir. İşte bu iki meselenin farkını çok iyi bil!

Allah (c.c)'ın emri geldiğinde, herkes bunu hemen bilmesi gerekiyorsa o emri mutlaka zamanında bildirmek gerekir. Bildirmeyi geciktirmek ise asla caiz değildir. Fakat Allah (c.c)'ın emri geldiğinde, emrin uygulanma zamanı gelmemişse, zamanı gelen süreye kadar onu geciktirmek bazı alimlere göre caizdir.

Örneğin; namaz farz kılındığında ancak mükellef kimseler için farz kılınmıştır. Bu sebeple emir geldiğinde mükellef olan kimselere hemen bildirmek gerekir ve geciktirmek kesinlikle caiz değildir. Fakat mükellef olmayan çocuğa bildirmemek veya mükellef oluncaya kadar beklemek caizdir. İşte bu iki farkı çok iyi bilmek gerekir.

Yine akaidle ve imanla ilgili meseleler konusunda emir geldiğinde hemen bunları bildirmek ve hiç geciktirmemek gerekir. Çünkü bu meseleleri hemen bilmek ve İslam'a girmek için onlara bildirildiği şekilde inanmak gerekir.

Allah (c.c)'ın her şeyi bildiği meselesine gelince... Her müslümanın hiç tereddütsüz, şeksiz ve şüphesiz buna inanması gerekir. Bu sebeple bu konudaki ilmi hiç geciktirmemek ve hemen bildirmek gerekir. Bu konuda geciktirme yapmak kesinlikle caiz olmaz.

Aişe (r.a)'nin bu meseleyi bilmediğini söylemek aslında Rasulullah (s.a.s)'a büyük bir iftiradır. Zira böyle bir durumda Rasulullah (s.a.s), hemen bildirmesi gereken bir meseleyi en yakınına bildirmemiş demektir.

Diyelim ki Aişe (r.a) bu meseleyi gerçekten bilmiyor ve öğrenmemiş... Bu durumda Rasulullah (s.a.s) onun bu meseleyi bilmediğini, onu öğrenmediğini ve o konuda ca-

hil olduğunu gördüğü halde neden acaba ona öğretmemiş ve bu cehaletine karşı gelmemiştir? Böyle bir tavır veya tepkiyi hadiste kesinlikle görmüyoruz.

İşte bu durum gösteriyor ki Aişe (r.a) yanlış yapmamıştır. Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenlerin zannettikleri gibi Allah (c.c)’ın insanların gizlediklerini bildiğini bilmiyor değildir. Bu durum hadiste Rasulullah (s.a.s)’ın ona takındığı tavırdan açıkça anlaşılmaktadır. Çünkü Aişe (r.a) cahil olsaydı Rasulullah (s.a.s) hemen ona bu meseleyi hiç geciktirmeksizin öğretirdi.

Üstelik Rasulullah (s.a.s) hadiste ona hiçbir tepki göstermemiş, söylediği sözü hata görerek onu düzeltmemiştir. Bu da Aişe (r.a)’nin İslam’a aykırı bir şey yapmadığını ortaya koymaktadır.

ON İKİNCİ ŞÜPHE: MUAZ B. CEBEL (R.A)’İN RASULULLAH (S.A.S)’A SECDE ETMESİYLE İLGİLİ HADİS:

Abdullah b. Evfa (r.a)’dan şöyle dediği rivayet edilmiştir:

“Muaz b. Cebel (r.a), Şam’dan geldiğinde Rasulullah (s.a.s)’a secde etti. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s) dedi ki:

“Bu nedir ey Muaz?” Muaz (r.a) dedi ki:

“Ey Allah’ın Rasulü! Şam’a gittiğimde oradaki insanların din adamlarına secde ettiklerini gördüm. Ben de sana

bunu yapmayı nefsimde daha uygun buldum.” Rasulullah (s.a.s) dedi ki:

“Eğer birinin birisine secde etmesini emretseydim, üzerinde büyük hakkı olduğu için hanımın kocasına secde etmesini emrederdim. Muhammed’in nefsi elinde olana yemin ederim ki, kadın kocasının hakkını eda edinceye kadar Rabbi’nin hakkını eda etmiş olmaz. Şayet kocası onu arzu ederse, bineğinin üzerinde olsa bile onu geri çevirmemesi gerekir.”

(İbni Mace, İbni Hibban, Ahmed, İbni Hacer senedi sahih demiştir)

Büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu söyleyenler bu hadisle ilgili olarak şöyle dediler:

“Bu hadis, Allah (c.c)’tan başkasına secde etmenin ibadet olduğunu bilmeyen, cehaleti sebebiyle Allah (c.c)’tan başkasına secde eden kimsenin kafir olmadığının apaçık bir delilidir. O halde bütün ameli küfürler bu meseleye kıyas edilir. Dolayısıyla cehalet sebebiyle ameli küfür işleyenler kafir olmaz.”

(Ahmed Ferid, Cehalet Mazerettir Kitabı s: 50)

Allah (c.c)’ın yardımıyla ben şöyle diyorum:

“Bütün alimlere göre Muaz (r.a)’ın Rasulullah (s.a.s)’a yaptığı secde ibadet secdesi değil, saygı secdesidir. Zira insanlara dini öğreten bu değerli sahabe nasıl olur da Allah (c.c)’tan başkasına ibadet secdesi yapılmayacağını bilmez? İşte bu, Muaz (r.a)’a atılmış büyük bir iftira ve ona yapılmış büyük bir zulümdür. Zira o değerli sahabe Rasulullah (s.a.s) tarafından ehli kitapla tartışması için tüm sahabe-

lerin içinden seçtiği, onlara tevhidi ve dinin aslını öğeten değerli bir sahabedir.

Rasulullah (s.a.s) ona şöyle demiştir:

“Muhakkak ki sen, kitap ehli olan bir kavme gideceksin.”

Bu vasıflara sahip olan bir sahabe nasıl olur da ibadetin manasını bilemez?!

Hafız İbni Hacer el-Askalani bu hadisi açıklarken şöyle demiştir:

“Rasulullah (s.a.s), Muaz (r.a)’a: **“Ehli kitaptan bir topluluğa gideceksin”** buyurmuştur. Bunu söylemesi gideceği topluluğu bilmesi, onlara karşı hazırlıklı olması içindir. Zira kitap ehli ilim sahibi olup cahil kimseler değillerdi. Bu sebeple onlarla, putperestlerle konuşulduğu gibi konuşulmaz.” (Fethu’l Bari c: 3 s: 419)

Öyleyse cevap verin bakalım! Rasulullah (s.a.s), tevhidi bilmeyen bir sahabeyi seçerek, ilim sahibi olan ehli kitapla tartışması için hiç gönderir mi? O sahabe de hiç bilmediği bir meselede onlarla tartışabilir mi?

Kurtubi, Tefsirinde bu hadisi delil alarak, Rasulullah (s.a.s)’ın zamanına kadar tahiyya, yani; saygı secdesinin caiz olduğunu söylemiştir.

İbni Kesir (r.a), Allah (c.c)’ın: **“Biz meleklerle: “Adem’e secde edin” dedik”** (Bakara: 34) ayeti hakkında şöyle demiştir:

Burada taat Allah (c.c)’a’dır, secde ise Adem’e yapılmıştır. Çünkü Allah (c.c), Adem (a.s)’e ikram ederek melekleri ona secde ettirdi.

Bazı alimler şöyle dediler:

“Bu secde, tahiyya, selam ve ikram secdesidir. Allah (c.c)’ın şu ayette buyurduğu gibi:

“Anne ve babasını yüksek bir tahta oturttu ve hepsi birden ona secde ettiler.” (Yusuf: 100)

Bu secde geçmiş ümmetlerde caizdi fakat bizim şariatimizde nesh oldu. (Sonra Muaz (r.a) hadisini anlattı.

(İbni Kesir’in sözü burada bitiyor.)

Aynı şekilde İbni Kesir: **“Anne ve babasını yüksek bir tahta oturttu ve hepsi birden ona secde ettiler.”** (Yusuf: 100) ayetini şöyle açıklamıştır: Bu secde onların şeriatinde caizdi. Büyüklere selam verdiklerinde onlara secde ederlerdi. Bu caizlik Adem (a.s)’den İsa (a.s)’ya kadar sürmüştür. Fakat Allah (c.c) bu secdeyi, bu ümmete haram kıldı ve secde fiilini her yönüyle Allah (c.c)’a has kıldı. Bu, Katade ve başkalarının sözlerinde vardır. Sonra Muaz hadisini anlattı.

Şevkani, Allah (c.c)’ın: **“Adem’e secde edin dedik, İblis müstesna hepsi secde ettiler. O ise kaçındı ve büyüklük tasladı ve kafirlerden oldu.”** (Bakara: 34) ayetinde geçen secdeyi Adem (a.s) için saygı ve ikram secdesi olarak tercih etmiştir.

İnsanlara saygı amacıyla secde etmek bazı şeriatlerde maslahat icabı caiz olabilir. Bu ayetteki “Adem’e secde..” emri buna delalet eder.

Aynı şekilde Allah (c.c)’ın: **“Ona şekil verdiğim ve ona ruhumdan üflediğim zaman, siz hemen onun için secdeye kapanın!”** (Hicr: 29) ayeti de buna delalet eder.

Yine Allah (c.c)’ın şu ayeti gibidir: **“Anne ve babasını yüksek bir tahtın üzerine oturttu ve hepsi birden ona secde ettiler.”** (Yusuf: 100)

İnsanlara saygı secdesi yapılmasının şeriatimizde haram kılınması hiçbir zaman diğer şeriatlerde haram olduğunu göstermez.” (Şevkani’nin sözü bitti)

İbni Teymiyye (r.a) şöyle dedi:

“İbadet ederek sadece Allah (c.c)’a nafile namaz kılınır. Ne güneşe, ne aya, ne krala, ne salih kişiye, ne bir nebinin mezarına, ne de salih kişinin mezarına bu ibadet yapılır. Bu hüküm bütün nebilerin dinlerinde vardı, bizim şeriatimizde de vardır. Hatta bizim şeriatimizde yaratılmışlara saygı ve ikram secdesi yapmak yasaklanmıştır. Rasulullah (s.a.s), işte bu sebeple Muaz (r.a)’ın kendisine secde etmesini yasaklamış ve ona şöyle demiştir:

“Eğer birinin birisine secde etmesini emretseydim, üzerinde büyük hakkı olduğu için hanımın kocasına secde etmesini emrederdim.”

Aynı şekilde şeriatimizde selam verirken eğilmek de yasaklanmıştır. Yine Rasulullah (s.a.s), kendisi oturarak namaz kılarken arkasındakilerin ayakta namaz kılmasını da yasaklanmıştır.” (Mecmu’ul Fetava c: 1 s: 74)

Ben şöyle diyorum:

Alimlerin bu konudaki sözleri işte böyledir. Bu konuda ileri sürülen Muaz (r.a)’ın Rasulullah (s.a.s)’a yapmış olduğu secde; ibadet secdesi değil, saygı secdesidir ve saygı secdesi daha önceki şeriatlerde caizdi. Bizim şeriatimizde ise haram kılınmış ve neshedilmiştir. Bilindiğine göre Allah (c.c)’tan başkasına ibadet secdesi yapmak hiçbir şeriate mübah olmamış ve bütün nebiler bunu kavimlerine teb-

liğ etmiş, ondan sakındırmışlar. Bu sebeple; “Allah (c.c)’a ibadet edin, O’ndan başka ibadet edecek ilahınız yoktur” diye söylemişlerdir.

Ayrıca Muaz (r.a)’ın Rasulullah (s.a.s)’a yaptığı secde-nin saygı secdesi olduğunun en büyük isbatı; Rasulullah (s.a.s)’ın hadisin sonundaki şu sözüdür:

“Eğer birinin birisine secde etmesini emretseydim, üzerinde büyük hakkı olduğu için hanımın kocasına secde etmesini emrederdim.”

Bu söz, yapılan secdenin saygı ve ikram secdesi olduğunu göstermektedir. Yoksa ibadet secdesi olsaydı Allah (c.c)’ın aşağıdaki sözüne zıt olurdu:

“Size, melekleri veya Nebileri, Rabler edinmenizi de emretmez. Siz Allah’a teslim olduktan sonra, hiç inkar etmenizi ister mi?” (A-li İmran: 80)

İşte buraya kadar anlatılanlar, bu kişilerin delil olarak gösterdikleri nasların onların lehine delil olmadığını ve bu kimselerin akidelerinin ne derece sapık olduğunu apaçık göstermektedir.

ON ÜÇÜNCÜ ŞÜPHE: “İSLAM YOK OLUR” HADİSİ

Huzayfe (r.a)’den Rasulullah (s.a.s)’ın şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir:

“Elbisenin üzerindeki lekenin yok olması gibi İslam da yok olacaktır. Böylece oruç nedir, namaz nedir, hac nedir, sadaka nedir bilinmeyecek. Bir gecede Allah (c.c)’ın kitabı kaldırılacak ve yeryüzünde ondan bir ayet dahi kalmayacaktır. O zaman insanlardan bir kıs-

mi hayatta olacaktır. Yaşlı bir erkek ve yaşlı bir kadın birbirine şöyle diyecekler: “Biz hatırlıyoruz ki babalarımız şu “La ilahe illallah” kelimesini söylüyorlardı. Biz de onların dediği gibi diyoruz.”

Sıla b. Züfer, Huzeyfe’ye şöyle demiştir:

“Onlar namaz, oruç, sadaka, hac nedir bilmezlerken La ilahe illallah onlara ne fayda verecek ki?” Huzeyfe ondan yüzünü çevirdi ve cevap vermedi. Sonra Sıla b. Züfer üç sefer bu soruyu tekrarladı. Huzeyfe her seferinde yüzünü çeviriyordu. Üçüncü defa sorduğunda Huzeyfe (r.a) şöyle dedi:

“Ey Sıla! Bu söz onları cehennem ateşinden kurtarır. Bu söz onları cehennemden kurtarır. Bu söz onları cehennemden kurtarır.” (İbni Mace, Hakim rivayet etti. Hakim Buhari ve Müslim’in şartlarına göre sahihtir demiştir. Fakat Buhari ve Müslim bu hadisi nakletmemiştir. Zehebi Hakim’i desteklemiştir.)

“Büyük şirkte cehalet mazerettir” diyenler şöyle demişlerdir:

“Bu hadis büyük şirkte cehaletin mazeret olduğunu apaçık bir şekilde göstermektedir. Çünkü o zaman ilim kaldırılacak, cehalet yayılacak, insanlar İslam’dan sadece La ilahe illallah sözünü bilecek ve namazı, orucu, sadakayı, dinin geri kalan faziletlerini bilmeyecek, buna rağmen mazeretli sayılacaklar.”

(Ahmed Ferid’in Cehalet Özürdür Kitabı s: 49)

Allah (c.c)’ın yardımıyla şöyle diyorum:

“İlk olarak sizinle hadiste gecen: **“Biz hatırlıyoruz ki babalarımız şu “La ilahe illallah” kelimesini söylüyor-**

lardı. Biz de onların dediği gibi diyoruz.” Sözünün manası hakkında konuşacağız.

Şimdi ben şunu diyorum:

“Hadisin zahirine göre onlar La ilahe illallah sözünü babalarından işitmiş oldukları gibi söylüyor, bunun manasını bilmiyorlardı. Şimdi ben soruyorum: “Rasulullah (s.a.s), bu sözüyle acaba onların tevhibi bilmediğini mi yoksa bu kelimeyi bilmeden tekrarlayıp durduklarını mı kastediyor?”

Şayet; “Rasulullah (s.a.s)’ın bu sözünden şeriatın mükellef kıldığı fiiller olmaksızın sadece tevhibi bildikleri anlaşılıyor” dersiniz işte o zaman bizim dediğimiz gibi söylemiş olursunuz. Böylece büyük şirkte cehalet mazerettir meselesine delil olarak gösterdiğiniz bu hadis aslında bizim için delil olur. Çünkü biz, **“cehalet, şirk konusunda mazeret değildir”** diyoruz, **“şariat konusunda cehalet mazeret değildir”** demiyoruz. Çünkü şariat konusunda cehalet mazerettir. Daha açıkçası biz, tevhibi cahili, yani tevhibi bilmeyen kimse hakkında konuşuyoruz.

Şayet siz; “bu kelimeyi bilmeden tekrarlayıp durduklarını” kastediyorsanız o zaman size şunu diyoruz:

“Şayet bu sözü söylerken yalancı ya da şüpheliyseler işte o zaman hüküm nedir?”

Şayet siz; “bu sözü tekrarladıkları zaman yalancı olsalar bile, bu sözde şüphe ettikleri halde yine de cehennemden kurtulacaklardır” dersiniz, böylece din konusunda en tehlikeli cevabı vermiş, çok büyük bir bid’at çıkartmış ve Cehmiye’nin en sapıklarından daha ileri gitmiş, böylece İslam şeriatine tamamiyle muhalefet etmiş olursunuz. Çünkü Rasulullah (s.a.s) şöyle buyuruyor:

“Cennete ancak mü'min olan nefis girer.”(Müslim)

La ilahe illallah'ın sahibine fayda vermesi için doğru bir şekilde inanarak söylenmesi gerektiğine dair daha birçok delil vardır.

Rasulullah (s.a.s) şöyle buyurmuştur:

“Her kim La ilahe illallah Muhammedun Abduhu ve rasuluhu kelimesini kalbi onu tasdik ederek söylerse Allah (c.c) ona cehennemi haram kılar.” (Buhari, Müslim)

Bu hadiste **“kalbi onu tasdik ederek”** geçmektedir.

Allah (c.c), kalplerinde olmadığı ve inanmadıkları halde sadece ağızlarıyla söz söyleyen kimseler hakkında şöyle buyuruyor:

“Kalplerinde olmayan şeyleri ağızlarıyla söylerler.”

(A-li İmran: 167)

Allah (c.c) bu kimseleri münafık olarak isimlendirmiştir.

Sahih-i Müslim kitabında Rasulullah (s.a.s)'ın, meleklerin kabrinde azap ettiği bir kişinin şöyle dediği geçmektedir:

“İnsanlar bu sözü söylüyorlardı. Ben de onlar gibi söyledim.”

İşte bu kimse kabrinde böyle söylemesine rağmen Rasulullah (s.a.s) meleklerin o kimseye azap edeceğini söylemiş ve bu kimseyi münafık olarak vafsetmiştir.

Kısaca şunu söylemek istiyorum:

La ilahe illallah'ın, onun manasını bilmeksizin, kalbinde ihlaslı bir şekilde ona inanmaksızın söyleyen kimseye fayda vermeyeceği konusunda bütün alimler ittifak etmişlerdir. Bunun aksini söyleyen kimse ancak kibirli, İslam'dan çıkmış, münafık ve iftiracı olan bir kişidir.

Şayet hatanızdan döner ve La ilahe illallah'ı söyleyen kişinin, onu yalan yere ya da şüphe ederek değil, doğru olduğuna ve doğruluk şartının gerekli olduğuna inarak söylediğini belirtirseniz, işte o zaman Rasulullah (s.a.s)'ın sözünü aynen bizim gibi anlamış olursunuz. Bu durumda Rasulullah (s.a.s)'ın hadiste geçen La ilahe illallah ile ilgili söylediği sözün, sadece lafız olarak değil, manasını bilerek tekrarlamak manasında olduğu anlaşılmış olur.

Asla hadisi tek başına anlamamak gerekir. Rasulullah (s.a.s)'ın sözünü güzel bir şekilde anlamak ise ancak bu konudaki diğer ayetlere ve hadislerle bakmakla söz konusu olur. Hadisi, diğer rivayetleri göz ardı ederek tek başına almak ve ondan heva ve hevese göre mana çıkarmak Müslüman bir kimsenin yapacağı bir iş değildir.

Bu meseleyle ilgili olan diğer ayet ve hadislerle baktığımızda bu sözden apaçık şunu anlamamız gerekir: Hadisteki söz konusu olan ve La ilahe illallah'ı söyleyen kimseler onun manasını anlıyor ve biliyorlardı. Zira Rasulullah (s.a.s)'ın sözünden, onların la ilahe illallah'ı söylemelerinin; yalnızca tekrarlamaları değil, manasını bilerek söylemeleri olduğu anlaşılmaktadır.

Zaten hadisin zahiri de bunu göstermektedir. Çünkü hadisin zahirinde şöyle geçmektedir: **“Onlar ne namazı, ne orucu, ne haccı, ne sadakayı biliyorlar.”**

Hadiste İslam'ın bazı şartları zikredilmiştir. Söz konusu kimseler sadece bu şartları bilmiyorlardı. Yoksa tevhidi bilmiyor değillerdi. Şayet böyle olsaydı hadiste ilk olarak tevhid zikredilir ve “tevhidi bilmiyorlar”, “İslam'ın temelini bilmiyorlar” denirdi. Böyle söylenmediğine göre onlar İslam'ın temelini çok iyi biliyorlar demektir.

Ayrıca size şunu soruyorum:

“Bu kimseler La ilahe illallah dedikleri halde rasulün rasul olduğunu inkar mı ediyorlardı? Yoksa La ilahe illallah dedikleri halde İsa (a.s)’nın Allah (c.c)’ın oğlu olduğunu mu söylüyorlardı? Ya da La ilahe illallah dedikleri halde Ali (r.a)’nin ilah olduğu mu söylüyorlardı?

Şayet bu sorulara “evet” cevabı verirsiniz, bu durumda ne kadar fasit bir söz söylemiş olduğunuz ve İslam şeriatine ne kadar karşı gelmiş olduğunuz açıkça ortaya çıkar.

Şayet dersenez ki “böyle demezler” o zaman size şunu soruyorum:

“Bu sözü söylerken bu hadise dayanarak mı yoksa bu hadisin dışında başka bir delile dayanarak mı söylediniz?”

Şayet “bu hadise dayanarak” söyledik dersenez yalan söylemiş olursunuz ve bunun ispatını sizden isteriz ve siz bunu asla ispat edemezsiniz.

Şayet “bunun dışındaki delillerden bunu anladık ve böyle söyledik” dersenez işte o zaman tek başına bir hadisten hüküm çıkmayacağını, diğer hadislerle ve ayetlere de bakmak gerektiğini, hükmün ancak bu şekilde doğru çıkarılabileceğini anlamış olursunuz.

Rasulullah (s.a.s)’ın hadisleri, tek olarak değil işte böyle bir bütün olarak ele alınarak anlaşılır. Bu durumda sizin bu hadisi; “büyük şirkte cehalet mazerettir” iddianıza delil getirmeniz doğru değildir ve bu hadis size asla delil olmaz.

ON DÖRDÜNCÜ ŞÜPHE: RASULULLAH (S.A.S) TARAFINDAN İMTİHAN EDİLEN CARİYE HADİSİ

İmam Şafii, İmam Malik Muvatta’da, Müslim, Ebu Davud ve Nesei’de şöyle rivayet ettiler:

“Muaviye b. el Hakem şöyle dedi:

“Rasulullah (s.a.s)’a bir cariye getirdim ve ona: “Ey Allah’ın Rasulü! Benim, bir (mü’min) köle azat etmem lazım. Şunu azad edeyim mi?” dedim. Bunun üzerine Rasulullah (s.a.s) cariyeye şunu sordu:

“Allah (c.c) nerededir?” Cariye: “Semadadır” dedi.

Rasulullah (s.a.s) buyurdu ki:

“Ben kimim?”

Cariye: “Sen Allah’ın Rasulüsün” dedi.” Rasulullah (s.a.s), Muaviye b. el Hakem’e:

“Bunu azad edebilirsin” buyurdu.”(Şafii’nin er-Risale s: 75) (Duatun la Kuda s:103)

Büyük şirkte cehalet mazerettir diyenler şöyle dediler:

“Bu cariye kelimei tevhidin manasını bilmediği halde mü’minlerden sayıldı. Çünkü Rasulullah (s.a.s) ona tevhid konusunda veya onu bilip bilmediği konusunda soru soramadı ya da ona tevhid kelimesini öğretmedi.”

Allah’ın tevfiği ile ben de diyorum ki:

“Hidayet Allah (c.c)’tandır ve O’na sığınılır. Bu hadisi, tevhidde cehaletin mazeret olduğuna dair bir delil olarak sunmak ve; “cariye, tevhid kelimesi hakkında bilgisi olmasına rağmen tekfir edilmeyip mü’minlerden kabul edilmiştir, çünkü Rasulullah (s.a.s) ona tevhid kelimesi hak-

kında soru sormadı veya ona tevhid kelimesini öğretmedi” demek, büyük bir yanlıştır. Çünkü, Rasulullah (s.a.s)’ın cariyeye tevhid kelimesi hakkında soru sormaması, cariyenin tevhid kelimesinin manasını bilmediğini göstermez. Bilakis, cariyenin tevhid kelimesinin manasını bildiğini gösterir. Çünkü Rasulullah (s.a.s), cariyenin tevhid kelimesinin manasını bildiğini bildiği için bu hususta soru sormayıp başka bir şey sormuştur. Eğer Rasulullah (s.a.s), cariyenin la ilahe illallah’ın manası hakkında cahil olduğunu bilseydi, ona soracağı ilk soru kesinlikle bu konuda olurdu. Çünkü bu, Allah (c.c)’ın semada olduğunu bilmesinden daha önemlidir. Allah (c.c)’ın semada olma meselesi dinin aslı ile alakalı bir mesele değildir. Bu konuda, değişik görüşte müslümanlardan değişik gruplar vardır. (Eşariler’de bunlardandır, onlar bu hadisi te’vil eder ve Allah (c.c)’ın semada olmasını kabul etmezler. Çünkü (onların anlayışına göre) “**Allah (c.c) semadadır**” sözü, Ona bir mekan tayin etmek manasına gelir. Oysa Allah (c.c) mekandan münezzehtir.)

Bundan anlaşılıyor ki bu hadis, insanı İslam milletinden çıkaran büyük şirki bilmeyen cahilin özürlü kabul edilmesine bir delil olamaz.

Ayrıca, bu hadisi **Muaviye bin Hakem es Selmi**’den rivayet eden **Ata b. Yesar**, bu hadisi başka bir yerde ve daha sahih senetle şöyle rivayet etmiştir:

Rasulullah (s.a.s) cariyeye:

“Allah’dan başka ibadete layık ilah olmadığına ve benim de Allah’ın Rasulü olduğuma şehadet eder misin?” diye sordu .

Hadisin bu şekildeki senedi, **“Allah (c.c) nerededir?”** lafzıyla gelen hadisin senedinden daha sahihtir.

Bu rivayet, Abdurrezzak’ın Musannef’inde cilt: 9, sayfa: 175’ de geçmektedir. Aynı şekilde, Muvatta’da sayfa 777’de ve Ata dışındaki ravilerden sahih senetle bu şekilde geçmektedir.

SONUÇ

İşte onların bu meselede ortaya çıkardıkları fitneler, bu fitnelerle ilgili sundukları deliller ve kendilerine verdiğimiz cevaplar bunlardır. Onlara sunduğumuz dışında delillerin olduğunu bilmiyoruz. Bu cevaplarımız neticesinde akıl sahibi her kimseye apaçık belli oldu ki; sundukları deliller gerçekten geçersizdir ve asla bu konuda delil olamaz.

Öyle ki sundukları deliller mevzuyla alakalı değildir ve tamamiyle çekişmeye dayalıdır. Üstelik onlar nasların delalet ettiği manayı ya anlamamışlar ya da nasları fasit tevillerle tevil etmişlerdir.

Onların ortaya attıkları tüm şüphelerin yanlışlığını isbat etmemizle artık tabilerini saptıracakları bir delil bulamadılar ve ortada delil kalmayınca da kendi heva ve heveslerine uydular. Böylece onları gördüm ki; hakka teslim olmayıp kendi adamlarını ya da alimlerini delilsiz taklit ettiler. Üstelik insanların bir takım sözlerini ve görüşlerini de delil olarak gösterdiler. Kendilerine Allah (c.c)’tan gelen deliller gösterildiğinde ise delili gösteren kimseye şöyle diyorlar: “Sen bu anlayışla filan alime muhalefet ettin, oysa onun ayet ve hadisleri anlayışı senin anlayışın gibi değildir. Biz seleften böyle anlayan hiç kimseyi de bilmiyoruz.” İşte bu sözleriyle yetinmeyip seni zor duruma sokmaya ve sana karşı her türlü iftiralar atmaya yeltendiler. Bu nedenle bazen: “Sen cahil bir bid’atçisin”, bazen; “sen haricilerden ezarika taifesindensin”, bazen; “sen Mutezilesin”, ve bazen de; “Sen, selefın yolunu takip etmemişsin” gibi iftiralar attılar.

Bu durum, taklitçi olan kimselerin işidir. Zira onların muhalefetlerinde başvurdukları en meşhur silahları işte bu gibi delilsiz ithamlardır.

Biz, selefin görüş ve akidesinden, onların takip ettiği yoldan zerre kadar dahi olsa ayrılmadığımız için Allah (c.c)'a hamd ediyoruz. Zira biz, gerek sözde, gerek fiilde ve gerekse itikadde aynen onların takip ettiği yolu takip etmekteyiz.

Üstelik selefin takip ettiği yolu öğrendikçe de yakınlığımız ve kendimizin hak ve hidayet üzerinde olduğumuz, muhaliflerin ise batıl ve bozguncu oldukları konusunda kalplerimiz daha mutmain oldu ve bunu çok daha iyi anladık.

Allah (c.c)'tan doğruya ve selamete isabet ettirmesini, hidayet ve onun üzerinde sabit kılmasını dileriz.

FİHRİST

ÖNSÖZ.....	3
ŞİRK VE ÇEŞİTLERİ	7
Büyük Şirk İşleyen Kimse, İster Cahil, İster Taklitçi, İster Tevilci, İsterse Hatalı Olsun İşlediği Fiil Sebebiyle Müşrik Olarak İsimlendirilir:.....	17
BİRİNCİ DELİL:	19
İKİNCİ DELİL:	21
ÜÇÜNCÜ DELİL:	33
DÖRDÜNCÜ DELİL:	35
BEŞİNCİ DELİL:	37
ALTINCI DELİL:	39
YEDİNCİ DELİL:.....	41
SEKİZİNCİ DELİL:	43
DOKUZUNCU DELİL:.....	45
CEHALET MESELESİ KONUSUNDA İLİM EHLİNİN BAZI SÖZLERİ:.....	51
BU MESELEYE İLGİLİ KİYASTAN DELİLLER:	59
BÜYÜK ŞİRKTE CEHALET MAZERETTİR DİYENLERİN SÖZLERİNİN BATILLIK GEREKÇELERİ:	62
AZAP ANCAK RİSALET HUC CETİNİN İKAMESİNDEN SONRADIR:.....	65
AKLIN BİR ŞEYİ İYİ VEYA KÖTÜ GÖRMESİ MESELESİ:.....	73
HUC CET VE ONUN ORTAYA KONULMA ŞEKLİ :.....	86
Birinci Delil:	86

FİHRİST

İkinci Delil:	87
Üçüncü Delil:	87
Dördüncü Delil:	88
Beşinci Delil:	89
Altıncı Delil:	90
Yedinci Delil:	90
HUC CET ULAŞTIĞINDA	
ONU ANLAMAK ŞART MIDIR:	96
KENDİLERİNE RİSALET HUC CETİ İKAME	
EDİLEN KİMSELER HAKKINDA	
ALİMLERİN BAZI SÖZLERİ:	108
DÜNYADA KENDİSİNE RASULÜN DAVETİ	
ULAŞMAYAN KİMSENİN HÜKMÜ:	117
DÜNYADA KENDİSİNE RİSALET HUC CETİ	
ULAŞMAYAN KİMSELERİN DURUMU	126
MÜŞRİKLERİN ZİHİNLERİNDE BULUNAN	
ŞÜPHELER VEYA DALALET İMAMLARININ	
VARLIĞI VE SAPTIRMALARI KİŞİYİ	
MAZERETLİ KILAR MI	129
SAPMAK VE SAPTIRMAK	135
YÜZ ÇEVİRMEK VE KİTABI TERKETMEK	
.....	141
DAVET, HUC CET VE TEVBeye ÇAĞIRMAK	
.....	150
BÜYÜK ŞİRKTE CEHALETİ MAZERET	
GÖRENLERİN ORTAYA ATTIKLARI	
ŞÜPHELER VE SUNDUKLARI	

FİHRİST

DELİLLERİNİN FASİT OLDUĞUNUN İSBATI:	157
BİRİNCİ ŞÜPHE: “BİZ RASUL GÖNDERME- DİKÇE AZAP ETMEYİZ” ŞÜPHESİ	157
İKİNCİ ŞÜPHE: HAVARİLER HADİSESİ ...	159
ÜÇÜNCÜ ŞÜPHE: HATA RUHSATININ GENELİNİ DELİL GÖSTERMEK:.....	169
SÜNNETTEN DELİL:.....	180
İcmadan Delil:.....	183
Bu Mesele Hakkında Sahabe ve İmamların Bazı Sözleri :	191
DÖRDÜNCÜ ŞÜPHE: TEVBE: 115 AYETİNİN DELİL GÖSTERİLMESİ	193
ALTINCI ŞÜPHE: KUR’AN OKURKEN HATA YAPMA MESELESİ:	213
YEDİNCİ ŞÜPHE: ÇOCUKLARINA, ÖLDÜKTEN SONRA CESEDİNİN YAKILMASINI VASİYET EDEN ADAMIN HADİSİ:.....	215
SEKİZİNCİ ŞÜPHE: ZATU ENVAT MESELESİ	236
DOKUZUNCU ŞÜPHE: ENES B. MALİK (R.A)’ İN HALASI HAKKINDAKİ HADİS: .	248
ONUNCU ŞÜPHE: ŞİİR SÖYLEYEN CARİYE HADİSİ:.....	252
ON BİRİNCİ ŞÜPHE: AİŞE (R.A) HADİSİ...	253

FİHRİST

ON İKİNCİ ŞÜPHE: MUAZ B. CEBEL (R.A)’İN RASULULLAH (S.A.S)’A SECDE ETMESİYLE İLGİLİ HADİS:	265
ON ÜÇÜNCÜ ŞÜPHE: “İSLAM YOK OLUR” HADİSİ.....	270
ON DÖRDÜNCÜ ŞÜPHE: RASULULLAH (S.A.S) TARAFINDAN İMTİHAN EDİLEN CARİYE HADİSİ	276
SONUÇ.....	279

ÇIKAN ESERLERİMİZ

- 1 - İşte Tevhid (İlaveli Yeni Baskı)
Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi
- 2 - Kur'an ve Sünnetten Delillerle Hanefi Fıkhı
Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid
- 3 - Buhari ve Müslim'den
İslam Davetçilerine Öğütler
Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid
- 4 - Akidede Sünnetin Yeri (Baskısı Yok)
Yazarı: İmam Suyuti
- 5 - Davetçinin Tefsiri (1. cüzden 8. cüze kadar çıktı)
Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid
- 6 - Hakimiyet Allah'ındır
Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi
- 7 - İrtidat ve Mürtedin Hükümü
Yazarı: Abdulhak el-Heytemi
- 8 - İslam'ın Hareket Metodu
Yazarı: Seyyid Kutup
- 9 - İşte Müslüman
Yazarı: Ziyaeddi el-Kudsi
- 10 - Kelimet'ül İhlas
Yazarı: İbni Receb el-Hanbeli
- 11 - Kur'an'da Nasih ve Mensuh
Yazarı: Mer'i İbni Yusuf el-Kermi
- 12 - Rasulullah'ın Hayatıyla
İslam'ın Hareket Metodu (4 Cilt)
Yazarı: Abdurrahman el-Muhacir
- 13 - Mevzu ve Zayıf Hadislerin Akideye Etkisi
Yazarı: Abdurrahman Abdulhak
- 14 - Büyük Günahlar
Yazarı: İmam Zehebi

- 15 - İbni Hacer El-Askalani'nin**
Akaid Konusundaki Fetvaları
Yazarı: Hafız İbni Hacer El-Askalani
- 16 - Yahudiliğin Gerçek Yüzü**
Yazarı: Fuad Abdurrahman er-Rıfai
- 17 - Kasetle Birlikte Uygulamalı Tecvid**
Okuyan: Hafız Abdulfettah Şelebi
- 18 - Halifelik ve Emirlik**
Yazarı: Mahmut Şakir
- 19 - Asrımızın Yesakı**
Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi
- 21 - Cahiliyenin Hükmünü mü İstiyorlar**
Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi
- 22 - İslam Dininin Aslı**
Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi
- 23 - Mü'minin Sıfatları**
Yazarı: Abdulhak El-Heytemi
- 24 - Müslümanı Koruyan Dualar**
Yazarı: Abdurrahman el-Muhacir
- 25 - Müslümanlara Karşı**
Kafirlere Yardım Etmenin Hükmü
Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid
- 26 - Tağutu Reddetmek Tevhidin Gereğidir**
Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi
- 27 – İman Şartları ve Onu Bozan Şeyler (İlaveli Yeni Baskısı Çıkacak)**
Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid
- 28 – Büyük Şirkte Cehalet Mazeret Değildir**
Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

YABANCI DİLDEKİ ESERLERİMİZ

ARAPÇA ESERLER

1 - Aslud'Din El-İslami

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

2 – El-Muslim'ul Hak

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

3 – El-Hukmu Lillah

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

4 – El-Hukmu'l Cahiliye

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

5 – El-Kufru Bittagut Ruknut'tevhid

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

6 – El-Yesaku'l Asr

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

7 - Hukmu İanetu'l Kufr Ala'l-Muslimin

Yazarı: Şeyh Seyfuddin el-Muvahhid

ALMANCA ESERLER

1 - Der wahre Muslim

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

2 - Der wahre Tauhid

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

3 - Der Kufr gegen den Taghut ist die Bedingung des Tauhids

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

4 - Die Herrschaft gehört Allah

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

5 - Die Grundlage der islamischen Religion

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

6 - Das Yasaq unserer Epoche

Yazarı: Ziyaeddin el-Kudsi

7 - Die großen Sünden

Yazarı: İmam Zehebi

8 - Die Methode der islamischen Bewegung – 1

Yazarı: Abdurrahman el-Muhacir

İNGİLİZCE ESERLER

1 - The True Muslim

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

FRANSIZCA ESERLER

1 - Le Veritable Musulman

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

YENİ ÇIKACAK ESERLERİMİZ

1 - Hamas İslami Bir Hareket midir

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

2 – Davetçinin Tefsiri 9. Cüz

Yazarı: Şeyh Dr. Seyfuddin El-Muvahhid

3 - Fıkhı Ekber Şerhi

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

4 – Kur'an ve Sünnetten Delillerle Hanefi Fıkhı

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

5 – İslam Şeriatının Dışındaki Kanunlarla Hüküm

Veren Hakime Muhakeme Olmanın Hükümü

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

6 – Dar'ul Harpte Tanınmayan Kişilerin Hükümü

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi

7 – Kesilen Hayvanlar ile İlgili Hükümler

Yazarı: Ziyaeddin El-Kudsi